

Ionel
Teodoreanu

Lorelei

roman

Editura Eminescu

IONEL TEODOREANU

Lorelei

7

**EDITURA EMINESCU
1970**

Cuprins

PARTEA ÎNTÎI	„Pe	
harfa răsturnată a	ierburilor tale, vară...”	4
PARTEA A DOUA	„Trupul și	
sufletul meu sunt	începutul unui mare cântec...”	32
PARTEA A TREIA	„...Și	
tremurul mâinii care-l caută”		51
PARTEA A PATRA	Prietenul Nathan	150
PARTEA A CINCEA	„Anii mei tineri au sunat a	
cântec...”		184
PARTEA A ȘASEA	„...dar am trecut pe lângă el	
cu dragostea de mîna...”		220
PARTEA A ȘAPTEA	„...Și am rămas cu mîna	
întinsă	ca a regelui Lear”	278

PARTEA ÎNTÎI

„Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, vară...”

TRENUL SE OPRI LENEȘ, CU UN fumător posomorit la fereastra unui compartiment de clasa întâi.

Gară mică.

Tot așa trec, cu literă mică, versurile lui Francis Jammes, ducînd în trap mărunț, spre cerul cel mai dulce, și-n văratec parfum de sulfină, livănțică, mintă și romaniță, numele fetelor de altădată.

Oprire de trei minute. Numai trei. Dar iată ce se întîmpla în lumină de iunie. Sosise în dosul gării o vastă trăsură de țară, veche și ponosită, adusă de niște căluți zburliți și urecheați, cam rudă cu măgărușii. Un zîmbet aburise lumina deasupra acestei trăsuri venită parcă dintr-un odinioară al amintirii, prin lanuri de grîu și maci.

La gîtul cailor cînta lin cling-cling de clopoței.

O față vorbea tare cu vrăbiile în luna cireșelor, și rîdea cu dinți proaspeți; a doua, mai cuminte, mai măicuță la umbra genelor negre, avea în brațe un mănunchi de flori cîmpenești, sprinten multicolore. Purtau pe cap acele pălării „de pai, împletite în Ardeal, abea puse pe creștet plutind în soare ca lotușii pe ape — și prinse cu elastic pe subt bărbie, să nu le răstoarne vîntul. Rochii de pînză, cam mototolite; cu mîneci scurte. Sandale. Din spate, deopotrivă de înalte, păreau surori, din față, prietene tinere care s-ar scoborî din același scrînciob, unde-au plutit rîzînd alături aninate în soare, cer și vînt, la fel vii, la

fel ameteite de vară, aducînd pe pămînt un neastîmpăr aerian.

Și în jurul lor, atunci revărsate din trăsură, într-o îmbulzire și o foială de hulubi speriați, pachete, pachețele și coșuri de papură, toate făcute și legate ca vai de lume. Pe deasupra, un geamandan bucșit, încins cu sfoară și frînghiuță, un termos și o liotă de pui de găină cu glasuri suprasoprane de rîndunele piuind subt o streșină. Din trăsură mai coborîse a babă cernită; de pe capră, un moșneag cu musteți fudule și coada biciului înfiptă în carîmbur cizmei. Iar cinele ciobănesc, nișos, hirsut și plin de scaieți, se tolănise la umbra trăsurii, cu palpitații trandafirii de limbă lungă, răstind u-se c-o bruscă tresăltare mînioasă la cîte-o muscă.

Fetele se mișcară iute ca puii secundelor, în timp ce baba și moșneșgul, cu grabă terestră de broaște țestoase, aduceau spre tren calabalîcul.

Fata cu glas vesel sosea cu biletele, ținînd un coșuleț într-o mîină. Dar chiar lingă scara vagonului se împiedică și căzu, răsturnînd coșul cu cireșe negre drept în fața trenului. Bombate și elastice, hui toanele se risipiră ca o turmă de mînji sălbateci într-o depărtare văzută de sus.

— Vai de mine!

Se și ridicase. Pălăria îi căzuse pe spate, rămîinînd atîrnată de elasticul alunecat în jurul gîtului. Negru, des și creț, părul îi împrejmuia compact tîmplele și ceafa, umflîndu-se tumultuos, c-un fel de mișunare sălbatecă și ageră, ca hoardele barbare, călări venite și cu suliiți, în jurul unei însorite cetăți cu portocali în floare. Căci fruntea, obrajii și gîtul erau în ceasul cel mai luminos fraged al tinereții.

Mina celeilalte îi cuprinse afectuos umărul, împingînd-o ușor spre scară.

— Hai, Luli, hai, pleacă trenul.

Silabele numelui sunară în lumină — Lu-li — ciocnindu-se ușoare ca o chemare de pasăre nevăzută, sus, printre frunzișuri de crîng.

Luli făcu o mișcare de cumpănă nehotărîtă între tren și cireșe, dar învinsă de gornița plecării, se sui, cu două lacrimi alungite pe obraji.

Atît. Trei minute,

Dar între miliardele de minute ale vieții, sure ca pînza păianjenilor morți, acestea se iviseră cu grația și proștețimea unor acuarele de Tonitza.

Trenul porni.

Un căluț întoarse capul după tren, trimețindu-i zvon blînd de clopoței rămași în soare de iunie, cu numele fetelor de altădată.

Fumătorul posomorit de la fereastra compartimentului de clasa întîi aprinse o nouă țigară de la focul celei pe sfîrșite, dar nu pentru timpul încet și lung, ci pentru bătaia de inimă înviorată pe care-o ai atunci cînd într-o carte anostă descoperi un citat încîntător.

*

C-un deget, Luli își scoase elasticul care-o strîngea de gît, răsturnîndu-și pălăria pe genunchi. De obicei, după ce se descopăr, femeile își potrivesc părul cu mîinile, instinctiv. Luli însă, n-avea nevoie. Părul ei se pieptăna singur, parcă sculptat într-o izbucnire de vînt, afirmînd conturul vitalității lui vibrante. Și avea gîtul acela avîntat, galeș și mlădiu, înduioșător de pur, al adolescenților decapitați în vechimea timpurilor, care-au devenit apoi mucenici tineri în moarte pe icoanele bisericilor. Și ca și aceștia, rămași la fereastra creștină a veșniciei lor —, cu tot copilărescul colorit al obrazilor umeziți de lacrimile picurate după cireșe, Luli avea o gravitate meditativă, ea și cum ar fi ascultat zvonuri și coruri într-o depărtare a sufletului și a vremii.

Parcă o uitase pe Gabriela, deși numai ele erau în compartimentul de clasa doua, față în față, lingă

fereastră, hurducate de roțile aceluiași tren care o ducea pe Luli spre bacalaureat. Gabriela acoperise geamul din dreptul ei cu perdeluța cafenie, rămânând în umbră. Lumina de afară avea splendoarea toridă a verii pe stînci calcaroase; arșiță de iunie secetos. Dar nu se înduplecase să tragă storul și în dreptul lui Luli. Nu numai c-o înfrumuseța învăluirea soarelui, dar parcă o și hrănea ca pe fructele tropicale.

Alături de Luli, Gabriela nu mai simțea nevoia cărților, măcar ținute pe brațe, dacă nu și cetite. Ca o fereastră deschisă pe-o mare lumină de lună cu abur de lilieci înfloriți, preajma lui Luli îi dădea o ușoară exaltare visătoare. Dacă ar fi fost bărbat, Gabriela ar fi simțit delaolaltă teama și ispita unei pasionate îndrăgostiri. Era însă o nuanță care înlătura echivocul. Un lied de Schumann te tulbură cu prezența dragostii la optsprezece ani, fără să-ți dea nevoia de-a-l strînge în brațe, de-a-l avea numai pentru tine, de-a-i spune „tu” ochi în ochi, respirîndu-l posesiv. Așa se simțea alături de Luli: cuprinsă de o proaspătă încîntare contemplativă care-o seducea, fără să-i dea imboldul de-a seduce. Căci raporturile ei verbale cu Luli aveau același firesc, același calm și aceeași intimitate ca și pînă atunci, pe care, din alt punct de vedere, nici noua ei situație de profesoară a lui Luli, nu le alterase. Schimbarea din ea față de Luli coincide cu surpriza apariției, după o despărțire de patru ani, a unei fetițe numită „Luli-boy” odinioară, revăzută atunci, pe peronul gării Galați, cu mirare, alta deși aceeași nouă ca și numele Luli rămas singur pe buzele Gabrielei, deprinsă ani de-a rîndul să-i spuie Luli-boy, adică băiețelul Luli.

Cînd se cunoscuseră, Luli avea cinci ani, Gabriela, nouă. Un plod și o fetiță. Tatăl lui Luli, pînă atunci judecător de instrucție la Bîrlad, fusese avansat judecător de instrucție cu grad de președinte la Galați, unde tatăl

Gabrielei era avocat, tot de la Bîrlad venit înainte de căsătorie.

— Gabriela, vei avea o nouă prietenă. Vezi să fii drăguță cu ea.

E greu să fii „drăguță” cu prietenele impuse de capriciul tatei, mai ales cînd ești fetiță singură la părinți, abea cuprinsă de pasiunea lecturilor. Dar Lucica Novleanu era într-adevăr dezagreabilă. I se spunea și „Cica” fiindcă numele Lucica, dat de părinți, nu încăpuse încă întreg prin gurița ei pînă la trei ani, iar de atunci, mîndră se vede că toate poveștile apăreau cu numele ei „Ci-că” drept steag și goarnă, începea și ea mai toate frazele, cu un „ci-că” spus c-un fel de trufie zburdalnică de mînzoc care nechează cu capul în sus, scuturîndu-și coama.

— Ci-că tu cine ești?

— Gabriela Nei.

— Spune și mata frumos cum te cheamă, o îndemnase tatăl ei, de la spate.

Dar Lucica scuturase capul negativ. Cum era cu puțință ca o fetiță știutoare de povești să nu cunoască numele ei cel care mergea în fruntea alaiului zînelor, zmeilor și feților-frumoși?...

— O cheamă Lucica, dar noi îi spunem Cica. Știți, e cam sălbatecă, o scuzase zîbind magistratul.

La acea epocă, Lucica Novleanu era numai ochi și păr. Un păr și niște ochi de Herodiadă. Gene zburlite, păr creț, slabă ca un greier de iarnă, o paloare caldă, și un arzător clocot în ochii prea mari pentru trupul ei. Cotrobăia cu ochii, ca o țigancă cu mînilor, tot ce vedea în jurul ei. Asta durase cît timp stătuse captivă pe scaunul din salon. Apoi venise fatalul: „Hai, Gabriela, arată fetei jucăriile tale”.

Gabriela o luase de mîină să o distreze. Dar mînuța cu degete lungi îi scăpase din mîni ca o șopîrlă.

— Ci-că fii tu calul meu.

Imperativ.

Gabriela fusese; era binecrescută.

— Ci-că tu ai păpuși?

Le avea intacte în somnul lor de domnițe vrăjite. Lucica le mobilizase imediat, ducându-le la război în pas de defilare, cu trâmbițe în glas și armate dușmane în mâni.

— Ci-că, tu ai doctor?

N-avea.

Avea în schimb lacrimi de văduvă, fiindcă păpușile făcuseră atâtea vitejii, spunea Lucica, încât erau numai bune de înmormântat.

Peste puțin timp, Gabriela aflase cu o adevărată groază că părinții micului ciclon cumpăraseră casa de alături. Și câteva zile după mutare, Lucica apăruse singură la ei în ogradă — se strecurase se vede fără de știrea părinților —, intrase pe la bucătărie și o descoperise pe Gabriela tot în odaia măcelului, unde îi pusese în brațe o păpușă gătită ca miresele, spunându-i cu un ton de protectoare dojană:

— Ci-că să nu mai plîngi la război.

Și fugise cum venise.

Păpușa fusese curcubeul de după furtună.

Lucica Novleanu era. mai puțin ciclon decît părea la primul contact Putea să asculte povești ceasuri de-a rândul, mult mai concentrată decît copiii cumiști. Le asculta însă, fără lene, fără somnolență, fără „cap în poală”, cu dinții încleștați, cu bărbia proiectată în afară, rezemîndu-și capul slab și palid în mînuța uscată cu degete prelungi. Atitudinea ei avea ceva primitiv oriental. Iți venea s-o îmbraci cu șalvari, punîndu-i mărgelile albastre la gîi, brățări în jurul gleznelor, și pe cap, basma de culoarea macului.

Gabriela nu se mai putea gîndi la povești, fără să nu-i apară întipărită în minte, Lucica, ascultîndu-le. La început, poveștile erau un fel de bir: hrană balaurului ca să fie blînd.

Lucica nu-i mulțumea. În schimb, însă, apărea din senin, aducîndu-i cele mai ciudate daruri: burateci,

greieri, fluturi, clei de cireș, pui de șopîrlă, broaște țestoase, licurici, — cu o demnitate de șef de trib african împrietenit cu o față albă. După un an însă, Lucica nu mai era acceptată ca o fatalitate, ci dorită. Absența ei lăsa un gol în Gabriela, pe care nici o distracție nu-l putea acoperi. Avea, firește, prietene de vîrsta ei, cu care se putea juca în felul fetelor, și vorbi. Nici una însă nu se api'opiase de ea ca Lucica, în clipele cînd o asculta, privind-o cu ochi de țigancă ghicitoare în ghioc. Subt formă de ciclon nu-i mai apăruse de la războiul păpușelor. La „Gabica” era cuminte. Cînd era însă la ea acasă, Gabriela o „auzea”: drac împielîțat. Era în ograda ei ca o ploaie de vară, pînă și pe acoperiș, pîntînd, rîzînd, tiilogînd cu ea, cu pietrele, cu copacii, cu cîinii și pisicile, organizînd mereu războaie din care nu ieșea mai cruțată decît păpușele Gabrielei, căci genunchii, coatele și fruntea ei, de la cucui pînă la zgancă, purtau toate semnele eroice.

Apoi venise faza „Luly-boy”.

La șaisprezece ani, Gabriela era domnișoară cu admiratori, pe cîtă vreme, vecina ei era o Scufiță Roșie din cursul inferior cu nota șase la conduită. Avea obraji sănătoși de ulcică țărănească plină de căpșune, aceiași ochi splendizi de șatră, și un năsuc tot atît de impertinent ca și răspunsurile ei. Dar abea crescuse.

Vecine, veneau la școală împreună, și împreună se întorceau acasă. De cînd începuse să învețe englezește, Gabriela îi spunea „Luli-boy”. Îi bătea dimineața La fereastră, și Luli-boy apărea cu bereta pe-o ureche, mîncînd totdeauna pe stradă o felie de pîne unsă cu unt. Era foarte apreciată în clasa a șasea, de cînd cu răspunsul dat profesoarei de matematică, domnișoara Țitron: galbenă ca lămîia — ficat — și c-o ușoară dicțiune grecească. Gabriela avea teză. Luli-boy venise într-un suflet să-i aducă sticluța cu cerneală uitată la ea. Domnișoara Țitron o surprinsese înconjurată de fetele

care-i admirau părul, genele și vivacitatea de veveriță împlînzită.

— Ce cauți aci, fetițo?

— Am venit la prietena mea.

— Care prietenă? Ce prietenă? Cine îndrăznește?

Dar Luli nu-și pierduse cumpătul. Scuturîndu-și părul, cu mișcarea-aceea de mînz care nechează — păstrată din întîia copilărie —, răspunsese pompos, cum ar spune un rege, „poporul meu”:

— Clasa a șasea.

Zîmbise și profesoara.

De atunci, și în cancelarie, Novleanu Lucia era numită prietena clasei a șasea. Evident, măgulirea era de partea lui Luli-boy: oricum, fetiță din cursul inferior. Dar cu toată diferența de vîrstă, de rang școlar, și cu tot prestigiul pe care-l avea Gabriela față de ea, Luli-boy nu era ordonanța Gabrielei, ci mai degrabă pajul ei răsfățat. Tovărășia lor surprindea mai ales pe prietenele Gabrielei, care se bucura de o mare reputație școlară.

— Ce poți tu vorbi cu dracul acesta!

A vorbi, în sensul orgolios adolescent: adică schimb de gânduri, filosofare în doi, confidențe, proiecte împărtășite, complicitate mîndră de generație nouă.

Mirarea prietenelor Gabrielei nu izvora numai din contrastul vrîstelor — ireductibil pentru fete abea tinere —, dar și din natura lui Luli-boy, atît de opusă Gabrielei. Căci Luli-boy era un fel de Aghiuță care stimula în recreații duhul băiețesc al cursului inferior, organizînd tot războaie, oarecum sportive: cu mingea, săniuța și chiar sabia de lemn, — de pe urma căroră, participantele stîngace sau temerare se alegeau cu semne ca și păpușile Gabrielei.

— Parcă-i fată de militar, nu de magistrat, se spunea la liceu.

Pe cîtă vreme Gabriela, cu toate că învăța tenis, patinaj, înot și călărie, și dansa pe deasupra, era socotită și școlar și extrașcolar ca o „intelectuala”.

Și totuși, Luli era încorporată în intimitatea Gabrielei, fiind, ca și mai înainte, „auditoriul” ei. Îi istorisea toate lecturile, comentîndu-le, parcă neluînd în seamă diferența de vîrstă. Și ochi lui Luli-boy se deschideau gravi și arzători, ca și odinioară cînd era o mică țigăncușă albă care asculta povești. Parcă erau două ființe în ea: una care trăia exterior, pasionat și copilăros, vorbăreț, agresiv, numai clocot și neastîmpăr; și alta care asculta transmisiunile Gabrielei cu o prematură concentrare în ochi.

Tot așa intra, fără s-o știe și s-o audă nimeni — cîinii n-o lătrau: avea darul de-a se împrieteni de îndată cu toate dobitoacele — și se instala în odaia Gabrielei jos pe covor, cu spatele rezemat de perete. Gabriela o simțea cu coada ochiului. Dacă lucra, continua pînă ce isprăvea, fără grabă, trimețîndu-i în treacăt un zîmbet prietenos. Nu numai că n-o deranja, dar prezența ei înviora intimitatea, ca ochii unei stele deschise în fiecare seară la fereastră, într-același loc al cerului. Era de acolo, deși venea de afară. Dacă ardea focul în sobă, mai aducea un lemn de la bucătărie și se uita apoi la foc. Alteori se uita la Gabriela cum lucrează, ca și la foc. Alteori, cu capul răsturnat pe spate, se uita în sus, ca un ciobănaș pe un vîrf de munte.

— La ce te gîndești tu, Luli-boy? o întrebuse odată Gabriela, cu condeiul în mîină, intrigată de perfecta ei pasivitate.

— Așa... departe...

Și mîna ei îngustă cu degete fine făcuse un gest grațios, ușor, ca și cum și-ar fi muiat degetele în coardele unei harfe: mîna cu care făcea numai drăcii, pe-afară.

Locul acela de lingă zid era al ei, ca și cum ar fi germinat acolo.

Mai avea și alte drepturi în casa Gabrielei. La bucătărie, primăvara, ea învîrtea puii în frigare, deasupra jarului, ronțăind un morcov crud. La bucătărie i se spunea Luluța, și era foarte bine primită. Se interesa de pisici, de cîni, de puii lor, și de tot ce se întîmpla cu fructele și legumele în apă și foc.

— Ei, Luluța nu-i ca duduia noastră, spunea bucătăreasa. Are să fie o gospodină... Își vîra năsucul în toate oalele cercetînd și adulmecînd, aducînd Gabrielei miros de bucătărie și informații despre „ce-aveți la masă”. Avusese un singur conflict la bucătărie. Dăruise odată Gabrielei un pui de cioară, prins de ea. Peste cîțva timp, darul căpătase glas de bariton și năravuri păsărești. Gabriela îl expulzase la bucătărie. Ion, așa îl botezase Luli, era un cioroi privilegiat: se îngrășase din cale-afară, făcînd burtă de crap — cum spunea Luli — fiindcă bucătăreasa era convinsă că ea l-a îmblînzit și că nu pleacă de dragul ei, cu toate că-i cam tăia aripele. Într-o zi, Ion dispăruse. Că l-au mîncat pisicile, c-a zburat... Dar bucătăreasa se uita de-atunci cam chiorîș la Luluța.

— Tu? o întrebuse Gabriela confidențial.

— El, răspunse Luli, bătînd din palme în chip de zbor.

Cărțile Gabrielei ea le tăia cu un cuțit de masă, care părea paloș în mînuța ei. Așa că era la curent cu toate lecturile Gabrielei, întîi prin titluri și fraze culese la în tîmplare, apoi prin istorisirile devenite o tradiție. Cu lecturile personale și directe ajunsese la mușchetarii lui Dumas. Prin Gabriela însă, trecuse de Loti, Farrère și Turgheniev, ajungînd pînă la Dostoievski. Făptura ei minusculă, cu numele eroilor lui Dostoievski în gură, dădea impresia furnicelor care duc fire de pai uriașe, cu o mare seriozitate.

La începutul primăverii, Luli-boy dispărea inexplicabil.

— De ce n-ai venit aseară? o întreba Gabriela dimineața când se duceau la școală.

— Am avut treabă, răspundea mica școlărită, evitînd s-o privească pe cea din cursul superior.

Pîna cînd, într-o seară a unui început de primăvară, intrigată de anuala repetare a acestor dispariții și simțînd lipsa ei în odaie, Gabriela plecase în investigare. O căutase acasă. Dar acasă toți o credeau la Gabriela. Nu era nicăieri. În sfîrșit, printr-un pur hazard, ridicînd ochii spre cerul înserării, Gabriela o descoperise pe acoperiș.

— Ce faci acolo, Luli-boy?

— Sst! îi răspunse Luli-boy cu un deget pe gură, apărînd din cerul hornurilor. Și scoborîndu-se de acolo îi încredințase la ureche secretul: aștepta cocorii. Exact reeditarea prieteniei cu clasa a șasea.

Cum pui pe marginea ferestrei fărîmituri pentru vrăbiile familiare, Gabriela îi pregătea uneori cîte o surpriză: bomboane, fructe, alune, turtă dulce, ascunse alături de locul ei, subt faldul unei perdele. Pe aceea, mîna lui Luli, după ce se așeza, făcea cîte o mică inspecție laterală. Gabriela o auzea ronțăînd. De mulțumit, nu mulțumea. Dar odată o rugase pe Gabriela să se plimbe numai cu ea. leșiseră împreună. Luli o condusesese la da- barcader.

— Gabico, hai să facem o plimbare cu barca, o invitase ea, arătînd o barcă multicoloră, cu motor și steguleț.

— Luli-boy, n-am bani la mine.

— Dar am eu, zise Luli deschizînd mîna cu tezaurul. Cînd venise, ceasul despărțirii, Luli-boy era încă în cursul inferior. Gabriela absolvise liceul.

Tatăl ei obținuse un loc de avocat în contenciosul Băncii Naționale de la București, așa că plecarea ei la universitate însemna și părăsirea Galaților, a camaradelor dc școală, a casei copilăriei și a lui Luli-boy. Mai cu seamă.

Accentul acestei melancolii de hotar cădea pe Luli-boy. În ea se incarna intimitatea anilor de copilărie și de

școală. Ea era puiul rămas în cuibul gol, în clipa călătoriei spre viață. Și totuși, niciodată Luli-boy nu fusese mai veselă decât în ceasurile împachetării. Zburda prin odăi, parcă încântată de sonoritatea de biserică a casei care se golea. Ea fusese zîmbetul mutării, zîmbetul copilăriei de care te desparți. Mică în sine, părea și mai mică alături de dulapurile scoase pe ușă și alături de camioanele cu cai normanzi.

La gară, lume multă venită să-și ia rămas bun. Luli, nicăieri. Gabriela o căutase pe sub canapele, printre paltoane, convinsă că iar le face vrea farsă. Dar nu-i dăduse de urmă, cu toate-că minutarele deveneau solemne ca genele unei agonii. Și abea în clipa clopoțelului care mai amintea parcă o ultimă oară sunetul recreațiilor școlare, Gabriela, uitîndu-se din întâmplare pe fereastra care dădea pe cealaltă parte a trenului, o descoperise pe Luli-boy plîngînd cu ochii țintă la fereastră, mică și singură în fața trenului ca greierul baladei lui Topîrceanu: „Cri-cri-cri, toamnă gri, tare-s mic și amărit”. Nici n-avusese timp să o sărute. Trenul se urnea, în timp ce Gabriela lupta” să deschidă fereastra. Dar Luli-boy. sub ochii ei înspăimîntați, după ce trenul pornise, se luase după tren c-un trap iute, și zvîrlise pe fereastră un mare pachet plat: ediția de lux a poeziilor lui Eminescu. Și-apoi, fiindcă mai toți călătorii priveau scena, țipînd la ea: „la seama, fetiço, are să te calce trenul!” — își scuturase iar capul și, cu ochii zburliți de fulgere, scosese o limbă drăcească, lăsînd trenul să defileze prin fața ei.

Cu tot plînsul, Luli fusese tot zîmbet în ultima clipă a despărțirii.

De-atunci, căile lor se despărțiseră, parcă pentru totdeauna. Luli-boy rămăsese la Galați, printre vechile amintiri, devenind „fetița cu care mă jucam în copilărie”. Așa se păstrase în mintea Gabrielei: miniaturală, grațioasă și zburdalnică, iluminând uneori asupra

somnului. În clipa unei întâmplătoare amintiri, fața Gabrielei, cu un zîmbet care exprimat în vorbe ar fi însemnat:

„Ce drăguț copil”. Se gîndea la ea tot mai rar, fiindcă trăia intens anii universității: altă muncă, alte distracții, alți camarazi, alt oraș. Cîtă vreme trăiseră alături, și-o încorporase ca pe-o amuletă, făcînd-o să participe astfel la viața vrîstei ei. Acum însă, de cînd se despărțiseră, vrîsta devenise ocean între ele, păstrînd-o pe Luli la un orizont, invizibil de mică, abea punct.

După ce-și luase licența, îndemnată pe de o parte de situația modestă a părinților ei încurcați bănește în vremuri din ce în ce mai grele — boli, ipoteci intrate în conversiune —, iar pe de altă parte cuprinsă de dorința vieții neatîrnate, caracteristică mai ales generațiilor de după război, sătulă de tutelă și sedentarism, căutase o posibilitate de cîștig oricît de modest, hotărîta să-și treacă doctoratul în litere fără de ajutorul părinților. Ocazia se ivise. Fosta ei profesoară de franceză de la Galați îi oferea suplinirea catedrei în timpul concediului nelimitat obținut prin politică. La început, Gabriela șovăise. Despărțirea de București nu era atît de ușoară. Dar zîmbetul glumeț al unei telegrame o hotărîse brusc, cum te-ar determina o grădină întrezărită să apuci pe un drum, în loc să apuci pe altul.

Iată textul telegramei:

Vă așteptăm.
Clasa opta.

Știuse de îndată că pluralul o ascunde pe Luli-boy.
Îi răspunse lui Luli:

Sosesc.
Gabriela.

De la București pînă la Galați zîmbise de atîtea ori, încît vecinii, curtenitori din clipa cînd se instalaseră, deveniseră întreprinzători. Natural, n-aveau nici un amestec cu zîmbetul întors peste ani. De-a lungul acestei călătorii și spre trecut Luli era ca prezența sprintenă a stîlpilor de telegraf cu clipiri de rîndunele, la ferestrele goanei. Și se mai întîmpla ceva în sufletul Gabrielei: involuntara mîndrie a celui care vine de departe, călător cu enigma pe umăr ca un șoim de vînătoare, spre cei care-au rămas pe loc înconjurați de cunoscut. Plecase abea ridicată pe de băncile școlii, ducînd încă timiditatea și stîngăcia provincială. Se întorcea de la București licențiată, profesoara fostelor ei camarade de liceu, ca după o victorie cînd ești tînăr. După anii de București, Galațul îi apărea mic și intim, clădit parcă pe un covor al unei odăi familiare, să-l cuprinzi într-o mîină, cu Luli-boy în el, ca un cărăbuș zburlit de zbor,

În clipa cînd luminile Galațului se iviseră cu ochi fosforescenți de buhne și pisici, o revăzuse pe Luli cu limba scoasă și bereta strîmbă, în fața trenului.

Asta se întîmpla cu ani în urmă, căci în clipa opririi trenului, după ce se uitase pe fereastra compartimentului fără să zărească pe peron ceea ce căuta, cînd văzuse la ușă capul tînăr și solemn în paloarea lui de argint, ca un răsărit de lună pe mare — exclamase:

— Luli... rămînînd cu ochii mari deschiși spre ea, ca și cum ar fi întrebat-o intimidată: „Domnișoară, unde-i Luli-boy?”

Înaltă cît și Gabriela, de la Luli-boy nu mai păstrase decît ochii, părul și mînile înguste cu degete prelungi. Îți venea s-o respiri, nu s-o privești. Și în acea clipă chiar, cu toate că Luli îi întinsese brațele, spunîndu-i: „Ce bine-mi pare că te revăd, Gabico”, — șoimul enigmatic nu mai era pe umărul Gabrielei, ci pe-al lui Luli. Parcă ea venea de departe, dintr-o misterioasă călătorie, deși Gabriela sosea pe vechile locuri, regăsind-o tot acolo, alta însă.

De-atunci începuse faza Luli.

Și de-atunci, Gabriela o observase neconținut, mirarea și încântarea primei revederi prelungindu-se și înnoindu-se. Era profesoara ei și pe deasupra locuiau împreună, căci părinții lui Luli nici nu concepeau ca prietena ei din copilărie să locuiască în altă parte. De fapt, noua atmosferă de familie, cu deprinderi la care trebuie să te adaptezi, cedând din capriciile libertății tale, n-o atrăgea deloc pe Gabriela; tocmai de așa ceva dorea să scape Dar o atrăgea Luli. Din cauza, ei numai cedase stăruințelor, silind însă pe părinții lui Luli să accepte compromisul unei așa-zise chirii.

Așadar se vedeau mereu, trăind alături, și totuși Luli mereu o intriga și o emoționa, ca și cum ar fi zărit-o numai* fără să-i știe glasul și mintea, fără să-i cunoască intimitatea și trecutul. Impresia aceasta însă o păstra în ea ca pe un secret, nu fiindcă ar fi avut un caracter indivulgabil dar pentru că n-avea cui să-l împărtășească. Nici notele din catalog, nici comentariile din cancelarie, nici reputația printre cunoscuți nu confereau lui Luli o personalitate excepțională. La școală era printre frunțase, fără să fie faima unei , promoții, cum fusese Gabriela.

— Prietena clasei a șasea s-a muiat de când a crescut, îi spusese domnișoara Țitron. Am mai împlînzit-o noi, revenise ea, transformînd într-un merit personal ceea ce spontan atribuisese vrîstei.

Într-adevăr, la școală Luli era o elevă cuminte și normai bună. Nu se singulariza prin nimic. Printre colegile ei mai erau încă multe fete frumoase — spuneau profesoarele, — așa că și din acest punct de vedere, Luli era integrată într-o pluralitate. Cei de-acasă o adorau, dar pentru ei nu era decît o Luli-boy devenită „domnișoară”, gata-gata să intre în balul vieții. Lipsa de mirare și de încântare exclamativă a celorlalți față de Luli dădea Gabrielei certitudinea că ei n-o văd, nu că ea se înșeală. Și totuși, nici ea nu putea defini profund cauza care, în sufletul ei, o

singulariza pe Luli încântător între celelalte fete, fie cunoscute, fie străine. Plăcerea de-a trăi alături de Luli, de-a o însoți în plimbări, de-a sta de vorbă cu ea, de-a o avea alături, de-a o privi — o domina acaparînd-o, făcînd-o parcă să renunțe temporar la afirmarea propriei ei feminități, deși era tînără, abea cu patru ani mai mare decît Luli. Dar pentru Gabriela, tinerețea lui Luli era altceva, parcă abea atunci întîia oară întîlnire Luli îi apărea într-o veșnică lumină de lună, care dădea o îndulcire de taină albă trupului și sufletului ei.

Odinioară, Luli-boy era auditorul Gabrielei și oarecum spectatorul ei intim. Acum, Gabriela luase rolul de atunci al lui Luli-boy. Raporturile dintre ele erau perfect normale, afectuoase, neatînse de nici o constrîngere. Atît numai că Luli parcă evita să vorbească despre ea. Gabriela o invitase indirect, făcîndu-i cîteva confidențe. Dar Luli alunecase spre generalități, tocmai în clipa cînd tăcerea interogativă a Gabrielei aștepta parca pasul spovedaniei. Luli observase dezamăgirea Gabrielei, și-o spusese mai tîrziu, prietenos, dar c-un fel de jenă, și în treacăt:

— Ce vrei să-ți spun eu despre mine Gabico? Tu nu mă vezi...

Avînd aerul să-i spuie: „Sînt o fată ca toate fetele. Nimic interesant.”

De la o vreme însă, și fără ca nimic exterior să justifice așa ceva, Gabriela o crezuse îndrăgostită. Permanența tăinuită a unei pasiuni putea să comunice și Gabrielei o tulburare fără cauză aparentă, dai cu atît mai intensă, ca acele unde de parfum aduse pînă-n largul mărilor de brizele ușoare ale primăverii, fără ca țărnul înflorit să apară ochiului.

Cine?...

Nici un bărbat nu dăduse Gabrielei bătaia de inimă adusă de această întrebare care-o privea pe Luli. Răspunsul nu-l putea găsi privind în jurul lor, printre

cunoscuți. Unde era acest „cine?” a cărui prezență în Luli îi dădea o aspirație nostalgică? Cine putea fi? Cum era?...

Întrebări care depășeau cu mult simpla curiozitate, căci rădăcinile lor erau în inima Gabrielei — de unde-și trăgeau hrana —, nu în mintea ei unde numai apăreau.

Niciodată Gabriela nu simțise o aspirație mai profundă spre obscura splendoare a dragostii, decît de-a-lungul acestei epoci cînd căuta să întrevadă în Luli, ca într-o altă năframă a Sfintei Veronica, chipul necunoscut al unui bărbat.

Și această aspirație, în loc s-o răsfîrîngă asupra sufletului adus de la București, în loc s-o determine să întindă în sfîrșit brațele celui de-acolo, care-i scria în fiecare zi, dimpotrivă, o îndepărta de el, lăsîndu-l încolo pe un țarm rămas, cu sufletul palpitînd alături de Luli, ca în pînza unei corăbii care-o ducea și pe ea spre necunoscut.

La început venise cu intenția să plece în fiecare străbată la București. Amînase de cîteva ori, sub diferite pretexte, pînă cînd renunțase. La scrisorile pe care le primea zilnic, răspundea tot mai rar și c-un efort tot mai penibil, căci fiecare zi agrava raporturile dintre ea și cel care se socotea înainte de plecarea ei la Galați, aproape logodnicul ei. Îl iubise vreodată? La București sperase că-l va iubi, stimîndu-l, fiind camarada lui, deprinsă să-l știe alături de ea devotat și ocrotitor, acordîndu-i ei înțîietate cu toate că era pasionat de medicină, cu fanatismul acela al adevăraților oameni de știință. Înainte de-a o întîlni pe Gabriela, Matei Dima era poreclit de camarazii lui „amantul microbilor”. Lucra la laboratorul „Babeș”, fiind deocamdată conferențiar universitar. Se îndrăgostise de Gabriela <cu ochii închiși, total, încă de pe vremea cînd ea era în anul întîii. Deocamdată nu-i ceruse decît să-l accepte ca adorator și camarad. Devenise tovarășul ei de teatru, concert, expoziții de pictură, plimbări, dovedind o prospețime de entuziasm atribuită în genere numai

poetilor, deloc însă oamenilor de știință. Gabriela se deprinsese frățește cu el. Când plecase pentru șase luni în Orient, trimis să studieze lepra, Gabriela se simțise mai mult desperecheată decît singură, fără să deslușească de?ajuns de limpede, dacă afectuoasa ei alarmă, în unele zile, era datorită absenței unui om iubit, sau îngrijorării pentru viața unui prieten aflat printre primejdii. Prezența lui alături de ea îi dădea numai liniște; nici un fel de neliniști. Ahea se simțea femeie alături de el, cu toate că ochii lui mereu admirativi îi aminteau neconținut că tovarășul ei e bărbat. Dacă nu l-ar fi stimat, l-ar fi socotit ca pe un cîne credincios care te ferește de primejdii, veghindu-te. În ultimul timp însă, simțise alături de el dojana conștiinței unei ingraturități de care-ți dai seamă. Ca cineva care primește mereu daruri, fără să dea nimic în schimb. Și sub impulsivitatea acestui sentiment — de justiție, nu de dragoste — îi spusese odată din senin așteaptă, strîngîndu-i mîinile și privindu-i ochii, dînd vorbeii „așteaptă” semnificația „așteaptă-mă”. O cvasilogodnă.

De cînd însă trăia alături de Luli, simțea categoric că nu-și mai poate ține cuvîntul. Ceea ce la București îi apăruse ca o răsplată firească din partea ei, acum îi apărea ca un sacrificiu de care nu se simțea capabilă.

Primea zilnic scrisori care nu păreau scrise într-un laborator, ci într-un alt veac. Dar ceea ce pînă mai ieri îi apăruse proaspăt, juvenil, — acum îi apărea demodat și fad.

După vreo două luni de despărțire, Matei Dima îi ceruse voie într-o scrisoare să vie la Galați s-o vadă.

„Prietenă scumpă — nu îndrăzne să-i spuie altfel — nu vreau să devin fetișist alături de o fotografie. Dă-mi voie să-ți aud glasul...”

Poate că era cam desuetă delicateța timorată a gestului; dar Gabriela-i văzuse numai ridicolul. Ca și cum ai cere voie unei femei s-o săruți. Îi răspunsese că nu vrea

să fie tulburată, fiindcă-și lucrează teza de doctorat și are nevoie de perfectă izolare.

Matei Dima acceptase fără murmur. Dar după alte cinci luni, venise la Galați, neanunțat. O așteptase în fața școlii, apariția lui dînd Gabrielei o contracție repulsivă, îl prezentase lui Luli — „Doctorul Dima, un vechi prieten” — și-ntr-adevăr, prezența lui Luli dîndu-i numai o semnificație de vechi prieten, îl acceptase ca atare, cu o cordialitate nesilită, care-l situa însă cu totul în afara Gabrielei; căci în lăuntru îl repudia, cu inima închisă. De-a lungul plimbării și vizitei, Gabriela n-o lăsase pe Luli de lîngă ei nici o clipă. Iar la plecare, cînd o întîmplătoare dar scurtă izolare îi pusese față în față, Matei Dima o întrebuse c-un tremur abea stăpînit în glas și-îi mîini:

— Spune-mi, Gabriela, iubești pe altcineva?

— Nu iubesc pe nimeni.

Net.

De-atunci nu-l revăzuse. Scrisorile lui oftau umil, nu ca frunzișurile, ci ca frunzele care se tîrăsc. Gabriela îi răspundea din cînd în cînd — cam de două ori pe lună, — dar atît de impersonal, încît scrisorile ei aveau caracterul unei buletin informativ. Natural* nimic despre Luli: deci, nimic despre ea. În această situație, apropierea vacanței, în loc să însemne bucuria verii după un an de muncă, o îngheța. Din cauza lui Matei Dima avea oroare de București. Iată de ce, după sfîrșitul anului școlar, sub pretextul că vrea s-o pregătească pe Luli pentru bacalaureat, asistînd-o și în timpul examenului, își amînase iar plecarea.

— Știți ce? le propusese tatăl lui Luli. Ce-ar fi dacă ați pleca la vie? Aer curat, liniște...

Acceptaseră încîntate. Via era în județul Tuto va. Cîteva ceasuri de tren, două cu trăsura. Libere: ele două însoțite de umbra lui Luli, dadaia, o țărancă posomorită care-o crescuse pe Luli cu povești, față severă și ochi blînzi.

Așadar plecaseră cu dadaia. La gară le aștepta moș Ciocîrdel cu trăsura. Luli sărise din tren înainte de-a se opri de-a binelea. Gabriela o găsisse cu obrazul lipit pe rînd de gîtul călușilor trăsorii care le aștepta cu lumina vacanței în ea.

— Săracii ei. moșneguții mei, cu urechi de iepurachi...

Și cu toate că dadaia era o autoritate îndărătnică, Luli nu se lăsase pînă ce nu obținuse de la ea, din fundul fundului geamantanului legat cu sfoară, zahăr pentru călușii deprinși să mănînce din palma ei.

Locurile și via erau blînde și modeste ca și călușii. Dar Luli se lipea de ele, ca și de căluți, hrănindu-le parcă din palma amintirii.

Și acolo abea, Gabriela descoperise secretul lui Luli, la sfîrșitul săptămînii.

Își petrecuseră zilele recapitulând scrupulos materiile pentru bacalaureat. Bineînțeles, pe iarbă în livadă, așezate pe un pled? Gabriela acoperită cu „pagoda”, pălăria ardelenescă, Luli — cu capul gol. Gabriela se cam temea de albine, viespi, șopîrle, lilieci, șerpi și hoți; Luli, deloc. Cu greu o hotărîse pe Gabriela să doarmă afară, în cerdac.

Învățau împreună.

— „Vides ut alta stet...” începea Gabriela.

Și Luli trebuia să continue oda lui Horațiu: „...stet hive candidum...”

Dar cum să vorbești despre zăpadă, chiar cînd acoperă sfîntă un vers de-al lui Horațiu, alături de un păr busuioc, al cărui parfum, încins de soare, curge ca o miere darnică...

Și Gabriela, c-o tresărire veselă, o vedea De Luli sărind ca o lăcustă, ridicînduse, agățîndu-se, cățărîndu-se, înălțîndu-se — și de sus, dintre busuioacele cu obraji de țărăncuță, scuturînd asupra ei dulce potop de iunie, și apoi spunînd în întregime oda lui Horațiu, cu atîta tinereță printre frunze de fruct și subt cer de soare, încît textul

clasic respira, cu firele de argint ale lui Horațiu, aprinse în zîmbet alb...

Așa că îndeobște, Luli îi răspundea de la etajul vegetal unde apare obrazul fructelor mici și unde-s glasurile cu aripi.

Dar uneori nici acolo nu era. Dispărea. Un ceas, două. Apoi se întorcea cu pași înceți.

— De unde vii, Luli?

— M-am plimbat

Dar Gabriela observase o particularitate. Luli nu scria decît obligată: la școală. Încolo, deloc. În schimb, cînd~dispărea ea, dispărea și creionul Gabrielei: un creion cu mină. Într-o zi, Gabriela o pîndise și o urmărise. Ajunseseră așa una după alta, tocmai departe. Iarbă, flori mărunte, cer, greieri, soare.

Nici un om. Cîte-un cocostîrc ținea pe cîmp locul oamenilor. O singurătate fericită ca rîsul unui obraz de copil adormit. Soare blond în depărtare, cer albastru.

Un loc unde nu te puteai întîlni decît cu tine în duminica celei mai curate singurătăți.

Inima Gabrielei bătea greu în aurul toropit al verii. Acum era sigură: Luli scria trișori de dragoste. O vedea mai departe, culcată cu fața în jos, cu coatele turtite în lături, scriind singură între iarbă și cer.

Apoi se ridicase brusc, rupsese, aruncase și plecase. Gabriela se culcase la pămînt ca pieile-roșii cînd urmăresc. Luli ar fi putut s-o vadă. Dar n-o văzuse fiindcă n-avea ochi de cercetare decît pentru sufletul ei. Se înapoia iute, concentrată c-un fel de mînie.

Singură, Gabriela se îndreptase spre focul lui Luli. Găsisese foaia ruptă. Și urma trupului ei culcat în iarbă. Acolo s-așezase, la fel, plutind cu fața la pămînt. Ierburile erau numai cîntec: coruri de argint subțire ca tremurul stelelor și-al apelor.

Libelule dansau cu aripi străvezii ca niște mici iele ale amiezii.

Scrisul lui Luli apărea în orbirea dănțuitoare a verii, subt ochii Gabrielei. Două rînduri. Scrise pe iarbă, nervos, cuvintele străpungeau foaia, cu cornițe parcă, într-un fel de zvîcnire dezordonată, nevoind să accepte captivitatea pe foaia îngustă și plată.

„Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, Vară, trupul și sufletul meu sînt începutul urnii mare cîntec și tremurul mîinii care-l caută.”

Atît.

— Luli! Luli!...

Asta era dar Luli.

La întors Gabriela parcă aducea pe buze întîile versuri ale lumii culese din rouă.

— Gabico, de unde vii?

— M-am plimbat...

Dar nu se putuse împiedica să nu-i dezmierde fruntea ușor, zîbindu-i ca unei zări străvezii în misterul sosirilor de primăvară.

— La ce te gîndești, Luli-boy?

— ...Așa... departe...

O revedea așezată ca o țigăncușă albă pe covor, lingă zid, parcă dezmierdînd coarde cu degetele subțiri.

— Ce faci acolo, Luli-boy?

— Sst. Aștept cocorii.

Luli-boy îi aștepta pe acoperișul casei.

Acum îi aștepta în ea, înălțată spre cerul ei lăuntric, nouă în vechimea lumii, cu trupul ei de dansatoare arabă și obrazul ei alb de argintul sufletului, în care ochii apăreau negri ca de subt un voal oriental.

Ciudată reacție: o înduioșase și o îmbunase atît de tare secretul lui Luli, încît simțise nevoia să facă o faptă bună, generoasă. Și cum ai jertfi o mieluță pe un altar, scrisese lui Matei Dima chiar în acea zi, o scrisoare afectuoasă.

Toate cuvintele acelei scrisori erau foarte tinere și alergau sprinten în soarele verii:

„Mîna mea încălzită și pîrlită de soarele de aici, îți strînge mîna, credincios prieten”.

Apoi venise ultima noapte. Se deprinsese și Gabriela să doarmă în cerdac, dar cu pază. Cum? Ele două dormeau pe două saltele alăturate, așezate într-un capăt al cerdacului. În celălalt capăt dormea dadaia. Pe treptele cerdacului dormea Gavrilă I-iu: un cîne ciobănesc cu piept de zimbru. În ogradă, culcat pe cojoc, tușea moș Ciorîrdel, cînd nu horăia, alături de o pușcă străveche, parcă de pe vremea turcilor, care totuși își păstrase prestigiul ei de pușcă. Și mai erau încă. Subt streșina cerdacului, dormitor pe aripi lîngă dormitor, cuiburi de rîndunele. Pe cerdac, Gavrilă al II-lea, un motan rural, fălcos ca o gutuie, negru pe trup și cu picioarele albe ca un gospodar noaptea, în nădragi. Și în sfîrșit, ca niște lebede bîlbîte, un cîrd de gîște care clămpăneau și prin somn.

Așa că într-o astfel de cetate întărită, frica nu putea să intre.

Dar în ultima noapte intrase luna plină.

Dintîi noaptea fusese neagră ca o mulțime de rîndunele, pană lîngă pană, adormindu-l pe străjerul cu flintă.

Apoi, parcă zburaseră deodată miliardele de rîndunele, descoperind trupul unei imensități de marmură antică.

Asta se întîmpla tîrziu, mult după „noapte-bună”.

Apoi totul devenise străveziu, fără pondere și fără contur, clădit parcă din abur, pe ape imense. Cu adîncul mort, — și pe cer, rotund ca de uliu, apăruse ochiul de argint fără de gene, care privește sufletele mai afund decît somnul.

Luna.

E foarte greu, cînd dormi afară, să știi dacă te-ai trezit sau dacă n-ai dormit deloc; mai ales cînd deschizi ochii în ziua polară a miezului de noapte.. E un somn ager și

sprinten, de-a lungul căruia ceasul e clipă, și noaptea de vară nu mai lungă, deși cu stele, decît genele pleoapelor lăsate. Cînd și le ridicase, Gabriela văzuse luna ca o mare „buna dimineața” înflorită înspre ea, printre frunzele care umbreau fațada cerdacului. Ridicase capul de pe pernă. Alături, nimeni. Patul era gol ca o lespede după o evaporare.

N-o alarmase deloc absența lui Luli, dar direct, imediat, fără nici o tranziție, ca parfumul unei înfloriri de miez de noapte, vorbele găsite în soare reveniseră, destrămîndu-se în trilurile greierilor.

„...Începutul unui mare cîntec” ședea pe marginea cerdacului, ca pe o fîntînă deschisă, cu profilul în lumina lunii. Mlădiul ei gît alb plutea ca tulpinele ieșite din ape, ducînd spre cer obrajii care aveau gestul de potir oferit lunii al lotușilor și al nuferilor, împrejmuți de apa întunecată a părului.

N-ar fi vroit s-o tulbure, dar era ceasul care poruncește gîndurilor să vorbească în tăcerea care le ascultă.

Gabriela venise lingă Luli. La apropierea Gabrielei, Luli nu tresărise, căci era noaptea ochilor deschiși, și nesomnul oricui n-o putea mira, necum surprinde.

Dar se roșise pînă-n urechi, cu genele plecate, cum roșesc numai fetele al căror secret de dragoste a fost aflat de alții, auzind pe buzele Gabrielei vorbele nemernice aruncate de ea pe un cîmp singuratic. Apoi ridicase spre Gabriela ochi întrebători.

— Presimțeam ceva, Luli. Te-am urmărit — iartă-mă — și am găsit manuscrisul rupt. Sînt întîiul tău cetitor.

Luli tăcuse, cu fruntea încordată, buza de jos ușor răsfrîntă, rezemîndu-și bărbia în pumn. Ședea pe scîndura îngustă cu genunchii aduși la bărbie. Era îmbrăcată într-o pijama de lină subțire. Parcă plutea într-o lotcă pe un ostrov de argint.

Oftase ușor, ridicînd din umeri, resemnîndu-se parcă.

— Luli, de cînd scrii?

— Gabico dragă, dar nu scriu. O frază, o simplă frază...
Glasul avea un accent de dezolare. Se apăra.

Își suflecuse mânicile pijamalei. Avea un tact ușor în vârful papucilor. Un amestec de enervare, de șovăire, de nevoie de-a spune și de pudoare pentru ceea ce apăruse în sufletul ei intim și tulburător, ca cea dintâi rotundire a sînilor. Nici un orgoliu însă; mai degrabă o rușinare.

Elanul Gabrielei se oprise nehotărît. Mîinile ei, pornite spre Luli, reveniseră c-un gol, ca și cum ar fi scăpat vasul pe care i-l aduceau.

Luli îi apucase mîinile deodată, bătîndu-i-le afectuos ca pe un bot de mînz, dar fața ei nu era veselă.

— Ce-i, Luli? o alintase Gabriela, cu glasul îndulcit ca pe un copil mic pe care-l doare capul. E greu?

— Uite și tu: asta...

Arătase cu o rotire a brațului gol palatele venețiene ale nopții.

— ... și asta!

Mîna se oprise pe fruntea ei încordată.

— Asta luptă cu asta. Ce vrei să fac?

— Să scrii, Luli, fiindcă ai talent.

— Gabico!

— Da, Luli, sînt sigură.

Alt val de sînge înroșise obrajii lui Luli, aprinzîndu-i ochii.

— Gabico, hai să ne plimbăm.

— Hai.

În pijamale și în papuci. Descoperite. Pe iarba livezii alergau pași albi ai luminii venite printre frunze într-un fel de menuet cadențat. Uneori cădeau fructe singure, prin somn, visînd poate că sînt culese. O vastă intimitate, ca un ocean care-ar deveni bun ca ochii boilor.

— M-am prostit, Gabico. Aș vrea să-ți spun tot și văd că n-am ce. Nu-i chiar așa ușor să vorbești despre tine.

Unele crengi erau atît de lungi și-atît de aplecate spre iarbă, încît parcă s-adăpau din apele lunii revărsate.

— Când ai început, Luli?

Luli se opri se cu ochii pe zări, căutînd parcă răspunsul în ochii stelelor.

— Știu eu, Gabico? N-am avut liniște niciodată. Parcă luptam să ies din mine, să evadhez...

— Luli-boy!

O revăzuseră amîndouă ca pe altcineva.

— Tu cunoști senzația asta: că-i prea strimt în tine, că n-ai aer de ajuns? Vrei mai mult, mai mare, mai repede. Scriu trei-patru vorbe, o frază, două, și rup. Nu mai am nimic.

— Luli, drăguță, și rupi tot-tot?

— Tot.

— Cum? N-ai nimic din ce-ai scris? N-ai păstrat nici un rînd?

— Gabico, dar tu nu înțelegi că n-am scris nimic?

Gabriela zîmbise, dezmiertîndu-i obrazul înfierbîntat.

— Da, Gabico, consolează-mă.

Gabriela zîmbise mai departe.

Apoi, cu un glas glumeț îi pusese mîinile pe creștet, spunîndu-i c-o nazalizare tărăgănată:

— Ca Ioan pe Isus, te botez în apele Iordanului: Luli, noul cîntec. Nu-nu-nu. Îți trebuie un nou nume, de scriitor...

Scena era glumeață. Dar lumina nopții era solemnă ca o apă a destinului.

Luli se uita în pămînt, ostenită parcă. Mîinile Gabrielei pluteau pe creștetul ei. Căuta un nume. Părul lui Luli era negru, negru — și, deodată, ca o comoară de aur, din adîncul părului desprinsă, numele se ivise cu silabe blonde ca soarele.

— Lorelei...

Luli o privise întrebător, după o absență.

— Lorelei: numele tău de scriitor.

— Glumești, Gabico, vorbise Luli dînd din cap.

Dar c-o pornire copilărească, apucase numele dăruit, cercetându-l.

— Da, e frumos: Lorelei...

Era în noapte ca și-n apele Rhinului, numele vechei legende.

— Luli, cunoști balada lui Heine?

Luli zîmbise școlărește, cu ochii micșorați.

— Parcă, parcă! Ceva cu o zîină care cîntă pe o stîncă de pe malul Rhinului, și care... și care provoacă accidente mortale, se scuturase ea de atmosfera de pînă atunci, reacționînd juvenil.

Nu numai noua Lorelei dar și Gabriela simțise nevoia unei destinderi, ca după ce-ai ieșit dintr-o biserică. Așa că printr-un spontan acord, amîndouă deveniseră copii ai clipei de noapte cu lună plină, nesomn și fructe coapte.

Cînd ești tînăr și nu cunoști încă insomniile, e o mare mîndrie să păcălești somnul.

Astfel că hotărîseră, fără să mai consulte minutarele» să surprindă dimineața. Dar cum somnul, în loc să le aștepte pe saltelele din ceardac, parcă se luase după ele, dezmierdîndu-le din spate cu tăceri, îl alungaseră cu fapte diurne: adică o masă improvizată cu pîrjoale reci, pîne cam uscată, cafea neagră la termos și fructe la discreție. Apoi făcuseră și un foc în fundul livezii, regretînd că nu s-au copt încă păpușoi, întreținîndu-l ca străjerii unei povești cu duhuri, care-s gata să fure fructul de aur, copt numai noaptea.

Spre dimineață, și mai treze din cauza cafelei negre și a mîndriei tinerești de-a fi învins somnul, recapitulaseră vertiginos materiile bacalaureatului. Și ca întotdeauna, învățătura cu întrebări și răspunsuri — mai ales în văzduhul sprinten al zorilor — o alungase pe Luli într-un suprem cireș de iunie, cu hultoane negre. Întrebările porneau de jos, cu greierii, răspunsurile picau de sus, cu cireșele...

...Cu cireșele răsturnate de Luli din coș, la marginea trenului care o ducea spre bacalaureat.

Dar după o noapte albă, chiar cînd ai în față o față care-i ca un lied de Schumann, botezată Lorelei, în Rhinul unei nopți de vară, — somnul tot vine.

Mîna Gabrielei căzu, cu sufletul alături ca o carte îndelung cetită. Genele s-alungiră negre, de noapte. Obrazul păru mai luminos, în somn. Fineța lui avea ceva din înflorirea prelungă și parcă plînsă a salcîmilor din străveziul nopților cu lună.

Luli se deșteptă, dar fără să fi dormit. O regăsi pe Gabriela în față, la umbra storului. Își aminti de unde venea —, cling-cling cîntaseră „moșnegii ei”, scuturînd capul după tren — și unde se ducea: profesori prinși ca lipitorile pe mintea candidatului.

Se simțea „ostenită de ea însăși, și avea trac, școlărește. Ar fi vrut să rîdă cu Gabica: dormea.

O clipă, avu o mișcare de nehotărîre între bancheta pe care se putea întinde și fereastra deschisă.

Dar vîntul învinse somnul.

Fără zgomot, Luli se ridică, muindu-și obrații în vîntul vitezei, care uneori e și al destinului.

PARTEA A DOUA

*„Trupul și sufletul meu sunt
începutul unui mare cântec...”*

CAPUL FUMĂTORULUI DE LA FEREAȘTRA compartimentului de clasa întâi apărea la fiecare oprire a trenului, cerceta ferestrele vecine, și se retrăgea: mereu cu țigara aprinsă.

Mai simplu ar fi fost să iasă pe coridor, să deschidă ușa despărțitoare dintre compartimentul de-a doua și cel de-a întâia, și să se oprească o clipă, cât îți trebuie să aprinzi o țigară și să arunci o privire, la ușa compartimentului cu cele două fete. Nu timiditatea îl împiedica s-o facă. Era deprins să intimideze el pe alții, nu să fie intimidat. Chiar cei care nu știau cine-i deveneau deferenți față de el, dacă erau bărbați; iar pe femei le intriga, dînd celor mai multe imboldul de-a-i vorbi franțuzește, sau într-o altă limbă străină. Era greu să treacă neobservat. Dădea o primă impresie de exotic oriunde se afla: nu numai în străinătate, dar și în România. Părea în fiecare loc că vine din altă parte, că e ambasadorul unei țări depărtate. Cînd intra la un teatru, înainte de-a întinde biletul, cei de la ușă se înclinau, întrebîndu-l: „Loja dumneavoastră?” Cînd pleca la drum, fără să-l mai întrebe, trezherul îi ducea bagajele la clasa întâia. Iar cînd mergea pe stradă, cei care-l întîlneau aveau impresia că limuzina de lux îl urmărește mai de la distanță.

— Ești impunător, colega, îi spunea tatăl său, profesorul universitar Aristide Bogdan. Regret că nu-ți sînt fiu. M-aș fi tras din frac, nu din opincă.

Nici Aristide Bogdan nu se trăgea din „opincă”. Tatăl său fusese profesor secundar. Dar era un „democrat convins”: „opincile” erau ale demagogiei, nu ale origini.

Catul Bogdan, însă, dădea într-adevăr impresia că strămoșii lui sînt zugrăviți în alungire bizantină pe zidul bisericilor ctitorite de ei. Așa era el numai, în neamul lui — după tată —, deși părea că a moștenit înălțimea fină și cam dolentă a trupului de la strămoși a căror mină, înainte de-a se efemina bizantin pe mătăniile huzurului boieresc, mînuise pe timpuri istorice, în jurul voievozilor, spada vitează. Astfel de mîni avea: mai mult fine decît puternice, cu toate că erau mari și aparțineau unui bărbat. Fără inele totuși, deși ochiul care întîlnea aceste mîini căuta să-l descopere pe cel cu stemă.

„Tani are mîni de amant”, spusese lui Aristide Bogdan, Agatha, mult prea tinăra lui soție și a doua mamă vitregă a lui Catul Bogdan.

Aristide Bogdan, cinica repetase vorba la Club. Picanta apreciere circulase cu zîmbete pe buzele clevetirii ieșene, ajungînd pînă și la Universitate printre studentele lui Catul, făcîndu-li-l și mai interesant.

Era și fără de asta, mai ales pentru femei. Ochii lui veneau parcă din Orient, de subt gluga unui burnuz pudrat de pulberile deșertului, negri și pasionați, cu gene feminine îmbelșugate; gura — mare, severă ca expresie și ostenită parcă, avea buze de un roșu intens, umed. Dar părul era alb în întregime, dînd prin contrast o smolire de icoană veche obrazilor palizi. Pirul alb, pieptănat pe spate, - cam lung și ușor fluturător, nu dădea o impresie de bătrîneță, ci de izolare, ca piscurile ninse ivite în zarea unor priveliști de vară, printr-un văzduh ciripitor. Un aer delaolaltă semeț, tăios și ostenit. Fruntea înaltă și osoasă cu arcadele adînc scobite: ochii priveau din fund, dînd

frunții un relief tare. Nasul părea perfect drept, văzut din față, cu nări subțiri de o grecească subtilitate, dar în realitate era ușor achilin, ceea ce în clipele de mare concentrare dădea profilului o severitate dantescă, un fel de izolare pe-o stîncă dinspre iad, întregind accentul fix de singurătate al părului de un alb etern.

Era de ajuns ca cineva să-i vadă numai capul, înălțat deasupra umerilor, pentru a ști că-i înalt. Astfel era: cum îl vestea osatura feții și a frunții. Lățimea umerilor echilibra înălțimea trupului, fără să-i dea agresivitate athletică, ci dimpotrivă, un fel de zvelteță tomnatec meditativă. O femeie ar fi plîns rezemată de pieptul lui, ca sub frunzișuri de septembrie.

Se îmbrăca în gris și albastru închis, cu ghete negre, dînd celor care-l întîlneau certitudinea că se îmbracă în străinătate la o casă mare. De fapt își făcea hainele la un oarecare croitor ieșan care replica numeroșilor clienți nemulțumiți:

— Se poate să nu vă placă? Dar pe domnul profesor universitar Catul Bogdan cine-l îmbracă? Leiba. Șic de Paris.

Însă o eleganță specială, dincolo de modă. Același pantalon drept, sever ca pantalonul jachetelor, același surtuc cam lung, abea îngustat la talie, părăind că-i ceva mai larg decît trebuie. O corectitudine severă, de om elegant, care abea a părăsit haina de doliu, anticipînd parcă o renunțare la tineresc.

Catul Bogdan provoca multe antipatii. Aprecieri ca: „teatral, pozeur, cu nasul pe sus, înfumurat, boieros”, cu toată gama variantelor și derivatelor, circulau în jurul lui, fără ca cei care-l cunoșteau mai de aproape să le dezmintă, cu excepția lui Nathan Sabbetai, singurul lui prieten intim, care luptase în multe feluri pentru a rectifica reputația.

Aceste aprecieri erau justificate și de aparenta lui morgă aristocratică și de izolarea lui, dar mai ales de

contrastul dintre el și neverosimilul său tată și coleg universitar. Aristide Bogdan — Agatha îi spunea impertinent „papa Mito”, adică, pe franțuzește, mitocan —, fost prefect de poliție și în permanență deputat, avea un aspect de lăutar țigan, și el cu părul alb, și era intim cu toată lumea; o intimitate al cărei accent era clipirea de ochi pe care-o adresa oricui, adică: „Lasă, șmechere, că te știu eu”. La Cameră, la Tribunal, la Universitate când se întrunea marele colegiu unde se învecina c? fiul său, la Teatru, pe stradă, în tramvai sau în tren, la baia de abur sau la aperitive, la fel era. Veros, cinic, vulgar, foarte inteligent și c-o rămășiță de cultură din doctoratul în drept luat la Paris, căci de atunci n-avea timp intelectual decît pentru ziare — i se iertau toate, spunîndu-se despre el:

— E porc, dar e simpatic.

Catul Bogdan în schimb, nici simpatic nu era, mai ales fiindcă avea un astfel de tată. Apoi nu făcea politică. Ca și romanele lui fără de gloate, țărani și oameni de pe stradă, abstenența lui socială era interpretată ca o izolare disprețuitoare. Vremea mulțimilor nu i-o ierta, nici în critica literară care făcea din el o moaște a turnului de fildeș, nici în atitudinea vecinilor de viață cotidiană, care nu-l găseau cot la cot.

În schimb, femeile, nu numai că-l remarcau imediat și oriunde, dar îl priveau cu ochi și nări care ofereau pasiuni tumultuoase. Femeile, nu fetele tinere. Îl remarcau și fetele tinere, dar ca pe o pictură interesantă amintind muzeul cu armuri și pînze de vechi maiștri, situîndu-l dincolo de bătaia cu garoafe a inimii...

... De la fereastră la fereastră, într-o clipă de umbră cu castani a unei opriri a trenului, Luli-i întîlni ochii negri și imediat apoi, părul alb.

„Și tînăr și moșneag”, vorbe gîndite în zbor de libelulă, se opriră nedumerite în mintea ei, deschizîndu-i buzele mirat.

Și întocmai ca la teatru, cînd înainte de a-și fi scos mînușile în loja cu scaune goale, ar fi întîlnit ceva interesant, întorcîndu-se în urmă să-și cheme prietenile, se uită spre Gabriela, trăgîndu-și capul înlăuntru, să-i spuie și ei. Dar Gabriela dormea alb în salcîmii somnului, la umbra perdeluței.

Trenul pornea.

După castanii gării, soarele izbucni mai arzător.

Capul lui Luli reapăru la fereastră, regăsind în coada Ochiului părul alb și ochii negri.

Gara rămase în urmă cu tăcerea ei vegetală: o scufiță roșie uitată între castani. Trenul intră în vînt și-n soare. Ierburile țîțăreau a secetă. Fumul locomotivei atîrna ca o umbră veninoasă deasupra trenului, mînjind lumina. Viespuiau scînteii dinspre locomotivă. Luli întoarse capul, culcîndu-și obrazul pe brațele încrucișate pe fereastră. Vîntul o bătea în creștet, spulberîndu-i părul, dîndu-i o viață șerpuitoare. Era ca într-o apă curgătoare caldă și arzător blondă. Abea întrezărit, cerul era un galop albastru-argintiu. Cîmpiile se-nfășurau și se desfășurau cu foșnete. Totul venea, trecea, apărea, dispărea, cu o fluentă suplă. Stîlpii de telegraf săltau, împlîntîndu-se dansînd în calea vitezei, și rămîneau mlădii cu părul sîrmelor în vînt și-n rîndunele. Îți venea să zîmbești somnoros.

Un zîmbet de-al lui Luli întîlni iar ochii negri. Profilul era sever ca de pisc pe subt care curge o apă repede, c-o umbră de vultur.

Numai două capete cutezau să înfrunte arșița de iunie la ferestrele trenului. Aproape vecine. În același soare aprig, în același vînt fierbinte, în aceeași imensitate rotundă ca tăcerea de subt bolta aceluiași craniu.

Luli întîlni un zîmbet, și-i acceptă intimitatea. Era un zîmbet exterior trenului: venea din soare și din vînt, fără gînd, fără vorbe, fără scop — pur.

Din lumea piticilor, cîteva flori se apropiară de tren fluturînd fluturi.

Cîțiva copaci se zburliară solzoși, din lumea uriașilor.

Apoi iar cer, cîmpii, coline ca niște mantii de catifea verde și aurie, umflate de vînt.

O vacă albă, cu statuia ei de marmură mînjită... Salutul din alt veac — cu spadă, panaș și reverență — al unui cocostîrc desprins în zbor ceremonios... Un sat dominat de biserica albă, ca de un fum abea pornit din horn... Niște oițe încleiate pe iarbă. Și o gară pusă pe covor la căpătîiul copilului care se deșteaptă ochi în ochi cu salutul celui cu șapcă roșie...

Luli își freacă ochii: timpul trecea străveziu.

Vecinul aprindea o nouă țigani: mult mai fuma!

Se priviră în treacăt ca doi necunoscuți binevoitori. Zîmbetul apărea dincolo de gări.

Trenul porni spre acest mare zîmbet. Călătoria căpăta un sens intim de glumă împărtășită într-un tren de plăcere.

Gîndurile apăreau și dispăreau într-o dezordine veselă. De cîteva ori, Luli cercă să reconstituie cu ochii închiși fața domnului cu păr alb. Dar gîndul plastic desemna copilărește, ca un deget stîngaci pe un geam brumat, sau ca un cărbune pe un trotuar, un fel de caricatură de babă cu nas ascuțit și c-un cîrcel de fum din buze.

Rîsul acoperi de cîteva ori fața lui Luli, întocmai ca la școală, în ora unui profesor sever, cînd stai ascuns după spinarea vecinului, cu obrazul lipit de pupitru.

Altă gară se ridică în picioare, încruntată ca un profesor de matematică, tuns scurt, cap patrat, congestionat și cu ochelari; o privi pe Luli drept în față, cu ceasornicul fără de minutare.

Luli închise ochii, așteptând gornița plecării. Dar auzi de alături — celelalte zgomote n-o interesau — foșnetul scurt al unui chibrit aprins, și nu se mai bucură, deși trenul intrase iar în soare. Își amintise deodată de abuzul de țigări al tatălui ei, de unele palori la masă, cu broboane de sudoare pe frunte, de respirații șuierătoare, de ochi care cer ajutor, de ridicări precipitate de la masă cu șervetul căzut pe jos...

Se supăraseră.

Parcă „o supăraseră”.

Se întunecă.

Catul Bogdan nu mai văzu decât clocotul unui păr zburlit; obrazul dispăruse, culcat cu fruntea pe brațe.

Ceea ce se întâmpla era amuzant și absurd deopotrivă. Dar și foarte juvenil.

„Deci și foarte juvenil”, corectă gândul, ca pe o foaie de manuscris prim.

Întâmplarea se împletea din două fire. Un fir parcă desprins din șalul luminos al mamei lui moartă cu zeci de ani în urmă și rămasă mereu tânără în amintirea lui. Cu cele două fete, scoborîse din trăsura de țară și amintirea mamei lui: tot cu pălărie de pal blond, tot tânără ca o fată întorcîndu-se de la primul bal, cu mâni subțiri și blînde și cu glasul acela pe care-l auzea și acum din urmă, de la spatele veșnic pustiu de această lumină.

— Tani mic, coboară încet, să nu te împiedici... În timp ce mîna ei îi prindea ușor umărul, dîndu-i pe față o învăluire stinsă de parfum fără nume.

Firul acesta avea paloarea amintirii celei moarte, și grația ei tristă.

Și alt fir, fără de nimic nostalgic spre trecut, adus de un coș cu cireșe negre, deodată răsturnat, de două lacrimi pe obraji tineri, încîntător tineri...

În prima clipă avusese impulsivitatea să sară din tren, să-i adune cireșele și să i le aducă, numai ca să-i mai vadă o dată obraji de aproape, aducîndu-le zîmbetul o dată cu

cireșele. Dar de cînd se înapoiase de la Paris, nu mai era om de acțiune. Intervenția aceasta se petrecuse numai în capul lui, devenind o acțiune subiectivă pe marginea realității.

Și iată totuși, că se lăsase „prins” în joc, ca de-o pisică pe care o stîrnești c-un ghemotoc de hîrtie. Ședea la fereastră cu capul în soare, umplîndu-și ochii de funingini, numai fiindcă era amuzant și absurd. Evadase complet din el însuși. Ceea ce făcea era absolut nou. Să schimbi de la o fereastră de tren zîmbete fugare cu o fetiță cochetă și vicleană care se face că doarme iscodindu-te printre gene...

Nathan ar fi aplaudat: „experiență directă”. Catul Bogdan zîmbi, prelungindu-și zîmbetul în fumul țigării, binevoitor și ironic, ceea ce-i restitui expresia obișnuită cînd discuta. Și revenirea prin mască la#el însuși îi aduse și o observație de scriitor: constată cît era de inapt în viață să descifreze gîndurile cuiva care nu semăna cu el. Dacă fetița de la fereastră ar fi fost un personaj, prezentată așa cum era în manuscrisul unui roman, i-ar fi atribuit gînduri și reacții, cu atenția și concentrarea obișnuită, dar fără efort excepțional. Și iată că văzînd-o reală, în realitatea exterioară lui, participînd la o întîmplare la care participa și el, — o privea cu mirare și curiozitate, neștiind ce se petrece în capul ei zburlit de vînt. Și de altfel grația ei îi dădea o lene cerebrală — ca și întîile zile ale primăverii —, nu o stimulare. Analiza ceda locul senzației simple. Ii veneau dinspre ea numai emoții proaspete, de care se lăsa copleșit c-un fel de pasivitate îngăduitoare, așa cum ai renunța la mișcări, dacă o pasăre ți s-ar sui pe umăr, ș-apoi pe braț, confundîndu-te cu un copac.

Și mai știa despre ea că se numește Luli. Asta era ca și ceea ce vedea la fereastră: forma și numele absurdului încîntător.

Acum abea începea să nu mai regrete plecarea la Galați, — dacă, bineînțeles, Luli...

O numise în gând ca pe ceva care i-ar fi aparținut lui pînă la Galați. Numai pînă la sosirea la Galați. Luli-de-la-fereastra-trenului. Trenul lui Luli...

Pe nesimțite, devenise foarte bine dispus. Așa cum sînt, după două cupe de șampanie, nebăutorii. Parcă-i venea să se joace cu vorbele, să le versifice glumeț. Luli rima cu Multa-Tulli...

Absurdul punea și o mai intimă stăpînire pe el. Ar fi vrut să se uite în oglindă, să vadă fața acestei dispoziții, acestei transfigurări, dar se temea să nu dispară capul de la fereastră.

De ce nu-l mai privea? Și la ce se putea gândi Luli? Pentru Luli, el nu putea fi decît un om bătrîn. Mai ales, apărut cu păr alb în arșița unei amieze de iunie. Mască de om bătrîn...

Gîndul făcea în treacăt această constatare, fără ca să-l afecteze, fiindcă știa perfect că nu din impresia tinereții izvorăște seducțiunea lui. Constatarea n-avea decît un scop: să sublinieze și mai tare absurdul întîmplării, gratuitatea ei, izolînd-o de viitor, limitînd-o la cîteva ceasuri de tren.

...Dar de ce-i surîdea Luli? Fiindcă era fată și fiindcă în acest tramvai interurban el era singurul bărbat cu care cochetăria ei se putea juca de-a „baba-oarba”. Căpăta doar o semnificație ad-hoc de oglindă masculină pentru cochetăria unei fete tinere,

Era convins că dacă la altă fereastră ar fi apărut un băiat tînăr și frumos, vrîsta lui Luli nu s-ar mai fi ocupat de el.

Avu, totuși, o foarte mică strîngere de inimă la acel gînd. Își dădu seama cît de umilitor ar fi fost pentru el — în sine — ca Luli să accepte un alt dansator întru zîmbet la fereastra priveliștilor. Și cît de natural, totuși. Tenul

vrîstei ei nu se-nvecina cu tenul vrîstei lui. Ea era cu panerul de cireșe...

Îi apăru deodată foarte departe în vrîsta ei.

Aprinse o nouă țigară. Își șterse fruntea cu batista. Parcă era prea cald. Apăsător. Și lipsă de aer. Mirosea a funingine, figura i se posomori. Aruncă țigara abea începută, dar mirosul tutunului îi devenea sensibil cu fiecare respirație, fără să-l poată goni. Arșița se îngreuiase ca împrejmuirea de aburii negri ai unei mari țuituni care s-ar fi apropiat încet, șerpește.

Cu saltul arbitrar pe care mintea îl are numai în coșmar, își reaminti deodată, ca și cum atunci ar fi lăsat cartea din mînă, de Idiotul lui Dostoievski. Clipa anxioasă cînd principele Mîșkin coboară o scară care-l duce spre criza de epilepsie, pîndit de undeva de ochii lui Rogojin, și poate și de cuțitul lui...

...Cînd ridică din nou ochii, Luli îl văzu de profil, cu privirea îndreptată spre fundul zării. Rămase cu ochii la el. Profilul lui avea o nobleță patetică. Parcă venea călare după o înfrîngere, albit și singur, fără cască și fără lance, în fruntea oștilor învinse. Așa se înclină capul la fereastra trenului care-l hurduca. Capul venea dintr-o baladă tristă. Ochii priveau peste zare întîlnindu-și toamna destinului...

Dar se întâmpla într-adevăr ceva.

Luli revăzu paloarea și gesturile de atîtea ori văzute la tatăl ei. Sudoarea care apare pe tîmple ca o însîngerare, mișcarea neliniștită a capului parcă sugrumat din spate de o mînă haină, și ochii fără privire, care cer ajutor...

Leșinul dă sufletului și panica morții și intensitatea ei. Durase numai cîteva secunde, dar sufletul își pierduse vrîsta, apropiindu-se chiar în clipa fastei eclipse de copilăria mică.

Catul Bogdan se deșteaptă avînd în mîna mamei lui, de care se lipise. Mintea nu se limpezise încă. Dar mîna regăsise și prin întunericul organic mișcarea mîinii de

demult. Astfel, captivă în mîna necunoscutului, mîna lui Luli fu apropiată de un obraz rece și ud, care se alipi blînd de ea. Nu-și privi mîna. Privi obrazul. Părea de marmură dezgropată ca al orbilor cînd își scaldă fața în lumina soarelui nevăzut.

Milă? Desigur.

Dar mai mult decît milă în fața trupului de vultur imblînzit în mîna ei.

Și ca și cum așa ar fi trebuit să fie, tot ce făcură mîinile ei hotărîte fu ascultat de marele trup bărbătesc. Îl întinse pe banchetă, punîndu-i capul pe pernă, cu față în sus, ridicîndu-i picioarele grele care nu încăpeau decît îndoite pe canapeaua vagonului. Îi desfăcu cravata și gulerul. Îi șterse fruntea udă cu batista ei. Făcu umbră, acoperind cu perdeaua fereastra dinspre soare. Îi șterse din nou fruntea.

Apoi o auzi plecînd.

Deschise ochii toropiți. Întîlni o față albă, cum numai din leagăn și în amintire întîlnești, aproape în suflet și departe afară.

— Vin îndată.

Închise ochii. Orice i-ar fi spus acest glas credea.

Luli făcu o expediție grăbită la vagonul de clasa treia unde era dadaia cu „gospodăria”. De acolo se întoarse cu o lămîie, un cuțit, un pahar și o sticlă de apă.

Din compartimentul unde dormea Gabriela, luă termosul în care mai rămăsese cafea din noaptea petrecută în livadă.

Ciudat! Intrase și ieșise din compartimentul Gabrielei, fără să facă zgomot. Nu vroia să o deștepte din somn. Dar parcă se și temea să o trezească, somnul ei bucurînd-o.

Reveni la necunoscutul cu păr alb. Udă batista, punîndu-i-o pe frunte.

Trenul se oprise într-o gară cu tei înfloriți. Parfumul lor împresură trenul și intră pe toate ferestrele.

Băutura pe care i-o pregătise Luli era stridentă: cafea neagră concentrată în care storsese zeama lămâii.

Mîna lui Luli îl cuprinse de după gît, ridicîndu-i capul, în timp ce mîna cealaltă îi ajuta la băut.

Și în această clipă, amintirea mamei lui veni din nou, de afară, cu mișcarea mînilor care-l învăluiau, dîndu-i de băut, și cu parfumul încropit al teilor. Cînd era bolnav, seara, asupra somnului, mama lui venea pe marginea patului și s-acleca asupra lui, dîndu-i ceai de tei. Păstrau teii ceva din parfumul amintirii ei.

— Acuma stai liniștit.

Îl culcă din nou, schimbîndu-i compresa.

Mîna lui făcu un gest spre ea.

— Nu plec. Stau alături.

Se așeză pe bancheta din față, veghindu-l.

Batista albă care-i acoperea fruntea îi făcea și mai brună paloarea. Cap de arab.

Din gară în gară teii înfloriți se înmulțeau. Coruri de aur în soare.

Și după ce pornea trenul, parfumul lor rămînea, uneori crud ca al ierbii cosite și al pășunilor de păpușoi, abur de sevă nouă mai mult decît parfum; alteori bogat de mirodenii pipărate ca al fînului cosit în luncile grase ale munților; alteori îndulcit ca al bananelor răscoapte, luxuriant, tropical, fierbinte, devenind miere...

Și pe măsură ce soarele se cobora pe orizont și parfumul teilor, din cerul crengilor, cobora mai tare spre pămînt, fluturînd pe fața celui întins pe canapea, ca un vâl subțire găsit într-un dulap al amintirii, cu parfum de altădată.

Trezit de-a binelea din somn, se deștepta mult mai încet din somnolență, slăbit, cu strania senzație că a rămas ca o casă cu ferestrele și ușile deschise prin care a trecut parfumul teilor și că nu mai poate închide nici ușile, nici ferestrele, și că astfel mereu va trece vîntul și parfumul teilor.

Că e deschis ca o rană, — ca o rană fericită.

*

Și-n Luli, întâmplarea se împletea din două fire. Unul venit pe față ca un funigel, din cer, din vînt, din soare la fereastra trenului, îi simțea și acum pe față atingerea de zîmbet întîlnit.

Altul venea din ea, deși omul era străin. Îl privea întins în fața ei, cu fruntea acoperită și ochii închiși, cu o mirare în care se aduna tot parfumul teilor din gară în gară înmulțiți, ca și ciuți trenul intra în pădurea teilor lui Eminescu, în care avea să răsară luna cu „lumina ei fecioară”.

Nu știa cum îl cheamă, de unde vine. Nu-l întîlnise niciodată.

Dar necunoscut, venea parcă din ea, ca un vers de care-ți aduci aminte avîndu-l pe buze înainte de-a ști unde l-ai auzit.

Îl vedea întins subț ochii ei, fără ca el să o vadă. Avea păr alb... Argint, argint, argint — cînta tactul roților... „De treci codrul de aramă, de departe vezi albînd ș-auzi mîndra glăsuire a pădurii de argint...”

Ochii vedeau, și mintea se întîlnea mereu cu emoții care aduceau versuri.

Cu fiecare respirație parfumul teilor intra în piept.

Un somn cu ochii deschiși, în fundul unei ape de aur.

Sufletul avea o legănare lentă, de alge aiurite de curenții mării.

Gene negre...

Tot ce vedeau ochii inima repeta, adînc, într-un vag de coruri religioase.

E foarte ciudat să te uiți la un necunoscut ca la o carte deschisă în care cetești versuri tulburătoare, regăsind în ele ceva presimțit, poate știut, dai vag pînă atunci, totuși era, nu numai în suflet, dar și în afara lui, adus de necunoscut ca o pulbere de argint a unei zări din care vine un călăreț rănit — dar călărețul parca venea din

zarea ei, căci îi știa pulberile de argint, le văzuse în ea, fără să vadă călărețul. Inima și bătea lângă el ca o copită credincioasă și supusă. Parcă ea i-l adusele răsturnat.

Și nici nu știa cum îl cheamă. Dar îl avea pe buze mai intim decât un nume, cum pământul nu știe numele garoafei din el răsărită.

Luli își trecu mîna pe frunte. Era fierbinte. Își privi cu mirare mîna. Era mîna ei. Dar venea din altă parte, de pe un obraz bărbătesc, alipit de ea atît de adînc, încît mîna devenise misterioasă ca o apă în care s-a cufundat o comoară, ca un cer în care-au nins luceferi, Ca o zare în care s-au topit cocori.

Mîna ei care devenise mîna nostalgiei...

Și-n acea clipă, se sfii. Nu mai îndrăznea să-i schimbe compresa.

Își cuprinse obrajii în mîni. Ardeau mai tare decât mîinile. Era în întregime conturul și forma unei mirări.

*

Subt pleoapele închise, Catul Bogdan se refăcuse treptat, redevenind el însuși, integrîndu-se ca o unitate în amintirile vieții lui de pînă atunci, recăpătîndu-și vrîsta, reluîndu-și gîndurile, recapitulînd lucid tot ce se întîmplase, distanțînd emoțiile dinainte și de după leșin într-o perspectivă analitică.

Nici o alarmă. Își explicase totul prin mama lui, care era cea mai adîncă și mai ascunsă prezență din sufletul lui. Nimeni, dar absolut izmeni — nici chiar Nathan — nu știa acest secret pur. Mama lui murise tînără, aproape necunoscută, după ani de căsătorie cu un om despre care, cit timp fusese mic, Catul Bogdan nu spusese decât atît:

— Mamă, tata miroase ca un tren.

Aristide Bogdan fuma țiglei de foi, aducînd mirosul lor aspru în salonașul intim în care mama lui Catul își petrecea viața la gura sobei, la pian sau pe divan, cîntînd pentru el, jucîndu-se cu el, cetindu-i povești pe care i le

traducea din franțuzește, albă ca amintirea trandafirilor de la fereastra ei. În anii tinereții fusese numai pentru el. Cu tatăl lui nu era decît o tăcere, ca lumina venită printr-o fereastră cu perdele. După moarte o uitaseră toți, Aristide Bogdan se recăsătorise încă înainte de-a se Împlini anul de doliu. Catul Bogdan îl silise să plece din casa moartei, urmîndu-l întunecat și închis în noul cămin.

Apoi trăise ca minat de demoni, sălbatec, cu un apetit de viață nebănuît de nimeni, nici de el. Femei, chefuli, sporturi, apoi războiul — trăit cu o frenezie de dans primitiv printre șerpi veninoși —, apoi Parisul, unde muncise pînă la extenuare, odihnindu-se în perioade de dezmăț nocturn, ș-apoi întoarcerea în țară, revenirea la casa veche moștenită de la mama lui, în care de-atunci fusese stăpîn și singur, între biblioteci, lucruri de artă aduse din străinătate și amintirile mamei lui. Replantase la fereastra salonașului trandafiri albi. Reparase pentru nimeni, pianul de lemn roșietic.

Între timp fusese numit profesor universitar. Începuse și să scrie, cuprins curînd după înapoierea în țară de nevoia de-a retrăi, creînd ficțiuni. Acel „în căutarea timpului pierdut” prin care Proust a definit nu numai fosforescența lui spre viață, dar tot caracterul de luptă împotriva morții al creațiunii literare în genere. Fluturarea acestei plecări în suflet, fluturarea acestei întoarceri în lumină de lună a vieții trăite în lumină de soare, mîna mamei lui i-o dăduse, din pragul sufletului adînc, așa cum din pragul casei îl aștepta să se întoarcă de la școală, fluturînd spre el o batistă albă pînă cînd ajungea în brațele ei. Dar această prezență nu apăruse în nici unul dintre romanele lui. Era parfumul nevăzut: adierea de dincolo. Nu vorbea cu nimeni despre ea. Gîndurile lui o cruțau de analiză. Niciodată nu comentase căsătoria ei cu omul vulgar care era tatăl lui fără să-i fie rudă, și soțul ei care trecuse peste ea, străin, ca un bocanc peste o lumină de lună.

Amintirea mamei lui nu era o obsesie; era numai refugiul intim al unei prezențe: cea mai pur apropiată de inima lui. N-o căutase niciodată în viață, dar nici n-o găsisese. Femeile din romanele lui dovedeau în genere absența ei. Fără să fie rău cu ele, era lucid, lăsându-le să fie rele, unele involuntar, altele inconștient, literatura în care apăreau destăinuindu-le c-o transparență mai adâncă decît a vieții reale. Dar crease și două eroine care emoționaseră pe mulți cetitori; critica le socotise ireale, cu o viață de poem, nu de roman, deși erau situate în viață. Explicația era apariția presimțită a mamei lui îndărătul lor. Fără să fie mama lui, nici ca ea, erau proiectate în direcția ei. Le cruțase deci, lăsându-le în lumina care venea dinafara lor, ocrotindu-le.

Foarte rar, în mari răstimpuri, avea un vis simplu care-l răscolea. Visa că privește ceva, sau că se plimbă. Și deodată simțea că nu mai e singur. Senzația pe care-o ai în plimbările solitare, cînd îți răsare luna în spate. O mîna caldă îi apuca mîna. Și în clipa aceea se trezea, măsurîndu-și singurătatea pe lume. Căci mîinile acelea, singurile vrednice să le sărute, care fuseseră de-atîtea ori lumină și răcoare, umbră și căldură pe fruntea lui de copil, erau încrucișate în întunericul unui sicriu, cu tot pămîntul asupra lor.

Și iată că o fetiță întîlnită din întîmplare în tren — ca și cele două eroine privilegiate ale romanelor lui. dar aceasta vie, reală, exterioară lui, îi apăruse pe aleea amintirii care ducea spre mama lui. Nu singură. Două la început.

Cele două fete se coborîseră din trăsura de țară oprită îndărătul unei gări mici. Oricare dintre cele două fete i-ar fi dat aceeași emoție care nu venea din ele, ci dindărătul lor, din prezența subiectivă care le însoțise în trăsura amintirii lui.

Apoi cea cu cireșele, Luli, se individualizase tinerește, răsturnînd cireșele vrîstei ei în fața trenului, și-apoi

apărîndu-i la fereastră ca o glumă cînd ești aproape trist, după o amintire.

Apoi leșinul și strania deșteptare din leșin lingă mîna din vis, care în acele clipe numai devenise reală, exterioară. Apoi parfumul teilor adus pe pămînt de aceeași mînă, ca o sticlută din parfumurile mamei lui, deschisă alături de capul lui întins și cu ochii închiși.

Luli!

Așa reapăruse în el, cu numele, după ce prezența ei, amestecată în amintire cu parfumul teilor de altădată, se răspîndise pînă în copilărie, reîntorcîndu-se vaporos spre al celor de acum.

Luli era Luli: fetița de la fereastra vagonului, devenită sora lui de caritate. Dacă ar fi avut o soră tînă, care ar fi semănat cu mama lui, sau măcar i-ar fi reamintit-o, desigur că... Dar Luli era o fetiță străină care-l veghea, distrată pesemne, și măgulită de rolul de infirmieră a unui domn cu părul alb. Poate că știa cine-i. Poate că văzuse vreo fotografie de-a lui într-o revistă literară. Poate că-i cetise vreun roman. Poate că aștepta răsplata unui autograf, gîndindu-se la viitoarele conversații cu prietenele ei: „Nu știți ce mi s-a întîmplat în tren? Scriitorul Catul Bogdan...”.

Căci ce putea face o fetiță ca ea într-o astfel de împrejurare? Singură în tren, veghind un necunoscut care-a avut... Ce-o fi crezînd c-a avut? Un acces de inimă? o insolație?... Veghind un necunoscut sau pe un scriitor...

Ori se plictisea, ori se distra, așteptînd nerăbdătoare să-l vadă treaz, și să înceteze penibila asistență; sau curioasă să-l audă vorbind și să-și solicite răsplata autografului.

Deschise ochii și n-o mai văzu. Plecase.

Se apropia un tunel. Locomotiva șuieră strident.

Întunericul alergă pe la ferestrele trenului, opac, dur, fumegînd înnăbușitor, într-o izbucnire de iad.

Apoi ferestrele se luminau albăstriu, ca zorii după ce-ai dormit greu. Căută din nou la fereastră aerul curat. Noaptea cădea vast melancolică, vid albastră, pe același pământ inutil.

În răsăritul ei, luna luă culoarea florilor de tei, vestind o caldă noapte de vară.

La fereastra lui Luli nu mai era nimeni. Nimeni încă c dată, încă o dată, nimeni totdeauna.

Rîsese, plînsese, plecase. Cum trecuseră pe la ferestre soarele, copacii stîlpii, rîndunelele, ziua, apoi înserarea, apoi noaptea, luna, luna teilor înfloriți...

Numai parfumul teilor nu mai pleca.

Din cîte fire se împletise întîmplarea? Nu mai știa.

Se numea Luli... Nici nu-și mai amintea bine obrazul ei. Nu-l mai putea reconstitui astfel ca să-l poată privi. Era o fluturare de păr în soare, zîmbetul unui obraz luminos, niște lacrimi, dar nu vedea decît cireșele de jos, și nu obrazul pe care picurau — și o mîna de care te-ai lipit ca prin somn, știind că aceea-i mina bună, mîna albă, mîna curată, singura care-ți dă odihna de-a nu fi singur.

Dacă ar mai întîlni-o undeva, poate că, în altă rochie, nici n-ar mai recunoaște-o. A avea o știa, fragmentar. Și totuși suferea din cauza ei. Suferea că o pierde, că a pierdut-o, cu toate că erau alături în același tren, ducîndu-se spre același oraș care din clipă în clipă trebuia să apară cu luminile aprinse, astral indiferente, cum îți apar luminile orașelor în care n-ai pe nimeni. O avea pe Luli, desigur. Dar tot așa o avea și privind cimitirul constelațiilor cerului.

E tare ciudat să vezi cu mintea că s-a sfîrșit, așa cum e normal să fie, ceva a avea început în enormul absurd al inimii care devine deodată litera solemnă, roșie ca majuscula din *Evanghelie*, a unei pătimiri neîncepute.

— Biletele vă rog pentru Galați.

Brateșul apăru numai lumini, ca un bal pe un transatlantic oprit între stele și oglinda apelor.

Catul Bogdan se revăzu în oglindă, palid, cu cearcăne în jurul ochilor, cu fruntea posomorită și cu părul alb, iremediabil alb.

Își puse pălăria și mănușile. Scăpărau lumini de o parte și de alta. Trenul intră în glasurile gării.

Totul era logic, normal, cotidian. Aprinse o țigară, rămânând în ușă, în timp ce tregherul îi scobora bagajele din plasă. Dar Luli nu trecea pe coridor, cu toate că fiecare secundă o aștepta.

Imbecil! Ca și cum n-ar mai fi fost și alt drum! Ca și cum Luli ar fi trebuit să defileze cu bagajele pe lângă ușa lui.

Se dădu jos din tren în goană, îndreptându-se spre celălalt capăt al vagonului.

Luli apăru însoțită de prietena ei, Dadaia venea înspre ele. Trecură încet prin fața lui. Le salută adânc. Țigara îi fumega într-o mână.

— De unde-l cunoști, Luli? tresări Gabriela, răspunzând c-o vădită surpriză încântată salutului bărbatului înalt.

— Nu-l cunosc, răspunse distrat Luli, cu obrajii aprinși.

— Luli, serios că nu știi cine-i? o întrebă Gabriela în automobil.

— Nu știu, răspunse Luli, așezându-se în fund, la umbră.

— Catul Bogdan, Luli!

— Scriitorul?

Gabriela zîmbi.

— Colegul tău, Lorelei, îi șopti ea la ureche strângându-i brațul afectuos, căci luna răsărită peste teii înfloriți îi amintise noaptea de la vie și secretul lor de aur nou.

Luli își scoase pălăria, lăsându-și capul în bătaia vântului care-i ducea sufletul îndărăt spre începutul unui mare cântec.

PARTEA A TREIA

„...Și tremurul mîinii care-l caută”

I

CATUL BOGDAN CUNOȘTEA GALAȘUL de pe hartă: orașul de pe marginea Dunării. Dar cu Dunărea se întîlnise și în străinătate și la Porțile-de-Fier. Știa fulgerul ei vast de coasă care răstoarnă în Marea Neagră toate apele României. Această Dunăre însă nu trecuse prin sufletul nici unui scriitor gălățean, apărînd în literatură, așa cum trecuseră teii lașului prin sufletul lui Eminescu, devenind eminescieni, munții Neamțului prin sufletul lui Hogaș, și toate apele Moldovei prin sufletul lui Sadoveanu, devenind coardele vioarei lui.

Orașele apar sufletului numai prin scriitorii lor; altminteri rămîn pe pămînt ca și pe hartă, dincolo de suflet, în sicriul geografic,.

Așa că nu-l interesa orașul negustorilor Dunării, portul practic, mahalaua danubiană, cosmopolită în mic.

Trăise anticipativ la Iași, chiar pe peronul gării, în tovărășia lui Nathan Sabbetai, sosirea la Galați. De la gară la „Palace-hotel”, de-acolo la restaurantul „Sure”, de-acolo iar la hotel. Știa că va întîlni mulți greci măslinii, vorbind cu „țe”, amintind urechii zîmbetul de veche Moldovă, al lui Vasile Alecsandri cînd îl bufonizează pe kir Zuliaridi. Apoi efortul de-a se adapta la patul procustian al vieții de hotel, opereta zilnică a bacalaureatului în care trebuia să joace rolul corului din tragedia antică, în

fruntea corpului didactic secundar pe care-l prezida — și, în sfârșit, cu o senzație liberatoare de plecare pe mare, întoarcerea la Iași ca într-o Veneție.

— Aș vrea să mă văd întors, îi spusese lui Nathan de la fereastra trenului, avînd certitudinea că necunoscutul spre care se duce e previzibil ca rima unui cuplet de revistă sau ca sfîrșitul unui roman foileton.

Și iată că intra în Galați ca într-un loc al tinereții regăsită deodată într-un oraș necunoscut care era un tremur blond de tei, de stele și lumini. Sora lui moartă, tinerețea, aici era.

Trăi absent vreo două ore la hotel, restaurant și iar la hotel. Tot ce făcea era automatic într-un decor indiferent. Avea impresia că se mișcă în somn, cu o precizie meticolos realistă, dar că în realitate nu-i adevărat. Că se va deștepta în pat, fără să fi făcut nimic, alături de o fereastră deschisă prin care intra mereu parfumul teilor.

Trupește se simțea foarte ostenit Trupul cerea somn, odihnă, calm. Mai stăruiau la ceafă nourii îndepărtați ai unei migrene. Mîinile reci și stîngace ca după îngheț. O nevoie de a-și masa ceafa și tîmplele. Ochii evitau subt genele lăsate întîlnirea directă cu becurile electrice.

Își desfăcu bagajele. Era ordonat ca oamenii care știu că nu se vor căsători niciodată. O ordine care afirma o singurătate acceptată. Avea un geamandan-dulap din care hainele ieșeau intacte. Ghetele cu calapoade. Batistele albe și foarte mari, de olandă fină, cu săculețul lor de lavandă. Crăvățile de cîte-o singură culoare. Papuci de noapte de piele suplă în poșeta lor de piele. Trusa de toaletă. Pijamalele. Halatul...

Apoi valiza cu cărțile, în care era și manuscrisul început de două săptămîni. O deschise și o închise la loc, — lăsînd-o la Iași. Trupul își reluase toate deprinderile, înconjurîndu-se de cunoscutul cotidian, creindu-și o intimitate în camera abstractă de hotel, — dar sufletul nu accepta nimic vechi, nimic de la Iași, fără să-i dea nimic

nou în schimb, decît o fereastră deschisă pe parfumul teilor: o intrare într-un vid liric.

După ce-și continuă ritualul pregătirilor de noapte, se culcă, avînd în gură, dezagreabil, gustul fenicat al „Odolului”. Se gîndi numai o clipă, cu o îndepărtată zvîcnire de migrenă, că sînt buze tinere care au gustul de sevă dulce al cireșelor de mai: gustul săruturilor la șaisprezece ani.

Stinse lumina. Se culcă.

Amîină toate gîndurile pe altă dată. Se învăluie în întuneric, închizînd nu numai ochii de subt frunte, dar și pe cei lăuntrici — oblonindu-se într-un întuneric total, acceptînd abdicarea somnului

Auzi dintîi tic-tacul ceasornicului de pe măsuta de noapte. Îl puse în saltar. Dar și bătaia inimii îl supăra ca un zgomot în odaia de alături. Se sili să-i încorporeze cadența într-o plecare spre somn.

Tunelul...

Nimeni pe banchetă.

De ce plecase?

Deschise ochii, avînd senzația unei subite descompletări, a unui vid individualizat printr-o absență.

Instinctiv, mîna căută prin întuneric cutia cu țigări. O găsi. Descoperi și chibriturile.

Nu mai putea dormi.

Și ca și cum ar fi fost așteptat de cineva, se ridică din pat, reîmbrăcîndu-se grăbit.

Nu-l aștepta nimeni. Dar era ca la optsprezece ani cînd nopțile verii îți bat cu o creangă înflorită la fereastră, așteptîndu-te afară cu ochii deschiși — venite numai pentru tine.

*

Parfumul teilor era ca muzica lui Debussy cînd despletește părul Melisandei în sufletul lui Pelléas.

Cu-această muzică și acest, parfum intră în noapte.

Noaptea îl luă de mîină pe subt tei.

Orișice casă putea fi casa lui Luli.

Dar Luli nu putea dormi decît într-o casă cu ferestrele deschise. Mai toate erați cu ferestrele deschise, căci orașul era în noaptea teilor înfloriți.

Impresia că ești îndrăgostit de un oraș întreg, fiindcă nu știi care-i casa lui Luli, și fiindcă într-o astfel de noapte casele stau în genunchi cu ferestrele deschise ca palmele musulmanilor în moschei.

Un oraș întreg devenise tînăr, avînd vrîsta unei fete subț teii lui înfloriți.

Plutea o respirație de faguri calzi. Întreaga noapte nu era decît aroma unei auriri de vară. Lumina lunii dădea culoare de miere veche unui parfum nou. Și înstelarea cerului era boltirea unui tei înflorit peste cei pămînteni. Fiecare tei nu era decît un glas în marele cor. Cădeau stele. Cădeau flori. Tot blond. Tot ceresc. Respirația avea polen, ca albinele.

Umbra lui Eminescu tînăr putea să fie în umbra oricărui trecător întîlnit.

Bătrînețea era dincolo de noaptea acestui oraș cu tremur de gene de față pe toate zările lui.

Tînăr! Tînăr! Tînăr!

Din tei în tei tinerețea era o șoaptă de fierbinte întîmpinare, dînd obrazului zîmbetul regăsirii.

Orașul Dunării?

Nu. Orașul teilor înfloriți, orașul fluviului sfînt care se vărsa cu mii de valuri blonde în albastra mediterană a nopții de vară.

Străbătu pînă la capăt Ulița Domnească, fără să-i știe numele, fără să știe că odinioară în locul ei fuseseră vii, că poate de asta teii de-acum purtau parcă în flori beția mustului strugurilor de-atunci, — dus, din tei în tei, cu aceeași senzație din tren că e deschis ca o rană, ca o rană fericită.

La capătul ei, Ulița Domnească se deschidea rotund într-un fel de piață periferică, nepavată și intimă,

mărginită de vreo două crîșme cu caracter rural. Mesele erau scoase afară la răcoare, cu sifoane, sferturi, bețivi fără surtuc și fără guler și lăutari cu ochii în stele și glasul în gușa țigănească. Toate cîntările erau cu „of”, ca pe vremea lui Iancu Văcărescu.

Un scaun îl aștepta la o masă cu nimeni. Se așeză, picior peste picior, descoperit, cu tîmpla rezemată într-un pumn. Nu era de-acolo, nici pentru el, nici pentru cei din jurul lui, care-l măsurară, îl cîntăriră din ochi, și-apoi uitîndu-l la o parte, își reluară vinul și cîntecul. În locul fetei desculțe, care-i servea pe ceilalți, apăru patronul, oferind cu gura consumații, și cu ochii — tot ce putea dori gîndul unui client care n-are încă pe nimeni la masă.

— Da, bere...

Tot ce făcea era nou pentru el. Avea altă substanță, alt stil. Dar cum trăia în timpul subiectiv în care clipa-i zi, și ceasul an, nu se mai putea mira de ajuns. Iașul, cu el de acolo — parcă nu dus, ci rămas —, era situat în amintirea unui altădată, foarte vechi. Atît de vechi, încît trebuia să facă un efort care-i încrețea fruntea, ca să-și aducă aminte că ieri, nu mai departe, cam la același ceas de noapte, era în biroul lui, aplecat asupra unui manuscris, liber, stăpîn pe toate hotarele ființei lui, cu viața față în față, ca doi jucători de șah de puteri aproape egale. Era deprins să nu se teamă de viață, mai ales de cînd o întîlnia spre sară și noaptea tîrziu, veghind cu el alături în fața aceluiași manuscris. Demult, se temuse de ea, în fața mormîntului mamei lui. Îi luase „regina”. Dar de atunci învățase să-și apere „regele”: pe el însuși, fără ca viața să i-l poată lua.

Cunoscuse intim multe femei, mai ales în timpul adolescenței și al întîiei tinereți, și în țară și în străinătate. Atunci însă trăia grăbit, cum mănînci în gări la oprirea trenului, preocupat parcă mai mult să nu pierzi trenul decît să-ți termini în liniște masa, știind că o vei complecta la altă oprire, în restaurantul altei gări. Era pe-

atunci în epoca „femeile”, pluritatea lor apărându-i într-o apoteoză de coadă de păun, din care smulgi câte-o pană; și „el”, cel care determină parcă această apoteoză oferită. Nici una dintre ele nu se individualizase suficient, ca tirania acestei unicități impuse, să-i alarmeze libertatea de-a alege mereu pe cine vrea. Avea nevoie de ele nu numai strict fiziologic, ceea ce era de altfel de ajuns de important în sine, — dar și de îndulcirile mătăsoase, ca ale părului spălat cu apă de ploaie, pe care feminitatea le aduce sufletului bărbătesc. Își făcuse atunci o bogată și felurită provizie de amintiri, regăsind-o utilă, ca material prim, în ceasul creațiunii literare. Mai întâlnise și de atunci femei, natural, dar dacă acceptase complicitatea lor fiziologică, redevenise imediat judecătorul lor, distanțându-se de ele într-un recul categoric. De pilda, în casa lui de la Iași nu intrase nici o femeie. Singurătatea masculină a casei lui avea totuși o prezență feminină. Dar amintirea mamei lui era ca ce a rămas dintr-o sulfină albă. Sufletul era atent numai la păstrarea aceste fantome de parfum. Altceva nu accepta acolo, care să tulbure brutal o prezență delicată.

Dar degetele lui trăiau mereu în dragoste. O despletea și o împletea din manuscris în manuscris. Mai toți eroii lui iubeau. Iubeau în locul lui și pentru el, hrăniți și cu amintiri, dar și cu acel disponibil sufletesc, cu-acel virtual de viață pe care îl consumă și din viitor personajele create.

Astfel că de la o vreme se socotise dacă nu vindecat de viață, cel puțin imunizat împotriva ei, ajuns la un echilibru stabil, fără să aibă totuși îngrijorarea că devine sterp, că se usucă. Viața nu-l lăsa indiferent. Dovadă că scrisul era pentru el o nevoie spontană, nu un efort deliberat. Dar oamenii vieții reale, în raporturile cu el, erau priviți și acceptați ca un fel de combustibil pentru eroii posibili. Ca atare, îl atrăgeau toți, c-un sentiment de însușire antropofagă. Și ca și față de eroii lui — pe care lăsându-i

să trăiască, plămădiți din el, îi considera uneori și cu emoții de lector exterior — avea și față de oameni reali, alături de senzația absorbirii lor, o reacție dezinteresată, dar oarecum subsidiară. Această mică reacție subsidiară o avusese și pentru unele femei întâlnite în ultimul timp. O emoție intrigată de necunoscutul lor. O scurtă adușmeală interioară, o dezmiardare sufletească, de-o clipă, cum ți-ai trece mîna pe grumajii unei căprioare, pe aripa unui hulub, pe spinarea unei pisici, sau pe neliniștea unei ape. Nu mai mult. În trecut și cu un caracter recreativ, și ca în timpul unei plimbări odihnitoare.

De altfel, femeile de la război încoace deveniseră prea evidente, din generație în generație. Descoperindu-le pulpele, rochia le scurta misterul, după cum și părul care le descoperea și masculiniza ceafa. Nudismul desființa acest mister împușinat de dimensiunile hainelor. Odinioară erau un foșnet pentru suflet, acum deveniseră un marș. Trăiau și ele încorporate în vremea mulțimilor, cot la cot cu viața de toate zilele, acceptînd soarele pe față și pe trup, așa cum tinerețea străbunelor lor nu acceptase decît luna — pe vremea poeziilor ei —, convinse că sufletul trebuie să fie o sonoritate agresivă — dinamică: spuneau —, nu o tăcere abea străvezie; vorbind prea mult, cu vocabularul bărbaților, determinînd cinismul masculin, nu suportîndu-l, nu adaptîndu-se lui. Și nu înțelegeau că prestigiul de Hamlet feminin pe care îl avea Greta Garbo pentru mulțimile bărbătești nu exprima preferința pentru maladiv și excepțional, ci mărturisirea indirect nostalgia după vechea feminitate reamintită pe ecran de o femeie care readucea — dar numai pe ecran — moda demodatului „ieri” de care în viață se lepădau.

Și iată că viața, aceeași care-i luase „regina”, îi lua acum „regele”. Viața îl aștepta dincolo de manuscris. Adică tocmai acolo unde nu mai credea s-o întâlnească adversară.

Dacă ar fi scris, și dacă ar fi avut în față pe o foaie de hîrtie, la lumina unei lămpi cu glugă de metal, ceea ce i se întîmplase de cînd o întîlnise pe Luli, ar fi șters, sau ar fi rupt foaia. Neverosimil. Ar fi fost categoric. Cel mai elementar spirit autocritic i-ar fi dictat această apreciere, întregind-o cu sancțiunea ei concretă. Evident, dacă eroul întîmplării ar fi fost el, nu un băiat de optsprezece ani, nici un bărbat de vreo patruzeci și cinci de ani, intoxicat de căsnicie și fidelitate conjugală, gata să izbucnească juvenil spre cea dintîi ispită întîlnită, reacționînd necontrolat, confundînd servilismul față de apetitul fragedului, cu nebunescul unei îndrăgostiri fulgerătoare.

Căci nu cunoștea om — după aprecierea lui însuși — mai inapt pentru o astfel de îndrăgostire subită, decît el. Fiindcă îndrăgostirile subite se nasc din lipsa de contact cu subconștientul. Pentru majoritatea oamenilor, subconștientul e o absență miraculoasă, ca și Dumnezeu; cînd apare, cînd izbucnește, mai exact, e splendoarea unei mîinii sau fatalitatea unei porunci care depășește puterea minții și energia voinței, Minteaa cade în genunchi și se tîrăște, înfricoșată și supusă. Și oarbă.

Dar el trăia de ani de zile, noapte cu noapte, alături de acest mister descifrat, captat, sensibil ca forma vîntului bombat în pînza corăbiei cîrmuită de un braț iscusit și sigur.

Și iată totuși că se deștepta lingă un mister alături de care trăise, ignorîndu-l ca atare: el însuși, altul însă, deci un el însuși nebănuț, cuprins și luat de viață ca regele șahului de mîna adversarului.

Dacă în această clipă ar fi fost el însuși — cel de pînă atunci — s-ar fi simțit profund umilit, deprimat de îndoieli, detronat.

Dar se simțea numai nou, alături de amintirea unui el însuși care se învechea vertiginos și respingător, învăluit parcă în mușgai și muște verzi.

Murise celălalt? Sau dispăruse numai?

Acum era vârful suprem în care se întâlneau încă doi oameni, ca liniile unei unghi.

Și deodată îi apăru o evidență insuficient simțită pînă atunci: înnoirea adusă de un sentiment copleșitor. Dacă Luli l-ar fi iubit — ipotetic — ar fi iubit pe altcineva, nu pe el pînă atunci. Omul — noul tînăr, proaspătul Faust — care-și părăsise camera în plină noapte, trecînd pe sub ochii respectuos nedumeriți ai portarului hotelului, pentru a colinda străzile orașului cu tei înfloriți, cu sufletul pe buze ca un cîntec, cu lirismul în ochii deșerți de gînd, beat de el însuși, în stare să cadă în genunchi în fața unei case; omul care ședea pe scaunul unei crîșme periferice, printre bețivi, acceptîndu-le frățește tovărășia nesomnului în noaptea teilor înfloriți și-a insomniei Dumnezeirii —, nu mai era el de pînă atunci.

Iar acela, îi apărea ca un strămoș auster, paralizat într-un alt veac. Abea-i semăna, în felul în care se înrudesc oamenii rămași trecutului cu cei dinspre viitor.

Așadar, dacă Luli l-ar fi iubit, ar fi iubit pe altcineva. Dar cît era de durabil acest altcineva? Celălalt durase pînă la treizeci și șapte de ani. Dar cestălalt? Era o mască? Sau un obraz apărut subț masca desprinsă? Care era adevărat? Cel de ieri. Narcis privind-și fața în oglinzi, plurificîndu-și singurătatea adorată, — sau cel de azi, tînăr pentru că-i apăruse o față cu parfum de tei...

Acesta era blestemul: singurătatea regăsită în iubire, altfel decît în lupta vieții. Iubești și ca să nu fii singur, ca să te însoțești. Dar iubind te îndrăgostești de altcineva decît de omul real și plenar — trecut, prezent și viitor, — pe care crezi că-l ai prin gestul de cuprindere și însoțire, al dragostii.

Dar Luli?

Era altceva și ea? Tot ce știa despre ea era în el. Numai în el venea dinspre mama lui, tînără și pură ca înflorită pe fereastra sfîntă a morții.

Dar ea era Luli dintr-un oraș necunoscut care dormea în minciuna sau adevărul teilor înfloriți.

Luli: o sută de Luli. Un cireș de Luli. Cîte clipe-s viață în viața ei, cîte stele-s fulgi în viscolul Căii-lactee, atîtea Luli-s posibile față de tot atîția bărbați.

Și totuși cine, cine putea să-i dea lui Luli o unicitate mai încîntătoare decît aceea pe care i-o aducea el?

Care tînar s-ar fi încumetat să-și măsoare dragostea cu a lui?

L-ar fi întîmpinat ca Hamlet pe Laerte la mormîntul Ofeliei, cu vorbele shakespeareiene:

„Spune-mi ce vrei să faci? Vrei să bocești? Vrei să te lupți? Vrei să flămânzești? Vrei să te sfîșii tu însuși??Vrei să sorbi apele Isselului? Vrei să înghiți un crocodil? Te poftesc... Fiindcă vorbești de munți, răstoarnă stînjeni peste noi, pînă cînd groapa noastră înflăcărîndu-se pe culmile toride va preface muntele Ossa într-un neg...”

— Noi bem și dînsul e beat. auzi de alături un glas cu sughiț și nas roș.

Nu se supără.

Zîmbi indulgent.

Intr-adevăr vorbea singur, rezemat într-un cot, alături de sticla de bere destupată, dar neîncepută.

O femeie de noapte, care mai de multă vreme ședea la pîndă, nehotărîtă. Își însuși zâmbetul care nu-i aparținea, așezîndu-se cu o mișcare cît mai de pisică dulce, la masa lui, trăgînd și un scaun după ea.

Își turti coatele pe masă, în lături, rezemîndu-și bărbia pe mînile împreunate. Era tînară, cu un breton vulgar pe frunte; avea ochi verzi și nas senzual cu nări de vapor, prin care știa să arunce în bărbați ancora sexualității.

Îl privi lung, stăruitor, oprindu-și ochii pe mînile lui „de amant” — cum le botezase Agatha Bogdan —, apoi împlîntîndu-și-i în ochii lui arabi.

— Hai...

Nu juca teatru profesional.

Glasul ei avuse geamătul tânguitor răgușit al foamei de bărbat, care pune viole în „miau”-ul pisicelor, și oboae în „uu”-ul hulubițelor.

Mîinile ei se tîrau încet pe masă spre mîinile lui.

Catul Bogdan bătu cu o mișcare blîndă, fără repulsie, mîna cu unghii trivial roșii, plăți și plecă —, lăsînd pe masă și altă plată surprinzător de generoasă.

După ce-l urmări din ochi, cu fruntea întunecată, femeia luă sticla de bere neîncepută, făcînd-o țândări, de pămînt.

Cu toate că parfumul teilor plutise și asupra acestei scene, Catul Bogdan nu era dezgustat. Plecase de acolo numai cu orgoliul de a nu fi bătrîn — atît era de tînăr în această noapte cînd se îndrăgostise de o fată necunoscută, punîndu-și dragostea în cumpănă shakespeareiană cu-a tuturor băieților de vrîsta ei.

II

„DOSTOIEVSKI SPUNEA UNDEVA că noaptea crezi mai ușor în Dumnezeu; cu alte cuvinte, noaptea predispune la exagerări”, — gîndi Catul Bogdan cu un ușor zîmbet ironic care se adresa lui însuși. Și modulațiunea gîndului, și zîmbetul, îl reconfortară. Se culcase la cincî. La opt îl deșteptase omul de serviciu bătîndu-i în ușă. Apoi îi adusese cafeaua pe care și-o luase în pat. Ca mai toți oamenii nervoși și auto-spioni, se deștepta ușor, dar se scula greu din pat. După pauza neagră a somnului, sufletul își căuta continuitatea, întîmpinînd gîndurile nopții cu ochi bănuitori.

Deșteptat, întîiul gînd fu un nume: Luli.

O bătaie de inimă? Da. Dar o știa mai de mult. De cîte ori, în timpul muncii de noapte, crea un personaj nou, oarecum desprins din el prin consemnarea grafică, avea

dimineața aceeași bătaie de inimă. Revedea imediat manuscrisul, oprindu-și atenția numai asupra personajului abea născut. Exista? Sau nu exista? Merita să trăiască? Sau nu?

Astfel își opri mintea și asupra lui Luli: mintea de dimineață, cea diurnă. Îi recunoscuse tinerețea, grația, prospețimea. De altfel nici nu-și mai amintea exact fața ei, Era ca o fereastră deschisă pe o lumină de mai.

Își reluă tovărășia țigărilor.

Acum avea impresia că se liberase de lirism, că domina lucid, că redevenise spectator, aplaudînd numai ce merita acest omagiu.

În fond, „aventura” avea mult farmec, tocmai prin lipsa ei de precizie, prin ilogicul ei. Ca și hai-kay-urile japoneze, nu era decît o indicație lirică. Așa trebuia să rămîie, dînd grațioasa ei substanță unei amintiri din acelea care rămîn în suflet ca floarea unei primăveri nipone în păr. Fulg prefirat prin inimă în amintire.

Condiția lui Luli ca atare — Luli-Luli, o fluturare de păr, o mîină atinsă, niște cireșe, niște lacrimi — era izolarea ei în vagul cîtorva ceasuri de tren cu tei înfloriți la ferestre.

A o căuta și regăsi pe Luli ar fi însemnat să o piardă. Mai dintîi Luli nu era un nume, ci o alintare. Așadar Luli se putea numi Maria, Lilica, Domnica, Linica. Tot ce era condur de Cenușăreasă în „Luli”, silabe căzute din lumina venită de la balul de taină al verii, devenea pantof de serie cu număr și etichetă, în numele ei autentic. Apoi această Lilică, Domnică, Linică sau Maria putea să se numească Ștefănescu, Popescu, Ionescu, Teodorescu, Șerbănescu, sonorități care-ar fi dat un iz de ceapă parfumului de tei, care o noapte întregă se numise Luli.

Dar cunoscută, Luli putea fi un ciclu de dezamăgiri.

O presupunea de pildă Lilica Ștefănescu, locuind în strada Eroului necunoscut, no. 11 bis. Casă de după război ca și numele străzii. Din acele case moderne, epatate de ele înșile, care simți că vor să fie fotografiate

și care dacă s-ar vedea în oglindă și-ar zîmbi ca cei încînțați de opera bărbierului, cu nările dilatate de parfumul prost al vaporizatorului. Restul în acest stil. Ștefănescu tatăl, șef de vamă la pensie, care și-a ras barba și mustețile după război. Mama: Ștefăneasca, o Ștefănească, făcând cură de slăbit, ducîndu-se în automobil la partida de „bridge” unde tot mai scapă cîte un „soro”. Iar Lilica Ștefănescu — Luli în ceasurile de vară ale unui tren —, fata lor, impregnată de mediu, chiar dacă s-ar fi jenat puțin de accentele lui tari...

Retractă tot ce gîndise. Drum fals. Nimic din Luli nu autoriza o astfel de biografie. Trăsura care i-o' adusese la oprirea trenului în gara mică nu se înrudea cu arivismul: mai degrabă cu scăpătarea.

Alt drum: părinți sărați. Luptă zilnică pentru viață. Discuții acre la dejun și la masă. Atmosferă grea. Tendință zilnică de evadare. Unde? Prietene, cinematograful, serate provinciale, patefon, radio, lecturi gravitînd în jurul bogăției. Aspirații de viitor luxos în stilul filmelor, pregătindu-i un viitor de doamnă Bovary, dar creată de vreun oarecare George Ohnet al literaturii autohtone.

Poate că nici asta.

Poate că Luli era Luli. Poate...

Dar nemaivăzînd-o, Luli rămînea Luli: sigur.

Și era păcat să o sacrifice.

Renunțînd la ea în viață, păstrînd din ea numai conturul și fluturarea unei apariții, treptat îndepărtată în amintire, sufletul lui căpăta încă o prezență alături de cea rămasă mereu albă peste mormîntul ei. Luli ar fi sunat în el ca numele unei fete de altădată, mai tînără fiindcă nu-i, mai pură fiindcă tinerețea ei e un oval în medalionul lui „a fost”, neatinsă de nici o faptă: fulg. Sora lui moartă, tinerețea, ar fi avut obrazii lui Luli și numele ei...

O bătaie în ușă îi tulbură acest popas de dimineață pe marginea nopții și a somnului, de unde cobora, ținând în mâni același condur pierdut de Cenușăreasa teilor înfloriți.

— Cine-i?

— Eu. Vă salut, domnule profesor. Buna dimineața.

— Buna dimineața, Costel. Un moment...

Costel Larian, fostul său elev și unul dintre cei mai eminenți licențiați ai Facultății de litere de la Iași, era gălățean. Catul Bogdan îl numise secretarul comisiunii de bacalaureat pe care o prezida, dându-i astfel posibilitatea unui câștig binevenit.

Sări din pat, se pieptănă, își puse halatul peste pijama și ieși afară, aprinzând o nouă țigară.

Costel Larian venise descoperit. De când era la Galați, de-o săptămână, făcuse câteva băi în Dunăre, uscându-se la soare. Tinerețea lui era ca un fruct copt. Avea obraji rotunzi și rumeni, frunte bombată, sprincene zburlite, păr creț, pieptănat cu vioiciune în sus, de culoarea castanelor sălbatice, și dinți atît de albi încît și atunci cînd vorbea dădea impresia că mușcă dintr-un fruct gustos. Sănătate, energie, optimism, sărăcie alegră.

— Ați uitat să-mi telegrafiați, domnule profesor. Și a ieșit o încurcătură...

„Frate cu juna Rodică voioasă trece”, gîndi Catul Bogdan, examinînd țărăneasca tinereță a elevului său. Îl frapa sănătatea brutal afirmată, ca pe bolnavii din pat.

Costel Larian vorbea repede, cu o ușoară graseiere care dădea o vibrație rîzătoare vorbelor, istorisindu-i ceva cu școală, profesore, gară, scandal...

Îi asculta numai glasul, nu și vorbele. Glasul parcă suna în iarbă și frunză, c-un „Hai, lelițo-n deal la vie...” Aveai impresia că acuși-acuși va chiui.

„Ce impresie i-ar face lui Luli?”

Parcă ar fi vrut să acopere cu palma, ca pe-o lumină prea tare, tinerețea altora.

Nici o oboseală, nici o dungă pe față, nici un creț. Obrajii întinși, bărbia dulce conturată, ușor pufoasă de tinereță în zori, gâtul neted și viguros — și un miros frust dar tonic de aluat și de ceară. Deși nu era nici o oglindă pe coridor, alături de Costel Larian, Catul Bogdan își vedea vrîsta ca într-o oglindă de dimineață.

O doamnă trecu pe coridor, zveltă în haine de vară, lăsînd un miros de pudră fină. Costel Larian o privi în treacăt, cu dinți de lup și cu o vibrație de bondar în nările cărnoase.

De mai încolo, doamna întoarse capul, dar ochii ei măsurară intrigați înalta siluetă a lui Catul Bogdan care în halatul de mătase albastră, cu părul și mai alb și ochii și mai negri, dădea o impresie de vultur exotic, cu cap de argint și pene de oțel. Lui îi zîmbi, peste umăr.

Catul Bogdan prinse din zbor privirea ca pe-o floare aruncată dimineața de la fereastră.

— Ce spuneai, Costel?

N-auzise nimic.

Iată ce se întîmplase:

Doamna Laura Nemoianu, directoarea liceului de fete și animatoarea mai multor societăți culturale, pregătise „consacratului romancier și eminentului profesor universitar Catul Bogdan” o primire la gară și o gustare la liceu, „à la fourchette”, cum spunea ea, lansînd și invitații șapirografiate corpului didactic și notabilităților gălățene. Însă nimeni nu știa cînd, de unde și cu ce tren sosește președintele comisiei de bacalaureat. Costel Larian, singurul care ar fi trebuit să fie la curent cu intențiile profesorului său, așteptase zădarnic telegrama făgăduită. În aceste condiții farsa Lolei Voroneț găsisese porțile deschise ca și zîmbetul homeric al calului troian; și ca și acesta intrase rînjită pe dinăuntru de sulițele vindictei. Lola Voroneț era o picantă repetentă, din acelea care se pregătesc de timpuriu pentru „artă și declamație”. Din repetență în repetență, ajunsese totuși sincopat pînă-ntr-

a opta, cu majoratul împlinit. Dar suprema repetență dintr-a opta o scosese din minți. Plecase la București să se descurce la Minister singură, după sfaturile unei prietene care era „artistă” în corpul de figurație al Teatrului Național. „Acolo-s bărbați”, gândise femeia repetentă. Cu toate că muncise conștiincios, nu izbutise în scopul inițial, căpătând însă la București, și chiar la Ministerul Școalelor, speranțele legitime ale unei cariere pentru care avea și temperament și *appeal*.

Dar se înapoiase foc pe corpul didactic gălățean, hotărâtă să-i facă o farsă de pomină. Așadar anunțase pe doamna Laura Nemoianu că prietenul și protectorul ei, profesorul Catul Bogdan, a fost cu ea la București și că prin ea îi anunța pe cei de la Galați că va sosi din Capitală cu trenul de dimineață. Alaiul întâmpinării venise la gară dis-de-dimineață, cu discurs și buchet, bînd cafele negre la restaurant în așteptarea trenului.

La întoarcere, cu buchetul deprimat în mănușile spălate cu benzină ale doamnei Laura Nemoianu, tristul convoi defilase prin fața unui automobil în care Lola Voroneț ședea picior peste picior — ciorapi de mătase de la Ministerul Instrucțiunii Publice —, fumînd o țigară C.D.

— Să vă fie de bine! Repetentă m-ați lăsat, de rîs v-am făcut. Am să vă dau și la gazetele din Capitală...

Și astfel vorbind, cu fum pe buze, făcu semn șoferului să le lase în nas și fumul automobilului. Dar după, cum spunea doamna Laura Nemoianu, „tout est bien qut finit bien”.

Așa că cei de la gară se înapoiaseră la liceu, trimețîndu-l pe Costel Larian în descoperirea celui așteptat. Gabriela găsisese invitația acasă. Plecase pe la nouă, lăsînd-o pe Luli dormind. Bacalaureatul începea a doua zi.

Cancelaria era plină și însuflețită ca o cetate asediată.

În fața liceului, fete și băieți discutau farsa Lolei Voroneț, invidiindu-i curajul, cum comentează cei din închisoare isprăvile celor evadați.

Dintîi sosi Costel Larian, într-un suflet.

— E la „Hotel Palace”. Vine imediat.

Un general suspin de ușurare.

— Ei, „tout est bien qui finit bien”, dragele mele.

*

— „Ilustre oaspe și distins reprezentant al aceluia focar nestins de cultură și sentimente generoase, care este vechea capitală a Moldovei...”

Vorbea cu voce de tenor — de pe vremea gramofonului cu pîlnie — profesorul de istorie, începînd cu o cîntare a Moldovei.

Doamna Laura Nemoianu se încruntă la fereastră, și apoi la directorul liceului de băieți. Într-adevăr, mai nedisciplinați decît fetele, dar îndemnați de curiozitatea acestora — candidații la bacalaureat escaladaseră ferestrele cancelariei, aruncînd priviri indiscrete, și făcînd în urmă semnalizări cu mîna și ochii.

— E distins, șopti profesoara de filozofie, domnișoara Puica Negrescu, la urechea celei de lucru manual, gata să-l comenteze, dar văzînd cu cine-i vecină se mărgini la această apreciere.

— Ce-avem de mîncare? întrebă preotul Dăringă, profesorul de religie, care nici nu băuse cafeaua cu lapte, lăsînd loc liber alimentelor ce va să vie.

— Gustări de la Școala de menaj.

— Ce fel de băutură?

— Nu știu. Un vin.

Preotul Dăringă oftă melancolic; femeile nu se pricepeau la vin. Auzi răspuns: „Un vin...”

Catul Bogdan rămăsese la ușă, cu pălăria și mănușile în mîină. Asculta discursul, cu capul ușor înclinat, fără zîmbet, fără încruntare, evitînd să privească pe cineva, resemnat ca o statuie sub ploaie. Nu cunoștea pe

nimeni, dar recunoștea eterna operetă socială cu toți actorii ei; involuntara trupă a lui Caragiale.

Încercă să-și treacă timpul anticipînd mintal frazele discursului. Prea facil însă, jocul fără de hazard devenea anost. Cea mai pură caligrafie oratorică a banalității reputeate și a locului comun gușat și emfatic. Se gîndi cu oroare și ușurare la primejdia de care scăpase cu o seară înainte, grație unei farse providențiale.

Își închipuia capul lui Luli întors după vicleimul didactic, privind scena cu un zâmbet epigramatic. În mintea ei ar fi rămas grotesc, izgonit în ridicolul social la care cei tineri sînt însă sensibili, — cum erau cei cățărăți la ferestrele cancelariei. Involuntar, avu un zîmbetcomplice. Ochii de la ferestre se iluminară.

— E om de treabă, domnișoarelor: rîde l noi, șopti fetelor de afară un glas răgușit de fumător galant. Chiar în această clipă, Gabriela, care ședea cu spatele la fereastră, întîlni ochii lui Catul Bogdan și văzu în ei o dilatare, o zvîcnire, saltul de delfin în ape pe care bătaia mare a inimii o trimite ochilor.

Ochii lui Catul Bogdan căutară pe delături, repede, cum ai cerne printre degete un nisip, dar n găsiră mărgăritarul căzut din valvele inimii deschise.

Iar era surprins de el însuși. Nu se aștepta la o emoție atît de intensă. Recunoscuse pe tovarășa lui Luli. Prietenă? Vară? Soră? Profesoară?... Parcă prea tînără, prea tînără mai ales fiindcă o vedea coborînd o dată cu Luli, acoperite amîndouă cu aceleași pălării de pai, din trăsura magică.

Avea un păr castaniu aprins cu unde roșietice, dar frunzele lui de toamnă acopereau marele strugur negru al părului celeilalte...

...Clipele căpătau o altă vibrație în jurul Gabrielei. Era vădit că ochii lui Catul Bogdan o izolau de restul lumii din cancelarie. Pînă atunci, ochii lui dormiseră nevăzuți sub genele plecate. Acuma o învăluiau, o lăsau, reveneau,

negri și tumultuoși ca fumul unei păduri aprinse. Rotirea lor întunecată o încercuia, dîndu-i o neliniște. Pîna atunci privise cu atenție calmă pe scriitorul cunoscut numai din cărți, din reputație și din fotografii. Îl recunoscuse la gară, din clipa cînd le salutase pe peron. Luli îi spusese atît: „I-a venit rău în tren, și i-am dat o cafea neagră cu lămîie, fără să știu cine-i. N-am vorbit nimic.”

Gabriela venise la școală, după ce găsisese printre corespondența sosită în lipsă, invitația direcției, numai ca să-l mai vadă de aproape, ca simplă spectatoare. S-ar fi temut să stea de vorbă în astfel de condiții cu un scriitor care-i devenise intim prin cărțile lui. Odată, la București, se apropiase de masa cu autografe a unui mare poet. O plivise de sus, grosolan, dîndu-i un autograf dezordonat, care nu avea decît semnificația unui bacșiș. Rupsesse foaia. De atunci nu mai solicita intimitatea scriitorilor iubiți sau stimați.

Ca privitoare dezinteresată, Catul Bogdan o atrăgea. O intrigase de altfel încă de la gară salutul ceremonios care dăduse Gabrielei senzația că nu se coboară din tren, ci din caleașca altui veac, în rochie mai lungă, larg și foșnitor pornită din talia îngustă. Privit mai de aproape, așa cum primea lumina celor trei ferestre ale cancelariei, Catul Bogdan, deși îmbrăcat în haină de azi, se încadra în spațiul ușei ca într-o ramă de ieri, dînd, poate tocmai fiindcă era atît de sobru îmbrăcat, impresia că rama trebuie să fie de bronz bogat.

Și iată că-i întîlnise ochii deodată apăruiți de sub genele ridicate.

Tresărise și ea ca atunci cînd te-ai vedea privită de ochii' unui portret. Pe cît era de odihnitor cu genele plecate, în clipele cînd statura lui era dominată de albul părului, — pe atîta devenea de obositor cînd te privea. Cînd privea astfel, ochii deveneau atît de intens negri. În contrast cu părul, încît Gabriela îi simțea și cînd nu-i privea. Parcă nu era numai în fața ei, în niște orbite

adânci, acolo numai, ci din toate părțile, ca zborul hipnotic al păsărilor de pradă. Gabriela simțea din ce în ce nevoia să se deplaseze, fără să poată, fiindcă era imobilizată de lumea dimprejur. În schimb, își plecase capul mai tare, ca într-o 'biserică, la slujbă. Dar nu se putea împiedica în răstimpuri, uneori îndesite ca picăturile de ploaie, să nu privească printre gene. Întîlnea aceiași ochi, și schimbul de priviri devenea și mai intim, ca o șoptă prin întuneric. Un simplu joc, dar o neliniște fiindcă redeștepta în ea — foarte vag, e drept — nostalgia pe care i-o dăduse Luli cînd o bănuise îndrăgostită. Dacă în această clipă s-ar fi gîndit la Matei Dima, ar fi uitat că poate să-i fie și prietenă, alungîndu-l iritată din ea ca pe cineva care intră bocănind și vorbind tare tocmai cînd începe murmurul unui cor religios. Dar nici o clipă nu-i trecu prin minte chipul celui cu ofranda neprimită. Nu se gîndea la nimic, de altfel. Auzea glasul profesorului de istorie, șoptele vecinilor, — dar privirile din față o izolau în ea, parcă tot mai departe, tot mai adînc, pînă în preajma aceluiași vag de ape, de la care poate să înceapă somnul, desprins ca o lebădă neagră, sau să izbucnească roșie inima care ucide somnul.

Într-adevăr, Catul Bogdan o privea fiindcă era forma unei transparențe prin care-i apărea Luli. Revenea în el cadența lirică de astă-noapte cu toate impulsunile juvenile pe care le apreciasse dimineața ca o exagerare nocturnă. Din nou, temerar, dorea s-o cucerească pe Luli: cu același gest romantic care sfida pe toți băieții tineri. Și fiindcă Luli nu era de față, valul înspre ea se pulveriza liric asupra Gabrielei. Dorea să fie tînăr în fața ei, să fie viu, s-apară în vrîstă ca într-o armură de argint, nu ca într-o strană de meditație. Dorea să-l ducă asta, ca pe un cîntec, celeilalte.

Profesorul de istorie amuțise, cu batista pe frunte.

Șoptele încetară. Ochii se îndreptară spre Catul Bogdan.

Cînd își ridică fruntea, părea și mai înalt. Înalt cum ar trebui să fie un preot cînd înalță Evanghelia peste capetele celorlalți.

Îi cuprindea pe toți cu ochii lui orientali. Dar nu-i privea ca pe-o mulțime anonimă, ci ca pe o femeie de care te apropii.

— Vă mulțumesc tuturor. Ați cinstit prin mine orașul de unde vin. Dați-mi voie să iubesc prin dumneavoastră orașul în care mă aflu. Nu-l știam pînă acum. L-am descoperit într-o noapte de vară vrednică să fie dăruită de Shakespeare balconului Julietei, cînd se înalță înspre el cu versuri tinerețe a lui Romeo. Nu cunosc străzile acestui oraș, nu-i știu instituțiile, nici monumentele, și abea-i întîlnesc oamenii. N-am nici morminte în acest oraș, nu mi știam nici prieteni, nici dușmani în casele lui: nimic nu mă lega de el. Pînă a nu-l întîlni, orașul dumneavoastră nu era pentru mine decît „ceva” de pe marginea Dunării. Dar mi l-au arătat teii înfloriți dintr-un capăt pînă-n celălalt, și iată-l acum cu mine alături de colinele Florenței, de zările Eyub-ului și de lagunele Veneției. Tei înfloriți sînt mulți în țara lui Eminescu, poate tot atîția cîte fete blonde sînt pe malul Rhinului. Și lașul își are alea lui de tei care și-au scuturat floarea sfîntă prin versurile lui Eminescu asupra sufletului unei țări întregi, lăsînd parfum fără de moarte peste trecătorii vieții. Dar nicăieri aiurea parfumul teilor nu-i mai aproape, mai intim, mai cald, mai viu, mai învăluitoare, decît în locurile acestea. Nu e numai afară, sub cerul liber, pînă la fereastră; te însoțește pretutindeni. Îl ai în păr, îl ai pe mîni, îl ai pe față, și prin somn te acoperă încă, dîndu-ți beția nopților de vară. Îl am și acum în fața mea și în mine, și-l avem toți cei de aici în noi, și-n jurul nostru, cum e pe fața orbilor, iluminare, căldura soarelui de aur.

Într-un astfel de oraș nimeni nu poate fi bătrîn, cum nimeni nu poate fi urît cînd se roagă lui Dumnezeu,

chemându-l, și nimeni rău când vede-n viață darul, nu povara.

„Et in Arcadia ego.”

Așa voi spune la întoarcere: și eu am fost în Arcadia. Cunosc și eu ținutul de pe marginea unei ape vaste, unde, subt stele oglindite-n ape și subt crengi de tei, nopțile au ochii tinereții fără moarte de subt genele Julietei.

Spuți despre orașele frumoase: acolo aș vrea să trăiesc, acolo să mor.

Poeții spun: pe-acele le voi cânta, dăruindu-vi-le prin liră.

Iar eu îi spun prin dumneavoastră: oraș al teilor înfloriți și al nopților de vară, iată inima mea.

*

Gabriela se strecură prin învălmășeală, îndată ce Catul Bogdan își isprăvi cuvântarea. Fugi, incapabilă să suporte o întâlnire directă cu el. După vorbele cu flori de tei în ele și cu noapte, intră subt teii Uliței Domnești, înfierbîntați de soarele dimineții. Mergea repede ca cei urmăriți de furtună. Obrajii se înfierbîntaseră mai mult. În urechi avea tumultul de scoici ascultate, al tăcerii de noapte, cu toate că trecea printre oameni și zgomote diurne. Nu-i vedea, nu-i auzea. Din 1&i în tei, cu respirația lor dulce de faguri vechi cu miere nouă, o urmăreau vorbele pasionate. Era și un țipăt în ea, de pasăre rănită de săgeată, și arșița unui cîntec meridional, cu inima ca o bătaie de lopată într-un golf napolitan. O nevoie succesivă să plîngă, să rîdă, să doarmă, să danseze; să fie ca rîndunelele, numai aripi și săgeată într-un cer imens; să fie ca apele, numai drum, și ca pietrele, numai somn. Nici pasul n-o mulțumea, deși avea cadența inimii; nici galopul calului arab n-ar fi îndestulat nevoia de-a fugi din ea; nici vîntul, nostalgia de a fi beția unei revărsări fără hotare.

„...Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, Vară, trupul și sufletul meu sînt începutul unui mare cîntec și tremurul mîinii care-l caută”

Vorbele lui Luli, găsite pe cîntecul ierburilor, reapărură în ea, dînd glas exaltat gîndurilor care nu erau decît tremur de arșiță pe macii inimii.

Tot ce fusese pînă atunci, era un somn de ani. Abea acuma îi vedea ochii închiși, sufletul gol, mîinile moarte. Se deșteptase, ca și fata din poveste, în viață ca într-un palat al ei, cu teii ca lumina soarelui intrată pe ferestrele deschise dimineața, după somn întunecat.

Trăia. Ceea ce presimțise, exista. Viața nu era efort, mers lent spre îmbătrînire, cedări și resemnări; viața era delir, tumult în soare, bucurie respirată.

Mergea atît de repede, incit lăsa pe rînd în urmă pe toți trecătorii întîlniți.

Parcă era așteptată în toate părțile, într-un înainte care devenea mereu și mai înainte, ca zările din calea corăbiilor și a caravelor.

Viitorul se clădea nebulos, nu pentru minte, ci numai pentru inimă, din bucuriile clipelor de față, în aburi de zori, în fumegări de aur. Teii o întîmpinau ca pe Rusalii, numai cu crengi înflorite. Era în acele clipe cînd buzele, uitînd toate vorbele vieții, tot ce-au învățat, tot ce-au știut, se deschid singure, răsărite din pămîntul întîiei înfloriri, în calea de lucefăr a întîiei albine.

Trecuse de grădina publică fără s-o vadă.

Aleea teilor era un mers în suflet, nu în afară.

Soarele nu era decît splendoarea unei bucurii oglindite pe cer.

Într-această imensitate se întîlniră două; Luli și Gabriela.

Pămîntul era subt pasul lor o vibrație pură și solitară ca a Căii-laptelui în spațiul astral.

Luli se întorcea de la plimbare cu pumnii plini de flori de tei adunate de pe crengi.

Se priviră ochi în ochi.

— Gabico, niciodată n-ai fost atît de frumoasă.

— Nici tu, Lorelei.

Își zîmbiră una alteia la umbra unui tei înstelat de soare, flori și albine.

— Deschide mînilor.

În palmele desfăcute și alăturate ale Gabrielei, Luli turnă, din pumnii ei întredeschiși, pulbere de aur aromat.

Și asemenea, una lîngă alta, se înapoiară spre casă, departe totuși una de alta, ca două stele vecine strălucind deasupra aceluiași plop.

III

ÎN SINE, GALAȚUL E UN ORAȘ MIC, abea oraș, tocmai fiindcă are alături drumul spre imensitate al unui fluviu.

Dar și saltarul unui birou e prea mare, cînd cauți în el ce nu găsești: o scrisoare, o fotografie, un mărtișor.

Ascunzînd-o pe Luli cu toate casele, cu toate străzile și cartierele, Galațul era mai vast chiar decît pădurea prin care se duce Scufița Roșie spre casa-lupului.

Nu mai era un oraș, ci o problemă lirică, pe care mintea neputînd-o dezlega, devenea o enigmă.

Catul Bogdan rătăcise ceasuri de-a rîndul pe străzile Galațului, cercetînd toate casele, descifrînd toate ferestrele, interpretînd toate grădinile, ciocnînd cu gîndul opacitatea tuturor zidurilor, izolat în el ca un scafandru pornit în fundul apelor după comoara scufundată. Văzuse nenumărate fete, pe stradă, la ferestre, în grădini de vară, unele numai tinere, altele și frumoase. Dar toate nu erau decît dezamăgirea absenței lui Luli.

Cu greu se scuturase de scaii admirației didactice. Își pierduse dimineața la liceu, fiind nevoit să fie cordial cu toți, să răspundă la întrebări care cereau biografii și glose literare, să dea autografe, să mănânce, să bea, să fie mereu însuflețit, mereu locvace, duhovnic, sfetnic, dispensator de aprecieri, obiect al curiozității ca Gulliver în țara piticilor. Deprimarea începuse de atunci. Pierduse firul Ariadnei: pe tovarășa lui Luli. Dispăruse, fără măcar să știe cine-i. Și nici n-avusese curajul să întrebe: cine era domnișoara de la fereastră? Ofranda omagială a asistenței din cancelarie nu compensa alarma din el: vorbise ca un cabotin. În genere, cuvântările lui erau sobre, substanțiale, despuiate de literatură și de intimități lirice cu publicul din față. Reamintindu-și-o, cuvântarea lui din cancelarie îi dădea impresia comportării unui om beat față de necunoscuți întâlniți în jurul unei mese cu lăutari: acele efuziuni cu strângeri în brațe și pupături, și abjecte, și bufone.

Dacă Luli era Luli, și dacă tovarășa ei era ca ea — adică asemeni lui, după improvizatie, — cuvântarea, cu dulceagul ei abuz de tei și tinereță și cu finalul de romanță bucureșteană: „iată inima mea” —, trebuie s-o fi dezgustat și avea dreptate. Într-adevăr, astfel de lucruri nu se spun, mai ales în public, decât de pe o scenă, cu scuza unei profesii la lumina rampei și-a unui text iscălit de un scriitor demodat dar încă celebru. Publicul nu era de acord cu el, dar Luli făcea parte din el, nu din public. Aplauzele publicului goniseră de Ungă el singurele mâni care-l puteau călăuzi spre Luli.

Scăpase abea la douăsprezece, strângînd mâni, zîmbind, mulțumind, aprobînd, dînd din cap, ca și cum ar fi fost fratele celor tineri, fiul celor bătrîni, logodnicul domnișoarelor profesoare și preferatul doamnelor mai coapte: gata să-l mîngîie pe frunte și sa-i îndrepte cravata.

Afară, șovăise ca la răspîntii, întrebînd hazardul încotro să apuce. Îl dusesese pretutindeni, uitînd să controleze ceasul. Ora dejunului trecuse. Dar silit să guste din toate la masa festivă, își pierduse pofta de mîncare.

Orașele de pe malul apelor parcă sînt mai exaltat luminoase decît celelalte. Lins de soarele sfîrșitului de iunie, orașul lui Luli strălucea, sculptat în calcar și-n argint, vestind parcă măslini metalici, gesturi albe de statui, cu pole de moschei, muezini și mări albastre. Ceasul amiezii îl pustiise. Singurătatea lui venea din Orient, toridă, parcă în alb burnuz, lîngă popasul unei caravane de cămile. Totul era alb, strident alb, ca sunetul țimbalei, dar Luli îl însoțea cu o răcoare de noapte în păr și-n ochi, apărînd și dispărînd în lumină, ca o dansatoare în văluri și din văluri. Nu era nicăieri, dar o vedea pretutindeni. Uneori, parfumul teilor parcă venea din mîna și din părul ei, dînd brațelor nevoia de a strînge vidul, ca în vis, cînd ceea ce se apropie de bătaia inimii e atît de departe de trupul amăgit de somn.

Pîna cînd învins de tăria soarelui și de indiferența caselor cu storurile lăsate, intrase la hotel. Se răcorise lung subt duș. Apoi se întinsese pe pat, trăgînd și storul. Rămas singur, nu mai regăsi din vechea intimitate cu el însuși, decît fumul țigării: fum. Nu mai avea adăpost în el. Timpul trecea încet, tîrîndu-se. Cărțile apăreau ca obrazul bolnavilor la ferestre de spital, dîndu-i senzația că literatura e o nevolnică izolare de viață, nu o trăire esențială, dincolo de aparențe. Avea treizeci și șapte de ani. Încă trei, și nu mai avea dreptul de-a se crede tînăr.

Dar mai era?

De zece ani nu-și mai pusese această întrebare, fiindcă la douăzeci și șapte de ani renunțase la tinereță faptelor exterioare, mulțumindu-se numai cu energia de-a crea. De-atunci intrase cu totul în singurătate, nesilit, dorind-o, nu resemnîndu-se la ea, devenind argonautul propriei lui vieți acumulată în amintire. Participa și la viața

exterioră, fiind pe de o parte profesor conștiincios, iar pe de altă parte avînd oarecare raporturi cu oamenii. Dar trăise distrat, fără să puie prea mult preț pe el însuși ca om social. Succesele feminine, necăutate cu dinadins, îi dădeau intermitent certitudinea unei seducțiuni care făcea inutil controlul vîrstei. Cu atît mai inutil, cu cît se deprinsese de mult cu semnul bătrîneții — părul alb — fiind totuși tînăr. avînd parcă impresia că și celelalte atribute ale vîrstei vor deveni un artificiu al cochetăriei, ca și părul, pe ființa lui privilegiată.

Curios: se gîndise de multe ori la moarte, prezența de acolo a mamei lui dîndu-i un sens intim, dar rareori se gîndise la pragul ei firesc: bătrîneța. Acum nu se mai gîndea la ea, căci teama de ceva nu e un gînd.

Se temea că nu mai e tînăr, că nu mai e de ajuns de tînăr. Putea să dea altora impresia tinereții, dîndu-și pîteni, provocînd în el galopul vital, — dar Luli era tînără fără comandă, fără efort, permanent, involuntar. Era pur și simplu, dincolo de interpretare.

Luli putea să aibă cel mult optsprezece ani: oriunde și oricînd, aceasta-i era vîrsta. Deșteptată din somn la miezul nopții; după un plîns de ceasuri; după o boală grea; la lumina lunii sau a soarelui de iulie; simțită prin umbră cu parfumul ei de păr și respirație de față; nevăzută, ascultată numai, cu glasul ei care lumina urechea, întinerind-o c-un trîl de argint — avea mereu optsprezece ani. Cîntau cuiburi de primăvară în vîrsta ei, erata izvoare, zori, cireșe.

Cu nouăsprezece ani în urmă avea vîrsta lui Luli. Ea poate că nici nu sê născuse. Putea să-i fie tată.

Dar vîrsta lui iubea vîrsta ei. Numele tinereții era Luli. Și Luli era în el departe, ca și ceea ce-i în amintire, rămas în urmă fără viitor, într-un îngheț al timpului.

Trebuia să renunțe la ea.

Dacă Luli ar fi murit subit, s-ar fi sinucis?

Evident, nu.

Ar mai fi avut încă un vid în el. Trăise și cu celălalt; izbutind să facă din el o prezență, o însoțire.

Așadar moartea lui Luli i-ar fi lăsat viața intactă, dându-i o nouă perspectivă pentru plimbările în el.

Atunci de ce nu renunța la ea de bună voie?

Dar iată că-și mințise. În fond nu concepea moartea lui Luli. Viața ei era o certitudine absolută, ca și tinereța ei. Nu renunța la ea fiindcă presimțea prin ea un drum în viitor, nu o întoarcere în trecut.

Ce fel de drum?

Nu știa. Și aici intervenea iar absurdul orbitor. Tot ce vedea mintea lui era piedică între el și Luli: prăpastie. Dar curcubeiele pășesc peste prăpăstiile vidului, zîmbind cu toate culorile grădinilor.

Luli era un salt de curcubeie înspre viitor.

Pe la șapte se îmbracă, insistând în oglindă ca tinerii care se duc la o întâlnire de dragoste. Pe stradă, câteva capete întoarse spre el, câteva șoapte insuficient scăzute, îi anunțară începutul unei notorietăți dezagreabile, care putea deveni alarmantă.

Era ceasul plimbării. Cîțiva muscali cu doi cai aminteau vechiul București și vechiul Iași, de pe vremea corsetului, părului cu coc, pălăriei cu ace și evantaiului. Apariția lor în ceasul amurgului îndulcit de tei înfloriți amesteca Ulița Domnească, în amintire, cu Șoseaua Kisselef și Copoul, dîndu-i parfum de altădată, acordînd nobleță ostenită a trecutului regăsit unui oraș nou pentru el.

Lumina era aurie cum sînt caisele coapte. Ceas leneș. Cofetăriile și cafenelele ieșiseră din case pe trotuare, cu mese multicolore între olendrii cu flori virginal roze.

O atmosferă de Orient, cu toate că lipseau fesurile, turbanele și ciubucele pe care le-nțîlneau odinioară la cafeneaua din curtea Sfintei Sofii și la toate cafenelele Stambulului. Foarte mulți ochi negri, palori untdelemnii și

„s”-ul catifelat, peltic și gînsăcesc al grecilor, amestecat cu țîntărisme iritate cînd discuțiile deveneau politice între monarhiștii și republicanii Galațului.

Și aceste impresii actuale căpătau în el afunde perspective, rechemînd amintiri de lecturi, de călătorii. Iar oamenii întîlniți, toți, deși în sine nu-l interesau, deveneau emoționați ca în copilărie ușa după care-i pomul de Crăciun. Căci de după fiecare putea să apară Luli. Fiecare fată a distanței putea să fie Luli. Nu era. Dar întîlnia mereu altele. Și încîntător, și istovitor. Căci e teribil să împărți unei mulțimi bătaia de inimă pe care-o aduci unei singure fete.

De cîteva ori auzi numele lui. Tresări. Dar îl pomeneau fără să-l cunoască. Își întîlni cu mirare cărțile în vitrinele librăriilor. Erau toate. Parcă dormeau pe catafalc, cu mîinile pe piept.

Murise treptat, carte cu carte, în timp ce Luli se năștea, creștea și devenea Luli pentru alții înainte de-a deveni Luli pentru el, poate prea tîrziu.

Sufletul se înclină lung, ca o stepă bătută de vînt, și versul lui Eminescu, dulce ca buciulul vîrfului de munte românesc, îl ajunse din urmă:

Mai suna-vei, dulce corn,
Pentru mine vreodată?

Așadar spunea versuri în gînd? Ca în adolescență, cînd emoțiile fug de realitatea vieții, refugiindu-se în realitatea versurilor... Îl și înduioșa acest naiv regres.

Trecea prin fața unei florării. Ce flori i-or fi plăcînd lui Luli? Trandafirii, lalelele, crinii, violetele, chiparoasele, zarnacadelele, garoafele, azaleele, liliacul, mușcatele?... Recapitula posesiv și emoționat toate florile știute, căutînd-o și în ele tot pe Luli, culoarea ei, parfumul ei.

Tot ce vedea era pretextul unei evocări. Nu mai era un unghi deschis spre viață, ci un unghi închis în Luli, deci limitat ca de-o obsesie, dar și o obsesie poate fi feerică.

Trecu și prin grădina publică. Pustiu în lume multă. Ieși. Porni înainte pînă la „Monument”, căutînd mereu. Nu găsi. Se întoarse. Începea înserarea. S-aprindeau luminile. La umbra teilor, cuprinși ca sălciile perechi într-același vînt, îndrăgostiți tineri se sărutau. Erau sărutări sub fiecare tei. Viața și dragostea treceau îmbrățișate ca pe-o plută mînată de-un rîu repede.

Numai el mergea pe mal, „fără soț”.

S-auzeau patefoane, muzici în grădini: începea viața de noapte.

Altă noapte cu parfum de tei înfloriți, despîcînd în două sufletul și orașul.

Intră la restaurant, avînd impresia că iar începe să joace un rol. Îl jucă pînă la capăt, acceptînd și cafeaua neagră. Apoi ieși grăbit. Un birjar se opri lîngă el irezistibil. Se sui.

— încotro mergem?

Avu un gest vag cu mîna, care spunea: departe, undeva, unde vrei...

— Prin oraș.

Și iar intră, cu trapul lung al cailor, sub teii înfloriți al căror parfum subiectiv avea în unele clipe vestejirea jilavă a începutului toamnei, cînd ești tînăr, cînd s-a sfîrșit vacanța, și cînd te duci înspre octombrie într-o trăsură de țară, fără să știi dacă în urmă e iubirea cu fluierul pe buze, sau frunza galbenă a uitării.

IV

— ABRAMOVICI RAȘELA.

— Prezent.

Eleva se înfățișă la catedră. Era galbenă ca și cum S-ar fi numit Li-Pang. Secretarul îi întinse coala ștampilată.

— Atonescu Amalia.

— Prezinte, răsună isteț un glas impertinent.

Un foșnet de rîsete învioră tăcerea clasei.

Catul Bogdan nu-l observă. Privea spre fereastra din dreptul catedrei, lăsîndu-l pe Costel Larian să îndeplinească procedura prealabilă tezei la română. Se culcase tîrziu, adormise cu greu, se deșteptase o dată cu zorii fără să mai poată adormi, fumase prea mult. Orașul începea să-l întristeze. Dorea acum să-și umple vidul anxios cu un automatism exterior oarecare: funcțiunea de profesor. Oricum, o ocupație, o trecere de timp. Dar mirosul de cerneală — parcă se deschisese o fîntînă — și de mulțime școlară îngrămădită într-un amfiteatru neaerisit, purtînd parcă aerul respirat al unui întreg an școlar, îl făcea să dorească aerul curat al dimineții. Se duse la fereastră. O deschise. Rămase acolo, cu tîmpla rezemată într-o palmă. Afară erau cîțiva copaci în care se jucau vrăbii, subt o umbrelă de cer.

— Doroșenko Xenia.

— Dobrescu Amalia.

Sunau oribil numele fetelor masculinizate oarecum în catalog. Parcă defilau în uniforme, cu bocanci, pe-o stradă, pierzîndu-și silueta de purtătoare de amfore sau de cofițe cu zmeură, pe care-o au cînd se numesc Luli. Dinspre oraș, oltenii, cu cobilițe pe umeri, chiuiiau nume de fructe, de legume, dînd o replică viguros pitorească păsărilor soprane. Orașul se trezea într-un abur auriu de mămăligă răsturnată.

Undeva, într-o casă necunoscută, Luli se deștepta din somn, sau poate dormea încă...

— Gaman Lucreția.

letacul lui Luli... Patul lui Luli...

— Hristodulo Caliopa.

— Caliope, domnule secretar, protestă glasul de brună fatală, al cărei nume fusese cîntat în Vocea Galaților de doi tineri poeți concurenți.

...Masa lui Luli... Halatul de noapte al lui Luli... Nimic impur. Dimpotrivă. În aerul nou al dimineții, gândurile aveau delicateța unor miniaturi persane pe fildeș.

— Novleanu Lucia.

Luli! Luli! Și mai proaspăt în aerul dimineții, în marea naivitate a cerului, numele ei venea ca un acord de sonatină cîntată undeva de o fetiță cu cozile pe spate.

Eleva Novleanu Lucia, înapoiindu-se de la catedră cu coala ștampilată, se opri alături de banca ei, în fundul clasei, înecată de aerul rău. Deschise fereastra. Și după ce-o deschise, întîlnind zîmbetul aceluiași soare pe față, cu toate că inima-i era grea și risipită în piept, își apleacă obrazul în afară, și întîlni, ca și de la fereastra trenului, profilul de stîncă solitară cu un vultur... Ochii negri o învăluiră ca halucinați... Fugi.

— Domnișoară, domnișoară, izbucni de pe catedră glasul lui Costel Larian, în timp ce mîna lui izbea cu violență în catalog: vă interzic să comunicați cu cel defară...

De la fereastră, Luli se înapoiase cu obraji de Luli, dar subt violența autoritară a glasului de la catedră, ochii lui Luli-boy izbucniră, gata de replică.

N-avu timp.

— Domnule Larian.

Chemat de profesorul său, secretarul comisiunii redeveni un tînr Costel. Se apropie de fereastră. Catul Bogdan zîmbea:

— Costel, în ce lună sîntem?

— În iunie, domnule profesor, răspunse el mirat, clipind în soare.

— Cîți ani ai, Costel?

— Douăzeci și patru.

— Ești bătrîn, Costel?

— Dă,... domnule profesor!

— Ce face un băiat tânăr într-o dimineață de iunie, Costel?

— Știu eu, domnule profesor...

— Se plimbă, iubește, cîntă... Costel dragă, ești tânăr: du-te.

— Domnule profesor, se împotrivi el incredul.

— Du-te, Costel, du-te și salută din partea mea toți teii orașului.

Și împingîndu-l de umăr, îl porni spre ușă.

Apoi deschise și fereastra de la mijloc. Amfiteatrul se umpluse de soare. Isprăvi pomelnicul catalogului și înrămarea colilor ștampilate. Zîmbea mereu.

— Domnișoarelor, iată subiectul tezei...

îl dictă, zîmbind.

— Nu vă speriați. Iată în esență ce trebuie să scrieți.

Și spre surprinderea generală, vreme de cincisprezece minute expuse subiectul tezei, însemnînd cu creta pe tablă punctele principale și datele.

Iar după ce isprăvi, adăugă, în timp ce-și ștergea degetele prăfuite de cretă, cu batista:

— Vă rog însă, domnișoarelor, să nu reproduceți întocmai ce v-am spus. Mai puneți și de la dumneavoastră, avînd grijă de ortografie.

*

Veselă teză!

Ca refrenul unui cîntec ce-ar fi început cu: „Hai să ne jucăm de-a teza”, cîntat de șaiszeci de fete cu bucuria pe obraji. Stăteau în băncile amfiteatrului ca și cum ar fi venit la vale. cu săniuța. Nu mai era nevoie nici de fițuici, nici de cărți consultate pe subt bancă, nici de vecina filotimă și premiantă. Tabla, de obicei sinistră ca apa morților, oferea tuturora, cu o grație de lebede, ideile tezei plutind șirag, înscrise cu creta. Fiecare elevă și le lua de acolo, fulg cu fulg, destrămîndu-le mărunț pe coala oficială.

Penițele ronțăiau repede ca niște șoricuți hrăniți cu miez de pîne.

Nici un oftat, nici o migrenă, nici o hemoragie nazală, nici o paloare, nici un leșin.

Cîntau cu toate, într-un cor mut: „Hai să ne jucăm de-a teza”.

La trei ferestre deschise spre obrajii atîtor fete tinere, dimineața de vară se încadra cu cer, soare, crengi și vrăbii gureșe, ca într-un pastel de Vasile Alecsandri, demodat dar tînăr.

Un fluture intră, silabisind cu aripi albe naivitățile zborului, în clipele vieții lui de grație năucă.

„Originalul președinte” care începuse prin a fi sufleurul de pe catedră al operetei din bănci, nu se mai ocupa de eleve. Părea cufundat în studierea catalogului, îl luase de la început, de la Abramovici Rașela, Antonescu Amalia, Adam Teodora, nume cu nume, cum ai coborî treptele unui palat ca să ajungi pe pragul grădinilor cu ape țîșnitoare.

„Novleanu Lucia”...

Luli era în Novleanu Lucia ca hulubii venețieni în piața San-Marco, învăluind într-o palpitație de lumini și umbre, o blîndă armonie de marmură.

„Lucia Novleanu”.

Așadar Luli se numea Lucia Novleanu. Simțea nevoia să aprindă o țigară, țigara popasului meditativ.

O secundă o privi pe Luli. Era sus, în banca din fund, aplecată pe coala de hîrtie. Îi vedea numai fruntea, mică, voluntară, concentrată și foarte pură, strălucind în părul negru ca o lumină de proră într-un adînc de noapte marină.

Trecu mai departe: „Oancea Tudosia, Oîian Marea, Ovanisians Semiramida, Parsighian Ghiuzadi...”

Nume grecești, bulgărești, evreiești, cîte-un Ștefănescu Doina, cîte-un Ichim Dacia, apoi exotic Zaghians Șuşanig — și iar, c-un salt al ochilor și~al inimii: Novleanu Lucia.

Luli...

Era în catalog, era în bancă.

Eleva Lucia Novleanu din clasa opta.

Da, ea era, Luli.

Nu lăsa din mîni catalogul. Îl ținea ca pe un hrisov în care ai descoperit un adevăr neștiut care schimbă sensul unui trecut istoric, înnobilîndu-l. Mai mult decît o bucurie: un triumf cuprins în oglinzile mirării incredibile

La orice s-ar fi gîndit, numai la asta nu: Luli, într-o bancă de școală dîndu-și teza de bacalaureat; Luli, eleva lui.

Novleanu?... Și numele acesta îl emoționa. Avea ceva de mărgean în sonoritatea lui, cum erau broșele bunicilor pentru medalioanele tinereții lor. Dar s-ar fi putut numi oricum: Ortansa Popescu, Decebala Ionescu. Luli învingea orice. Simpla prezență a numelui ei în catalog semăna pe paginile lui trandafirii lui Hafiz, arătînd spre cerul albastru cu degete subțiri ca minaretele lui Omar-Khayam.

Căci gîndurile lui pe marginea acestui catalog astfel erau: stanțe și stampe pentru Luli. Totul se transfigura prin seninul prezenței ei. Ferestrele străfulgerau de soare ca triremele de aur epic ale lui Homer, plutind în spații vaste; lumina se umplea de grație, ca de undine și sirene marea lui Ulysse. Bucolicele lui Virgil cîntau pe fiecare creangă. Și-nțelepciunea lui Horațiu murea pe fiecare gînd, dar tot cu zîmbetul: „Carpe diem”.

Luli...

Un cer imens, și-un singur plisc de rîndunică. Dar dimineața bucuriei din pliscul ei pornea, două silabe numai: Lu-li... Și iată cum un cer întreg era rochița unei rîndunele și fastul unei dimineți.

O muscă deseori învinge un cer. Căci cerul e îndepărtarea de tine însuși în vag: e albastrul exadării în spațiu. Iar musca e punctul meschin de la care începe ca o cifră propria ființă redevenită concretă într-un trup limitat.

O muscă venită pe frunte, și apoi coborîță ca un vîrf de creion adnotator pe nas, îl făcu pe Catul Bogdan să se întîlnească prin mîină cu nasul, și prin nas cu realitatea din față.

Profesorul și elevele. Catedra și băncile. În fond era îndrăgostit de o elevă care-și trecea bacalaureatul. Asta era formula simplă și reală. Nici măcar studentă. Elevă-din-clasa-opta. Era suficient să se gîndească la fostul elev din clasa opta, Catul Bogdan, ca să vadă exact distanța dintre catedra lui și banca Luciei Novleanu. Diferența de vîrstă parcă se agrava prin decorul acestor vîrste. Trebuia deci să corecteze teza unei fete de care era îndrăgostit, și să-i puie și notă pe deasupra.

Era captiv ca într-o epigramă.

Cu atît mai curios cu cît n-avea deloc antrenamentul prealabil al unor situații apropiate. Cunoștea mulți profesori universitari, care de pe catedră își începeau aventurile, uneori numai lirice, altele erotice, socotindu-se nu numai dascălii elevelor, dar și sultanii lor firești. Nu făcea parte din această categorie. În fata studentelor, la curs, sau chiar la seminarii, unde intimitatea era mai mare, nu-și simțea nici vocațiunea copitelor de satyr, nici tremurul libelulesc al aripioarelor cupidoniene.

Nu virtutea sau scrupulul îi porunceau această atitudine. Era o particularitate a lui, descoperită o dată ca practica profesoratului. În genere, mulțimile nu-l atrăgeau, deși le observa. Nici femeile, plurificate uniform în bănci universitare, nu-l atrăgeau. Deveneau și ele cantitatea unei mulțimi confuze. Și pentru el, feminitatea începea cu individualizarea în singurătate. La universitate, sub raportul seducțiunii feminine, îl îndepărtau, ca o mîncare diform îngămădită pe o farfurie. Așadar, ani de-a rîndul, pe catedră fusese exclusiv profesorul fetelor tinere care erau în bănci numai studentele lui, și-n suflet la fel. Distanța dintre băncile lor

și catedra lui nu era numai o realitate spațială, dar și una psihologică.

Această realitate apărea categorică tocmai acum, în clipa nimicirii ei.

Și nici măcar studentă! Elevă dintr-a opta.

„Eleva dintr-a opta” își ridicase fruntea de pe coala de hîrtie. Și-ntocmai ca odinioară, cînd se numea Luli-boy, și cînd de jos, de pe covor, în timp ce Gabriela scria, urmărea cu ochii în sus „ceva... departe...” — își îndreptase ochii înspre fața străinului care plutea înalt în ea, ca și acel „ceva departe”.

Era mirarea ca un abur de argint pe fața ei, cum e pe înmugurirea pomilor care acuși vor înflori.

Catul Bogdan îi întîlni ochii adînc, și murmură ca un țăran „Dumnezeule”, împreunîndu-și mîinile, căci începutul dragostii e ca o rugăciune de pe vremea cerului lui Dumnezeu.

*

Luli se aplecase din nou asupra tezei.

Catul Bogdan își lăsa fruntea pe mîinile împreunate, rezemîndu-și coatele de catedră. Își dădea seamă că ceea ce i se întîmpla nu mai avea un caracter episodic, localizat la Galați în timpul examenului, cu toate că durata întîmplării nu depășea trei zile. Însă cu un trecut numai de trei zile, întîmplarea avea imperativul unei porunci în viitor. Ceea ce crezuse la început că e un simplu fapt divers, căpătase sensul solemn al unui fapt istoric: o nouă domnie. Un început de veac sufletesc. O altă lege.

Ispășea splendid anii lungi de neatîrnare. Era condamnat ca în clipa nașterii, la toate riscurile vieții, incapabil să le refuze, cum incapabil ești să nu te naști.

În logica literară a vieții, întîmplarea își păstra intact absurdul și neverosimilul profan, devenind mister. N-ar fi acceptat niciodată într-un roman iscălit de el, viteza dementă a unei astfel de îndrăgostiri, decît dacă i-ar fi

divulgat prin analiză caracterul de violent apetit sexual apărut prin surpriză într-un organism inflammat de abstenență. Altminteri, în logica aplicată vieții într-atâtea romane, nu concepea fenomenul îndrăgostirii decît lent. Întocmai cum se formează coloniile mărgeanului în fundul mărilor, clădindu-și cetăți solide pe lespedele haosului. Faimosul *coup de foudre* îi apărea tot atît de puțin valabil în psihologia spectroscopică a timpului actual, ca și șarjele cavaleriei în războiul chimic. Natural, excludea „ambalările” după o femeie, care nu-s decît echivalentul psihologic al acelor insecte numite „efemere” care își consumă într-o singură zi deliranta vitalitate exaltată de preajma morții. De asta, i se părea că începutul unei îndrăgostiri e tot atît de greu de fixat ca și începutul lumii. O prealabilă perioadă de nebulozitate îi apărea drept condiția însăși a îndrăgostirii.

Cunoști o femeie, o vezi, o auzi, constatînd o serie de calități și defecte, distrat și în treacăt, sau atent și cu dinadins, te deprinzi să rămîi „tu” în prezența ei, adică spectator mai mult sau mai puțin atras de spectacolul feminității ei, o critici mintal, o apreciezi uneori și o accepți treptat, aflînd cum e frumoasă, cum e deșteaptă sau mediocră, avînd surprize agreabile și dezamăgiri supărătoare, — pînă cînd într-o zi, simți că mai presus de aprecierea ta, femeia aceea a devenit un fel de secret intim, pe care abea-l știi numai tu. Bătaia de inimă pe care ți-o dă acest secret te face să respiri adînc propriul tău suflet în care au apărut arome mai misterioase decît cele aduse de sevele pămîntului. Întinzi brațele spre primăvara lor. Iubești. Și femeia de mult cunoscută îți apare nouă, din clipa în care ai întîlnit-o. Te miri că n-ai văzut de atunci ceea ce abea descoperi într-o evidență edenică. E o mirare intensă ca geniul, oricît ar fi de plat, ceea ce-i urmează. Secunda acestei mirări hrănește cu luceferi pe poeți și cu cea mai virulentă toxină pe oamenii obișnuiți.

Luli însă, abea întîlnită, își însușise timpul mamei lui, alb ca mileniile lunii, venind în el ca din legende, deși viața ei abea se desprinsese din anii copilăriei. Luli îi aducea emoția unui trecut mai vechi decît experiența vieții, ca o inscripție din alte vremuri, ducîndu-l înspre viitor cu tinereța ei. Luli era în amintirea mamei lui, cum sînt semințele de grîu în sarcofagele străvechiului Egipt. Trăia de atunci în el, deși acuma întîlnită.

O vedea. Își scria teza. Lucia Novleanu din clasa opta.

Iar pe catedră era el. Catul Bogdan: om condamnat să trăiască în viitor. Intr-un viitor închis în enigma lui ca o Chină între zidurile ei. Nu-l cunoștea, nu-l vedea și abea îndrăznea să-l presimtă. Cu Luli în el îi apărea de o splendoare tropicală. Fără de ea, sterp, cu pietre calcinate. ca preajma Infernului dantesc.

Renunță la tot: la gînd, la analiză, la amintire, la organizarea vieții. Se resemnă să trăiască fărămițat, în improvizația prezentului, privind fruntea lui Luli, fruntea poruncii.

Și iar îi întîlni ochii umili ca o supunere de căprioară

Se deprinsesem unul cu altul de la ferestrele trenului Atunci flutura vîntul și lumina pe fețele lor, dîndu-le expresia de întovărășire a unei lecturi în doi. Acum însă, tot singuri ca și atunci, erau într-o mulțime umană care-i împrejmuia și-i despărțea. Dar ochii lor o uitaseră. Se priveau cu o egală intensitate, știind că se privesc, văzînd că se privesc, acceptînd ursita acestei priviri.

*

Tezele veneau spre catedră cu aplauzele.

O satisfacție generală. Se și făcuse un mic complot într-un colț, proiectîndu-se organizarea unei subscripții pentru oferirea unui buchet.

— Dragă, așa președinte zic și eu: o bomboană.

Hristodulo Caliope, celebră prin succesele ei de brună focoasă cu o umbră de mustăcioară catifelată, cu

sprincene dense și cu bust ferm, încercă un dublu efect de ochi și sini, lângă catedră.

— Domnule președinte, dacă nu vă inoportunez...

— Mă rog, domnișoară.

— Tezele... după ce veți binevoi să le corectați...

Oftă pe nas, subtil.

— ...ni le înapoiați?

— Pentru ce, domnișoară?

— Știți, pentru autograful dumneavoastră...

O privi cu ochii micșorați, poftind-o cu mîna spre ușă.

Afară o ajunseră alte eleve.

— Ce ți-a spus, Hristodulo?

Caliope le privi pe subt gene.

— Secretul meu, fetelor.

— Măi Hristodulo, măi, ai un tupeu! o zeflemisi Elefterescu Victoria, care avea și ureche bună și limbă ascuțită și sentimente patriotice.

Treptat, băncile se goleau.

— Tot nu ești gata, Novleanu? o cercetă vecina care-și astupa călimara cu dopul de hîrtie.

Cotul lui Luli acoperi ușor coala din față.

— Mai am puțin...

O și iscălise. Dar nu se putea hotărî să-și dea teza, deși plecarea fiecărei fete răsturna încă un copac al pădurii în care se refugiase pînă atunci. Mai erau numai cîteva eleve răzlețe. Una se ridică. Alta. Și alta. Se ridică și ea, luîndu-se după un grup ajuns la catedră înaintea ei.

Pe marginile scaunului, mînile lui Catul Bogdan aveau un neastîmpăr febril. Luli se opri lângă catedră cu bisatul întins, așezîndu-și teza delaolaltă cu camaradele ei, printre ele.

O clipă brațul ei străluci printre altele ca gîtul lebedei lui Lohengrin.

Catul Bogdan se ridică, înclinîndu-se:

Luli porni spre ușă, salutîndu-l cu o aplecare a capului. Avea obrazii aprinși și ochii gravi. Era îmbrăcată cu o

rochie de fular alb cu buline albastre. Apăru pe pragul ușei și dispăru, ca o perdea de vară fluturată de vînt, dînd ochiului impresia că iar va reveni alene, suplu potolită, luminos...

Catul Bogdan strînse tezele, plecă repede în cancelarie, rugă pe directoare să le închidă, își luă pălăria și mănușile, salută grăbit și ieși din liceu cu o viteză de călător care scapă trenul. O singură aruncătură de ochi îl făcu să descopere silueta lui Luli. Se luă după ea, lăsînd între ei o distantă. Cîțva timp trecu printre saluturi. Se răriră. Trecătorii deveneau necunoscuți. Luli nu se uita îndărăt. Avea un mers sprinten, pasul atingînd ușor pămîntul, recăzînd pe el elastic, evocînd mersul pe valuri mărunte, în depărtare, al unui caic cu pînze albe, care nu știi dacă vine sau pleacă, fiindcă îți pare că dansează pe loc.

Treceau pe uliți de-o intimitate provincială. Nici o trăsură. Covoare bătute pe frînghii, c-un bubuit de grijitură de Paști. Florile din grădini și ele aminteau culorile elementare ale panerașelor cu ouă vopsite și cernite, aduse de la bucătărie de fetitele casei, cele cu fundă în coada înfoiată, și cu ochi fuduli. Ferestrele deschise sclipeau vesel în soare, ca și cum toate casele de pe-acolo ar fi fost ale bucuriei cu ochi mari. De undeva veni un miros de vanilie, și un ctin-ctin de piuliță de aramă. În alt loc se prăjea cafea. Pe-o streșină, doi hulubi cîntau parcă la patru mîni o sonatină matinală.

Luli lăasă în urmă și un salcîm cu flori violete, fără să întindă mîna după ciorchinii leneși din care fetele sug gustul primăverii.

Pisici multe, culcate pe pervazul ferestrelor, laoltă cu pernele scoase la soare, sau pe streșina caselor, deschizînd cîte-un ochi ca ceasornicarii aplecați pe mecanismul microscopic.

Cîțiva bătrîni cu papuci de catifea brodată cu trandafiri ședeau în fața casei, cu pălăria pe ochi, și ziarul desfăcut în mâini.

Nu mai avea nici un scop acest drum. Ritmul unei bucurii pure, foarte ușoare, pornire de fum abea desprins din coșul alb, și dus de un vînt de primăvară.

Catul Bogdan avea un zîmbet pe față, care-și mai amintea fără să știe, de menuet, de clavecin și de muzica lui Lully.

Luli făcu la dreapta. O pierdu deodată ca pe-o lumină după storul tras pentru lanterna magică.

O regăsi, mai luminoasă, pe-o stradă umbrită de plute. Copacii se ridicau vaști, ducînd păduri de frunze înspre cerul mai adînc albastru. Și din ei se destrămau scame care pluteau de-a lungul străzii, întîlnind genele și obrajii. Dulci ninsori de borangic mîngîietor. Acolo clipele se pregăteau de somn, pieptănîndu-și părul.

O casă... Da. Aceasta. Casa lui Luli. O regăsea, deși nu o văzuse niciodată, fiindcă din ea venea altă bătaie de inimă.

Un cap de cîne apăru la gardul casei între labele lui amicale.

Luli deschise portița. Cînele sări la ea. Dulău de stîină, lăbos, căpățînos și bun pentru stăpîină, ca barba lui Moș Crăciun pentru copiii adormiți. Apărîndu-se de afectuoasa lui năvală, Luli văzu la cîțiva pași, ca oglindit din ea, pe cel care o însoțise în gînd. Mîinile-i căzură. Sîngele-i izbucni în obraji.

„Ham...”

Cînele se repezi la străin.

Dar tot atît de repede, Luli-l ajunse, cu mîna în coama lui hirsută, aplecîndu-se cu el, jos, la picioarele străinului. Una cu cînele la pămînt, așa cum ședea, cu genunchii îndoți și spinarea aplecată, Luli ridică ochii spre el, vorbinrî-i în șoaptă:

— Nu-i rău, dar nu te cunoaște..:

Și cu mîna în coama cînelui fugi în ogradă.

V

NICIODATĂ LULI NU INTRA ÎN casă pe din față. Încă de pe vremea cînd se numea Luli-boy, intrările și ieșirile ei erau pe la bucătărie. Acolo domnea dadaia, fosta dadacă a lui Luli. Dar bucătăria dadaiei nu era o dependență subalternă a casei, unde veneau poruncile de sus și de unde porneau mîncările — ci un fel de stat în stat, mai mic teritorialicește decît al stăpînilor, servindu-l firește pe al acestora, avînd însă o de ajuns de pronunțată autonomie. În loc să devie slugă orășenească după ce îmbătrînise la stăpîni, dadaia rămăsese tot țărăncă de la munte.

Nu fusese angajată. Se alipise casei Novleanu, de bună voie, impunîndu-se întrucîtva. Cu ani în urmă, dadaia se numise Smărăndița Merișor, gospodină din Buhalnița. Automobilii care treceau pe acolo spre Durău întorceau capetele după ea, făcînd cam aceeași reflecție: că țărăncele lui Grigorescu nu sînt o minciună, cum a început să se spună după moartea celei mai pure oglinzi plastice a peisajului românesc. Smărăndița Merișor era un astfel de adevăr, sau o astfel de minciună. Și cu toate că multe automobile o întilniseră în calea lor și că mulți boieri cu chef și fără soții cercaseră să-i afle drumul culcușului, Smărăndița Merișor se păstrase albă ca și florile de primăvară ale pomului care-i dusesese numele în pădure, dîndu-i în schimb culoarea fructelor sale pe obraji și pe-a fiorilor sale în fapte și vestminte. Și fiindcă așa era, și fiindcă Toader Merișor, plutașul Bistriței, venise în

inima și trupul ei pe ape tot atît de repezi ca și rîul Toanelor sirepe. Pe Bistrița, iubirea lor era vestită. Frumoși și aprigi amîndoi, el cu Bistrița — ea cu laptele, fuiorul și casa albă ca și ceea ce mulgeau și torceau mîinile ei repezi la treabă, dulci la dragoste.

Într-o zi însă, Toader fusese concentrat la Bîrlad. Cîțva timp scrisese carte bună. Apoi amuțise ca un îngheț de ape.

— Nevastă-hăi, ce mai știi de la bărbatu-tău?

— Îi merge bine, slavă Domnului. Vă trimete sănătate la toți.

Rușinea tăcerii lui o purta numai în ea, ca acel spartan pe care-l sfîșia vulpea din brațe, fără s^o lase, dar și fără să geamă. Noaptea numai, cînd n-o vedea nimeni, la ceasul cînd cei cumiņți dorm și cînd flăcăii și fetele s-ascund cu dragostea, se ducea pe malul Bistriței, dar nu bocea. Lăsa numai apele lui Toader să-i treacă prin suflet ca prin scocul morii și să-i macine făina amară din care omul mîndru își coace durerea.

Apoi venise un jandarm în ograda ei, cu o citație. O chema justiția la Bîrlad. Plecase fără somn, cu vîntul în suflet. Ajunse într-o dimineață în orașul străin. Oamenii o îndrumaseră spre Tribunal. Acolo, ușile închise. Dar aflase de la un sergent adresa judecătorului de Instrucție care-o chemase la Bîrlad. Se duse la el acasă. Lucica Novleanu avea pe-atuncea doi ani. Cu ea se întîlnise în ogradă, adică mai exact cu ochii ei, căci restul era tare mic. Ochii fetiței fuseseră singurul lucru bîrlădean care se apropiase de sufletul ei. Cu fetița în brațe nimerise unde trebuia: adică spre inima judecătorului de instrucție. Cu blîndețe și pe încetul, tatăl fetiței îi spusese că Toader fusese ucis. Fetița se minunase într-atît că obrajii femeii care-o ținea în brațe roși cu o clipă înainte, deveniseră albi, încît cu mînușile ei subțiri începuse să pipăie obrajii minunii. Smaranda cea fără Toader ascultase vorbele, dar privise numai mîinile fetiței. Apoi, fetița văzuse niște rotunzimi

limpezi ca miezul poamei, lunecînd pe genele femeii cu obraji fermecați. Cînd plîngea, Lucica era prea ocupată ca să mai aibă timp să observe întîmplările ochilor. Așa atunci văzuse cum se nasc lacrimile din ochii deschiși ai femeii care o strîngea în brațe parcă mai tare decît atunci cînd o luase la început. Cu fetița în brațe, Smărăndița aflase ceva care făcea din Toader „un om”, așa cum zoile Bîrladului sînt apă curgătoare pentru sufletul unei femei de pe Bistrița. Toader o înșelase cu o femeie măritată de la târg. Bărbatul îl prinsese la ea în pat și-l spintecase cu fierul toporului, lăsîndu-i coada pentru muierea goală.

Asta era tot.

Dar fetița adormise în brațele ei, fiindcă de la o vreme Smărăndița începuse să o legene ușor, parcă într-adevăr vroind să adoarmă ceva. Numai fetița din brațe adormise, căci numai pentru ea aceste brațe mai puteau să fie dulci. O lăsase să doarmă. Apoi fetița se deșteptase. Smărăndița oftase posomorit și dăduse să plece înspre Bistrița unde o aștepta ultimul drum al plutei fără Toader. Dar fetița îi înlănțuise gîtul cu brațele, gata să plîngă.

Și Smărăndița, naltă cum era, ca de pe un munte unde ar fi auzit un glas printre jnepii culmilor, spusese scurt:

— Pe fetița asta eu am s-o cresc.

Nici nu se mai înapoiase la Buhalnița. Vînduse totul prin procură — avea frați acolo — păstrînd numai icoanele, își făcuse haine de văduvă, îmbrăcîndu-le pentru toți bărbații, deși era tînără și durerea nu-i alungase încă frumusețea, și devenise dadaia fetiței, aducîndu-i povești, aer de munte și preajma unui suflet prin care Bistrița curgea mereu. Toate poveștile dadaiei se întîmplau în munți și pe Bistrița. Vorbea despre ea uneori ca și cum ar fi fost numele unei căprițe pe care ar fi crescut-o în brațe, iar alteori, ca despre biciul lui Dumnezeu.

Încetul cu încetul Smărăndița Merișor albise — de timpuriu —, ca un brad nins în august, pierzîndu-și

strălucirea tinereții, în timp ce fetița crescută de ea devenise Luli-boy. Ea îi spunea tot Lucica.

— Lucica nu mai are nevoie de dădacă, hotărîse ea, tot scurt, într-o zi.

— Cum, dadaia, vrei să ne lași?

Căci mai ales în anii din urmă, slugi ca dadaia nu se mai puteau găsi decît în cărțile de povești.

— Rămîn. Dar mă fac bucătăreasă.

Așadar, ea se făcuse bucătăreasă, prin propria ei poruncă.

De atunci, bucătăria luase altă înfățișare, căpătînd o nouă semnificație în configurația casei. Albă fusese și pînă atunci, fiindcă era văruiată, dar albeața ei era afumată, pătată și acoperită de muște ca vacile sărăcăcioase din mahălălile orașelor. Prin dadaia, bucătăria devenise robust albă ca vitele care pasc iarbă de munte. Ferestrele străluceau, avînd oale cu garoafe. Tingirile și vasele nu mai erau unsuroase de grăsimi; metalul lor scăpătat și înjosit îndeobște, înviase ager, purtînd numai semnul focului și demnitatea acestei lupte. Cuțitele sclipeau tăios ca limba coasei cînd se duce la cîmp cu zorii și se întoarce cu amurgul. Într-un colț, o laviță acoperită cu lăicer. Deasupra ei, icoane vechi, o candelă de argint cu pahar roșu, și parfum de busuioc uscat.

Dacă Bistrița ar fi trecut o clipă prin fața acestei odăi în care o bătrînă cu straie negre muncea de dimineață pînă seara fără să cînte, n-ar mai fi recunoscut-o pe Smărăndița Merișor, dar ar fi știut că încăperea aceea nu e de acolo, ci din satul Buhalnița, lipsindu-i numai cocostîrcul de deasupra și munții din spate.

Acolo, dadaia era un fel de stareță. Nu numai Luli, dar și cei mari îi spuneau dadaia, considerînd-o și tratînd-o cu deferență. Toate cheile gospodăriei erau pe mîna ei, fără ca nimeni să-i ceară vreo socoteală. Ea se îngrijea de lemne, legume, și toate cele trebuitoare casei, avînd mîna

liberă. Tot ea tocmea fată în casă — îndeobște fete curate de la țară, — pe care le învăța gospodăria, ținându-le din scurt pînă cînd se măritau, cu binecuvîntarea ei, și plecau să fie gospodine la casa lor.

De cînd însă Lucica devenise Luli-boy și apoi Luli, dadaia se posomorise și mai tare, fața ei căpătînd o uscățime ascetică, fiind din ce în ce mai tăcută. Uneori, zile întregi nu scotea nici o vorbă. Se scula de cu noapte, se ducea în piață unde făcea singură cumpărăturile, apoi deștepta pe fata din casă, punînd-o la treabă, servea lui Luli cafeaua cu lapte cu pîne prăjită, unt și miere, supraveghindu-i plecarea la școală, și-și continua munca într-o singurătate și o muțenie de pustnici. Chiar și cu Luli vorbea tare puțin, deși o îngrijea direct continuînd sa-i facă ea singură grijitura în odaie.

Cînd se întorcea de la școală, Luli trecea dintîi pe la ea. Dadaia o săruta pe frunte, îi cerceta o clipă obrazii și ochii — să vadă cum arată, dacă nu-i prea obosită — și-și căuta de treabă mai departe. N-o întreba nimic. E drept că Luli îi spunea neîntrebată ceea ce ar fi putut să o intereseze: notele căpătate la școală, cum erau profesoarele, întîmplări cu elevele. Luli știa că o ascultă cu mare interes, deși nu intervenea deloc. Dar de cînd dadaia nu mai spunea povești, Luli se deprinsese cu tăcerea ei de corb solitar. Nu numai că se deprinsese, dar îi și plăcea, fiindcă și Luli, din ce în ce, avea nevoie de tăcere. După epoca poveștilor, poate că limbuția dadaiei ar fi îndepărtat-o de ea, micșorînd prestigiul povestitoarei de altădată — așa cum se întîmplă îndeobște cu servitorii care te-au ținut în brațe cînd erai mic. Însă tăcerea demnă, posomorită, dar devotată, a dadaiei, continua fără întrerupere vechea lor tovărășie, făcînd-o posibilă și pe cea de acum. Cînd se numea Lucica, era în brațele dadaiei ca un pui de veveriță într-un brad care duce spre cer; Luli-boy devenise veveriță cu drumuri multe — spre casa Gabrielei, pe acoperiș, la școală —, dar bradul tot

acolo era. Cu o umbră lungă care o însoțea ca o privire din urmă. Și cum nu pleacă brazii, nici dadaia nu plecase. Ea nu era atît gospodina casei, cît prezența de lîngă Luli. Asta o știa toți. Acest adevăr, însă, era subînțeles. Pe față, dadaia era o veche servitoare credincioasă, care beneficia de un alt tratament decît slugile obișnuite. Cînd plecau în lunile de vară undeva, la mare, la munte sau la vie, dadaia îi însoțea în clasa treia. Tot ea hotărîse astfel. Cu ani în urmă, într-o vară pe care trebuiau să și-o petreacă la mare, mama lui Luli o descoperise pe dadaia făcîndu-și bagajele.

— Ce faci, dadaie?

— Plec.

— Unde?

— Cu Lucica.

Afirmase simplu, dar imperativ, un drept și o datorie.

— Ce ne facem cu ea? se întrebaseră stăpînii într-o discuție cu cifre.

Dar o acceptaseră ca pe un bagaj necesar fetiței lor. La mare însă, dadaia dovedise un dar de-a improviza o gospodărie de vară, chiar în locuri necunoscute, care crușase de multe cheltuieli, lipsuri și neajunsuri sîcîitoare pe stăpînii ei. Așa că de atunci o luaseră cu ei, înscriind-o în program, fără să mai ofteze.

Cînd Luli plecase la vie, împreună cu Gabriela, nimeni nu se mirase că dadaia o însoțește, deși nu ceruse voie nimănui — fiindcă dreptul cuiva, mai ales pentru un jurist, nu e un hatîr, ci o afirmare firească.

Cu toate acestea, dadaia nu cercase niciodată să o izoleze pe Luli de ceilalți, zidind-o în devotamentul ei exclusiv. Niciodată nu se uitase cu ochi răi la afecțiunea Lucicăi pentru alții. Cînd soții Novleanu se mutaseră la Galați, învecinîndu-se cu părinții Gabrielei, și cînd începuse prietenia lui Luli cu „Gabica”, dadaia nu pusese nici un fel de piedică. Poate că ea mai mult decît toți — și cu poveștile ei, și cu amintirile ei — stimulase spiritul de

independență al lui Luli, mîndria libertății, dorul de viață deschisă. Căci și căminul soților Novleanu avea stigmatul calității familiilor moldovenești: o moleșitoare atmosferă intimă, care face prin contrast viața de afară prea aspră, dînd copilului care vede acest contrast dorința de-a fi mereu mic și ocrotit în casa părintească, ferit de viața de-afară, care-i apare ca o primejdie. Astfel, energia copiilor se sleiește treptat, ca piciorușele chinezoaicelor închircite în tradiția pantofului de lemn. De asta nicăieri aiurea mai mult decît în Moldova, oameni în genere, și sciiitoiri îndeosebi, nu vor manifesta o mai statornică nostalgie a copilăriei. De-atunci începe teama de viață, în loc să încolțească pofta ei.

Crescută însă lîngă sufletul bistricean al dadaiei, impregnată treptat de vigoarea potolită a acestei femei de la munte, Luli, încă de pe vremea cînd era rățușcă, ascultase mesajul răștilor sălbatice.

Iată de ce, fără să aibă nici o predilecție pentru bucătărie, Luli intra în casă numai pe-acolo, dînd astfel o dovadă zilnică de prietenie devotamentului cu păr alb și tăcere mîndră.

*

Luli intră în bucătărie ca cineva fugărit.

— Bună ziua, dadaie.

Îi întinse fruntea aproape rîzînd: expresia fericirii nu e un rîs, e numai strălucirea lui pură.

Dadaia o sărută pe frunte. Era la fereastră. Își stropea florile. Niște garoafe mari. De acolo privise scena de la poartă. Acum privea obrajii Lucicăi. Aveau culoarea garoafelor, amintindu-i și de obrajii unei Smărăndițe — înainte de-a se numi Merișor —, după ce trecea o plută pe Bistrița.

— Cum ți-a mers la școală?

— Bine, dadaie. Am să capăt notă bună.

— Și acela cine-i? o întrebă dadaia, arătînd cu o mișcare a sprincenelor îmbinate spre Catul Bogdan, care se îndepărta încet, întorcînd mereu capul.

— Acela?...

O clipă, ochii lui Luli îl întovărășiră printre garoafele respirate, în timp ce buzele i se desfăcură într-un zîmbet moale. Deși era soare de dimineață afară, sufletul își învăluia într-un abur lunar imensitatea de munți albaștri.

Se scutură.

Glumi, uitîndu-se la dadaia pe subt gene.

— Ci-că om bun, dadaie. Moșu nu știe poveștile noastre cu Dumnezeu care-a luat chip de om și a venit pe pămînt... Auzi, dadaie?

— Aud-aud, dădu ea din cap. N-am surzit.

— Moșu a vrut să-l muște. Ce știe el?...

Dadaia dădu să spuie ceva, dar se stăpîni. Rupse două garoafe, întinzîndu-i-le:

Du-te și te odihnește înainte de masă.

Luli răspunse cu cîte-o sărutare pe fiecare obraz pentru cele două garoafe, și se duse în casă. În urma ei, dadaia rămase posomorită la fereastră, privind dincolo de poartă, cu ochi tăioși.

Și spuse atît, ca pentru ea:

— Moșu știe el ce face. Da' Lucica-i tînră...

Nu îndrăzni să se uite la icoane, fiindcă și cu ochii înspre ele, tot ar fi oftat.

Dar se uită la garoafele îmbobocite, și Ochii i se luminară, fiindcă tare îi plăceau garoafele roșii.

VI

CU TOATE CA VEÎSTA LUI LULI dovedea vechimea unei căsnicii, Angelica Novleanu era

ca și în anul logodnei: virginal tânără. Blondă, cu ochi albaștri, obraji albi, mâni albe, picioare mici, dădea impresia de fragilitate a statuietelor păstrate sub glob de sticlă. Timpul n-o îmbătrânise: o demodase. Nici maternitatea nu dăduse plenitudine și autoritate acestui porțelan timid, în care sufletul era o mică arietă invariabil grațioasă.

De loc din Bîrlad, își făcuse studiile la maicile din Galați, concepînd de atunci viața ca pe o caligrafie fină, cu acuarele marginale. Maicile o adora. Și ea pe ele. În ietacul ei, la căpătii, mère Anne-Marie, mère Félicitée, rămase în fotografii, continuau să vegheze asupra veșnicei lor eleve care de altfel păstrase intacte raporturile cu ele, epistolar, reluîndu-le activ și direct, de cînd se înapoiase mamă și soție la Galați. Așa că, deși bîrlădeancă, Angelica Novleanu crescuse într-un fel de Franță pastelizată la umbra maicilor catolice, căpătînd de atunci o distincțiune desuetă. Vorbea franțuzește corect, scria ascuțit și ordonat fără greșeli de ortografie, cînta la clavier, picta flori, broda, știa să facă *matdeleine-e*, compoturi, *sucre-d'orge*, tarte fine; nu vorbea tare niciodată, și deși era veselă de felul ei, rîzînd ușor pentru nimica toată, bucuriile ei erau mai cuminți decît tristeța.

Teodor Novleanu se îndrăgostise de ea văzînd-o la fereastră într-o vacanță. Și el era bîrlădean, dar urma la Facultatea de drept, din București. Fereastra aceea devenise icoana lui romantică. Acolo apărea uneori Madona blondă cu ochi albaștri cetind o carte; de-acolo veneau acorduri de pian, în amurguri de vară cu tei înfloriți prin colbul Bîrladului sau prin ploile lui. O vară întregă o privise numai, adorînd-o de la distanță. Apoi începuse să fure toate florile orașului, atîrnîndu-i-le la fereastră. Asta într-altă vacanță. Apoi începuse anotimpul scrisorilor cu vorbe ca florile. Angelica le păstra într-un saltar, legate cu fundă de culoarea ochilor ei. Trei ani

durase această idila, cunoscută și de sergenții zilelor, și de sergenții nopților de vară.

Angelica se destăinuise prin scrisori, maicilor de la Galați. Maicile scriseseră mamei Angelicăi. Aceasta adusese vestea stăpînului casei care, la rîndul lui, se informase, înainte de-a lua o hotărîre. Tînărul Teodor Novleanu era fiul unic al primului-președinte al Tribunalului din Bîrlad. Fata avea ceva zestre, băiatul avea carieră și părinți de ispravă.

Astfel, Angelica devenise doamna Novleanu, convertind în căsnicie eternă unica idilă a tinereții ei.

Opinia publică din Bîrlad spunea: menaj ideal. Nu se înșela. Deși o avea alături în patul și viața de toate zilele, Teodor Novleanu o situa la aceeași fereastră romantică, la care-i apăruse. Viața n-o alerta, cruțînd-o de tumult de dramă, de prefaceri, lăsînd-o în cămin ca în tr-o seră. Nu-și spuneau „tu” unul altuia, ci „mata”. Angelica avea un respect filial pentru Teodor Novleanu. Toate distracțiile lor exterioare casei erau comune. Nu se certau niciodată, fiecare grăbindu-se să cedeze celuilalt. El muncea ordonat și intens, distingîndu-se încă de la începutul carierii prin obiectivitatea și claritatea anchetelor judiciare. Ea, acasă, făcea un fel de gospodărie fină și decorativă, îngrijindu-și casa cum își îngrijesc pisicile blănița moale; iar la bucătărie ocupîndu-se din cînd în cînd de compoturi, dulcețuri, tarte, și în genere de dulciuri. Apoi, în așteptarea lui Teodor — căruia-i spunea Theo — își trecea timpul cîntînd la clavier Grieg, Brahms, Chopin, Chaminade, scriind lungi scrisori maicilor de la Galați, pictînd flori — fără să se murdărească —, brodind și cetind mai cu seamă cărțile lui Pierre Loti — al cărui portret în culori figura la loc de cinste printre măicuțele catolice — și versurile lui Verlaine, Samain și Rodenbach.

Amîndoi doreau un copil.

— O fetiță...

— Da, o fetiță,, consimțise Teodor Novleanu, care nu îndrăznea să o contrazică.

Angelica dorea o miniatură, devenind mai degrabă fetiță cu păpuși, prin această dorință, decât mamă. Venise fetița cu ochi negri, parcă într-adevăr adusă de barză din vântul și vigoarea unei năprasnice primăveri, căci deși mai mică decât copiii normali în întîiul contur al vieții, de atunci umpluse casa neliniștitor cu imperativa ei prezență.

Apoi venise, parcă providențial trimisă de același vînt, Smărăndița Merișor de pe Bistrița, crușind-o pe Angelica de efortul unicei lupte pe care i-o pregătise viața, trimetîndu-i o solie intimă: fetica cu ochi negri. Așa că de fapt, dadaia o crescuse pe Luli, părinții ei rămînînd fără de ea un fel de bunici tineri, dar tot atît de blînzi ca și cei cu păr alb.

Căci deși judecător de instrucție — evoluase aproape invariabil în această funcțiune —, Teodor Novleanu n-avea nici o asprime inchizitorială, nici un tic de dictator. Calmul și urbanitatea lui erau proverbiale printre magistrați și cunoscuți. Pentru el, funcțiunea de jude instructor nu era un echivalent juridic al patului procustian, diferențiindu-se prin această ciudățenie strict personală de mai toți colegii săi: obsedați de idealul procustian al Ordonanței Definitive. Teodor Novleanu avea o curiozitate științifică a adevărului în dramele omenești deferite justiției. Căuta să-l descopere, concentrat ca un jucător de șah, sau ca un bacteriolog cu ochiul în microscop. Nu țipa, nu amenința nu lovea, nu încerca să intimideze sau să terorizeze pe nimeni prin violența legala sau prin versiunile ei umane. Nu smulgea mărturisiri, nu abuza de dreptul de-a aresta, care la unii devine o voluptate. Anchetetele sale erau foarte lente, dar fără lacune, ducînd la dezlegări pe care nici o instanță nu lăc infirmase. Nimeni nu-l deranja cu fleacuri. Nu i se dădeau decât afacerile mari, fiind socotit ca o autoritate în

această direcție. Cabinetul său avea prestigiul cabinetului unui procuror general. Acolo audia martorii și pe împetricinați, de la unu la șapte, ordonanțele definitive redactându-le în biroul său de acasă, începînd de la cinci dimineața, oră la care se deștepta invariabil, făcîndu-și cafeaua neagră în ibricul pregătit de Angelica de cu seară.

Un singur abuz: tutunul. Și trei slăbiciuni: Angelica, Luli și cafeaua neagră. Se socotea un om perfect fericit, așa cum era, cu aceste tovărășii de viață și muncă.

Acum, de cînd Luli devenise domnișoară, cea mai mare bucurie a lui era să iasă la plimbare cu „fetele lui”. Veneau uneori amîndouă, luîndu-l de la Tribunal. Brațul drept Angelicăi, brațul stîng lui Luli, și el la mijloc. Între ele era vesel ca un lucrător duminica, și mîndru de amîndouă.

„Moșneagul cu fetițele lui”: așa spunea, deși nu era deloc moșneag. Era alb, cu părul tuns scurt și avea o față mobilă de actor comic cu nas mic. O vivacitate tinerească în mișcări. Cînd rîdea. dinții rîneau albi în rîsul feții. Cu toate că se rădea complet, obrajii păstrau o ușoară sclipire albă. Așa că în întregime, capul părea sculptat în calcarul stîncilor Balticului: ochii albaștri întregeau limpezi amintirea coastei de argint pe care capul lui o evoca. Cu toate că ducea o viață sedentară, nu se îngrășase. Uscată și fața, uscat și trupul, cu mini lungi și fine, care afirmau paternitatea mînilor lui Luli, ca și fruntea mică dar lată și proiectată în afară.

La braț cu fetele lui, avea tendința să le răsfețe, ca și cum într-adevăr le-ar fi fost tată amîndorora, atunci sosit dintr-alt oraș ca să le scoată de la internat și să le distreze. Le ducea la cofetărie sau la aperitive, le plimba cu trăsura sau cu barca, întorcîndu-se prea tîrziu la masă. Intrau toți trei pe la bucătărie și el, cu un aer spăsit, le acoperea cu un braț, spunînd dadaiei, ca și cum ea ar fi fost directoarea pensionului:

— Dadaie, eu sînt vinovat.

Iar cu mîna cealaltă scotea de la spate, cu un aer de scamator, o oală cu garoafe.

Mîncau împreună numai seara. Teodor Novleanu prînzea singur la unsprezece jumătate, asistat de Angelica. Astfel putea să mănînce fără grabă, acordîndu-și și o pauză recreativă de o jumătate de oră, înainte de-a pleca la Tribunal, unde sosea exact la unu fără zece pregătindu-și lucrările curente.

*

Luli intră în sofragerie cu obrazii și garoafele.

Angelica prepara cafeaua. Teodor Novleanu își isprăvisese compotul. Amîndoi o priviră, uitîndu-și ocupațiile. Cafeaua se revărsă bolborosind întunecat peste ibric. Îmbrăcîndu-l într-o pelerină de lutră veche.

— Lasă mata, Angelico, să nu te opărești.

După ce-i luă ibricul din mîna. Teodor Novleanu o cuprinse din nou pe Luli în ochii lui albaștri. Cu ibricul deasupra flăcărilor, avea într-adevăr un aer de scamator.

Luli zîmbea.

Angelica îi privea cînd pe unul, cînd pe altul, ca și cum amîndoi i-ar fi ascuns un secret.

— Luli, ai dat o teză foarte bună. De unde știi? Uitîndu-mă numai la ochii și obrazii matală — ai să-mi spui. Nu. Uitîndu-mă la cele două garoafe. Ca să sacrifice dadaia întîiele ei garoafe înseamnă că s-a întîmplat un mare și fericit eveniment, pe care ea l-a aflat dintîi. Așadar, domnișoară Luli, felicitările noastre. Secundo: dar părinții matală erau atît de siguri de acest succes, încît fără să aștepte rezultatul tezei, ți-au și pregătit răsplata. Care-i? Acuma să te văd, studenta! Ci-că...

Luli se uită la Angelica, dar nu văzu decît o mirare candidă pe fața ei.

Lăsînd cafeaua acoperită cu capacul să se odihnească, Teodor Novleanu umblă în bufet, scoțînd din fund o tăviță pe care pregătise trei impunătoare tartine cu icre moi.

Gabriela era în odaia ei. Așa că Teodor Novleanu primi numai două sărutări, și o garoafă la butonieră.

Luli intră cu tartinele și garoafa în odaia Gabrielei.

— Gabico, uite ce-ți trimitte papa.

De la masa de lucru unde era aplecată asupra unei scrisori începute, Gabriela ridică spre Luli ochi amețiți.

— Ei, Luli, ce-ai făcut?

— Bine. Foarte bine.

— Bravo. Cine mai era pe-acolo 7

Luli ridică din umeri.

— Nimeni. Fete, profesori...

Garoafa din mână continua să fie semnul obrazilor ei

— Dar tu ce scrii, Gabico?

Instinctiv, dar inutil, Gabriela își acoperi scrisoarea cu mâna.

— O scrisoare...

Și semnul Gabrielei tot garoafa din mâna lui Luli era.

Se așezară amîndouă pe marginea ferestrei deschise, mîncîndu-și tartinele, cu spinarea în soare și fruntea în gîndurile lor.

Lampa de pe masa Gabrielei arsesese toată noaptea, dar nu pentru teza de doctorat. Sufletul ei fusese nesomn ca încăperile de noapte în care luna își trimite crinii somnambuli. La căpătîiul ei pusese grămăgioara de flori de tei, pe care i-o dăduse Luli dimineața cînd se întîlniseră la capătul Uliței Domnești. Parfumul lor avea ceva bătrînesc, de altădată, nu fiindcă florile erau vechi, dar fiindcă duceau gîndul spre bronșitele copilăriei cînd părinții se îmbunează în jurul patului copilului, adunîndu-i o dată cu tizanele medicinale și răsfațul. Cu fața în sus și mîinile subt cap — stinsese lampa — într-o plutire blîndă, crezuse că așteaptă somnul care e pe-aproape. Tumultul acelei zile o ostenise. Arsesese prea tare. Se potolea, într-un fel de împăienjenire vagă, lăsîndu-se treptat acoperită ca de-o ninsoare de parfumul florilor de tei, venit din amintirile copilăriei. Somnul acela o aștepta, dar îl

speriase, alungîndu-l cu o mare bătaie de inimă. Căci secunda acelu somn care abea-i închisese genele, le deschisese în vis pe-ale celor doi ochi negri care o priviseră adînc în cancelaria școlii...

Se deșteptase tot în patul ei, tot în aceeași încăpere, dar parfumul florilor de tei îi viscolise în obraz toată splendoarea soarelui de vară.

De atunci începuse alt zbucium, parfumul teilor făcînd punte de aur pe care ziua trecută intrase în noapte ca o armată cu făclii aprinse într-o cetate cucerită.

lubea.

Fîlfiirea unui steag imens plutea deasupra sufletului învins.

Tot ce, știut, se învechise, trăit, devenea nou. Inima-și trimetea bătaia în fiecare gînd, ca un galop de soli călări trimiși de un împărat spre toate hotarele.

Trufia de-a iubi, de-a te ști vast, acoperit de uralele mulțimilor din tine.

în tine ca un cer de august în ploaia lui de stele.

Secundele nu mai erau treptele de pivniță sau de pod ale timpului, ci terasele lui, tipsiile imensității lui oferite.

Acest marș triumfal în necunoscutul ființei ei îi dăduse pentru întîia oară imperioasa nevoie a scrisului. Aprinsese lampa. Și cu mîna în friguri ca buzele unei Pythii, scrisese pînă dimineața vorbele de aur ale întîiului delir al dragostei. Mai mult imn decît scrisoare. Gestul de aur al soarelui, apărut cu coasa în holdele propriei lui lumini, acolo o găsi, la masa de lucru, cu lampa aprinsă. Nu recitise. Privise numai foile acoperite de un scris mărunt, nervos, dezordonat. Sufletul roia încă.

Se ridicase de la masa de lucru. Întîlnise ușa odăii lui Luli. Și în acea clipă știuse că șoimul enigmatic pe care-l simțise pe umărul lui Luli atunci cînd se revăzuseră după o lungă absență —, acum era pe umărul ei.

Se culcase, glorios ostenită, pe pat ca pe un scut, deșteptîndu-se tîrziu, după zece, în zgomotele familiare

ale casei, printre care se strecura timid, fără pasiune, o nocturnă de Chopin, cîntată de candoarea Angelicăi.

Abea după ce se îmbrăcase, revenise la paginile nopții. Se aplecase asupra lor, cu sufletul ca un cer boltit peste înflorirea teilor, nară imens albastră. Cetise un rînd, două, trei, o pagină, alta — și ostenise mirat la început, apoi dezamăgit, trist, veșted.

Sufletul de astă-noapte era în pagini ca nocturna de Chopin subt degetele Angelicăi.

Iar recitise tot, de la început.

Rupsese, dar nu cu mâni triste, ci cu mâni de flăcări atunci izbucnite, fiindcă iubea. Întîlnise dragustea, nu talentul. Tot atît de nobilă ca și talentul, dragostea nu era pentru toți, ci pentru unul singur: dar și podoabă prin ea însămi, nu prin forma ei.

Și începuse cu mâni de spovedanie o scrisoare. O începuse numai, și se oprise, cuprinzîndu-și tîmplele în mini. Se temea. Nu e ușor să scrii unui scriitor! Și-apoi în mulțimea de scrisori pe care desigur că le primea de la tot felul de admiratoare, scrisoarea ei n-ar fi adaus decît uniformitatea unui alt anonim divers. Acolo, în cancelarie, ochii lui se opriseră asupra ei, izolînd-o de ceilalți, iar vorbele lui parcă ei îi oferiseră teii nopții de vară. Dar era asta mai mult decît un omagiu vizual și un madrigal cald? Ar mai fi recunoscut-o în altă parte? Nu avusese oare numai semnificația unei recreații improvizate de-a lungul fadei ceremonii din cancelaria școlii?... Poate că o fereastră cu soare, sau una cu grădini, ar fi jucat tot atît de bine rolul pe care-l jucase ea pentru el, în timpul acelei constrîngerii acceptată politicos...

Dar ochii... ochii... Le simțea mereu tumultul întunecat în inima ei, în tîmplele ei. Ochii aceia nu mințeau, nu erau expresia unei curteniri; altceva apărea în ei, ca nopțile în care nu vezi teii, dar și mai aproape învăluitor le simți parfumul care devine o respirație a nopții pe obraz.

Rupsese scrisoarea începută, începînd alta în care cîntecul nopții reapărea.

Astfel o găsisese Luli.

Acum erau alături la fereastră.

Vara se rezema de umerii lor. cu palme ușoare de soare. Văzduhul era auriu, limpede și dulce, ca și cum mierea teilor n-ar fi început în faguri, ci în cer. S-auzeau bătăi moi de frunze, mătăsoase șoapte de ierburi, bondari care intrau în flori, căptușiți de polen, greieri, muște, albine: marele murmur care tremură în amiezele verii, eternul psalm.

Gabriela o privi pe Luli. Își respira garoafa, cu capul rezemat de lemnul cald al ferestrei. Obrazul ei alb de tinereță, cu păr ca afinele revărsate din cofiță, părea că-și soarbe beția solitară din cupa roșie a garoafei.

Întîlni ochii Gabrielei.

- Gabico, cred că n-am să mai scriu...
- Cum, Lorelei? Și ce-ai să faci?
- Am să mă bucur de viață.

VII

CÎTEVA ORE DESPĂRȚEAU NUMAI teza de dimineață — veselă teză — de cea începută la patru după-amiază. dar între ele era prăpastia esențială dintre cîntec și tusă, dintre dans și corvadă, dintre primăvară și ger.

Corbul sinistru al acestui îngheț avea redingotă și era profesorul de latină Onisifor Brebu, poreclit „clinele roș, hiena, ciuma bubonică” [...] Un repetent cu musteață și revolver slobozise în el trei gloanțe: exact media din catalog. Îl nimerise, dar [...] scăpase cu viață, redevenind

după ieșirea din spital exact ceea ce spuneau porecele despre el.

[...] Avea păr roșu, țepos, ochelari, paloare de canceros și o expresie acră de om care s-ar hrăni cu rișină și lămâi verzi. De când era profesor, notă mai mare de șapte nu pusese. Explicația: „Homer zece, Onisifor opt, șapte ajunge pentru nătărăi”. Ura sporturile, cu toate că-l admira pe Homer; dar, „quod licet Jovi...” Profesorilor de gimnastică abea le răspundea la salut. Dacă frumuseța n-ar fi fost involuntară și remediabilă prin timp, pe toate elevele suspecte de așa ceva le-ar fi lăsat repetente.

Încă de pe prag, elevele și-l simțiseră dușman. Le vorbise un sfert de oră, invocînd mereu sabia lui Damocles.

Cum ținea în mîna o scobitoare cu care-și cerceta urechea, gesticulînd apoi cu ea, o elevă zîmbise. Onisifor se ridicase de pe catedră, ca Attila în scări. Eleva leșinase. Omagiul acesta îl calmase. Dar teza începuse cu obraji palizi și mîini reci. Scobitoarea lui Damocles apărea pretutindeni, fără ca nimeni să audă pașii lui Onisifor. Avea an miros veșted de dulap cu gîndaci și pine mucegăită, care e circula din elevă în elevă. Geamurile erau ermetic închise. Le ferecase de la începutul discursului, după ce verificase dacă nu pîndește nimeni pe-afară. Parcă se pregătea pentru un viol. Textul care trebuia tradus în latinește era o adevărată acrobație gramaticală. Dificultățile apăreau imediat, impunînd candidatelor un efort care încrețea frunțile și îmbătrînea fețele. Aveai impresia că limba lui Horațiu e o boală înrudită cu cancerul, care încape cu o teză și se isprăvește cu o notă. Amfiteatrul lua o înfățișare de spital cu bănci în loc de paturi.

De cîteva ori, eleva Lucia Novleanu privise spre fereastra închisă și spre ușa care nu se mai deschidea. Pe fereastră zburase dimineața, pe ușă intrase amiaza [...]. Luli pornise de acasă însoțită de Gabriela.

— Luli, ai emoții?

— Da.

Avea.

Nu din cauza tezei la latină.

Dar de acasă pînă la liceu nu-L întîlnise, deși ochii îl căutau pretutindeni.

Nici Gabriela nu-L întîlnise în cancelarie. Făcuse în schimb cunoștință cu Onisifor Brebu, care era acolo de la trei jumătate, pregătind conștiincios masacrul inocenților. O privise cu ochi bănuitori.

— Sînteți în comisiune?

— Nu. Sînt suplinitoare la franceză.

— Aha! Aveți eleve... protejate.

— Una singură.

— Aș putea să știu...

Amabilitatea formală a întrebării căpăta alt sens prin expresia feții, care oscila între rînjete și crampă, abea ilarizate.

— Carp Virginia.

— Carp Virginia, repetase Onisifor.

Nu exista decît o singură Carp Virginia: elevă într-a patra.

Gabriela plecase imediat după această farsă improvizată, lăsîndu-l [...] să caute în catalog cu ochelarii pe nas, ca lupul care-o aștepta pe Scufița Roșie îți patul bunicei, cu boneta și ochelarii ei.

Orașul era palid în arșiță. Nu se vedea nici un nour, dar strălucirea soarelui părea exaltată de încercuirea unei furtuni. Neclintit, aerul era îngreuiat de parfumuri ca o tolă cu fazani uciși. Gabriela trecu prin fața hotelului „Palace”, fără să-L întîlnească. Avea la ea o scrisoare. Cumpără mărcuțe, le lipi. Trecu pe lîngă o cutie, pe lîngă alta, pe lîngă alta. Toate cutiile de scrisori aveau expresia Sfinxului. Gabriela își simțea brațul paralizat pentru acest simplu gest de-a pune o scrisoare în cutie. Era mult mai greu decît își închipuise. Amina mereu. Recapitula mintal

cuprinsul scrisorii, căutînd să-și închipuie ce-ar crede și ce-ar simți ea dacă ar fi bărbat, primind o astfel de scrisoare de la o fată pe care nici n-o cunoștea... decît din vedere.

În romanele lui, Catul Bogdan era aspru cu femeile din clipa în care se dezvăluiau prin vorbe și comportări. Atîta vreme cît erau numai o apariție plastică, frazele lui descriptive le confereau un prestigiu liric. Erau cadînele de la fereastra seraiului; ochii lor aveau genele enigmei, îndrăgostirile eroilor lui nu erau de fapt decît dezagregarea cîtorva clipe de mister inițial, apărînd mai mult ca o intoxicare cu zbucium, cu luptă, cu neliniște, cu chin. Eroii lui evoluau de la necunoscutul liric la cunoscutul analitic, dragostea devenind pretextul acestui proces de intoxicare și dezintoxicare. Îi reveneau fraze din romanele lui: „Gioconda nu e o biografie, e zîmbetul feminin al unei eterne tăceri. Sînt foarte rare femeile care pricep lecția de destin a Giocondei. Frumusețea lor aspiră la elocvență, crezînd că dragostea poate fi și un succes oratoric.” Sau: „Vorba e dată bărbatului pentru a exprima puterea pe care o personifică și mușchii săi; iar femeii, ca și genele, pentru a umbri. Nici o femeie nu și-ar tunde genele. Dar care-i femeia care renunță la abuzul de vorbe?”

Sau: „Dacă femeile ar fi mute, bărbații ar fi mult mai nenorociți. Scăpați de permanența unei limbuții, n-ar avea decît beneficiul superficial comod al acestei tăceri. Dar femeia devenită tăcere ar imensifica orice dragoste chinuînd-o nu cu muștele meschine ale vorbelor, ci cu vulturii prometeici ai enigmelor nedezlegate.”

Sau: „Femeile care au murit tinere devin și mai frumoase, patetica tăcere a mormîntului redîndu-le ceea ce Vinci a dat Giocondei”.

Sau: „Spui: am ascultat un discurs. Dar dragostea niciodată nu va spune: Am ascultat o femeie. Femeile

însă nu știu să asculte decît vorbele dragostii, nu și gîndurile ei...”

Pentru Catul Bogdan, ea era o tăcere nouă.

Trecea prin fața unei oglinzi. Își apăru sieși ca altcineva întîlnit pe stradă. Era încă în anii cînd femeile nu caută oglinzile-voal, cu penumbră și abat-jour, care lasă ochilor iluzia că fardul e un ten și masca realitatea unei vrîste sau a unei victorii. În evidența orbitoarei oglinzi, își întîlni emoționant certitudinea frumuseții tinere. Obrajii netezi, cu un oval de medalion în care-i o petala de trandafir alb, genele tremurător întîlnite cu ele înșile, ca aripa rîndunelii în apă limpede, și buzele... Aveau într-adevăr surîsul adolescenților lui Vinci. De subt pălărie, cîteva fire zburlite puneau o vibrație de rugină în jurul tîmplelor, dînd ochilor catifelarea prunelor coapte, și obrazilor gingășii de brumă la începutul lui septembrie...

Un domn care trecea pe lîngă ea se opri zîmbitor, îndărătul confruntării narcisiste.

— Nu vă deranjați, duduie...

Gabriela pomi repede, avînd, chiar și după vulgara ofrandă a privirilor din urmă, conștiința cochetă a trupului cu forme dulci, gol în apa ușoară a rochiei de vară.

Zîmbetul din oglindă statuia pe buze. Trecu pe subt tei, simțindu-i feminini în foșnitoarele lor crinoline brodate cu fir. Erau numai tăcere și parfum ascuns subt franzele lor de umbră... Da, scriitorul avea dreptate. Condiția dragostii e să caute, nu să descopere, să vrea să știe; fără să afle, să fie ritmul unei continue mișcări spre un orizont mereu văzut, dar mereu îndepărtat. Mai mult decît curiozitate: nostalgie: Sînt emoționante numai femeile care-ți dau nevoia să le respiri: o respirație sufletească de îmbătare. Această senzație i-o dăduse Luli cînd o revăzuse schimbată pe peronul gării Galați, după o despărțire de cîteva ani. De altfel, prestigiul pe care-l avea Luli față de ea era de esență, lirică, nu cerebrală. De cînd o ținea minte pe Luli, o știa fără s-o cunoască. Cu toată

vitalitatea ei copilărească, puțintel băiețească în anii dinții, apoi treptat feminizată, Luli era o „tăcere”. Sufletul ei era un parfum ascuns: poate tocmai de asta parfum. Nu „informa” pe nimeni despre ea. Se ascundea parcă și mai bine după viața ei sonoră. Luli știa mai mult și mai multe despre Gabriela, decît Gabriela despre ea cu toate că multă vreme nu fusese decît mărțișorul viu al Gabrielei, pajul ei. căprița ei. Așa că pe cînd Luli nu aducea decît deprinderea unei camaraderii împărtășite — ea-i aducea și o emoție mai mult decît admirativă, conferind iui Luli o superioritate pe care poate că în realitate nu o avea. Nu era nici mai cultă, nici mai deșteaptă decît Gabriela. Talentul... Lorelei... Era într-adevăr Luli o Lorelei? Cîteva manuscrise rupte. Și apoi: „Pe harfa răsturnată a ierburilor tale, Vară...” Atît știa despre Luli. Și talentul ei tot o „tăcere” era. Dar acesta era farmecul lui Luli: să apară în tăceri ca parfumul teilor în frunza lor de umbră. Căci și acuma cînd era pe punctul dacă nu de-a-i contesta calitățile, măcar de-a se îndoii de ele, de-a-i micșora creditul liric acordat pînă atunci, — Luli tot o emoționa. Darul acesta spontan, instinctiv, poate complet inconștient de-a se situa în sufletul oamenilor dincolo de rațional, într-o emotivitate intrigată, Luli îl avea desigur.

În fond, Luli realiza femeia-tăcere a lui Catul Bogdan cu o prospețime sporită de norocul frumuseții ei exotice.

Și deodată, Gabriela simți o imensă ușurare, știind-o pe Luli acoperită de mulțimea școlară a colegelor ei, de bănci, de catalog, de bacalaureat Nimic n-ar fi ascuns-o mai bine lui Catul Bogdan, decît prezența ei la un examen prezidat de el.

Teii rămîneau Gabrielei.

Teii, vălul fluturător al verii, prins de umerii ei.

Ajunse la „Monument”. Avu un gest juvenil cu mîna în urmă, trimețînd parcă parfumul teilor peste tot orașul.

Intră în grădinița periferică. O străbătu, oprindu-se pe malul râpelor lutoase de la marginea Galațului. Apele din fund ardeau argintiu în arșiță. Venea dintr-acolo miros de apă toropită și de nămol, și un uguit senzual de broaște voluptuoase.

Gabriela luă scrisoarea, o fărîmiță mărunt, și semănă, cu un gest de creangă înflorită, zborul de fluturi al celei dintîi tăceri.

VIII

LULI NU SE ÎNȘELASE, AȘTEPTÎNDU-SE să-l întâlnească pe Catul Bogdan în drumul de acasă pînă la școală. Migrena care-i încleștase tîmplele și ceafa pe patul de la hotel îl împiedicase s-o aștepte și s-o întâlnească în apropierea casei, dar gîndul lui, chinuit de zvîcnirile migrenei, fusese o alee pentru apariția și pașii ei.

Simțise apropierea migrenei, îndată după dejun. Se dusesse imediat la hotel, întinzîndu-se pe pat, cu storul lăsat. Lumina și zgomotele deveneau pulsul de. Învăluire al migrenei care se apropia. Avea mîinile reci, știa că-i palid, că ochii căpătau aburul întunecat al cearcănelor, că fața se crispează, că gura capătă o expresie amară, — că devine bătrîn. Că o simplă migrenă îi interzice s-o întîmpine pe Luli în necruțătoarea lumină a zilei de vară. Că ar fi putut să apară rupt, rău îmbrăcat, în zdrențe, orie. an, dar nu bătrîn în calea tinereții ei.

Era deprins cu migrenele, — dar în alt decor, și cu alt suflet. La lași. În casa lui, unde tăcerea era permanentă și naturală, apropierea unei migrene nu numai că nu-l alarma, dar îi dădea și un fel de voluptate morbidă. Întrerupea lucrul, lua medicamente — avea o adevărată

farmacie pentru migrenele lui —, se întindea pe pat în întuneric, și se lăsa destins într-o plutire neagră. Totul devenea confuz. Gîndul nu era decît un fel de buhnă la pîndă în hrubele unui întuneric de cremene compactă. Un fel de somnolență letargică. Un mister subpămîntean de catacombe, de ape negre, de zboruri întunecate ca duhurile miezului de noapte. Zvonul organic — bubuiturile inimii, vîjîitul sîngelui în tîmple, uuitul lui în urechi — devenea huietul unei imensități preistorice.

Suferea, desigur. Dar avea curiozitatea acestei suferinți, contemplîndu-i stihiiile de neguri, ca o lună conștientă, a cărei paloare răsturnată în spații ar privi infernul de nouri și vînturi, al furtunilor, care o cutreieră.

După aceste crize avea și sufletește sleirea solemnă a Celui care-a trecut pe subt portalul morții, bîjbîind prin beznă.

Asta la lași, — pe atunci...

Acum însă, nu numai că migrena îl împiedicase s-o întîmpine pe Luli, pecetluindu-i fața cu bătrîneță, dar graba de-a o învinge, de-a o goni, îi prelungea prezența de copite pe creier. Repetase doza întîiului medicament luat după ce se înapoiase de la restaurant. Dar migrena pleacă numai dacă n-o alungi, numai dacă ai răbdare s-o accepți liniștit, resemnat, lăsînd-o să facă ce vrea, avînd aerul că n-o observi.

O văzuse pe Luli apărînd la portiță cu cînele în urmă, în plină lumină de amiază. Orbirea acestei lumini îi dăduse un junghi în ochi și subt frunte, ramificat prin tîmple pînă la ceafă.

Dar își umpluse ochii de soare privind-o pe Luli.

Migrena dădea o permanentă și chinuitoare conștiință a vrîstei sufletului în care apăreau luminile de zori ale tinereții printre copaci scorburoși.

Și timpul trecea, numărînd cu pulsații de migrenă secunde în care o pierdea pe Luli, rămîinînd culcat infirm.

Pînă cînd tot amintirea lui Luli îi dădu alt leac. Comandă un pahar de cafea neagră tare, fără de zahăr. În care stoarse o lămîie. Înghiți băutura abjectă ca o licoare Vrăjitoarească, așteptînd c-un zîmbet de Faust tînăr dezagrearea bătrîneții celuilalt.

Și într-adevăr, pe la patru jumătate, se ridică palid, ostenit, dar în stare să se înfrunte în oglindă. Se privi cu melancolie, dar și cu cochetăria acestei melancolii. Nu era respingător.

— Hai, strigoiele, își spuse singur în oglindă, c-un fel de duioșie.

Se pregăti cu de-amănuntul. Făcu un duș încropit, se rase din nou — alungind cu lama penumbrelor ostenelii —, se îmbrăca meditativ, alegîndu-și încet hainele, ciorapii, culoarea crăvății, îngrijindu-și din nou mînilor.

Și gata, ca de la fereastra unei elegante convalescențe, privi o clipă strada și cerul, frecîndu-și mînilor împrospătate cu cîteva picături de „*Esprit de fleurs de Cédrat*”.

Furtuna bubuia mocnit în funduri, încă nevăzută.

Își lua pardesiul pe braț și plecă.

Se ridicase vîntul cu miros de furtună neagră, acoperind c-un salt enorm orașul încă alb de soare.

Ferestrele zăngăniră.

Respiră adînc și grăbi pasul. Panica trecătorilor din preajma furtunii dădea străzilor un tumult de orchestră cu arcușurile într-un final de sarabandă.

Dar el mergea aproape zîmbind, fiindcă simțea pe frunte numai curcubeul furtunii care venea.

*

Eleva Novleanu Lucia privise de atîtea ori spre ușă, încît Onisifor Brebu se apropiase de ea, ca un agent de siguranță care a adulmecat un emisar comunist.

— Cum te numești?

— Novleanu.

— De ce te uiți la ușă?

- E interzis?
- Hm!
- Unde am voie să mă uit?
- Numai în teză.

Îl ascultă, lăsându-l să se uite la ea c-un aer acru de chelner care nu și-a primit bacșișul.

Onisifor Brebu își reluă târcoalele de vulpe printre bănci, aruncînd în răstimpuri priviri piezișe spre eleva Novleanu.

Bubuitul furtunii ridică spre ferestre ochi înfricoșați. Apoi, în izbucnirea vîntului, un geam parcă explodează, răsturnîndu-se de la etaj c-un vuiet asurzitor sub ferestrele amfiteatrului.

Toate fetele tresăriră cu mîinile pe urechi, gata să se răpeadă afară.

Onisifor Brebu bătu violent cu piciorul în podele și cu pumnul în catedră:

- Cine se mișcă, zboară. Ne-am înțeles ?

Cînd urla „zboară”, parcă lătra.

Clasa era neliniștită. Începea o foiala.

Vîntul zgîlțîia ferestrele, dîndu-le un duduie comprimat de cutremur de pămînt.

Mirosul clasei devenise apăsător ca al unui dormitor prea încălzit.

O umbră tîrîtoare întunecă ferestrele.

Trăsnetul nu mai venea, dar nervii și urechea îl așteptau, scandînd secundele cu bătăi de inima.

Ca toți nevropații, Onisifor Brebu era femeiește sensibil la furtună. În schimb, nervii fetelor îl iritau îngrozitor. Fiecare bubuitură îi dădea un tic nervos care-i descoperea caninii. Apoi se uita slut la fete, închizînd un ochi. Simțea nevoia unei explozii. O găsi. Eleva Novleanu respira cu nerușinare o garoafă, privind afară.

Se repezi la ea.

Ușa se deschise. Catul Bogdan intră. Uitîndu-l și pe Onisifor și ploaia, fetele se ridicară spontan în picioare, cu obrazii veseli, gata să întindă brațele.

Fără să vadă și fără să-l vadă, Onisifor Brebu smulse garoafa din mîna elevei Novleanu, zbierînd cu glas pițigăiat:

— Ce-i asta? Școală? sau bătaie de joc? Auzi dumneata, domnule? dumneaei respiră fori! Unde te trezești 7 Flori, ha? Am să-ți arăt eu ție flori...

Gesticula cu garoafă în mînă ca un acar cu felinarul în fața unui expres care trebuie oprit.

Astfel întîlni — „deus ex machina” — pe președinte, care după ce-și pusese pălăria, pardesiul și mănușile pe strapontinul catedrei, se rezemase cu spinarea de caloriferul de lîngă fereastră, privindu-l pe Onisifor c-un fel de curiozitate compătimitor distantă.

Fulgerată, mîna cu garoafa căzu; trupul lui Onisifor se frînse într-un salut servil; gura i se desfăcu impudic pînă-n gingii, descoperind un surîs galben-verzui de pe care lipseau numai muștele; și într-adevăr „cîne roșu” cum îi spunea una din porecle, porni cu coada între picioare: a redingotei.

— Vă salut, domnule președinte. Nici nu v-am auzit cînd ați intrat. Mă scuzați...

Certitudinea că se va petrece ceva distractiv, de vreme ce intrase același original președinte cu teza de dimineață, ridicase toate capetele spre catedră, dînd băncilor semnificația unor scaune de teatru, și elevelor o atitudine de public bine plasat. Deși ploaia cădea cu violență oblică în ferestre, făcînd clăbuci, fetele o uitaseră. Și ploaia, și teza.

Într-adevăr, Catul Bogdan, alături de redingota curbă a Onisiforului, înalt, dominîndu-l cu un cap — cu un pisc de argint — părea că scoborîse treptele unui palat, întîmpinat în capul scării de cel care venea de la bucătărie sau de la grajd.

— Ce te-a supărat, domnule? îl întrebă Catul Bogdan cu o blîndeță zîmbitoare, omițînd să adauge „profesor” după „domnule”.

Onisifor înghiți fără să clipească decapitarea titlului, fiindcă-i era președinte, și fiindcă știa cine-i președintele, și fiindcă „aristocrații” îl intimidau în față, înjurându-i numai pe dindos.

— Să vedeți, domnule președinte: o elevă — aceea, o arată el, împungând garoafa în direcția ei...

Catul Bogdan întîlni o mînie de culoarea garoafei pe obrazii lui Luli. Zîmbi ușor și privi pe Onisifor atent, cu ochii micșorați și cu o ușoară vibrație în nări.

— ...își permite în timpul tezei să miroase...

Nu isprăvi, căci altă decapitare îi curmă avîntul.

Mîna lui Catul Bogdan, cu o viteză iscusită care denunța pe fostul jucător de tenis, desprinsе garoafa din mina uluită.

O miroși lung, demonstrativ. Apoi rămase cu ea în mîna înălțată, ca și cum ar fi oferit o candelă unei icoane de sus.

— E aer rău în această sală, domnule. Garoafa miroase altfel. Nu? Dumneata nu simți nevoia să respiri o floare?

Din nou servil. Onisifor se aplecă asupra garoafei ca și cum floarea ar fi fost rudă cu domnul președinte. Dar după ce-l lăsă să-și îndoiaie spinarea, mîna lui Catul Bogdan se trase îndărăt.

— Vă rog continuați, domnișoarelor, le invită Catul Bogdan întinzînd spre ele mîna cu garoafa și un mic zîmbet din vîrfurile genelor, care le potoli rîsul vindicativ, gata să izbucnească.

Se aplecară asupra tezelor. Erau satisfăcute. Profund.

Ploaia se îndepărtase, lăsînd un murmur ud. Catul Bogdan deschise o fereastră.

— Ești bun, îl invită pe Onisifor cu mina cu garoafa.

Și Onisifor le deschise pe rînd pe celelalte. Aerul intră nou și spălat; dar alți nouri fumegau în fund.

— Domnule profesor...

Onisifor sosi, îndulcit.

— ...ce temă le-ai dat? Poftim lîngă mine.

Catul Bogdan se așezase de profil, cu spatele spre clasă și coatele pe marginea ferestrei; alături de el, înspre perețele de lângă catedră, Onisifor, tot cu spatele la bănci, ca și președintele, fiindcă altminteri ar fi vorbit cu ceafa președintelui, ceea ce ar fi fost umilitor.

Glasul lui Onisifor ceti confidențial textul scos din buzunar, deși toate fetele îl cunoșteau: pe românește, bineînțeles.

În schimb, glasul lui Catul Bogdan avea o dicțiune perfectă: începuse să traducă în latinește, rar, răspicat, cu pauze, șovăiri.

Din când în când întreba:

— Exact, domnule profesor?

— Perfect, domnule președinte, șoptea și mai confidențial Onisifor.

Astfel că traducerea apăru pe colile ștampilate ca textul unei radiograme din antichitate.

Dar Catul Bogdan duse tortura lui Onisifor și mai departe. După ce isprăvi traducerea, îl întrebă:

— Ce notă mi-ai pune, domnule profesor, pentru o astfel de traducere?

— Zece, domnule președinte, mai încape vorbă, se pripri Onisifor.

Catul Bogdan trecu printre bănci, verificându-și pe câteva teze dictarea latinească.

— Bravo, domnișoarelor, știți carte. Domnule profesor, vei avea fericita ocazie de-a pune numai note mari. Cred că ești satisfăcut?

— Mai încape vorbă, domnule președinte. Hm.

Catul Bogdan își relua locul la fereastră. Onisifor veni lângă el.

— Te rog nu te deranja pentru mine, domnule profesor. Ocupă-te de eleve.

Și tot mâna cu garoafa îi dădu concediu.

Rămas singur la fereastră, Catul Bogdan aruncă o privire spre fundul clasei unde era Luli. Parcă toată ploaia

fusesse numai pentru ea. Rîdea cu obrajii rumeniți. Complici într-acest rîs, se învecinară ca și la ferestrele trenului, într-o bucurie tinerească; dar în locul țigării de atunci, Catul Bogdan avea în mînă garoafa lui Luli.

Și el știa acum că Luli știe.

Și Luli știa ce știe el.

De la fereastra trenului și pînă la această fereastră, călătoria lor fusesse lungă. Atît de lungă, încît aveau și amintiri într-un trecut care părea îndepărtat ca și acel f, a fost odată” al începutului poveștilor, — deși între fereastra cea dinții și-aceasta, filele-ntoarse erau trei: trei zile.

IX

ALTĂ PLOAIE TRECUSE PESTE oraș în mare galop, pierzîndu-se pe zare într-o pulbere de argint tulbure.

Apoi vremea șovăise între ploaie și senin.

Și tot ploaia învinse, hotărîndu-se deodată.

Cînd Luli ieși pe poarta școlii, săltau picături, îndesindu-se. Pilcul de fete, pornit o dată cu ea, dădu buzna îndărăt, înghesuindu-se în gangul școlii, cu țipete păsărești. Cu toate că era în rochie de vară, Luli nu se întoarse. Văzuse de departe pe dadaia sosind cu Impermeabilul, umbrela și galoșii. De ea fugea. Coti pe după zidul școlii, refugiindu-se sub un castan, C-o mie de picioare de argint, ploaia dansa înalt.

Ajungînd-o din urmă, o trăsură se opri lingă Luli, cu coșul ridicat. Din întuneric, mîna cu garoafa o pofti înlăuntru. Se sui impulsiv, pe negîndite, culeasă de pe scară de două mîini.

— Încotro, boierule?

Catul Bogdan o privi pe Luli. Zîmbea timid, cu obrajii uzi. De aproape era și mai proaspătă.

— Unde vrei.

— Așa zi, boierule. Hai, băieți.

Biciul se ridică vesel, ca un bici de nuntă țărănească. Caii porniră captivi între hoardele sirepe ale ploii.

Întunericul de subt burduful trăsurii era cea mai mică noapte a pămîntului; luna celorlalte abea ar fi încăput în ea.

Luli își scosese pălăria udă, lăsîndu-și o la picioare. Își rezemase capul de spetează, cu ochii închiși. Zîmbea mereu cu fața amețită, ca în rotirea unui scrînciob înalt.

Catul Bogdan o înveli cu pardesiul lui. Se lăsa ca un copil abea adormit. Apoi cu batista îi șterse obrajii uzi de ploaie, gîtul, șuvițele de păr care clocoteau pe tîmple, argintate de apă ca o poamă neagră culeasă în zori. Avea un miros de ploaie tînără. Zîmbea mereu cu ochii închiși, în somnolența unui început de beție; îl avea și el, somn cu ochii deschiși, mișcările mîinilor apărîndu-i stranii ca în fundul unei ape. Mîntea nu mai trimetea nici o comandă trupului. Mîna care intra în mirarea unei secunde nu știa destinul secundeii următoare. Astfel se află și el cu ochii închiși, cu mina lui Luli cuprinsă în mîna lui și lipită de obraz.

Trăsura gonea pe străzi necunoscute.

Nimic nu mai era decît potopul ploii și-un început de lume nouă ca în Arca lui Noe.

— Luli...

Nu știa ce-i va spune.

Luli îi auzi glasul prin ropotul ploii, parcă foarte departe, în cețuri. Deschise ochii. Îl văzu lingă ea, prin întuneric, cu mîna ei în mîna lui. privind-o cu ochi în care era somn, evlavie și nebulie.

— Luli, mîna asta...

I-o strînse pînă la țipăt.

Dar Luli nu-l lăsă să-și isprăvească întrebarea inutilă.

— E a ta.

Și își culcă obrazul pe umărul lui.

*

Subt copitele cailor, străzile erau ape curgătoare. Acoperișurile caselor răsturnau cascade. Ulucele gîlgîiau înecat. Pe coșul trăsurii, ploaia rîpîia și duruia ca darabanele unui asalt. Toți trecătorii își căutaseră adăpost, lăsînd năvala apelor stăpîină pe oraș. Automobilele și trăsurile întîlnite se grăbeau spre casele cu ziduri și acoperișuri. O singură trăsură numai căuta ploaia pe toate străzile, găsind-o pretutindeni și pornind cu ea mai departe. Birjarul avea pelerină și glugă de mușama. Se oprise la ușa cu firmă a cîtorva locuri boierești, întrebînd peste umăr: „Stăm aici?” Același răspuns: „Mergi înainte”. Așa că de la o vreme, birjarul renunțase la itinerariile logice, intrînd și el în fantezie, devenind poștalionul absurdului subt cea mai torențială ploaie a Galațului. Lăsase caii în trap domol, mai mult privindu-i decît mînîndu-i cum apucau pe-o stradă și apoi pe alta, fără s-ajungă nicăieri. Nici caii nu știau, și nici birjarul, că-n ploaie și pe străzile unui oraș mergeau pe semnul infinitului, vecini cu luna, soarele și toate zodiile, și că din clipă-n clipă ar fi putut să iasă în cale, dînd la o parte de pe gene curcubeiele străvechi, chiar sfîntul Petru, cel cu sprincene albe-n veacurile care străjuiesc în fața porților de aur, deschizîndu-le c-un tunet și-nchizîndu-le la loc, după trăsura cu birjar și număr, care s-apropia de Dumnezeu.

*

Lumea de-afară nu era decît un glas de ape dezlănțuite. Mare glas primordial, ca al vîntului în văzduh, pe oceane și în codrii munților. Lumea oamenilor, cu zgomotele și vorbele ei, se îndepărtase peste orizontul amintirii, ca o altă viață lăsată dincolo de moarte.

Tăceau unul lângă altul, mână în mână, lipiți, orbi, fără de gând, fără trecut și fără viitor, fericirea fiind splendoarea unui vid perfect ca și al cerului.

Tăcură în violența cenușie a ploii, apoi în afinarea ei de argint, apoi în murmurul cu cer albastru al îndepărtării ei, de procesiune cu harfe.

Soarele în apus trimise de pe o zare fulger blond. Toate ferestrele orașului sclipiră, deschizându-se pe rînd în vara udă.

Și fiecare tei al Uliței Domnești, dintr-un capăt pînă-n celălalt, fu ușa de umbră cu inscripții de aur, care, deschizându-se, lăsă pasul de dans molatec, într-un abur și o despletire, al celui mai blond parfum al primăverii devenită vară.

Se regăsiră în acest parfum al celei dintîi întîlniri.

Era alături ca și atunci.

Dar o dată cu parfumul teilor, desprins deopotrivă și din tei dar și din amintire, apărură străzile orașului, casele orașului, oamenii orașului, viața, gîndurile. Toate trăsurile pe care le întîlneau erau descoperite în prospețimea aerului nou. Numai a lor era închisă, dînd o jumătate de mască secretului lor.

Luli se dezlipi de lângă el, punîndu-și pălăria jilavă și mototolită. Îi dădu apoi îndărăt pardesiul cu care fusese învelită pînă atunci. Redevenea ea.

Foarte încet, albastră, seara venea.

Cu înserarea, trăsura se întorcea spre oraș, din capătul Uliței Domnești. Caii erau osteniți. Poate simțeau în nara umedă mirosul finului de-acasă, apropiindu-se prin parfumul teilor. Dacă ar fi avut clopoței la gît, ar fi sunat dulce, ca într-un văzduh de țară, cînd se apropie mirosul de fum al satului spre care vin tălăngile.

S-aprindeau luminile. Trăsura se învăluia parcă în melancolia unui sfîrșit de vacanță mare. Sufletul șovăia în fața unor semne de întrebare.

Mîna lui Luli făcu semn birjarului care tresări din cer, revenind și el pe străzile orașului. Se lăsă călăuzit de semnele unei mîni nevăzute. Strada cu plute apăru. Frunzișurile întunecate aveau deasupra lor stele de Crăciun.

— Luli...

Nu-l privi. Dar mîna ei îi strînse mîna, răspunzîndu-i astfel.

— Ce-ai să spui părinților tăi?

Luli făcu un semn birjarului. Trăsura se opri înaintea de casa Novleanu, subțîntunericul unui frunziș. Mai încolo ardea un felinar.

Fără să-i răspundă la întrebare, Luli se aplecă asupra mîinii lui, respirînd lung garoafa; apoi îl privi cu parfumul ei pe obraz.

— Vreau să vorbesc cu părinții tăi, Luli.

Luli clipi. Strălucirea ochilor ei se învecina cu lacrimile. Avea o respirație tumultuoasă.

Apoi brusc își scutură capul, cum făcea în copilărie, se aplecă asupra garoafei, și cuprinzînd mîna care-o ținea, cu amîndouă mîinile, sărută floarea, lipind-o cu buzele de mîna bărbătească.

Și tot atît de repede se scoborî din trăsura, și de-afară, după ce respiră larg și adînc noaptea, se întoarse înspre cel rămas singur, spunîndu-i în șoaptă repede:

— Lasă-mă să mă gîndesc la noapte... pentru noi.

Trăsura porni din nou.

De cîteva ori, Catul Bogdan scoase capul afară privind în urmă. Luli era subțînt umbra frunzelor, în rochie de vară și într-același loc, luminoasă ca aburii care culcă apusul lunii, pe stradă ca pe umbra unei zări cu stele.

Birjarul zîmbea.

— Ce facem, boierule?

— Mergem.

Nu se putea despărți de această trăsura. Privea locul lui Luli cu o mirare care atingea straniul. Garoafa, mîna, locul

de alături, umărul care purta încă somnul unui obraz, urechea care asculta încă vecinătatea unei respirații, batista jilavă de obrajii lui Luli... Era ca oamenii care la începutul timpurilor au întâlnit pe Dumnezeu pe un pisc de munte sau în luminișul unui codru, rămânînd cu fruntea la pământ.

Sufletul îi cerea un gest nou.

Trăsura trecea iar pe Ulița Domnească.

— Birjar, oprește la o florărie.

Glasul era hotărît.

Birjarul se opri la o florărie. Catul Bogdan intră, se uită și, fără să aleagă, luă toate garoafele de acolo cu un braț, plăti și se sui în trăsură.

— Birjar, mai este vreo florărie?

— Cum nu, boierule. Aveți nuntă?

Nu-i răspunse.

La trei florării, Catul Bogdan adună toate garoafele. Apoi opri birjarul la o margine de trotuar, îi plăti îndoit decît ceru, și-i dădu drumul, plecînd iute pe jos.

— Boierule, boierule, da' cu florile ce faceți?

— Du-te cu ele.

— Unde? La duduia?

— Nu, birjar. Unde vrei.

Și mîna cu garoafa goni în noapte, ca în suflet, trăsura cu garoafe.

X

IARNA, TEODOR NOVLEANU SE deștepta la cinci dimineața; vara, și mai devreme. Nu aprindea niciodată lumina în ietac, ca să nu tulbure somnul Angelicăi. Își punea halatul și papucii prin întuneric, fără zgomot, deschidea ușa încet și după o

toaletă sumară în odăița de baie, intra la el în birou unde îl așteptau dosarele, cărțile de drept rînduite pe rafturi care acopereau toți pereții, și notele personale, premergătoare redactării ordonanțelor definitive. Pregătit de cu seară de Angelica, pe măsuța de lingă sobă, ibricul de cafea neagră pe tăblăluța roșie, înconjurat de cutiile zahărului și cafelei, era o veche tovărășie intimă ca și țigareta de chilimbar gros pe birou, alături de penele de gîscă și sticluța de alcool.

Intră în birou cum intra de-o viață întregă, regăsind cu prima respirație mirosul de tutun al muncii de toate zilele. Deschise fereastra. Cerul în stele era senin. Abea începeau zorii. Nu mai aprinse lumina. Prin penumbra albăstrie, dădu foc spirtului. Așteptînd să fiarbă apa, se așeză pe scaun, curățindu-și cu băgare de seamă țigareta. Disciplinat ani de-a rîndul să lucreze fără pauză, fără visătorie, fără vag, își reluă automat preocupările profesionale. Avea de rezolvat o foarte delicată problemă juridică: a traficului de influență săvîrșit de un avocat...

— Buna dimineța, papa.

Era atît de neașteptat glasul de la fereastră, încît Teodor Novleanu rămase cu pana înfundată în țigaretă.

— Mata, fetițo!

De-afară, Luli își încrucișase brațele pe fereastră, rezemîndu-și bărbia pe ele.

Teodor Novleanu o privi cîtva timp în tăcere. Surpriza de-a se întîlni cu ea la acest ceas de singurătate și preocupări profesionale se revărsa și asupra zorilor iviți în jurul capului ei, — făcîndu-l să privească mirat fereastra deschisă, ca și cum de mult n-ar mai fi văzut zori la o fereastră deschisă, deși de-o viață întregă își începea munca o dată cu lumina lor. Dar fetița lui era foarte tînără la această fereastră abea luminată, prin care s-auzeau glasuri mici de păsări. Și vrîsta lui, abea acum, revăzîndu-și astfel copilul, își regăsea și amintirea tinereții și sclipirea unei ferestre de altădată, subt care — era tare

mult de-atunci — atîrnau buchete de flori furate de prin grădinile unui Bîrlad adormit cu toți sergenții de noapte. Zîmbi cu ochii micșorați.

— Te deranjez, papa?

Teodor Novleanu veni încet spre fereastra ei și-a amintirilor lui, dezmierdîndu-i fruntea.

— Îmi face mare plăcere, fetițo. Dar nu exagera nici mata cu învățătura...

N-avu timp să isprăvească. Ținîndu-se de umărul lui, Luli încălecăse fereastra, intrînd în birou.

Îi luase locul pe scaunul de lîngă masa cu ibricul de cafea. Sufla în spirt, odihnind clocotul apei. Îl privea cu sprincenele ridicate. Era îmbrăcată cu un halat roșu peste care se încinsese cu o centură. Își suflecă mînicile largi.

Nu semăna nici cu el, nici cu Angelica. Părul negru și ochii negri o diferențiau categoric de părinții cu ochi albaștri. Semăna cu mama lui, și fața ei, așa cum i-o vedea la lumina flăcării-or spirtului, avea mobilitatea feței lui: apoi fruntea, mînile...

— Luli, mata știi sa faci cafea? Nu știi, fetițo, lasă-l pe moșneag.

— Știi, papa.

— Mă rog! Mă rog! De cînd gospodină?

O privea zîmbind, cum te-ai uita la mișcările unei veverițe care se joacă. Se vedea bine că nu mai făcuse cafea pînă atunci. Își suflecăse mînicile și mai tare, ca pentru o ispravă eroică. Cu fruntea încrețită, confrunta mintal fiecare gest cu ceea ce înregistrase amintirea ei despre ceremonialul preparării cafelei negre. De unde, oarecare șovăiri, și priviri furișate spre tatăl ei, să vadă dacă-i pe drumul bun, sau dacă greșește. Nu glumea de loc. Fața ei avea o concentrare aplicată, ca și cum ar fi dat un examen mai important decît bacalaureatul.

Teodor Novleanu bău mai mult zîmbete din ceașca oferită de Luli. Totuși, o goli.

— Fetițo, e foarte bună, fiindcă e făcută de mata...

Îi sărută mîna c-un aer galant de boier de moda veche. Apoi o întrebă:

— Sper că n-ai învățat toată noaptea?

— Nu, papa, dar nici n-am dormit.

Teodor Novleanu se așezase pe fotoliul din fața biroului cu cafeaua în față și țigara în mîină, Luli venise după el, așezîndu-se pe marginea fotoliului, ținîndu-l cu o mîină de după gît.

Fumul țigării avu o plutire meditativ lungă.

— Și ce-ai făcut, fetițo?

— M-am gîndit, papa, la voi, la mine și încă la cineva...

Ochii i se umplură de lumină.

— Cunoscut?

— De mine. Voi nu-l cunoașteți.

Teodor Novleanu privi spre fereastră. Zorii coborau de pe zare, ca mieluții abea născuți. Era ceva înduioșător nou în luminile care vesteau răsăritul soarelui.

Cîtăva vreme, mîna lui Luli îi dezmierdă părul alb; li devenise și mai scump, de cînd știa că se va despărți de el. Nu-l auzise niciodată ridicînd glasul, bătînd cu pumnul în masă, purtîndu-se aspru sau autoritar cu cineva. Blîndeța lui curtenitoare avea parcă ceva chinezesc. Și discreția lui. Unui altfel de tată, Luli nu i-ar fi adus splendoarea fragilă a unui astfel de secret. Dar alături de el, inima ei n-avea nici o teamă, nici o neliniște: vorbele puteau să-i ducă aburul ei sfînt, așa cum zorii își trimeteau la fereastra deschisă a casei fără zgomote, îngerii care plutesc deasupra soarelui, atunci cînd oamenii dorm.

Teodor Novleanu îi luă mîna de după gît, cuprinzîndu-i-o în mîinile lui. Luli i-o lăasă.

Mîinile vechi, cu degetele îngălbenite de tutun dar fine și subțiri, păstrau cu un fel de evlavie mirat mîna mică, pură, cu degetele lungi, care-ar fi putut îmbrăca mînușa de argint a icoanelor.

Soarele răsărea încet undeva dincolo de oraș, aprinzînd o candelă de aur subt dimineața de argint trandafiriu.

Mîinile vechi își scoaseră încet secretul lor de altădată: un inel îngust, c-un nume și c-o dată, — punîndu-l în palma nouă.

Luli ceti numele și data, apoi cu două degete își puse inelul, privindu-l cum strălucea pe mîna ei. Îl dădu îndărăt.

O frunză de soare căzuse pe fereastră, alta pe covor, alta pe birou. Lumina trinității lor zîmbea blînd în severa încăpere a dosarelor și cărților de drept.

Mîinile vechi își luară inelul, apoi aprinseră o țigară. Fumul se colora blond în razele soarelui, rămînînd albăstriu în umbră.

- E scriitorul Catul Bogdan, papa.
- ...Președintele comisiei de bacalaureat: nu?
- Da, zîmbi Luli.
- Fetișo, și cînd l-ai cunoscut?
- Acum.
- La examen?
- Ceva mai înainte: în tren, cînd veneam de la vie...
- Cu Gabriela?
- Da, numai că ea dormea.

Teodor Novleanu îndoii pe rînd degetul cel mic, pe cel de alături, încă unul și încă unul. Degetul cel mare rămase singur neîndoit, ca un semn de exclamare. Teodor Novleanu zîmbi înspre deget. Luli văzu zîmbetul.

— Da, papa, numai patru zile. Și totuși...

— Știu, fetișo, știu. Numai învățătura cere ani. Inima e mai repede, cînd e tînără... Și eu am pățit la fel. Veneam la Bîrlad după examene, să-mi petrec vacanța. Într-o seară, plimbîndu-mă, am văzut-o pe mama ta la o fereastră. Mi se pare că n-am dormit în noaptea aceea. Pe atunci nu beam cafea decît în timpul examenelor. Am iubit-o pe Angelica înainte de-a-i cunoaște numele. În fața ferestrei ei eram cel mai mare poet al lumii. Cel mai naiv,

Luli, și cel mai temerar timid. Dacă cineva mi-ar fi spus: „Cum poți iubi o fată necunoscută, pe care abea ai zărit-o la fereastră?” I-aș fi răspuns: „Cum îl iubesc oamenii pe Dumnezeu? Iubirea de Dumnezeu e veche de când lumea. Omul o descoperă în el, într-o zi, și cu ea descoperă și imensitatea lui.” După cum vezi fetiço, am fost și eu tânăr. M-am îndrăgostit de-o fată cu ochi albaștri, văzută la o fereastră...

— Și eu tot la o fereastră... a trenului.

— Da, fetiço, dragostea apare la o fereastră, înainte de-a bate la ușă. Fereastra aceea de la Bîrlad, e Fereastra. Toate grădinile Bîrladului și-au plătit tributul pentru Fereastră. Îți mărturisesc cu toată rușinea, că furam...

Urechea magistratului ascultă cu oarecare mirare cuvîntul Codului pensii, de-a ti tea ori analizat, comentat, aplicat.

— ...furam flori. Codul penal însă n-a exceptat furtul liric, așa că eram un infractor calificat. Săream garduri, pîndeam somnul sergenților, plecarea stăpînilor de-acasă deprinderile cînilor și ale slugilor, și furam numai flori frumoase pentru Fereastra mea.

Teodor Novleanu oftă ușor, aprinzînd o nouă țigară.

— E un om de gamă, fetiço. Am auzit de el... Catul Bogdan... Lucia Bogdan...

Parcă cetea vorbe văzute în fumul auriu de soare.

— ... Se duce Luli... Ați hotărît ceva?

Obrazul lui Luli se aplecă afectuos pe umărul celui care-i dăruise acest plural.

— Nu, papa. Vrea să-ți vorbească. Veți hotărî voi.

— Îl aștept cu plăcere, fetiço.

— Cînd, papa?

— Cînd vreți voi.

— Papa, dar nu vreau să se știe încă nimeni. Numai tu.

— Înțeleg, fetiço. Uite», dacă vreți, veniți la mine la Tribunal. Acolo vă „judec”, zîmbi el; în secretul cabinetului meu, și-n fața crucii.

Luli rîdea cu toată fața.

Îl sărută lung, cu brațele de gîtul lui. Apoi se ridică împleticindu-se, cu picioarele amorțite. Odaia se umpluse de soare. Între pereții acoperiți cu rafturi pline de cărți juridice, halatul roș, brațele goale, gîtul înalt și mlădieu, și părul cu luciri de negre diamante în jurul obrazilor de dimineață — aduceau o strălucire de viață mai vie decît a ferestrei cu soare.

Luli își dezmoțî încet picioarele, scuturîndu-și furnicele din ele, pînă cînd tumultul bucuriei îi porunci tinerește să danseze, să alerge, să sară...

O văzu plecînd așa cum venise: pe fereastră.

O auzi apoi prin grădină fredonînd încet, vorbind singură, parcă făcînd un descîntec.

Își privi o clipă dezordinea odăii de lucru. Cînd întoarse din nou ochii spre fereastră, văzu, cu o bătaie de inimă, tot pervazul acoperit de flori atunci culese.

Pentru el era cea din urmă Fereastră. De acum înainte rămînea goală.

Dar prin ea auzea mereu cîntecul lui Luli în dimineața de vară.

*

Tot atîta soare, dar încă mai mult fum decît în biroul lui Teodor Novleanu, se adunase în odaia lui Catul Bogdan, cu toate că fereastra rămăsese deschisă de cu seară. Își petrecuse noaptea în halat, cînd întins pe pat, cînd la fereastră, cînd la masa acoperită cu teze la limba română, fumînd mereu. Noaptea trecuse cînd foarte lungă, cînd foarte scurtă, arzînd în jurul unei garoafe roșii. Un amestec de somn cu ochii deschiși și vis cu ochii închiși, de somn și nesomn, de izbucniri în viitor — într-un viitor de culoarea garoafei — de spaime uneori învinse, alteori învingătoare, dar alungate toate de o mare bătaie de inimă care-și uitase trecutul.

Lampa arsese toată noaptea. O stinsese uneori, nu ca să adoarmă, dar ca să adune mai bine în ochi ceea ce nu vezi decît prin întuneric.

Așteptase mereu ziua cea nouă. fără să știe nimic despre ea, decît atît: Luli. Astfel, ziua de mîne căpătase sensul festiv și intim al unei rochii în care avea să-i apară Luli; foșnetul apropierii ei îl întîlnise la fereastra celei dintîi lumini.

Dimineața îl găsi aplecat asupra tezelor, fără să știe care-i teza Luciei Novleanu.. Le privea pe toate cu o egală emoție, indulgent și pentru greșelile de ortografie, pe care le corecta, fără să le ție în seamă la notă. Nu îndrăznea să critice nici una, deși cele mai multe nu erau decît un fel de caricatură a expunerii lui. Altele, însă. conțineau și judecăți originale, dovedind un rudiment de cultură și un grăunte de personalitate.

O bătaie la ușă îl făcu să ridice capul interogativ:

— Intră, Costel.

Dar în locul lui Costel Larian, intră omul de serviciu, cu o scrisoare.

— A adus-o o domnișoară.

— Unde-i? tresări Catul Bogdan, ridicîndu-se de pe scaun.

Smulse scrisoarea, și cu ea în mînă privi pe fereastră, aplecîndu-se. Luli nu-l văzu. Plecase repede. Era îmbrăcată cu o rochie galbenă de culoarea sînzienelor. O pierdu din ochi, dar o regăsi în scrisoare așa cum o între văzuse în soare:

*„Bună dimineața. Bună dimineața. Bună dimineața.
Papa te așteaptă la unu la Palatul de Justiție.*

Și eu voi fi acolo.

LuLi”

XI

LA DOUĂSPREZECE FARA UN sfert, Catul Bogdan și un preot grec erau singurii clienți ai restaurantului „Suré”.

Catul Bogdan se așezase la o masă din fund, după un stîlp, subț ceasornic, într-o perfectă izolare. N-avea de loc poftă de mîncare, dar nu mai putea suporta nici hotelul, nici cancelaria școlii, nici plimbarea pe străzi. Venise la restaurant cum te-ai duce cu un ceas mai devreme la gară, fiindcă acasă nu mai poți face nimic alt decît să te grăbești să pleci.

Se grăbea să vie ora unu. Restaurantul parcă era mai aproape de ora unu decît toate locurile din oraș. Așadar venise, se așezase la o masă, comandase ceva ca să-și justifice prezența, și începuse să fumeze, fericit și anxios, stăpînit de dorința de-a o revedea pe Luli în rochie galbenă, și de tracul scenei oficiale la care trebuia să participe ca protagonist, ceea ce-i dăduse în trecut o reflecție de ajuns de pitorească. „E greu să scapi de ticuri”. Vechiul său suflet era socotit ca un „tic”, căci deprinderea de-a trăi anticipativ în închipuire întîlnirile cu oameni necunoscuți, era anterioară întîlnirii cu Luli, și caracteristică omului de atunci.

Într-adevăr, era greu să scape de ticuri, căci la restaurant, cu țigara în gură, recapitulă tot ce făcuse de la primirea scrisorii lui Luli, ceea ce iar era o veche deprindere de a-și inventaria actele, reacțiile și comportările, adnotîndu-le critic. De data aceasta însă, scopul revenirii la trecutul recent nu izvoră dintr-o pornire critică, ci din dorința de-a retrăi o stare de euforie unică în viața lui matură.

Cetise rîndurile lui Luli de atîtea ori, încît la urmă își pierduseră orișice sens, devenind enigmatice ca o inscripție a fericirii într-o limbă necunoscută.

Apoi făcuse ceva de ajuns de ciudat. Zvîrlise halatul de pe el, își suflecuse mînicile pijamalei, ca atunci cînd vrei să lupți, să vîslești sau să faci gimnastică, și așa, cu mînicile suflecate, începuse să circule prin odaie cu pași mari, între fereastră și ușă: trei pași de-ai lui. Plimbarea aceasta de leu în cușcă durase mai bine de un ceas de-a lungul căruia nu se gîndise la Luli, pentru motivul că ea era o prezență permanentă și involuntară ca a soarelui cu rochie galbenă de vară, la fereastră.

În schimb, el care de ani de zile nu fredonase, nici nu cîntase nimic, începuse să șuiere, să murmure, să fredoneze și chiar să cînte de-a binelea, cum fac în genere oamenii goi la baia de abur. Era ceva cu totul nou. Cunoștea multă muzică, și sufletește asculta deseori în clipele de mare reculegere în singurătate, fragmente din muzica auzită. Beethoven, Wagner, Debussy, Mozart, Bach, Haydn, Borodin — îi ținuseră de multe ori o tovărășie solemnă. Ca și buciumul munților, aceste muzici făceau parte din peisajul său sufletesc, împrumutîndu-i forma înaltelor lor bucurii și melancolii. Dar el n-avea glas, nici nu-i plăcea să și le amintească pe acestea cu glasul. Erau muzici ale tăcerilor din el, ascultate înlăuntru: muzici fantome.

La hotel însă, cîntase ca pe vremea cînd era student, tot ce urechea și glasul păstrase de atunci. Canțonete din Montmartre, refrenuri stupide din acele pe care le cînti la chef pînă la extenuare, ducîndu-le și în somn, fredonîndu-le și cu pulsul migrenei din dimineața deșteptării mahmure. Unele dintre ele ieftin frivole, altele vulgare de-a binelea, altele demodate. Reveneau pe rînd una din alta și una după alta, ca la o beție cu camarazi de atunci, în decoruri de atunci.

Prezența lui Luli era permanentă, dar devenită o culoare, o lumină, o incandescență, spre care veneau parcă triburile barbare ale sufletului, aducându-i ofrande baroce.

Cu această dispoziție intrase în odaia de baie, păstrînd-o și acolo. Se răsese, oprindu-se cu un zîmbet plin de săpun, ca să continue un refren regăsit exact, reluîndu-și rasul cu un murmur printre dinți. Astfel că operațiunea aceasta muzicalizată durase mai mult ca de obicei. În baie, își amintise operete, gesticulîndu-le și cu buzele și cu mîinile. După operete, începuse defilarea versurilor, cu tirade trimbițate din *Chantecler* și *Cyrano*, apoi cu tromboanele lui Hugo, și iar cu *Cyrano* declamat în cearșaful de după baie, care căpătă mișcări de pelerină romantică drapînd un nud.

Se înapoiase în odaie, venind de la baie, recitînd de ajuns de tare versurile lui Verhaeren:

Chaque heure, où je songe à ta bonté
Si simplement profonde,
Je me confonds en prières vers toi.

Je suis venu si tard
Vers la douceur de ton regard,
Et de si loin vers tes deux mains tendues,
Tranquillement, par à travers les étendues
J'avais en moi tant de rouille tenace
Qui me rongerait, à dents rapaces
La confiance.

J'étais si lourd, j'étais si las,
J'étais si vieux de méfiance,
J'étais si lourd, j'étais si las
Du vain chemin de tous mes pas.

Je méritais si peu la merveilleuse joie
De voir tes pieds illuminer ma voie,
Que j'en reste tremblant encore et presque en pleurs

Et humble, à tout jamais, en face du bonheur.

...Astfel, cea dinții tinereță îi ținuse o nebunatică tovărășie, împrejmuindu-l cu farandole de amintiri gălăgioase, ca și cum s-ar fi întors student printre studenții de odinioară, regăsiți pe aceleași locuri, cu aceleași pahare și aceleași refrenuri. Parcă făcea o repetiție generală de tinereță, adu când de-a valma și ce merita omagiul amintirii, și ce nu-l merita, numai pentru a-avea prezent în el „la”-ul tinereții, sunetul ei exact, din tumultul ei recăpătat.

După ce se îmbrăcase sobru, dar cu o cochetărie subtilă care devenise cu automatism, al mâinilor și ochilor lui, se privise în oglindă. Părul alb — îl frapase mai tare în acea clipă, următoare cântecelor și versurilor — era un noroc. Cu păr negru de pildă, fața lui, cu toată vigoarea trăsăturilor, ar ii părut cam ostenită, în contrast cu părul. Numai obrajii lui Luli își puteau permite vecinătatea unui păr negru și strălucitor ca ochii persanilor fumători de opiu. Dar aluzia la bătrîneță, a părului alb, era atît de categoric dezmințită de vrîsta reală, așa cum o afirmau ochii mai ales și statura, încît în contrast cu părul părea prin surpriză mai tînăr decît era, părul devenind culoarea sau capriciul unei cochetării.

În fața oglinzii de la hotel fusese gata pînă la ultimul amănunt exterior.

Și de-atunci, timpul începuse să treacă încet și greu, pe măsură ce se apropia ora unu. Își confruntase ceasul cu toate ceasornicele, verificînd încă o dată cît de subiective sînt ceasornicele unui oraș în raport cu ceasul tău.

Nu-și pierduse complet „ticurile”. Tracul pe care-l avea la gîndul scenei oficiale, și tentativa abea stăpînită de-a anticipa imaginativ acea scenă, improvizîndu-i realitatea, dovedea permanența spionului din el: ochiul lui de pîndă dormita, dar nu murise. Și totuși, gîndul că o va întîlni pe Luli domina și tracul, dîndu-i o mereu sporită nerăbdare.

La unu fără un sfert plăti și plecă.

Mult încolo, după Palatul de Justiție, își aminti unde trebuia să o întâlnească pe Luli. Zîmbi, trimețîndu-și zîmbetul pînă în fundul vizibil al aleii. Luă o trăsură și se întoarse la Palatul lăsat în urmă, ajungînd la unu și cîteva minute. Se grăbi. Intră în sonora hală juridică plină de precupeții dreptății. Un avocat cu ochi de braconier îl orienta spre faimosul cabinet al judecătorului Novleanu, conducîndu-l pînă la ușă și strecurîndu-i rutinat o carte de vizită în speranța unei afaceri rentabile. Intră, dînd cu ochii de mustețile și ochelarii unui grefier de moda veche, care după ce-l prubului din cap pînă-n picioare, i se adresă:

— Nu-ți fi dumneavoastră domnu' profesor pe care-l așteaptă domnu" consilier cu duduia 'mnisale?

Dar se vede că Luli ședea lipită de ușă, numărînd secunde, căci ochii ei se iviră prin ușa crăpată, deschizînd-o brusc. Apăru pe prag cu ochii strălucitori, în rochia galbenă care-i făcea și mai negru părul și ochii, ca sîmburii în miezul harbujilor galbeni.

Cabinetul de instrucție era sever și întunecat. Biroul cu codul și crucea, două biblioteci, cîteva scaune, o canapea de piele. Fereastra dădea pe un zid cenușiu, care înnoura lumina ca în închisori. Acolo te simțeai cuprins de zidurile legii.

Cu toate că se ridicase de pe scaunul său de judecător de instrucție, fața lui Teodor Novleanu nu arăta nici un fel de curiozitate interogativă. S-ar fi spus că revedea un vechi prieten.

Luli-i mulțumi fără vorbe, luîndu-l de după gît și rămînînd alături de el.

Se așezară pe canapea, avînd-o pe Luli între ei. Fără de Luli, tăcerea lor de oameni necunoscuți care se văd întîia oară s-ar fi prelungit pînă cînd unul dintre ei ar fi avut curajul inițiativei celei dintîi banalități preliminară, gen: „Cum vi se pare orașul nostru?”, sau: „Nu cunoșteam pînă acum Palatul de Justiție”.

Dar prezența lui Luli între ei era ca o reculegere printre trandafiri galbeni. Și unul și altul se gîndeau la ea, privind-o din două părți, deopotrivă de nouă pentru amîndoi. Astfel, privirile lor se întîlniră, solidare, într-o înduioșare bărbătească.

Luli se ridică, dispărînd după biroul lui Teodor Novleanu. Se auzi un zăngănit de chei. Și Luli apăru de acolo cu o tăblăluță pe care erau toate cele trebuitoare cafelei negre.

— De unde știai mata, domnișoară, misterele acestui birou?

— De la dadaia.

— Aha!

— Cine-i dadaia! întrebă Catul Bogdan.

— Cum, nu ți-a spus? se minună Teodor Novleanu.

De deasupra flăcărilor care-și începeau menuetul de toporăși, Luli schimbă un zîmbet cu Catul Bogdan: cine i-ar fi crezut că nu schimbaseră în totul decît vreo cîteva cuvinte.

— Dadaia e cel mai important personaj al casei noastre, îl informă Teodor Novleanu. E fosta dadacă a lui Luli.

— Acuma știi, interveni Catul Bogdan; bătrîna din gara cu cireșe, preciză el pentru Luli, care înțelese și se roși deasupra ibricului, aflînd abea acum că o văzuse înainte de a-l vedea, că o privise cum plîngea fiindcă-i căzuseră cireșele.

Dar „gara cu cireșe” era o gară prea puțin explicită pentru Teodor Novleanu, care pricepu că nu era o gară pentru el, și le-o lăsă.

Și el și Catul Bogdan o priveau tot pe Luli care făcea cafeaua, dar gîndurile lor o situau în două decoruri osebite: unul în trecut, altul în viitor.

Teodor Novleanu o mai păstra în casa lui, așa cum e văzuse crescînd, amintindu-și-o în toate odăile, și la toate

vrîstele, simțind în același timp cum se umple casa amintirii, și cum se golește casa viitorului.

Catul Bogdan își lumina cu prezența ei casa de la lași, măsurându-i prin Luli lugubra singurătate de pînă atunci, cavoul strigoiiului de ieri.

Luli îi servi pe rînd.

Teodor Novleanu oferi țigări lui Catul Bogdan.

— Mulțumesc, nu mai fumez. M-am lăsat.

— De cînd? se miră incredul Teodor Novleanu.

— De acum.

Cu gura deschisă de uimire, Teodor Novleanu privi alternativ pe Luli și pe Catul Bogdan.

Luli se roșise pînă în vîrful urechilor. După ce aprinse țigara tatălui ei, stinse flacăra chibritului și întinse mina lui Catul Bogdan, care i-o cuprinse, sărutînd-o lung. Luli se așeză alături de el. Patru ochi îl priveau pe Teodor Novleanu.

Pînă cînd răspunzîndu-le, Teodor Novleanu vorbi încet:

— Și unde vreți să facem nunta?

— La via noastră, papa.

— Bine. La via ta, fetițo.

XII

DADAIA ȘTIA CEVA; GABRIELA bănuia numai.

Cu o zi înainte, spre sară, văzînd furtuna, dadaia luase impermeabilul și galoșii lui Luli, pornind după ea cu umbrela. Ajunsese la timp. Și cum avea ochi buni, de departe o recunoscuse pe Luli printre fetele care ieșeau de la școală. Văzuse apoi retragerea lor din fața ploii, fuga lui Luli în ploaie, și-n urma ei, domnul pe care-l

lătrase Moșu vrînd să-l muște, suindu-se într-o trăsură și pornind după fetița ei.

Dadaia se înapoiase acasă mai posomorită ca de obicei, dar nu spuse o vorbă nimănui, — nici lui Luli care se înapoiase cam târziu trecînd tot prin bucătărie, îmbujorată și cu ochii foarte strălucitori.

— Dadaie, s-au pus la masă?

— Pus.

Luli intrase de-a dreptul în sufragerie, fără să-și poată ascunde nici obrazii, nici ochii.

— Nu te-a prins ploaia, fetiço? o întrebase tatăl ei.

— Nu. Iertați-mă că am întîrziat. M-am refugiat la o prietenă și ne-am preparat împreună pentru oral.

Apoi se așezase la masă, mîncînd numai de formă, absentă.

— Luli dragă, nu te mai gîndi atîta la învățătură, o dojenise timid Angelica.

— Cum ai făcut teza la latină? o întrebase Gabriela.

Luli făcuse un efort vizibil să priceapă întrebarea, și-apoi răspunsese prea pripit:

— A, da, bine, cred că n-am multe greșeli.

— Antipatic profesor, exclamase Gabriela amintindu-și de întîlnirea din cancelarie cu Onisifor Brebu.

Luli tresărise cu obrazii incendiați și c-un fel de mînie interogativă în ochi. Dîndu-și seamă prea târziu că era vorba de Onisifor Brebu, nu de Catul Bogdan — se scuzase spunînd că-i obosită, și plecase de la masă, retrăgîndu-se în odaia ei.

După masa, Gabriela jucase o panțarolă cu soții Novleanu, devenind tot atît de distrată ca și Luli. La „noapte bună”, Teodor Novleanu îi spusese.

— Și mata lucrezi prea mult, Gabriela.

Nu era obosită. Era preocupată. O neliniște complexă, înnoirea din ea nu o justifica în totul, căci și schimbarea lui Luli o determina într-o măsură. Semnele de întrebare, care-i veneau dinspre Luli, nu fuseseră niciodată simple

curiozități. Și nici acum nu erau, eu toate că acum, nebulozitatea lirică de pînă atunci, cu nostalgiile ei, căpătase o orientare, un contur și aproape un scop. Totuși, inima ei avea încă bătăi ciudate pentru ființa lui Luli. Un an întreg trăise alături de Luli, avînd lingă ea emoția unei muzicalități continue. Misterul acestui prestigiu rezistase și la traiul comun, sporind încă, devenind însă mai explicabil prin apariția lui Lorelei, prin presimțirea lui Lorelei — și nu încetase nici în clipa cînd Gabriela descoperise dragostea cu ochii ei, în ea și în alți ochi. Nu luase prea în serios renunțarea lui Luli la scris. O socotea ca o simplă butadă juvenilă, poate negîndită. Nu poți renunța la cel mai înalt comandament al ființei tale. Dar acel „am să mă bucur de viață” al lui Luli o preocupa, mai ales după apariția ei tîrzie la masă, cu ochi și obraji care-i dădeau o frumuseță mai tulburătoare. Se întîmplase ceva care exalta în frumuseța exterioară a lui Luli sufletul care devenea un parfum sensibil. Aderența sufletească a Gabrielei la ființa lui Luli era atît de mare și de permanentă, încît n-avea nevoie să o observe, pentru a simți schimbările din ea. Deși nu le știa cauza. Aceeași senzație de parfum adus de briza în largul mării, fără ca ochiul să vadă țărnul înflorit. Și aceeași pasionată impulsivitate — absurdă acum, de cînd purta în ea chipul unui bărbat, — de-a desluși cine-i cel cuprins în sufletul lui Luli.

Nu îndrăznise să o întrebă nimic, nici măcar să intre în odaia ei, deși văzuse, după lumina de subt ușă, că Luli nu doarme, și mai apoi o auzise, după miezul nopții, furișîndu-se în grădină. O spionase de la fereastră, temîndu-se și sperînd, tot atît de nebunește, că va vedea alături de Luli o umbră, că va auzi dintr-acolo șoapte. Dar nu văzuse, nici nu auzise nimic. Plimbarea lui Luli prin grădiniță era de o sălbatecă puritate. Mergea încet, sprintenă în halatul roș, încins cu o centură, fără să se aplece asupra florilor, rămînînd uneori cu capul printre

stele, purtat de. gîtul ei, frumos ca cel pe care și l-a dat sieși penelul lui Raphael într-un autoportret.

Iubea? sau își căuta în singurătatea nopții, mîndră, „marele cîntec?”... Dacă ar fi avut curajul să-i tulbure plimbarea, Gabriela ar fi întîmpinat-o, spunîndu-i: „Ce face tînărul meu Hamlet?” Dar îi lipsise acest curaj. Nu îndrăznise să-i impuie tovărășia ei, deși semînța insomniei era și-n ea. Adormise tîrziu, avînd visuri ciudate. Dimineața pe la zece, întrebuse de Luli: plecase. Unde? Nu știa nimeni. Examenul era suspendat, pentru a se da rezultatul lucrărilor scrise. Unde putea fi? Pe la unsprezece, Luli se înapoiase, aducînd dimineața pe obraz, parcă suflată cu un abur de argint. Nu spusese nimic. Spre surprinderea Angelicăi și mai ales a Gabrielei, mîncase devreme o dată cu Teodor Novleanu, pretextînd că vrea să recapituleze materiile pentru oral, în tovărășia unui grup de fete. Angelica o crezuse, dar Gabriela nu, fiindcă știa dintr-o veche experiență că Luli nu face nimic în turmă și cu turma. Cît timp fusese Luli-boy, participase mereu la zburdălniciile camaradelor, dar de fapt se punea în fruntea propriului ei tumult, încorporînd în el forme exterioare. De cînd însă apăruse sufletul lui Lorelei, se închidea în ea ca într-o armură solitară. Așa că pentru Gabriela, învățătura în comun era un evident neadevăr.

Lipsise toată după-amiaza. Intre timp, Teodor Novleanu, care niciodată nu-și întrerupea slujba, apăruse acasă, pe la cinci, tocmai cînd Gabriela se pregătea să iasă în oraș, în speranța că-l va întîlni pe Catul Bogdan, își amînase plecarea, presimțind că se întîmplă ceva anormal. Într-adevăr, după vreun ceas, Angelica apăruse plînsă, dar înseninată, fără să-i spuie nimic, deși Angelica nici nu știa, nici nu putea să ascundă. Teodor Novleanu plecase din nou.

Plecase și Gabriela după el, luînd-o încet pe Ulița Domnească, descoperind-o goală și pustie din tei în tei, dintr-un capăt pînă-n celălalt. Cînd se înapoiase acasă,

găsise pregătiri de masă mare. Angelica era la bucătărie: eveniment. Sofrageria era plină de pachete, sticle, cutii, fructe.

— Angelica, avem musafiri? o întrebase în sfârșit Gabriela.

Angelica prepara o cremă savantă. Roză de aburii vanilați, poate prea roză, oftase un: „avem*4.

— Pe cine?

— Pe profesorul Bogdan.

— Catul Bogdan?

— Nu știu exact. Profesorul lui Luli.

— Cine 1-a invitat?

— Theo.

— Îl cunoștea mai de mult?

— Are să-ți spuie Luli.

Și-și aplecase din nou fața în aburii vanilați, devenind ea, transparenta Angelica, mai enigmatică decît sfinxul din calea lui Oedip.

*

De atunci o aștepta pe Luli, pregătindu-se pentru Catul Bogdan. Surpriza bucuriei venise o dată cu paroxismul neliniștei, dînd parcă sunetul a două coarde cîntate de același arcuș. Pe de o parte, era poate singura ocazie de-a-l vedea pe Catul Bogdan de aproape în intimitatea unei case cu puține persoane, de-a sta de vorbă cu el. Din acest punct de vedere, emoția ei depășea febrilitatea pregătirilor pentru întîiul bal. Se verificase în toate oglinzile, cum ai încerca îndelung și cu de-amănuntul claviatura unui pian de concert. Făcea neconținute proiecte vestimentare, umplîndu-și odaia cu multicolora dezordine a rochiilor răsturnate pe scaune, pe canapele și pe pat, avîndu-le delaoaltă ca pe-o paletă premergătoarei picturii neîncepute. Încercase mai multe pieptănături, amintindu-și în oglindă cu mîndria a două mîni, că în romanele lui, Catul Bogdan era adversarul părului scurt și preamăritorul părului lung. Părul Gabrielei

era lung și bogat ca ploile de stele în nopțile de august, avînd rugini de toamnă și parfum de vară.

Dar chiar în această clipă de beție în oglindă, amintirea lui Luli îi întunecă părul bucuriei, ca o noapte stăpînitore de început de lume, înainte ca Dumnezeu să fi poruncit: „Lumină”.

Se opri multă vreme îngîndurată la fereastră, pînă eind învinse absurdul spaimei.

Apoi aruncă priviri recapitulative prin romanele lui Catul Bogdan, scoborîte de pe raftul cărților și desfăcute pe pat, printre rochii, împrăștiindu-și totodată amintirea întregii literaturi cunoscută de ea, proiectîndu-și astfel cochetăria asupra celor văzute și asupra celor nevăzute.

Dintr-o carte de pe birou, căzu o scrisoare de la Matei Dima, nedeschisă. Era răspunsul la scrisoarea pe care i-o scrisese de la vie, dintr-un sentiment de mărinimie, pe care acum îl rîgreta. Căci provocase desigur alte complicații, o recrudescență de speranțe și pretenții. Intr-adevăr, în plicul ei nedeschis, scrisoarea era atît de voluminoasă, încît greutatea ei în mînă devenea o povară pe inimă; o izgoni din drumul ochilor, într-un saltar — reluîndu-și rochiile, cărțile, părul și gîndurile.

Dar vibrația acestei cochetării nu era numai drumul întîmpinării lui Catul Bogdan, ci și o fugă de neliniștea din urmă, care uneori îi apărea înainte, dintr-acolo unde-l aștepta pe Catul Bogdan.

De unde-l cunoștea Teodor Novleanu? Nu făcuse pînă atunci nici o aluzie la el, deși era la curent cu sosirea lui la Galați și cu rolul lui de președinte al comisiunii de bacalaureat. E drept că Teodor Novleanu era personificarea discreției. Dar era ospitalier și foarte prietenos. Dacă erau vechi cunoștințe, de ce nu-l întîmpinase cu ceilalți gălățeni în cancelaria liceului unde fusese sărbătorit? Și de ce nu pomenise nimic despre el, măcar ia treacăt?... În definitiv, asta era explicabil. Ca și Luli, Teodor Novleanu era un singuratic. În afară de ai lui”

avea foarte puține relații, cu toate că nu era nici mizantrop, nici ursuz. Dar adorația lui pentru Angelica și Luli, și bucuria de-a le distra pe ele, făceau inutile orice alte distracții. Chiar dacă-l cunoscuse pe Catul Bogdan mai de mult și de ajuns de intim, evitase să-l revadă în alai. Probabil că îl întâlnise pe stradă, întâmplător — avînd mai mult noroc decît ea — și revăzîndu-l amical, îl poftise la masă. Nimic extraordinar.

Dar de ce atunci atîta mister? De ce Teodor Novleanu venise acasă în timpul zilei — niciodată nu se mai întîmplase așa ceva —, de ce plînsese Angelica, evitînd lămuririle firești, de ce acel „are să-ți spuie Luli!”...

Ce legătură între Luli și Catul Bogdan? Eleva lui? Asta nu era o legătură, ci dimpotrivă, o prăpastie. Gîndul Gabrielei se întoarse cu patru zile în urmă, în trenul Iași - Galați. Ea adormise. Între timp, Luli oferise un rest de cafea neagră din termos lui Catul Bogdan pe care nu-l cunoștea, fiindcă-i venise rău în tren, fără să știe cine-i. Nu vorbise nimic. Așa-i spusese Luli, chiar în noaptea sosirii la Galați. Luli nu mințea. Pîna atunci, de cînd o cunoștea, n-o auzise niciodată mințind. Putea să tacă, să refuze de-a spune unele lucruri, dar nu să mintă. Oare?... Era posibil ca un om de calitate a lui Catul Bogdan, a cărui bună-creștere era evidentă din clipa cînd îl vedeai, să nu se prezinte unei domnișoare care-i făcuse un serviciu în tren? Imposibil. Cel puțin logica așa hotăra. Atunci Luli mințise. De ce? Pudoarea unei emoții?

Dacă ea, Gabriela, l-ar fi cunoscut în astfel de condiții pe Catul Bogdan, în timp ce Luli ar fi dormit, s-ar fi grăbit să istorisească lui Luli pe cine cunoscuse? Nu. Categoric nu. Astfel de secrete nu se destăinuiesc decît după mult timp. De altfel, nici ea nu pomenise nimic lui Luli despre scena din cancelarie. De fapt, nici n-ar fi avut ce să-i spuie. „M-a privit pasionat?”. Ar fi trivializat o privire, o beție a inimii, și tăcerea adunată în jurul lor. Să-i fi istorisit cuvîntarea lui? E ca și cum, întorcîndu-te de la un

concert, ai cînta fără glas ceea te ai ascultat înălțîndu-se dintr-o orchestră.

Și de altfel, prietenia lor nu se clădise pe confidențe reciproce, ci se formase din simpatia unei armonioase conviețuiri, cu tăceri care se respectau reciproc. Așadar nu numai că spovedania nu devenea o obligație, dar n-aveau între ele nici deprinderea ei. Singura confesiune cu caracter mai intim era Matei Dima. Dar Matei Dima era atît de exterior inimii ei, încît vorbind despre el, istorisea lui Luli un succes feminin — prețios ca atare — fără să-și deschidă inima neatinsă.

Apariția lui Catul Bogdan însă. care făcuse din inima ei fereastră dinspre el o întunecase opac și pentru Luli.

Firesc era deci ca și Luli să fie la fel.

Dar nu era posibil. Patru zile! Și Luli plină de apariția lui Lorelei: mîndră de-a fi cîntec și amforă pe umărul lumii. O Luli preocupată anxios de trecerea bacalaureatului. O Luli elevă în clasa opta, față de un profesor universitar...

Și apoi privirile lui din cancelaria școlii. Ș-apoi ofranda teilor înfloriți.

Și apoi oglinda. Era tînără. Era frumoasă. Rochiile ei nu ascundeau viclean o minciună.

Începu să se îmbrace, plecînd din oglindă ca dintr-o apă de vară cu maluri tainice.

Dar Luli?

Tresări ca atunci cînd auzi cîntat afară un cîntec început în gînd, căci auzi la ușă ciocănitură și glasul lui Luli:

— Gabico...

— Luli, un moment numai și vin.

— Faci farmece? glumi glasul de dincolo. Știi pe cine avem diseară la masă?

— Nu. Știu numai că avem un musafir.

— Pe Catul Bogdan. Gabico, Gabico, Gabico, știi cine-i?

— Întrebă glasul care avea în tinereță lui aurul trîmbițelor sfinte.

- Cine-i? întrebă Gabriela stupid.
- Logodnicul meu.
- Al tău? murmură în șoaptă Gabriela, moale ca zăpada lunecată de?pe o streșină.
- Gabico, nu spui nimic?
- Felicitările mele.
- Nu mă săruți?
- Ce faci acolo, Gabico?
- Mă îmbrac.

Plîngea, privind ușa odăii ca cineva care-a intrat liber, aflînd că-i condamnat la muncă silnică pe viață.

PARTEA A PATRA

Prietenul Nathan

NATHAN SABBETAI CONTRAZICEA atît de categoric specificul evreiesc, așa cum e formulat în țările cu șoapte, murmure și mișcări antisemite, încît în cercurile agresiv naționaliste se spunea despre el că e un evreu ratat. Astfel, intransigenții eludau recunoașterea impusă măcar de cochetăria obiectivității, că sînt și evrei de treabă. Ratat îl socoteau și evreii, dar nu ca evreu, ci ca om, imputîndu-i în fond tot absența spiritului practic și a ambiției sociale. Iar în celelalte cercuri românești, neutre, pasive sau indiferente, fizionomia strict individuală a acestui „evreu ratat” era definită cu expresia pe care Kipling o pune în gura taciturnă și exotic înțeleaptă a lamaului tibetan, de cîte ori acesta se adresează providențialului Kim: „Prietenul tuturor”.

Într-adevăr, Nathan, deloc prietenul lui însuși după canoanele vieții practice, era în schimb prietenul tuturor: adică omul oricînd disponibil, care se devotează, oarecum distrîndu-se, grijelor, nevoilor și chiar capriciilor tuturor cunoscuților, făcîndu-le pe deasupra și daruri subtile, îndatorînd astfel dezinteresat; numai dacă satisfacția de ajuns de platonice de-a răsplăti zîmbetul surprizei agreabile și al solitudinii eficace nu e integrată și ea în categoria „interes”.

Nu avea nici o trăsătură de aventurier. Nu apăruse ca atîția alții, după război, zvîrlit de trapa izbucnirilor subterane, fără biografie ostensibilă, cu trecutul ermetic

drapat de avere, ademenind și aservind lumea bună și pe-a oamenilor zilei, prin balul banului, cu scopul de-a o exploata sau escroca mai târziu. Nathan era în lași, cu firești intermitențe, de cînd se născuse. Și era și din lași, pi in durata cîtorva generații notorii. Casele Sabbetai de la Copou — denumite popular și acuma „casele spaniolului”, deși aparțineau prin licitație unui misii cu nume în;ici”, înainte de-a deveni bancher și moșier cu nume în „eseu”, — erau contemporane cu casele Dumșa, Bour, Zmeu și Ianov; ca și acestea, deveniseră o armonie ieșană prin vechimea lor plastic încorporată amintirilor trecutului. Trecerea lor recentă în alte mîni, tot evreiești ce-i drept, deștepta același regret în priviri și același oftat boierilor scăpătați ai lașului, ca și înstrăinarea caselor autohtone. Acest regret și acest oftat erau semnele exterioare ale fenomenului imponderabil care netezise calea lui Nathan spre intimitatea familiilor neaoșe. Stăpînitorii succesivi ai acestor case, ascendenții lui Nathan, după ce câștigaseră averea proverbială prin muncă rapace și crude victorii, folosindu-se de ea ca de o armă de luptă, pierduseră treptat, într-o descreștere ereditară, frusta energie a celor dintîi Sabbetai, conchistadorii banului, mulțumindu-se împovărați să nu-l scape. Așa că, în timp. marea avere a neamului Sabbetai, încă înainte de-a se fărîmița, ostenise, căpătînd acea nobleță melancolică pe care toamna o dă și pădurilor și averilor.

Bogat, Nathan n-ar fi fost pentru societatea moldovenească decît un evreu bogat, adică încă un evreu îmbogățit în Moldova. Și oricare ar fi fost specificul său, nimeni nu i-ar fi iertat aurul, chiar dacă i l-ar fi primit. Sărac însă, adică sărăcit după război în aceeași Moldovă, tocmai în epoca celor mai cinice îmbogățiri, Nathan era ca și boierii pămînteni, aurul dus devenind un fel de nobleță locală. Iată de ce, fără să deție nici o putere temporară, Nathan frecventa toate familiile bune ieșene,

avînd însă un loc în intimitatea lor, nu în salonul raporturilor și tributurilor sociale.

De fapt însă, Nathan nu era sărac. Părea numai, starea lui actuală fiind proiectată comparativ pe averea Sabbetailor de ieri, așa cum spui unui obez care-a pierdut douăzeci de kilograme după o cură la Marienbad: „Vai, cum ai slăbit” — cu toate că față de ponderea omului normal, fostul obez tot robust e.

Nathan mai avea cîte ceva: resturile, suficiente pentru a întemeia o nouă avere, dacă Nathan ar fi semănat celui dinții Sabbetai ai neamului. Dar Nathan, în loc să descurce ceea ce moștenise, lichidase pur și simplu, comod ca un autentic moldovean. Cînd murise tatăl lui, Nathan era la Paris unde îl însoțise pe Catul Bogdan, făcîndu-și împreună cu el doctoratul în litere. Venise de acolo numai pentru înmormîntare. Grăbit să se întoarcă la Paris, dăduse depline puteri unui avocat să lichideze averea. Cel cu deplinele puteri fusese de ajuns de mărinimos cu Nathan, dîndu-i și lui ceva. Cum avocatul îi era și coleg de școală, Nathan nu insistase, preferînd să renunțe la un proces penibil decît să-și nemulțumească prietenul care afirma sus și tare că-l servise dezinteresat.

Se înapoiase de la Paris o dată cu Catul Bogdan, devenind în țară un fel de impresar al acestuia. Cu asta se ocupase în primii ani, dînd dovadă de o energie practică și de o subtilitate — pentru altul — care l-ar fi umplut de amară mîndrie pe strămoșul său. Într-adevăr, Catul Bogdan își datora catedra universitară exclusiv lui Nathan. Întrucît valoarea intrinsecă a unui doctor de la Sorbona cu numeroase lucrări publicate e cu totul insuficientă pentru obținerea unei catedre. Studiile, oricît de strălucite, și afirmarea unei personalități culturale, oricît de evidentă, pot aduce aplauze platonice prin presă, reviste și viu grai. Universitatea însă e o cetate care trebuie cucerită prin altfel de lupte, cucerirea ei dovedind

mai degrabă vocațiunea arivismului social, decît valoarea recunoscută și promovată la locul ei firesc.

Catul Bogdan, fiul lui Aristide Bogdan — papa Mito —, cunoștea încă de pe cînd era în liceu dedesubturile universitare, din gura de țăță masculină a universitarului său tată. Venind în țară, se izolase în casa moștenită de la mama lui, într-un lași pe care nu-l frecventa, începîndu-și monologul de romancier, fără să se preocupe de Universitate.

Averea pe care i-o lăsase mama lui îi asigura independența materială. De mai mult n-avea nevoie. Asta din punct de vedere strict practic. Iar din punct de vedere intelectual, scrisul solitar în armonia unei case retrase, fără soție, fără copii, fără vizite, nu era un efort impus și acceptat, o constrîngere laborioasă, ci expresia pură a unei vocațiuni și a unei voluptăți, față de care Universitatea îi apărea ca o respingătoare mahala a culturii oficiale.

Nathan însă era de altă părere. De la început devenise adversarul izolării, semnalînd stăruitor lui Catul Bogdan primejdiile ei, mai ales pentru un scriitor.

— Un romancier, mai cu seamă la vrîsta ta, nu poate trăi numai din amintirea vieții de pînă acum. Asta înseamnă să te limitezi la copilărie și tinereță, pierzînd experiența contactului matur cu viața. Un poet ar putea să o facă; un romancier — nu. În fond, tu te temi de viață...

Concluzia aceasta avea darul să-l irite pe acest Catul Bogdan, tocmai fiindcă se simțea vulnerabil din acest punct de vedere. Natural, invoca o serie de argumente și de teorii, devenind avocatul unei slăbiciuni, neacceptînd să fie judecătorul ei. Și el susținea că romancierul e condiționat în primul rînd de experiența directă a vieții, de trăirea ei spontană, dezinteresată. Dar că intensitatea cea mai mare a trăirii o au copilăria și tinerețea; atunci cînd nu te cunoști, cînd începi să te descoperi, prin mirări

și comparație cu ceilalți în copilărie, prin elanuri și analize în tinerețe. Dacă ești viu și sănătos, pînă la douăzeci și cinci de ani, ai acumulat suficientă experiență ca să te poți socoti demobilizat din viața combativă erecti vă, trăită anonim în rîndurile celorlalți. De-atunci încolo poți începe „marea vînătoare”: așa definea el genul lui de creațiune — fără să mai trăiești în actualitate cum ai trăit pînă atunci. Viața e în tine cu tot materialul ei brut, așteptînd descoperirea esențelor ei și transfigurarea lor prin chimia creațiunii literare. Dar între timp, cu toate că nu mai participi la viață ca pînă atunci, nu mori, nu te îndepărtezi de ea, n-o uiți. O trăiești numai marginal ca spectator. Pentru un om obișnuit, evident că o astfel de pasivitate contemplativă echivalează cu o renunțare la viață, cu o prăfuire și o ruginire. Dar scriitorul nici odată nu e simplu spectator, chiar dacă nu participă direct la o acțiune. Văzînd-o numai, în treacăt, chiar, o trăiește intuitiv, completîndu-i imaginativ lacunele și hiatusurile, fără ca aceste interpretări și reconstituiri să aibă caracterul unui placaj arbitrar, pentru motivul că scriitorul deține toate esențele vieții, toate diversitățile ei. Unicitatea scriitorului conține toate mulțimile, picătura lui psihologică cuprinde tot spațiul astral, fiind prin aceasta magică și privilegiată față de a omului comun...

— Acesta sînt eu care nu recunosc universalitatea picăturii tale privilegiate, zîmbea Nathan fără supărare.

Dar dacă Nathan n-avea universalitatea picăturii magice, avea în schimb stăruința ei. Se vedeau seara, la masă — Nathan era singurul și permanentul oaspete al lui Catul Bogdan — și prelungindu-și discuțiile pînă după miezul nopții, cu țigări și cafele negre. Și Nathan, seară cu seară, reedita același atac: contactul direct cu viața, intercalînd mereu ca un refren: „Vezi cazul Anteu”.

Pînă cînd, exasperat și extenuat, fiindcă într-adevăr, mai ales în timpul scrisului, refrenul acesta era deprimant, semănînd germenul neîncrederii în orgoliul

creațiunii — Catul Bogdan, renunțând la strategiile ironiei aparent calme, îl somase:

— Soluția?

— Hai să facem o plimbare, un chef, o ștrapață, ca la Paris, nu mai mult, răspunsese Nathan amuzat de rezultat.

— Asta numești tu contact direct cu viața?

— Și asta. Tu ți-ai pierdut și viciile de când ai venit la Iași. Viciile sociale, căci tutunul, cafeaua și scrisul sînt vicii solitare: călugărești.

Și în sfîrșit, după glume, Nathan făcuse propunerea pe care o studiasese cu încetul: o catedră universitară.

Catul Bogdan izbucnise categoric:

— Niciodată. Prefer să fac curte unei bucătărese, decît să pup mîna Universității.

— Nu-i nevoie să o pupi tu.

— Altfel nu se poate. Cunosc moravurile.

— Le cunosc și eu. Am s-o pup eu, glumise Nathan, bagatelizîndu-și devotamentul.

Și, într-adevăr, izbutise, distrîndu-se pe deasupra: asta era singura lui răsplată. Pentru acest scop numai, scosese un ziar local, impunîndu-l în scurt timp opiniei publice. Făcuse întîiul cal troian. Al doilea era și mai etern: femeile. Nu exista bărbat care să fie mai ideal prieten pentru o femeie, decît Nathan. Mai dinții, fiindcă nu le făcea curte. Și necerîndu-le dragoste, le oferea numai foloase și măguliri. Tuturora le dădea impresia că sînt inteligente, fiindcă niciodată n-avea aerul că le contrazice, refăcînd foarte măgulitor fiecare vorbă, apreciere și judecată de-a lor, dîndu-le expresie subtilă, argumente și documentare, ca și cum s-ar fi mărginit să dezvolte, în calitate de subaltern intelectual, lapidaritatea prețioasă a vorbelor lor sintetice. Niciodată Nathan nu spunea unei femei: „N-ai dreptate”. Dar întotdeauna îi atribuia fără să știe dreptatea lui, avînd aerul că el o acceptă pe-a ei, descifrînd-o numai prin vorbele lui. Apoi

Nathan era pentru femei, și *Larousse* și *Badeker* și jurnal de mode, adică informator, sfetnic și călăuză universală. Nathan cetise: ca să le servească literatură de-a gata. Nathan călătorise: ca să aibă ce le povesti. Nathan era la curent prin reviste cu toate fluctuațiunile și nuanțele modelor occidentale: ca să le poată asista și lămuri. Nathan minease la cele mai bune restaurante de la Paris împrietenindu-se cu bucătarii lor: ca să le poată iniția. Nathan avea reviste de arhitectură modernă, reviste sportive, reviste agricole, era la curent cu cele mai recente produse farmaceutice — pentru migrene, slăbit, îngrășat, fortificat, anemie, insomnie, recalcierea organismului, — cunoștea toate mărcile de automobile și motociclete, avea prieteni în Orient care-i trimeteau țigări rare, știa să cetească în palmă, în cafea, să dea în cărți și să facă o grafologie care dădea impresia doamnei sau domnișoarei cu manuscrisul că e mai complexă chiar decît spera în clipele unui amor antropofag pentru cele precedente — Nathan știa prețul lemnului, prețul caselor, prețul legumelor, și avea și darul de-a recomanda servitoare în momente de criză; Nathan pierdea la cărți glumind, deși bărbații spuneau despre el că e cel mai bun jucător de bridge și șah; Nathan nu venea niciodată la masă fără să nu aducă surprize delectabile, iar dacă doamnele prietene erau mame, copiii lor, de Anul nou, primeau de la Nathan jucării întotdeauna originale și de bună calitate; apoi, deși Nathan, după întoarcerea de la Paris, deschisese la Iași o librărie cu ediții rare — mai mult dăruite decît vîndute —, parfumeriile pe care le aducea diverselor sale prietene presupuneau că are și o parfumerie moștenită de la o „Madame Darmeé” sau de la o altă veche casă ieșeană — de pe vremea cucoanelor trecutului —, căci toate sticlele aduse de Nathan purtau în ele, ca lumina de soare a unui țărîm înflorit în versurile unui Ronsard, parfumurile de înaltă și suavă artă ale lui „Guerlain” și acele „Sapocetti” care lasă mîinilor și

obrazului o dulceață de fruct și un parfum de floarea abea amintită...

Și în sfârșit, Nathan, fără să fie urât, nu era nici frumos ca să poată compromite pe cineva. Avea, ce-i drept, ochii Sabbetailor, unicele pietre prețioase aduse din Spania de cel dinții Sabbetai, și transmise neamului ca o bijuterie ereditară. Ochi negri cu noaptea diamantelor în ei, și gene pe care îndeobște femeile cochete le cumpără. Dar restul era divers, fără nici o pretenție. Nas cam mare, buze cam groase, obraji slabi și albăstirii de părul care chiar și ras le dădea o umbră de oțel, umeri înguști și aplecați, și un păr pana-corbului care-i cădea mereu pe fruntea încrețită. Se îmbrăca bătrânește, fără să-l preocupe modele cu care era la curent numai pentru alții, umblînd cu pantofi lați, cu talpă groasă de crepe, ca și cum comoditatea exagerată ar fi fost singura lui preocupare, alegîndu-și în numele ei haine de o confortabilă lărgime cu buzunarele întotdeauna diformate de cărți și pachete. O singură cochetărie permanentă: mîinile. Le avea frumoase, și le îngrijea cu pietate, parcă cinstind prin ele orientul de unde veneau. Nu cu unghii roșii, desigur. Le îngrijea conturul, nu culoarea, netrivializînd-o cu acele lacuri stridente pe care le combătea numai la femeile pe care le stima.

Astfel că Nathan, în calitate de intim al unei case, nu alarma pe nici un bărbat, nici unul făcîndu-i cinstea geloziei. Nathan nu profita nici de vanitoasa credulitate a soților, nici de libertatea femeilor moderne; nu fiindcă nu le-ar fi dorit pe unele dintre ele, dar fiindcă evita încurcăturile cu cei pe care-i frecventa, știind și din lecturi și din experiența altora, observată de el, avantajul de-a nu fi amantul unei femei cu care rămîi mereu prieten, atunci cînd alte mii de femei îți oferă pur ceea ce strică prieteniei. De aceea își căuta aventurile în altă lume decît aceea pe care-o frecventa, într-o categorie inferioară lui ca nume și situație socială. „Pisicile de Angora sînt

decorative, dar nu-s bune pentru motani”, explicase el lui Catul Bogdan preferința lui amoroasă pentru „fetele de jos”. Le descoperea pe la cinematografe și pe stradă, în zilele de sărbătoare când magazinele sînt închise, fără să se jeneze, deci nici să se ascundă. Prietenele lui îl tachinau, dar îl și cercetau, aprinse. Deci și prin aceste experiențe, le servea pagini de literatură frivolă, distrîndu-le încă și din acest punct de vedere, fără să le solicite altceva decît urechile.

Grație ziarului și femeilor, Catul Bogdan devenise profesor universitar, abea deranjîndu-se pentru cîteva vizite de politeță. Restul îl aranjase Nathan.

Catul Bogdan făcuse lecția de deschidere în aulă, într-o aulă împodobită de Nathan cu mulțimea prietenelor lui. Cu toate că lecția fusese într-adevăr „o lecție”, voluntar și impertinent ermetică pentru auditoriul monden, succesul depășise intenția și așteptarea lui Catul Bogdan. Plăcuse ca bărbat, devenind dintr-o dată cea mai recentă vedetă masculină a lașului. „Un Garry Cooper” cu părul alb, spusese cineva, cinematografizîndu-și impresia, ceea ce era foarte la modă, artiștii cinematografului devenind termenul de comparație al acestei epoci ignare, așa cum odinioară erau statuile celebre, împrejurarea că lecția era savantă ca fond și severă ca expresie, despuiată de orișice pigment literar, cu toate că profesorul era un romancier apreciat și ca stilist, — lăsase libertate femeilor să privească bărbatul și să-i asculte glasul. Bărbatul impresiona prin înălțime și eleganța ei aristocratică, prin originalul contrast dintre părul alb și ochii negri, prin mîinile lui „de amant” — cum le numise Agatha Bogdan, acordînd acestor mîni fiorul incestului — și prin sobrietatea ținutei. Glasul suna viril, dînd contur vibrant vorbelor formate de niște buze umede și roșii.

Nathan sperase mult după lecția de deschidere și-și concretizase speranța dăruind lui Catul Bogdan chiar în acea seară o ediție rară a memoriilor lui Cassanova.

— Dragă Tani, spusese el, Troia e cucerită.

— Da, am intrat la Universitate, oftase ironic Catul Bogdan.

— Nu, protestase Nathan. Troia ești tu. Asta-i cacialmauă. Pe ceilalți i-am adus în tine; altfel, numirea ta la Universitate n-ar mai fi avut nici un haz între noi doi.

Sperase. Dar se înșelase. Căci de atunci, Catul Bogdan, constrâns să-și facă lecțiile regulat — și le făcea cu scrupulozitate aproape pedantă — nu acorda „celorlalți” decât orele universitare. Un contact profesional cu lumea, care curînd devenise un automatism, lăsîndu-l pe Catul Bogdan tot atît de stăpîn pe el, sau de captiv în el, ca și pînă atunci.

— Scriitor și profesor, și totuși la o parte de viață! Dragă Tani, deviza ta e epitaful pe care singură și l-a făcut Marguerite d'Autriche: „Cy gist Margot, la gentil aemoiselle, — Qu'ha deux maris et encore est pucelle”.

Nathan însă nu desperase. Încercase să-l amestece în politică. Iar începuse cu „cazul Anteu”. Dar în privința politicei, Catul Bogdan era ireductibil. Îi simțea numai ridicolul, nu și măreția de-a umbla cu degete de om prin destinul și evenimentele unei colectivități. Și apoi, politica cerea prea mult timp. Așa că se mărginea să-l asculte pe Nathan care spunea și lucruri juste despre inițierea intimă la viața socială prin politică, și lucruri amuzante, documentînd „voluptatea caragialismului”, — dar făcînd ca acei soldați anecdotici italieni care aplaudă discursul căpitanului, lăsîndu-l însă să plece singur din tranșee spre inamic.

Pînă cînd Nathan renunțase la captarea politică.

De atunci însă, sperase într-un mare amor.

— Dragostea arde, dar lipsa dragostii usucă. Aviz refractarilor.

Catul Bogdan îi răspundea calm, enumerînd romanele scrise de el în care dragostea era mereu prezentă.

— Am iubit pe... și am iubit cu..., specifica el eroinele iubite și eroii îndrăgostiți de ele.

— Am înghețat la Polul Nord... la cinematograful, și am avut cancer, lepră, friguri galbene și toate bolile, prin cărțile de medicină pe care le-am studiat.

— Nathanael, Nathanael, spiritul tău iudaic nu-i invenția mea!

— Just, dragă Tani, e invenția părinților mei care n-au pretins că mă „fac” scriindu-mă într-o carte, lăsând latinității tale contrarul. Să întocmim un inventar al vieții tale. Avînd cinstea de-a-ți fi biograf, am și obligația să știu tot despre tine. Pe cine ai iubit tu? Arată-mi în viața ta o singură dragoste...

— N-am iubit pe nimeni, hotărîse întunecat și mîndru Catul Bogdan.

— Nu vrei?

— Probabil că nu pot.

— Atunci n-ai talent. Renunță la scris.

— De cînd talent = dragoste?

— De cînd talent = viață, și de cînd viață = dragoste. Arată-mi un scriitor autentic care să nu fi iubit. Nici unul. Cei care n-au iubit din prudență nu sînt scriitori, fiindcă scriitorul ca și eroul e prea nebun ca să poată fi prudent. Cei care n-au iubit din înțelepciune sînt filosofi, și încă! Filosofia e nebunia învinsă, nu absența de nebunie. Tu n-ai iubit niciodată pe nimeni, decît pe tine; dar nici Narcis nu era hermafrodit. Iar de cînd ai început să scrii, ți-ai pierdut „nebulia”. Tani, adu-ți aminte: războiul, Parisul. Erai „nebul” uneori, știai să faci salturi mortale peste instinctul de conservare. Erai superb, Tani. Mai ales un evreu e sensibil la frumusețea „nebuliei”. Îți afirm: erai anormal uneori, adică depășeai normalul prin gesturi subite, imprevizibile, țîșnite din fundurile tale. care mă epatau. Tăritele nu fac explozii. Nici diamantele. Tu făceai. Dar nici atunci n-ai iubit, Acuma nu mai ești „nebul” niciodată. Trebuie să iubești, în realitate ar

trebui să spun: vei iubi — fiindcă sînt profetul tău. Ești intact. Ai acumulat fără să dai. Vine și ceasul dărnicii. Dar nu te închide, nu te ascunde. Vezi lume, frecventează femeii...

— Prietenele tale?

— Și pe ele. De ce nu? Eu nu-s Catul Bogdan. Sînt Nathan. Cu mine nici una nu simte nevoia de-a scoate sufletul de gală din dulap; sînt și rămîn în halat și-n papuci. Tu însă poți fi pentru feminitatea lor un bal psihologic. Le poți transfigura solicitînd în ele ceea ce nu simt în prezența mea. Poate că și printre ele poți găsi „cazul Anteu”. De ce nu? Fiindcă-s din Iași? Fiindcă trăiesc într-un oraș alături de tine? Dar de unde credința că dragostea o găsești numai departe, peste nouă mări și țări! Dragostea ca și surpriza poate veni de oriunde. Poți s-o găsești alături de tine chiar. Dar tu nu vrei. Sînt convins că n-ai habar că pe strada ta a început să apară la fereastra unei case o fată frumoasă...

— Știu.

— Cum știi? se minunase Nathan. -

— Știu. Am remarcat-o și eu. O fată cu cozi negre, care cetește la o fereastră alături de o pisică roșcată.

— Tani, sînt fericit. Aș fi în stare să ridic o biserică pe locul fetei cu cozi negre. Vra să zică ai remarcat-o. Și?...

— N-ajunge? Am remarcat-o. Eroul meu din romanul la care lucrez o vede în fiecare zi, cînd se întoarce din oraș, și întoarce capul ca să-i surprindă palpitarea genelor... Voi vedea ce se va mai întîmpla.

— Bine, Tani, ai și tîrît-o în roman? Iarăși continui în cărți ce n-ai trăit în viață? Ce n-ai avut curajul să trăiești. Nu! Ți-ai pierdut „nebunia”. Ești eroul de pe hîrtie.

Acesta era al doilea refren: „Ți-ai pierdut nebunia”, după „cazul Anteu”. Pe cit era de acomodat cu alții, pe-atît era de intransigent cu amicul său. Pe femeii nu le contrazicea niciodată; pe bărbați îi aproba întotdeauna. Pe Catul Bogdan însă, îl chinuia ca o urticarie, înfruntînd

chiar riscul de a-i deveni dezagreabil, avînd în schimb certitudinea că nu se poate dispensa de el.

Căci întovărășirea lor avea vechimea unei vieți; data din clasa șasea de liceu. Venit de la alt liceu, Catul Bogdan i se relevase printr-o „epatare”, cucerindu-l dintr-odată. Și în uniformă de liceu, Catul Bogdan avusese aceeași distincțiune, aceeași eleganță, aceeași sobră dezinvoltură. Venise la noul liceu, precedat de reputația că-i eminent dar și original, găsindu-l la noul liceu premiant pe Nathan. Colegii lor erau stimulați de perspectivele luptei pentru întâietate. La prima teză la română, toți așteptau cu mare nerăbdare rezultatul întâiei întreceri dintre cei doi frunțași rivali. Ce se întâmplase însă? Camaradul de bancă al lui Catul Bogdan era un elev mijlociu. Catul Bogdan îi făcuse teza în întregime, căpătînd zece pe teza cu alt nume, iar el își confecționase o teză telegrafică pentru care căpătase un șase cu mare indulgență.

O serie de astfel de gesturi școlare întregită cu accese ele temeritate care ieșeau din comun, față de director, diriginte și profesorii tirani, făcuse, din Nathan spectatorul admirativ intrigat al lui Catul Bogdan. Deveniseră tovarăși. Puteau să discute de la egal la egal, pe un alt plan decît al celorlalți camarazi, Nathan n-avea nici o meschinărie. Deveniseră prieteni. Universitatea, războiul făcut într-aceeași unitate și Parisul îi legase definitiv. Iar după întoarcerea de la Paris, Nathan, care era prototipul omului nepractic pentru el, devenise mentorul practic al lui Catul Bogdan, care nu făcea nimic fără de Nathan. El îi gira averea, el îl aproviziona cu cele necesare casei; haziaca, gospodina casei lui Catul Bogdan, o armeană din Basarabia, moștenită de la mama lui — fiind din acest punct de vedere subordonata lui Nathan. În sfîrșit, Nathan era unicul său prieten, unicul om care-i ținea tovărășie la masă, permanentul său interlocutor. Tot Nathan se ocupa și de editarea romanelor lui, făcîndu-i contractele cu

editorii bucureșteni, ocupându-se de publicitate, compensînd prin relațiile lui absența de relații a lui Catul Bogdan. Bineînțeles, în librăria lui Nathan, unde nu se vindea decît literatură străină, romanele lui Catul Bogdan aveau un privilegiu unic.

Așadar, Nathan îi era complet indispensabil. Nathan știa. De asta nu-l menaja.

Dar solitudinea lui pentru Catul Bogdan nu se mărginea numai la persuasiune, sau exasperare, prin sfaturi, argumente și obiecțiuni. Încercase să-l determine prin alții, cum face demonul din ispitirea sfîntului Antoniu.

Nathan erau bun prieten și cu Tanți Solescu, poreclită Sulamita, care la rîndul ei era prietenă intimă cu Agatha Bogdan, mama vitregă a lui Catul, și a treia soție a lui Aristide. Amîndouă erau deștepte și cinice, și pe deasupra picant frumoase. Tanți Solescu avea piele bronzată de țigancă, ochi splendizi, verzi ca lagunele venețiene, și buze care dădeau pofta sîmburilor de rodie, cu dinți cum numai nomazii au, și lupii. Cînd mergea pe stradă, nu era bărbat care să nu întoarcă ochi lucioși după trupul ei de gitană cu sînge de zmeură. Tanți făcea aviație, automobilism, sky, tenis, călărie și amor. La Iași, venea numai din cînd în cînd, frecventînd-o numai pe Agatha Bogdan cu care-și făcuse liceul la Nancy, acceptîndu-l ca însoțitor distractiv, la cinematograful, cofetărie, bodegă și plimbări, numai pe Nathan, care o punea la curent cu literatura frivolă universală, sporindu-i uneori inventivitatea cu sugestii originale. Bărbații ieșeni n-o interesau: în bloc. Provinciali. Nathan, însă, cultivase treptat în ea misterul invizibilului Catul Bogdan, fiul vitreg al Agatheii. O ațîțase mai ales punîndu-i în față invulnerabilitatea lui față de femei, determinînd-o să-i scrie sub controlul lui.

Catul Bogdan primea multe scrisori de la admiratoare, corespondența zilnică aducîndu-i cel puțin cinci misive cu elogii, propuneri, spovedanii, cereri de autografe,

fotografii. În genere, nu depășeau nivelul platitudinii sentimentale sau erotice. Coșul și soba erau unicul lor destin, deși prezența lor grosolană nu numai că nu-l îndispunea, dar îl și măgulea într-un fel, devenind glasul cetitorilor anonimi, tovărășia lor pe biroul lui, așa cum ar fi perspectiva galeriei cu semințe și limonăzi pentru un orator public. Nu răspundea însă niciodată la astfel de scrisori.

Dar Nathan veghease destinul scrisorii lui Tanți Solescu, la a cărei redactare participase indirect. Îi vorbise despre Sulamita, prezentându-i-o ca pe o femeie exotică, interesantă ca atare. Catul Bogdan acceptase o întâlnire cu ea la Nathan. Rezultatul: câteva plimbări în doi, cu automobilul ei, evident fructuoase, și atât. Se gustaseră reciproc, limitându-și apetitul la trei plimbări, și se despărțiseră calmați.

— Tanți e ca stridiile, îi spusese Catul Bogdan. Din când în când... Dar poate alimenta un personaj episodic într-un roman.

Acesta fusese epitaful unei aventuri în care Nathan sperase. Nu numaidecât să-l capteze pe Catul Bogdan, dar măcar să-l tulbure erotic, să-l neliniștească, dându-i și apetitul altor femei, pornindu-l deci pe „drumul căutării”. Alte încercări similare nu depășiseră acest rezultat. De unde, îndesirea refrenului „Ți-ai pierdut nebunia”, urmat de altul, mai corosiv: „Îmbătrânești”. De altfel, în ultimii doi ani, potolirea lui Catul Bogdan luase într-adevăr proporții alarmante. Cu excepția lecțiilor la Universitate, trăia exclusiv în casă, nemaifăcând nici plimbări, decât întâmplătoare, renunțând chiar la călătoriile în străinătate. Prefera singurătatea, lectura și scrisul. la orice. În călătorie, nu mai vedea neprevăzutul, sau regăsirea cunoscutului artistic; ci exclusiv oboseala deplasării și dificultatea acomodării la viața de hotel și restaurant. Își exagera voluntar și migrenele, făcând din ele un fel de infirmitate incompatibilă cu riscurile călătoriei. Nu se mai

plimba decît prin grădină și prin casă, pretinzînd că are de-ajuns, că nu se simte deloc limitat într-un exil, ci că dimpotrivă, niciodată n-a acceptat viața mai plenar decît atunci, atingînd așa cum trăia echilibrul perfect.

Nathan schimbase refrenul, limitîndu-l la un cuvînt: „Strigoioile”, care suna glumeț, fără să izbutească totuși să ascundă îngrijorarea lui Nathan. Se temea că prietenul său trece printr-o criză patologică, fără să aibă curajul să-i aducă un doctor, căci nu vroia să-l deprime pe Catul Bogdan, ci numai să-l stimuleze.

Recursesese iarăși la un viclesug. Plecase la București cu cîteva sticle de Cotnar roznovenesc, rămase din pivnița Sabbetarior, și cu o ediție rară din Rabelais, făcînd o vizita lungă prietenului lor comun de la Paris, Savel Tedoru, subsecretar de stat la Instrucție. Și cu toate dificultățile de ordin politic — președenția comisiunilor de bacalaureat, fiind supralicitată mai ales prin politică —, izbutise să obție numirea lui Catul Bogdan la Galați. Luptase cîteva nopți cu el ca să n-o refuze, mișcîndu-l mereu: că trenul e comod, că drumul e încîntător, că hotelul de la Galați e occidental, că Galațul e un mic Stambul dunărean, că bacalaureatul o să-i aducă o întregă galerie de tipuri savuroase, mai ales la Galați, unde se întîlnesc toate neamurile balcanului —, silindu-l să accepte numai de groaza prelungirii acestei neconținute cicăleli care înlocuise oricare alt subiect de conversație.

— Nu mai pot scrie din cauza ta. Mă enervezi ca o femeie.

— Cedează.

— Poftim. Cedez unui dușman.

— Îți mulțumesc, amice.

Și-l expediase la Galați conducîndu-l la gară, instalîndu-l în tren și asistîndu-l pînă la plecarea trenului, de teamă să nu se întoarcă pe furiș îndărăt, ca un școlar dus cu sila la internat.

Se așteptase la orice: la o scrisoare cu blesteme, la o demisie intempestivă în plin examen — numai la telegrama pe care-o primi după câteva zile nu se putea aștepta.

Mă căsătoresc peste două săptămîni. Nu mai vin la Iași, pînă după căsătorie. Rog trimite-mi actele necesare, hainele de rigoare și tot ce crezi, că-mi trebuie deocamdată. Vei fi martorul meu. Nu anunța pe nimeni, mai ales familia. Iți mulțumesc. M-am lăsat de fumat.

Tani

— Slavă Domnului! În sfîrșit, Catul Bogdan a înnebunit, — jubilase Nathan cu glas tare, ceea ce într-adevăr era extraordinar pentru un om deprins să dea glas buzelor numai altora.

Apoi a doua telegramă:

Rog dispune să fie tăiați castanii de la fereastra ietacului, în locul lor plantează urgent garoafe roșii. Mulțumesc.

Tani

Apoi a treia telegramă:

Spune haziacei că Doamna noastră vine însoțită de fosta el dădacă, o bătrînă severă și foarte respectabilă. Să-i pregătească o odaie curată și bine mobilată în aripa servitorilor, avînd grijă să o trateze cu cea mai mare deferență. Nu admit nici un conflict, nici o perfidie. Dacă fracul meu s-a învechit în dulap, comandă unul nou, copiat întocmai după cel vechi, fiind atent la alegerea postavului. Te îmbrățișez frățește. Al tău,

Tani

Și în sfîrșit, a patra și ultima telegramă:

*Cuvîntul magic e Luli.**Tani*

Noroc că Nathan nu era comunist Altminteri, siguranța și consiliul de război ar fi deschis o anchetă, ares- tîndu-l preventiv.

*

Încă înainte de-a o cunoaște, Luli-i apăruse lui Nathan astfel: „Doamna noastră Luli vine însoțită de fosta ei dadacă”, ceea ce-i dădea o tinereță de pe vremea crinolinelor și a castelelor feudale.

Și dacă după întâia telegramă, soția lui Catul Bogdan nu-l interesase decît în calitate de cauză a nebuniei lui, valoarea ei intrinsecă fiind un epifenomen, — a doua, a treia și a patra telegramă fuseseră treptele pe care coborîse din neant, ca dintr-un castel feeric, „Doamna noastră Luli”, trei cuvinte care aveau foșnetul mățăsurilor vechi, „însoțită de fosta ei dadacă”, prezența bătrînă din urmă, care dădea Doamnei noastre Luli tinereța unui obraz dintr-un vers de Villon.

Visul romantic nu e numai fapta nerozilor sentimentali. Inteligența lui Nathan avea și ea ferestrele ei lunare. La o astfel de fereastră, telegramele lui Catul Bogdan i-o arătaseră pe Luli, făcîndu-i-o de la început intimă printre versurile Franței de odinioară.

Așa că Doamna noastră Luli căpătase o feminină întîietate în sensibilitatea lui Nathan, lăsîndu-l pe Cat al Bogdan reînviat întru nebunie, pe planul al doilea, deși de ani Catul Bogdan era primordiala ocupație a lui Nathan și intima justificare a vieții lui despuiate de ambiții personale.

Nu numai atît: dar această subită și arbitrară răsturnare a ierarhiilor sufletești de pînă atunci, în care Catul Bogdan deținea primatul, conferea într-adevăr lui Luli un sens magic, de vreme ce simplul ei nume, notificat

prin telegrame, izbutise să dea lui Nathan acea stare sufletească, uitata din adolescență, care se hrănește cu muzică și versuri, repudiind ca pe-o vulgaritate ancilară luciditatea inteligenței, cu rictusul ironiei, sau al sarcasmului.

Așa că Nathan nu devenise numai executorul practic al însărcinărilor date telegrafic de Catul Bogdan, dar și procuratorul sensibilității lui, al emoției lui. Tăierea castanilor de la fereastra ietacului îi apăruse și lui imperii necesară, deși erau ca două biserici de frunze pînă toamna cînd își puneau cupole de aur moscovit. Dar ietacul doamnei Luli avea nevoie de lumină și numai de lumină. Pe mormîntul castanilor, Nathan adunase cele mai frumoase garoafe roșii, aducînd pentru ele pămîntul acela gras și negru ca întunericul iadului în care ard jaruri.

Cea mai delicată însărcinare era cea care o privea pe haziaca, deși Nathan o cunoștea perfect, fiindu-i oarecum colaboratoare întru conducerea practică a gospodăriei Lai Catul Bogdan.

Haziaca nu era propriu-zis servitoare, deși era plătită de stăpînul ei, trebuind să-l asculte și servească, ceea ce făcea cu pasiune și exagerare. Mai întîi, haziaca era o amintire de pe vremea mamei lui Catul Bogdan: singurul subiect despre care Catul nu discuta nici cu Nathan. Haziaca avea deci acest prestigiu. În anii cînd după întîia recăsătorire, Aristide Bogdan se mutase în altă casă — constrîns de Catul care-l urmasse în noua locuința — haziaca continuase să trăiască în casa pustie, îngrijind-o mai departe, gata să primească oricînd vizitele neanunțate ale liceanului înalt și dominator.

Aristide Bogdan manifestase dorința de-a închiria casa, care nu producea nici un venit. Catul Bogdan, după o discuție sălbatecă, îl împiedicase, terorizîndu-l cu revolverul — istorisea haziaca, ascultătoarea de la ușă; cam avea astfel de curiozități. Aristide Bogdan cedase

„nebunului*1, simțindu-l capabil de orice: săucidă, să dea foc casei. În acea vreme, Catul Bogdan nu inspira numai tatălui său astfel de temeri.

În această casă în care se adunase numai tăcere de trecut uscat între mătasuri, oglinzi, covoare și perdele cu miros de camforă și naftalină, haziaca se desprinsese să fie stăpînă în așteptarea stăpînului. Obligațiile ei erau să repare imediat orișice stricăciune, avînd fonduri la dispoziție, să aerisească, să facă focuri de dezmoțire în timpul iernii — și să vegheze mereu asupra salonașului, aducîndu-i zilnic flori, iar în timpul frigului, făcînd focuri bogate în soba de teracotă albă, ca pentru o femeie cu sănătatea fragilă, care ar fi cîntat la pian sau ar fi cetit pe divan. Făcuse întocmai, fiindcă și ea se temea de liceanul foarte delicat în genere, blînd la vorbă, dar cu accese de violență cînd nu i se ascultau ordinele — mai ales cele ciudate — în stare să îngrozească și pe un bărbat. Și haziaca, armeană, era și mai tîrîtor femeie în spaimela față de puterea leului. Stăpînul ei în sens aproape oriental era numai Catul Bogdan. El moștenise casa, el era fiul stăpînei adorate, el era frumos și bărbat, el era dulce și mărinimos, dar și aprig la mînie: ca și cei cu turban și narghilea din șoaptele copilăriei, cînd porunceau harapului gealat tăierea capului care nu știe să se plece. Capul ei era de borangic pentru vorbele stăpînului. Cu toate că-l știa din leagăn, cu toate că-l privise împleticindu-se pe covor spre brațele mamei lui, — nu-l vedea decît bărbat și stăpîn. E drept însă că în anii copilăriei din leagăn și de pe covor, copilul trăise numai în mîinile și brațele mamei lui, ca într-un balcon la care n-ajungeau decît privirile haziacei, zîmbetul ei admirativ și vorbele ei de deochi. Atît. Copilul crescuse lîngă mama lui.

După moartea ei și părăsirea casei, liceanul venea uneori fără să sune, fără s-o anunțe pe haziaca, descuind ușile cu cheile lui. De aceea, de cîte ori intra în salonașul

moartei, haziaca bătea la ușă. Uneori nu o poftea înlăuntrul decât tăcerea cu glasul celei moarte, alteori îi răspundea glasul stăpînului. Îl găsea pe divan, la fereastră sau la gura sobei, iar alteori privind clapele pianului deschis, fără să le atingă, Haziaca îi făcea cafea neagră, atunci rîșnită, i-o aducea în ceașcă mare și-l lăsa singur, fără să îndrăznească să-l tulbure cu vreo vorbă. Vecinii o întrebau uneori: „Ce face băiatul în casa asta? N-duce femei?” Haziaca ridica din umeri fără să le răspundă, avînd conștiința unei superiorități care-o solidariza cu ciudățeniile tînărului ei stăpîn. k Dar încă de atunci, cuvîntul „femeie” în legătură cu această casă și cu acest stăpîn, dădea haziacei un fel de dezgust mîndru.

Așadar, încă de demult, feminitatea ei orientală acceptase în prezent și viitor poruncile și capriciile acestui stăpîn. Dar stăpîna casei pustii ea fusese: stăpîna pe tăcerea încăperilor și oarecum vestală a focului și florilor din salonaș.

După întoarcerea în țară a stăpînului, casa devenise efectiv a lui. Adusese din străinătate mobile, covoare, șaluri, tablouri, statui, lăzi cu cărți, alungind mirosul camforei și naftalinei prin fumul tutunului, continuînd să păstreze ca și pînă atunci salonașul mamei lui, la fereastra căruia replantase trandafirii albi. Angajase bucătăreasă, rîndaș și fată în casă, dar aceștia erau sub ordinele haziacei, simpli figuranți subalterni care abea vedeau fața stăpînului, fără să-i audă glasul: acest privilegiu îl avea numai haziaca. Numai ea îl servea direct, intim, de aproape. Ceilalți veneau în contact numai eu lucrurile neînsuflețite ale casei.

Absența femeilor din casa stăpînului continua să dea haziacei nu numai o satisfacție prelungită, dar și siguranța ei în viitor. Ea era singura femeie din casă, nefiind în subordinea alteia cu păr lung. Așa că deși slujea, devotamentul ei nu găsea decât atavica dominațiune a bărbatului, firesc stăpîn, nu și porunca

unei egale întru sex, care i-ar fi dat accentul de umilință al slugei cu simbrie.

Față de cei de la bucătărie îl numea pe stăpîn „boierul meu”. Față de cei de-afară, „domnul profesor”. Iar stăpînului, cînd i se adresa direct, îi spunea cam lung pentru vocativele discuției curente: „stăpînul meu scump și drag”. Catul Bogdan era atît de deprins cu această formulă pompos și dulceag posesivă, încît nici n-o mai auzea. O tolera ca atare. Și pe haziaca de altfel, o tolera în multe privința fiindcă o avea de la mama lui și fiindcă-i era efectiv devotată» cu toate că exagerările și dulcegăriile ei verbale ar fi părut unor neinițiați ca o nerușinată fățărnicie. Și pe el îl indispunea uneori, avînd impresia că participă la o scenă de melodramă. De pildă, odată îl prinsese ploaia întorcîndu-se de la Universitate. Haziaca îl aștepta în fața casei, cu umbrela deschisă, avînd aerul că-i amenințată să devie văduvă privind de pe țarm furtuna unui ocean.

— Stăpînul meu scump și drag, ce-ai pățit? Vai de mine și de mine...

Îl bocea, fiindcă era cu pălăria și hainele ude, ca și cum s-ar fi întors rănit din război.

În astfel de ocazii, Catul Bogdan ridica numai mîna, cu un aer extenuat, și haziaca amuțea, ghemuindu-și spinarea ca subț bici.

Între Nathan și haziaca se stabiliseră raporturi cordiale. Nathan beneficia față de ea de prietenia lui Catul Bogdan. Lui Nathan îi spunea: „cuconășelule drag”, diminutivul alintător avînd și sensul unui protectorat pe care nu și-l permitea față de stăpînul prietenului. Ei doi îl îngrijeau împreună. Cu Nathan, haziaca vorbea lung, uneori foarte lung, fiindcă ea era un amestec compensativ de tăceri și limbuții. Nathan îi solicita și tolera îngăduitor, cu eterna lui pasivitate receptivă față de femei, pe acestea din urmă. Aflase atîtea de la haziaca despre ea, despre părinții ei, încît ar fi putut să-i scrie și biografia, dacă

haziaica n-ar fi avut pe limbă magica lupă orientală, adică organica nevoie a minciunii fabulative care diferențiază pe orientali de occidentali. Urechea lui Nathan însă, ca și a haziaicei, tot orientală era, așa că cetea în vorbele haziaicei sensul exact, acordându-i numai omagiul zîmbetului pentru împodobirile artistice.

Nathan știa că prezența fulgerătoare a unei femei în casa lui Catul Bogdan însemna mare dramă pentru haziaica. Dacă însă vestea i-ar fi adus-o stăpînul, drama ar fi rămas interioară. O singură ridicare de mîină a lui Catul Bogdan, și haziaica ar fi fugit ca norii din fața vîntului, ducîndu-și ploile în altă parte. Dar Catul Bogdan era comod. Prefera să-i treacă lui Nathan spectacolul paroxismului dramatic, el beneficiind de potolirea lui. Așa că Nathan se sacrificase și de data aceasta, acceptînd rolul de mănușă a mîinii lui Catul Bogdan și de paratrăsnet al furtunii haziaicei. Numai că de data aceasta, doamna Luli, a cărei venire el o pregătea, dădea un sens cavaleresc pînă la desuet, ingraturului demers..

Iată scena și iată casa» Sunase de două ori la ușa de din față. Numai Catul Bogdan și el sunau astfel, Haziaica apăruse gîfîind, cu șuvițe sure ieșindu-i de sub broboadă, ceea ce dovedea că abea se sculase din somn. Trează, își ascundea cu mare pudoare și meșteșug culoarea vrîstei.

— Cuconășelule scump, aduci poate veste de la stăpînul scump și drag?

Nathan intrase în casa care-i era intimă ca o haină, găsind-o totuși, ca emisar al doamnei Luli, prea posomorită, prea muzeu de antichități. Perdelele mereu împreunate peste ferestre înlocuiau lumina și veselia soarelui, cu faldul lor de mătase chineză cu bogate broderii de aur. Mobilele dormeau într-o penumbră apăsătoare, răspîndind mirosul de lemn vechi și ștofe, la care dacă s-ar mai fi adăugat mirosul de luminare aprinsă și de tămîie, ar fi dat exact atmosfera unei somptuoase capele funebre. În mod obișnuit, lumina electrică ardea și

în timpul zilei. Haziaca o și aprinsese pentru cuconășelul scump, dar Nathan, spre marea ei surprindere, dăduse la o parte perdelele, trăsesese storul și deschisese larg — sacrilegiu — fereastra, aducînd înlăuntru violenta lumină a soarelui de vară: intrase ca o sonoritate nouă, aprinzînd aurul perdelelor, bronzul vaselor orientale, culorile covoarelor și șalurilor, dînd o înflorire de culoare prețioaselor obiecte care în umbră nu-și cunoșteau decît penitența toamnei, ca sucul strugurilor înfundat în pivniță.

— Haziaca, fă-mi te rog o cafea,

— Și un dulcet pentru cuconășelul scump.

— Și un dulceț, haziacă, se învoise Nathan. Bar bem cafeaua împreună.

— Cuconășelul scump tare-i dulce și bun. se alintase haziaca, pe care nimic n-o măgulea mai tare decît poftela la o ceașcă de cafea în tovărășia lui Nathan.

Căci Nathan proceda întocmai ca negustorii din bazarul Stambulului sau al Alexandriei, care dinții oferă cafea și rahat cumpărătorilor, fixîndu-le prețul obiectului cerut abea cînd buzele cumpărătorului vor să spuie: „Mulțumesc”.

În timp ce haziaca prepara cafeaua, Nathan inspectase toate odăile, găsind pretutindeni, cu excepția luminos melancolică a salonașului mamei lui Catul Bogdan, aceeași impresie de muzeu mort Numai mirosul de tutun, păstrat și exalat de toate ștofele, dădea un fel de viață acestui cavou. Lumina era alungată din toate încăperile. Umbra era tenul posomorit al acestei case căptușite cu arta și tăcere, în care nici o dezordine, nici un tumult nu aminteau mișcarea vieții. O ordine perfectă, definitivă, de casă fără copii, în care nici un vas prețios nu risca să fie spart, și nici o ștofă decorativă să fie pătată, mînjită sau sfîșiată. Nathan avusese și atunci impresia că migrenele lui Catul Bogdan era un efect al acestui interior apăsător ca un coșmar fastuos, nu o cauză efectivă a tăcerii și umbrei adunate în toate încăperile, ca în jurul unui

muribund. Și în biroul lui Catul Bogdan, cărțile, bogat legate în piele, ședeau alineate pe rafturile de stejar, înconjurând din patru părți biroul, ca o armată de paradă catafalcul unui căpitan.

I se strânsese inima, gândindu-se că doamna Luli, care venea însoțită de fosta ei dadacă, va intra într-o astfel de casă. El, în locul lui Catul Bogdan, ar fi dărîmat-o și-ar fi clădit în locul ei una luminoasă ca o seră. Sau măcar ar fi crăpat zidurile, lărgind ferestrele, înnodînd pentru totdeauna perdelele, lăsînd soarele să spele ca o apă revărsată.

Dar mandatul lui se mărginea la suprimarea castanilor de la fereastra ietacului, lăsînd în locul lor, deasupra, florentinul cer ieșan, și pe pămînt punînd roșul chinezesc al garoafelor.

Se mărginise deci să deschidă toate ferestrele casei invitînd soarele măcar ca oaspe în casa umbrei.

Apoi se așezase cu haziaca la masa din sufragerie, fără grabă, lăsînd-o să-l puie la curent cu toate nimicurile întîmplute în lipsa stăpînului, nimicuri care aveau proporții de vulcani, trombe și cutremure de pămînt în vorbele haziacei.

— Haziaică, dacă ar fi un concurs de cafea neagră, eu știu cine-ar lua premiul... Ce s-aude cu loteria?

— Ee! Ducă-se pe pustii. Cine mai cîștigă la loterie?

— Cine crede în loterie, haziaică. Norocul e ca și Dumnezeu: nu-l vede decît cine crede în el.

— Multe mai știi și mai spui, cuconășelule scump. Cum îți pare dulcețu?

— Haziaca, numai complimente vrei! Iaca am să tac, și am să mai cer un dulceț.

Haziaca îi adusese încă o dulceață de caise, privindu-l înduioșată cum o mînca, degustînd-o.

— Doamne, cuconășelule scump, zic eu în mine: Ce-are să se facă stăpînul scump și drag cînd n-or mai ține-o picioarele pe haziaca? Haziaică, fă cafea. Haziaică, adă

dulceț. Haziatică, vreau liniște. Haziatică, du-te, haziatică fă, haziatică, drege, haziatică, adă. Toate le face haziatica pentru stăpînul scump și drag.

Oftase amar.

— Da' iaca, haziatică îmbătrînește.

Nathan protestase curtenitor.

— Inima e tînără, nu zic. Da' picioarele...

— Dragă haziatică, dumneata ești pentru Tani ești ca o mamă...

— Da-da, ca o mamă, oftase ea.

— Și te îngrijești pentru viitorul lui ca o mamă...

— Da-da, suspinase ea în cîteva etaje, dar parcă ciulind urechea.

— E bine, haziatica, o mamă nu dorește băiatului ei decît să-l vadă însurat...

Nathan avea geniul de-a debita cele mai plate locuri comune, cu un aer pătruns, patriotic oarecum, — expulzîndu-și zîmbetul în depărtarea astronomică unde veghează constelațiile ironiei.

Haziatica îl privise în treacăt cu ochi foarte ageri subt genele care pînă atunci parcă se pregătiseră pentru lacrimi duiioase.

Și așteptase fără să mai spuie nimic, cu aerul unui crocodil care pare numai adormit. De altfel, întreaga ei ființă lată, grasă, cu picioare scurte, dar ageră în mișcări, cu ochi pătrunzători și nas puternic, avea ceva de crocodil: de crocodil tandru, mai ales cînd își lăsa capul pe-o parte, cu genele ușor plecate.

Nathan o privise, tăcînd și el, pînă cînd zîmbetul lui se formase din această tăcere, subt ochii, ei mînăstirești plecați.

— Deșteaptă mai ești, haziatico! Ai și înțeleș.

— Ce să înțeleș? se apăruse ea.

Nathan îi luase mîna cu un aer de ghicitor în palmă, oprindu-și degetul arătător pe inelul de aur al văduvei.

— Fiecare la rîndul lui.

Haziaica apucase să ridice mîjnile spre cer, gata să dezlănțuie marea furtună cu refrenul: „Dacă-i așa, eu plec”. Dar Nathan nu-i dăduse răgaz.

— Știi ce mi-a scris Tani să-ți comunic? o întrebuse el, găsind subit o soluție care putea să-i atragă mînia lui Catul Bogdan.

Haziaica amînase drama, cedînd curiozității.

— Să-ți comanzi imediat o rochie frumoasă...

Cuvintele cădeau în ea ca pietrele prețioase într-un pahar străveziu.

— ...Și după ce aranjăm casa, plecam amîndoi la Galați... să nuntim, haziaică, încheiase el cu un oftat de ușurare ciclul de minciuni.

— Stăpînul meu drag și scump n-o uitat-o pe haziaica lui...

Și plînsese într-adevăr, roșindu-și însă ochii numai cît o obliga înduioșarea, fiindcă era orientală pură, și fiind o rochie nouă, un drum cu trenul și o nuntă pe deasupra, fac pe o armeană bătrînă mai tînără decît nepoții ei.

Astfel, după ce „înseninaseră” casa, făcîndu-i zilnic baie de aer și soare, cu castanii de la fereastra ietacului învinși de lumina și garoafe, Nathan și haziaica porniseră la Galați, lăsînd în urmă ordine severe în ce privește aerisirea și însorirea ca și cum casa ar fi fost un bolnav, nu un imobil.

Catul Bogdan pierduse facultatea de-a se supăra. O acceptase pe „cucoana Chirița la nuntă” — așa-i anunțase Nathan sosirea haziaicei —, ca și cum el ar fi invitat-o. De altfel, haziaica cucerise imediat familia Novleanu prin pasionata ei serviabilitate și prin enciclopedicele ei cunoștințe culinare. Își descoperise prin Galați și cimotoii armenești, procurînd cafeaua neagră cu prețuri de en gros. Făcuse torturi, iman-baialdi, alivenci, cataif, omletă verde, halva de casă, muhalibiuri, pașchet, șerbeturi — prietenoasă cu toată lumea, lăudîndu-și stăpînul ca pe un covor de moschee adus spre vînzare, tratînd-o pe Luli ca

pe icoana de hram a bisericei ei, c-un fel de neconțință adorație exclamativă, care dădea degetelor lui Catul Bogdan vibrații de coadă de pisică, dar nu îndrăznea să ridice mîna poruncind pace și tăcere, fiindcă alături de Luli abdicase și la dreptul de-a avea nervi.

Numai dadaia rămînea demnă și zăvorită. Se uita la haziaca uneori ca un cîne ciobănesc la tăvălelele catifelate și mieunătoare ale unei pisici, fără să-i spuie nimic. Dormeau împreună la bucătărie pe două paturi osebite, dar pînă tîrziu noaptea nu răsunau decît gura haziacei, lăudîndu-și casa și stăpînul ca un alt Tartarin. Dadaia își atîrnase glasul sub icoane. Își făcea treaba ca de obicei, participa și ea, mereu consultată de Luli, la pregătirile de nuntă, asculta „rîșnița armencii”, dar nu răspundea decît monosilabic. Haziaca nu se ofensase, fiindcă succesul pe care-l avea în familia miresei, compensa măgulitor insuccesul de la bucătărie.

În timp ce haziaca ilustra la Galați casa stăpînului de la Iași, lăsînd-o în umbră pe rustica și taciturna dadaie, Nathan făcuse cunoștință cu Luli recunoscînd în ea pe Doamna noastră Luli, așa cum îi apăruse din telegramele lui Catul Bogdan. Se împrieteniseră imediat, el continuînd să-i spuie doamnă Luli, ceea ce o amuza pe Luli, fără să știe că acel „doamnă” nu era o anticipare a căsătoriei, ci o arhaică situație a tinereții ei într-un timp ca acel oglindit de versul lui Eminescu: „De din vale de Rovine, grăim, Doamnă, către tine...”.

Și după Nathan, toți începuseră să-i spuie „doamna Luli”, cu excepția lui Catul Bogdan, care-i spunea Luli și cînd tăcea și cînd vorbea, cu toate bătăile inimii.

— Nathanael, ce spui?

— Spun că ai mare noroc.

— Recunosc că am mare noroc, consimțise Catul Bogdan, spre marea surprindere a lui Nathan, care nu-l credea capabil de astfel de umilințe.

Observa în el o totală transfigurare. Sacrificarea bruscă a tutunului nu-i dădea nici un fel de nervozitate. În schimb, îi înviorase obrajii, luându-le umbra, ca și cum castanii înlocuiți cu garoafe la fereastra ietacului de la Iași i-ar fi trimis și lui o învăluire luminoasă. Literatura lui nu-l mai interesa deloc. Nici nu-l întrebase pe Nathan despre ecoul critic al ultimului roman. Manuscrisul început la Iași și adus la Galați îi devenise atât de indiferent, încât Nathan îl găsisse într-o zi pe masa odăii de la hotel, ud, c-un pahar de odol deasupra. De unde la Iași Catul Bogdan își veghea manuscrisele cu o avariție fetișistă: când pleca de acasă le închidea în casa de fier, el care nu încuia nimic, nici banii.

— Nici cărți nu mai cotea. Cele aduse de la Iași erau netăiate, în geamandan. Unica lui preocupare în prezent și viitor era Luli, renegându-și tot trecutul în care ea nu apăruse. Recăpătase curajul și spontaneitatea „nebunilor”, dându-i lui Nathan impresia că izvorul comportărilor lui e dincolo de creier și cultură, mai adânc decât ele și mai misterios. Într-o seară, pe când ședeau de vorbă la hotel, Catul Bogdan îi spusese:

— Ascultă, Nathan, dacă cineva mi-ar fi spus: „Alege între viața prietenului tău și pierderea unui manuscris nepublicat”, te-aș fi sacrificat...

— Este și un proverb, Tani, cu cămașa care-i mai aproape decât haina...

— Taci. Nu spune prostii. Eu nu glumesc. Uite.

Luase manuscrisul început la Iași, îi dăduse foc cu bricheta și aprins, carbonizat, îl aruncase pe fereastră în stradă. .

Prin astfel de reacții îl domina pe Nathan, exact ca în timpul anilor de liceu, universitate, război și Paris. Nathan se simțea alături de el ca un om treaz căruia luciditatea nu-i servește decât pentru a admira, c-un pic de invidie lipsită de meschinărie, verva juvenilă a unui om amețit. Actuala lui viteză vitală devenise atât de mare, incit Nathan abea se putea ține după el. Nimic din ce făcea nu

mai era previzibil, depășind și dezmințind mereu anticiparea logicele intelectuale. Astfel că Nathan nu se mira de loc că doamna Luli îl iubește, cu toată diferența de vârstă dintre ei; și nici nu putea concepe îndoielile asupra duratei acestei iubiri. Catul Bogdan, în faza actuală, putea fi iubit nu pentru eleganța lui decorativă, nu pentru renumele lui de scriitor, nu pentru tot ce acumulase pînă atunci, ci exclusiv, pentru marele tumult vital simțit în el ca o prezență eroică.

„Cuvîntul magic e Luli.”

Și Nathan acceptase magia acestui cuvînt, trăind în preajma doamnei Luli parcă dincolo de actualitate, într-un veac vechi, tînăr numai prin obrazii ei. Îl surprindea mereu lipsa ei de alintare, într-o fază cînd fetele se alintă ca pisicile de tot ce întîlnesc, ca și cum întreaga lume n-ar fi decît un pretext pentru răsfațul lor. Fericirea ei era gravă, dîndu-i un fel de prematură demnitate tocmai alături de exuberanța aproape meridională a logodnicului ei. Altminteri era veselă, spontană, prietenoasă, urmărind cu ochi vii orișice discuție se ivea între Catul și Nathan, ascultîndu-i fără să intervie sentențios cu dreptul pe care i-l conferea situația ei de Doamna noastră Luli. În schimb nu avea lașitatea foarte feminină — numită de unii supleță — de a-și schimba aprecierile mimetic, după ambianța masculină.

De pildă, în timpul unei plimbări pe Dunăre, înspre amurg, apele aduseseră pe buzele lui Catul Bogdan numele lui Pierre Loti.

— Măritele bietului Loti s-au demodat ca o rochie.

— Mie-mi plac, spusese Luli, cerîndu-i cu privirea scuze că îndrăznește să aibă altă părere.

Catul Bogdan îi sărutase mîna care acorda drept la viață mărilor lui Loti.

Dar Nathan intervenise, numai din dorința de a-i verifica rezistența la o părere contrarie.

— Cum e posibil, doamnă Luli, ca un suflet de azi să aprecieze pe un romancier fad ca Loti.

Catul Bogdan îl măsurase cu ochi ironici.

— Luli, nu-l lua în serios pe Nathan. Când afirmă, nu crede; când crede, nu spune; iar când tace, minte.

— Domnule Nathan, îi răspunse Luli muindu-și degetele subțiri în apa tulbure, Loti nu e un romancier — e un poet al mării. Viața din romanele lui e ca motivele exotice de pe ștofele imprimare în occident: țesutul e prost și se decolorează ușor, desenul e lipsit de autenticitate. Dar marea lui Loti e „marea”. Nostalgia de-a nu mai fi, de-a te destrăma în aburi, care te cuprinde când plutești pe mare, o regăsești în Loti. Eu cred că e un mare poet simplu, dublat de un snob al exotismului. Romanele lui s-au demodat, dar marea lui rămîne ca o singurătate uitată de oameni...

Catul Bogdan îi sărutase din nou mîna udă de apele Dunării.

— Vra să zică îți place marea. Ascultați...

încă înainte de-a deschide gura, Nathan presimțise surprize. Nu se înșelase.

— Ne îmbarcăm la Constanța...

Luli avusese o tresărire de cîne de vinătoare la auzul întîiului pocnet. Catul Bogdan zîmbise, privind apoi spre Nathan, invitîndu-l să vadă și el, întocmai cum faci când surprinzi o veveriță, un luceafăr, un munte sau marea.

— Eu vă fac pașapoartele, intervenise Nathan, dorind și el partea lui de surpriză.

Luli-i mulțumise cu genele, aplecîndu-le pe strălucirea ochilor care vedeau poate marea în zarea dunăreană.

— Ne oprim la Constantinopol, la Atena, în Egipt, trecem mai departe în Italia, Spania... Nathan, am nevoie de un concediu de un an.

— Un an? se minunase Luli.

— Cel puțin. Anul, Luli, e cea mai mică unitate a timpului cu tine. Uite...

Îi luase mînile, ridicîndu-i cu o evlavie glumeață, deget cu deget. Începînd cu cel mic.

— Constantinopol: rubin otoman. Atena: camee. Egipt: piatră faraonică. Italia: safir. Spania: topaz... O țară pe fiecare deget Luli, harta Europei, cu mîna ta deasupra, e un cofret cu inele pentru degetele tale. Încarcă-le.

— Nu mai e loc, se apăraseră Luli cu obraji roșii.

— Cum?

Nu răspunsese, dar ridicase în soarele apei ca un minaret sfînt mîna pe care strălucea aurul simplu al inelului de logodnă.

*

Mîna aceasta înălțată deasupra fericirii, plutise ca un catarg al ei pe toate mările Europei, urmărită deseori de ochii închiși ai lui Nathan. Căci îndată după nunta făcută la vie, doamna Luli, însoțită de Catul și de dadaia, venise la Iași să-și vadă noua casă, petrecuse acolo două săptămîni, și plecase spre Marea Neagră, fără să lase nici o urmă în casa de la Iași. Trecuse prin ea ca o rîndunică, dînd ferestrelor deschise în urmă, nostalgii de aripi captive. Nathan continuase să se ocupe de casa pustie, supraveghind reparații și prefaceri. Lărgise ferestrele. Făcuse o terasă învăluind-o în trandafiri agățători, pentru diminețile de primăvară caldă și pentru amurgurile de vară. Se ocupase și de odaia dadaiei, care de cînd nu mai era alături de Luli, își trecea timpul cetind cărți religioase și urmărind slujbele bisericești. Ea și cu Nathan primeau cărți poștale de la Luli din port în port, toate scrise pe vapor sau pe un țarm de mare. Primise și haziaca două cărți poștale, mult comentate în tovărășia lui Nathan. E curios cum și haziaca acceptase întîietatea lui Luli, socotind-o ca pe-o rîndunică de pe aripa vulturului. În schimb, raporturile haziacei cu dadaia își păstrau caracterul inițial, cu deosebirea că haziaca, nemaifiind musafirul dadaiei, nu mai făcea pentru ea

dulcețuri oratorice, mărginindu-se la o conviețuire topografică.

Nathan era descumpănit. Continua să fie prietenul tuturor, fără să-și poată umplea o singurătate materializată de casa goală pe care o vizita deseori, găsimd acolo numai limbuția, haziacei, care dădea, ca un bîzîit de muscă, un sens și mai pustiu încăperilor deșarte. Natural — gîndea Nathan — Tani nu-i seria deloc. Dar acest „natural” îl melancoliza într-o măsură, căci sentimentele nu-și însușesc niciodată filosofia minții. Absența lui Catul Bogdan îl desperechea esențial. Viața lui se desfășurase paralel cu-a lui Catul Bogdan, presupunînd-o mereu alături, servind-o, privind-o, stimulînd-o, devenind treptat un atribut al ei. Contribuise într-o mare măsură, dacă nu la întîlnirea lui cu doamna Luli, măcar la așteptarea unei doamne Luli, provocînd și întreținînd în Catul Bogdan neîncrederea în singurătate, în izolare, în călugărirea laică pe care-o practicasese în ultimii ani. Aparent, își ajunsese scopul, cîștigînd de data aceasta efectiv Troia.

Și iată că acum, în loc să aibă satisfacția unei victorii, se simțea vacant, ciung ca statuia Victoriei din Samothrace. Nu-i reproșa lui Catul Bogdan o ingratitude fiindcă nu-i scria. Dar fericirea lui Catul Bogdan parcă-l deprima, mai ales prin absența tovărășiei ei. S-ar fi mulțumit să o aibă alături, din cînd în cînd, la masa de seară. Mai ales la ceasul mesei de seară, Nathan își accepta mai greu singurătatea. Avea într-adevăr o privire sufletească de răs_pîntie inutilă. Unde să se ducă? La cine? Și pentru ce? Răspunsul: că să fie cu alții — nu-l satisfăcea complet, deși îl accepta ca pe o soluție logică. Apărea în casele prietenilor, mai puțin confortabil pentru alții, mai mecanizat în formulele de gentileță, semănînd cu ele, așa cum o placă de patefon poate fi glasul care a cîntat-o.

— Nathan, nu ești îndrăgostit? Îl întrebaseră graseind două buze ca un as de cupă proaspăt imprimat.

Buza de jos a lui Nathan se răsfrînsese sceptic:

— Mai știi!

— În tot cazul, Nathan, nu?ști de ajuns de cochet pentru un amarez.

Într-adevăr, de cîtva timp cam neglija să se radă. Operațiunea pe care trebuia să o facă de două ori pe zi, îl ostenea, părăindu-i inutilă, mai ales fiindcă apariția capului lui în oglindă îl deprima — și ras și neras. Se socotea urît, regretînd cu ochi splendizi ingratitudea hazardului. De aceea, se evita.

Ceea ce însă îl alarma, era deprecierea femeilor în genere. Cum îți pierzi mirosul cînd ești gripat, și-l pierduse pe cel interior pentru femei. Îi apăreau fade ca țigările fumate cu nasul astupat. Și alături de cărți, femeile fuseseră pînă atunci un fel de pasiențe pentru uciderea timpului, dar pasiențe făcute cu convingere, și cu degete sensibile și la voluptatea contactului platonice.

Pierzîndu-și acest sens, femeile deveneau greu de suportat. Începeau să-l enerveze, silindu-l să facă un efort real pentru a nu le trata ca pe niște soții legitime după o conviețuire exagerată. Stupide, monotone, avînd fiecare pretenția de-a fi unică, deși erau mai de serie decît galoșii și umbrelele. Asta pentru categoria prietenelor de pînă atunci. Cît despre celelalte, culese de prin cinematografe și grădini publice, directe și urgente, îi dădeau numai regretul de-a nu fi animal pur, fără de apetitul premergător.

Parcă cineva îi trăgea storuri negre pe toate ferestrele, nelăsîndu-i decît una prin care abea se zărea, într-o depărtare de mare legendară, o mîină înălțată ca un catarg pentru corabia ei, și ca o poruncă de pribegie pentru jidovul rătăcitor al malurilor sterpe.

PARTEA A CINCEA

„Anii mei tineri au sunat a cîntec...”

I

— CE INTIM E IAȘUL. NU, NATHAN? De ce zîmbești?

— Închipuiește-ți, doamnă Luli, că gîndeam exact același lucru.

Stăteau pe terasă. Somnolența lui octombrie intrase în grădină, răsturnînd petale de trandafiri tîrzii, frunze blonde. O dezordine delicat luminoasă, amintind parc. sfîrșitul unui roman de Turgheniev.

Terasa, deși dădea în grădină, părea pornită spre mare, din cauza dealurilor din fund, al Galatei și al Cetățuei, val cu val albastre, brumat, fumuriu...

Fundacul Vechi, așa se numea străduța pe care era situată casa lui Catul Bogdan, era așezat pe-o înălțimi a lașului, dominînd ca o faleză casele străzilor împrejmuitoare. Unul dintre cele mai liniștite cartiere ale tîhnitului Iași. Cîteva case cu hulubi, castani, nuci și salcîmi; gutui și pisici la ferestre, uneori și cu cîte-un obraz de babă, alteori și cu cîte-un obraz de fată care-ș alina părul lăut, la soare. Biserica Veche, cuprinsă într-un zid de mănăstire, cu poartă boltită, bancă neagră și iarbă verde, și o căsuță de țară pentru popa cu bărbi de argint. Și casa lui Catul Bogdan, care după un an ș mai bine de

singurătate, devenise casa doamnei Luli. St înapoiaseră în țară de peste două săptămîni, dar nu veniseră direct la Iași. O săptămîină la Galați, cu părinții doamnei Luli, și o săptămîină la vie, la via gării eu cireșe. În gara Iași îi întâmpinase Nathan și haziaca. Acasă îi aștepta casa gătită de Nathan pe dinăuntru, și de octombrie pe dinafară; un octombrie cu obraz de aur ca icoana Maicii Domnului, cu cer albastru de-o botticelliană fineță, și zări adînc transparente. În ușa acestei case, dadaia apăruse ca o adevărată stareță a Fundacului Vechi, sărutînd obrazii peste care anul trecuse ca roua pe cireșe.

De atunci începuse despachetarea lăzilor. Blîndeța anotimpului îngăduia ferestrele deschise ca într-un început de primăvară, deși glasuri din cer vesteau mereu plecări, sunînd seară de seară Deniile toamnei. Nathan fusese mare călător în anii lui; etichetele multicolore de pe lăzile deschise erau titluri de cărți de mult cetite. Le recetise, răsfoite de degetele parcă și mai subțiri de cînd plutiseră pe-atîtea mări, ale doamnei Luli. Șaluri, mătăsuri, chimonouri, un burnuz care scuturat împrăștia încă pulberi fine de pustiu torid, flori de portocal...

— Mi le-a dat Sultanul de Argint...

Așa-i spunea uneori lui Catul Bogdan; alteori îi spunea Tuli, ca să fie numai cu o literă altceva decît Luli. Sultanul de Argint îi dăruise mult de tot, ținîndu-și făgăduința făcută pe Dunăre de-a-i da cîte o țară pentru fiecare deget. Din Turcia și pînă-n Anglia, o împodobise cu mătăsurile și țesuturile fiecărei țări, ca să poată înmulți unicitatea ei, iubind o Luli turcoaică, găsită cu ochi și gene de cadină pe coasta asiatică și africană, o Luli siciliană, cu dinți ca florile acelor crengi, o Luli cu șaluri spaniole, buze de culoarea rodiei crăpate și mers ca dansul vechii Spânii...

Doamna Luli se înapoiase tot fără inele, purtînd numai pe cel cu un nume și-o dată, avînd în schimb brățări orientale de argint sur, care zornăiau la fiecare mișcare,

îndemnînd brațele lor să n-aibă astîmpăr. Nu-l aveau, fiindcă într-un an multicolor de străinătăți, lăzile se umpluseră, impunînd la întoarcere cîteva zile de muncă. De-a lungul acestor cîteva zile, Doamna Luli și Sultanul de Argint călătoriseră din nou în fața lăzilor deschise, tot doi și tot alături, cu mîinile împerecheate pe aceleași amintiri scoase din lăzi. Natural, Nathan fusese admis la acest spectacol intim. Odăile deveniseră debarcaderul lăzilor, căpătînd în sfîrșit o trecătoare dezordine. Nathan ședea pe o ladă încă nedeschisă, spectator, participînd și el din cînd în cînd la comentariu fiind consultat, în calitate de expert, asupra autenticității și valorii lucrurilor cumpărate.

Dar Sultanul de Argint semăna atît de puțin cu defunctul Catul Bogdan, încît titulatura sa actuală părea o glumă școlărească. Mîinile lui umblînd în lăzi aveau vrîsta mîinilor care fac bulgări de zăpadă după cea dinții ninsoare, și clăbuci de săpun suflați pe mobile, sau în oglinzi, sau în obrazul trecătorilor. Astfel, aceste mîini lipsite de seriozitate îl decoraseră pe Nathan — „cioara filosofă”, așa îl poreclise privindu-l cum ședea brun și meditativ, picior peste picior, pe-o ladă, — c-un fes, pus strîmb, și c-un șal de babă armenească, dîndu-i un accent de bal costumat. Nici haziaca nu scăpase. Și ea avea m jurul gîtului grămadă de mărgele, fes pe cap, brățări pe brațe, șal târcat pe umeri. Divanul, canapelele, scaunele, mesele, dulapurile, la fel. Numai dadaia, și ea prezentă, fusese cruțată de birul bufon al primirii darurilor.

Sultanul de Argint se întorsese negru ca un indian după ultima lună de plajă la Lido. Purta beretă bască pe creștet, avea cămașă de lînă albă cu mîneci scurte, descheiată pe piept, șalvari de catifea și sandale albe fără călcîi. Își lăsase indolența tomnatecă în trecut. Acum vibra tinerește, aplecîndu-se pînă în fundul lăzilor, obraz lîngă obraz cu Luli, ca orientalii în moschei cînd bat mătănii lui Allah. Astfel, lăzile căpătau sensul unor fîntîni

de apă vie a tinereții. Cuvântul magic „Luli” îl însoțea mereu, mișcările lor îmbinându-se armonios, ca într-un balet. Același soare de la Lido o înnegrise și pe ea, în auriu și rumen, dându-i o nouă strălucire dinților și ochilor. Avea sandale tot fără călcâi, basma de un roș de vișină în jurul capului, legată strâns, largi pantaloni albaștri și-o cămașă de flanelă roșie cu mâneci scurte. Cu toate acestea, nu era deloc băiat. Și în armură de oțel, călare, tot fată ar fi fost, numai cu ochii subt viziera de metal și genele. Ochii aceștia ai doamnei Luli făceau într-adevăr pe cel privit de ea Sultanul de Argint, cum face-a mare dintr-o coastă pămînteană una de argint

Casa era deschisă în întregime: uși, ferestre, dulapuri, lăzi. Cu toate că afară era toamnă cu soare de miere veche, în casă era tumult de primăvară. Glasurile erau exclamative și interogative, ca ale cuiburilor de subt streșina lui mai. Cel mai tânăr era al doamnei Luli, și în vorbe și în rîs. Celelalte îi aduceau cîte ceva, numai ca să-l asculte. Glume, amintiri, evocări scurte, aluzii. Pluteau cupole de moschei, portocali înfloriți, cămile, piramide, gondole, palate maurești, sclișea smaragdului umed al peluzelor britanice, zîmbeau cu Anatole France cheiurile Senei. Era în casă ca prezența unui curcubeu venit din lăzile în care ploaia lui era cu zece degete subțiri și un inel de aur tînăr.

În prima zi, haziaca întrebase pe la patru dacă nu vor ceai. Dar dadaia, care știa secrete vechi, apăruse cu o tavă plină de struguri negri și blonzi, care înconjurau un vast morman de prune brumării și miez de nucă ivoarie. Octombrie de la ferestre le zîmbise, întîlnind dinții doamnei Luli, albi pe o prună vînată cu miez de lună. De-atunci, în fiecare zi la patru, făceau popas în jurul fructelor mîncate din picioare, la fereastră, cum le mănîncă în Italia copiii rîsului meridional.

Lăzile se goleau încet — și poate prea repede, fiindcă un an trecuse ca o vacanță, și copiii acestei vacanțe

simțeau cit e de mic un an în calendarul cu foi roșii al lăzilor întoarse din călătorie.

Lucrurile lui Luli, deși scoase de amîndoi, erau luate de dadaia și rînduite în dulapurile doamnei Luli.

Lucrurile Sultanului de Argint erau luate de haziaca și rînduite în dulapurile stăpînului scump și drag.

Și iată că venise cu încetul și ziua lăzilor deșarte, pornite spre pod,

Nathan nu mai ședea pe capacul unei lăzi. Se așezase pe marginea ferestrei — tot cioară filosofă — cu spinarea la soare. Ultima ladă pleca spre ușă.

— Și acuma, Luli? o întrebuse Catul Bogdan, cu bereta și mai pe-o ureche, arătînd cu brațele întinse covorul acoperit de soare.

— Acuma? acuma? acuma? meditase Luli, culegînd cu dinții boabele unui strugur înălțat cu mîna deasupra gurii.

Lăsase strugurul, deschisese patefonul adus din călătorie — și Nathan auzise pentru întîia oară, ritmicele miorlăituri ale unui jazz în casa tăcerilor. Și văzuse apoi obraz lîngă obraz, brun unul și brun altul, De Doamna Luli și Sultanul ei de Argint, numai începîndu-și dansul pe acel covor, căci Doamna Luli era supusă, și Sultanul ei vroia astfel să o ducă din prag în prag, prin toate odăile casei necunoscută și de el, căci dansul înnoiește o casă, așa cum dezghețul apelor dă viață unui pămînt uscat.

*

Terasa primea dintr-o coastă ultimele lumini ale soarelui care cădea pe zarea apusului într-un clocot imens de aureole aurii. Curînd, curînd, dealurile ieșene aveau să-și deschidă ochii albaștri de Madonă a plîngerii, aplecîndu-și-i asupra orașului neînsuflețit în toamna galbenă și roșie ca trupul celui coborît de pe crucea Golgotei.

Luli era singură cu Nathan pe terasă. Stăteau înspre soare, în fotolii de pai împletit. Pe masa rotundă, o tavă

cu fructe și câteva crizanteme cu păr de meduză într-un vas de aramă aprins de razele soarelui.

Căderea soarelui și căderea frunzelor dădeau ceasului de toamnă o gravitate îngîndurată. Parcă același gînd trebuia să încline fruntea de aur a soarelui, fruntea de frunză a lui octombrie și fruntea oamenilor stăpîniți fără de voia lor de anotimp și declinul luminii.

Catul Bogdan plecase la Universitate să-și deschidă cursul. De cu seară, devenise cam distrat, zîmbind din cînd în cînd lui Luli, dar lăsîndu-o să vorbească numai cu Nathan, fără ca el să participe la discuție.

— Ce ai? îl întrebuse Luli afectuos, asupra culcării.

— Curios! Am trac. M-am dezvățat să vorbesc cu alții. Îți dai seamă, Luli, că de un an noi n-am vorbit decît unul cu altul, unul pentru altul...

— Regreți?

— Nu, Luli. Dar mă simt stîngaci în pielea veche a profesorului. Un an întreg n-am spus decît Luli, Luli, Luli. Buzele mele au luat forma numelui tău. Am devenit ca o pasăre care nu știe decît silabele unui tril unic. Și acuma trebuie să fac o lecție unor studenți. Nu-i așa ușor să te readaptezi. Trebuie să fac un efort neconținut. Mă vezi tu spunind deodată, în mijlocul lecției: „Luli, nu sta prea mult la soare?” ...

— Ai să mă ai lîngă tine?

— Mai întrebă? În dreapta, în stînga, înainte, înapoi. Tu ești zidul înflorit al captivității mele.

— Nu. Nu spune-așa, îl rugase Luli, dezmierdîndu-i obrazii. Nu vreau să fiu numele captivității tale. Nici tu, al captivității mele.

— Nu? tresarise el.

— Sigur că nu. Sîntcm două libertăți. Dragostea noastră nu e o umilință, e o mindrie. Nu vreau să te copleșesc, să-ți limitez viata numai la mine. N-aș avea nici o bucurie să am alături de mine un prizonier. Nu-ți cer decit dragostea la. Acea e a mea și numai a mea. N-o împart cu nimeni.

Așa cum nici tu nu vei împărți cu nimeni dragostea mea. Dar dincolo de dragoste ești liber de-a trăi așa cum crezi. Prietenii tăi, profesia ta, scrisul tău, capriciile tale îți aparțin. Nu-ți cer nici un sacrificiu. Vrei să te retragi la tine în birou, retrage-te. Vrei să meditezi singur, meditează. Vrei să fii numai cu bărbați la Club, du-te. Fii alături de mine, așa cum ai fost și înainte de-a mă cunoaște.

— Luli, dar sînt alt om. Tu-mi ceri să redevin ceea ce am fost înainte de tine.

— Nu. Eu îți cer, adică te rog, să fii tu. Să nu mă ai lingă tine ca o constrîngere, fiindcă atunci ți-ai ucide dragostea și m-ai ucide și pe mine. Mă iubești?

— Luli! Luli! Luli!

Luli avea și acum buzele arse. Și le lăsa în lumina soarelui, care înlocuia pur o absență, dar nu era de ajuns de veselă. Fără de știre, sufletul se umpluse de toamna, presimțind cît e de plină de semne de întrebare viața, simțindu-se frunză în fața viitorului.

Nathan își fuma pipa cu tutun preparat de el, avînd grijă mereu să alunge cu mîna fumul aromat care pornea spre doamna Luli.

— Cînd ești Nathan, e imposibil. Cînd ești Tani, e foarte ușor.

— Care-i diferența?

— Doamna Luli.

— Nu, Nathan, eu nu i-am cerut să lase tutunul. Doream numai să fumeze mai puțin, fiindcă-i făcea rău, cum îi face și lui papa, oftă Luli, cuprinzînd în mîna frageda zburline a unei crizanteme. A făcut un sacrificiu mare pentru mine...

— Doamnă Luli, nu exagera. Fericirea înlocuiește natural toate ticurile micilor acorduri, le cauterizează definitiv. Nu-i nevoie de nici un efort.

— Da, Nathan, dar săplămîna nu-i făcută din duminici.

— Adică?

— După duminică vine luni, marți...

— ...și după sîmbătă vine altă duminică. Fericirea, doamnă Luli, desigur că nu-i o permanență. Dar și ea are săptămînile ei cu zile mici și zile mari. Totalitatea lor se numește fericire. Așa că prietenul Tani, care are pe doamna Luli în prezent și viitor, nu mai are nevoie de tutun.

— Nu știu exact de ce, dar simt că n-ai dreptate. De ce numai dragostea să însemne renunțare la vechile deprinderi?

— Dar nu-i renunțare, doamnă Luli, e suprimare naturală.

— Adică Tani m-ar fi iubit mai puțin dacă ar fi continuat să fumeze?

— Desigur că nu. Țigările nu înseamnă o rivalitate, nici vinul. Acestea sînt plăcerile subalterne. Ele pot conviețui umil cu fericirea, fără să aibă drept de cetate. Dar surpriza fericirii, de cele mai multe ori, le suprimă brusc. Tani nu se mai aștepta să fie fericit în felul acesta. El nu cerea vieții decît satisfacția de a li lăsat în pace să scrie. Doamna Luli a căzut din senin. Astfel, fericirea dragostii a căpătat, pentru Tani semnificație de miracol. Doamna Luli e noua lui religie. Ce înseamnă tutunul, doamnă Luli?

— De ce nu-l lași, Nathan?

— Doamnă Luli, protestă el scuturîndu-și pipa. Pentru mine e capital. E unicul fum agreabil al vieții mele.

— Și flacăra? zimbi Luli.

— Nu-i, doamnă Luli. Eu nu-s din neamul lui Prometeu.

— Nathan, cum pot trăi oamenii fără dragoste?

— Mă-ntreb și eu, doamnă Luli, răspunse Nathan, umplindu-și din nou pipa. Se vede că de asta-s așa de mulți fumători.

Soarele apusese.

Și, ca la munte, răcoarea toamnei se înălță deodată cu arome de pămînt umed și frunze veștede.

— Nathan, haidem înaintea Sultanului.

Plecară încet, pe jos. Orașul mirosea a crîng, mai ales în Fundacul Vechi, unde toate casele aveau copaci și grădini.

Pe strada Universității, de o parte și de alta, teii își mai aminteau prin frunze aurul florilor de vară.

Întîlniră grupuri de studenți care veneau la vale.

Luli mergea din ce în ce mai repede. Nathan căuta să-și potolească respirația gîfîitoare de fumător neantrenat la plimbări rezezi pe suișul dealului.

Luli își zări Sultanul, de departe, și fugi înspre el, uitînd de lumea de pîmprejur, care întorcea capul după ea. Îl ajunsese în dreptul Seminarului universitar, izbucnind în brațele lui. O primi. El cel dintîi își aminti că nu mai erau în străinătate, printre necunoscuți. Dar secunda sărutării ajunsese lui Luli ca să simtă pe buzele lui mirosul tutunului. Îl privi o clipă, așteptînd. Dar nu-i spuse nimic. Porniră la vale, întîlnindu-l pe Nathan, care se oprise așteptîndu-i, cu pipa lui.

Se înapoiară acasă toți trei, prin foșnetul uscat.

Deasupra caselor și-n margina bolții de un albastru întunecat răsărise luna: colibă de pustnicie pe cerul toamnei.

— Ți-e frig, Luli?

Nu-i răspunse, dar se ghemui în el, strîngîndu-i mîna cu toata puterea ei mică.

II

ÎNTÎIA NELINIȘTE APĂRUSE ÎN sufletul lui Catul Bogdan. Pînă în ajun, nu se gîndise de loc la lecția de deschidere. De cînd se înapoiase din călătorie, luase numai un contact vizual cu decorul fostei lui vieți și cu orașul natal. Nici nu deschisese măcar

corespondenta îngrămădită pe birou în timpul lungii absențe. Se ocupase exclusiv cu desfacerea lăzilor în tovărășia lui Luli, prelungind încă și retrăind călătoria. Se gândea uneori cu o strângere de inimă că începe școala — gândul avea accentul liceal al vacanței sfârșite, nu accentul profesiei reluate —, că trebuie să plece de acasă, s-o lase singură pe Luli — în timpul călătoriei fuseseră mereu alături —, că trebuie să vadă cum stă cu edițiile romanelor, cu corecturile, cu socotelile bănești, dar amînase mereu pentru mai târziu acele preocupări neplăcute. De altfel, se simțea incapabil să se despartă sufletește de Luli, chiar și pentru cel mai scurt timp, înstrăinându-i ceva, oricît de mic, oricît de periferic, din ființa lui. Un an și mai bine, Luli îi dăduse o plenitudine strălucitoare de sferă de cristal pur. Lupta s-o păstreze. Casa din Fundacul Vechi, atît timp cît durase despachetatul, fusese ultimul vapor al călătoriei cu Luli.

Dar lecția de deschidere și apoi cursul regulat trebuia să le facă. O foarte intimă cochetărie morală îl împiedeca să trișeze față de cei care-i plăteau leafă. Și, în sfârșit, în ajun, intrase în birou, posomorit dar hotărît — lăsînd-o pe Luli cu Nathan pe terasă. În răstimpuri îi auzea glasul și rîsul. Se plimbase prin birou, familiarizîndu-se încet cu încăperea atîtor ani de muncă solitară. Încet, și ursuz. Nimic nu-l atrăgea. Se simțea străin în camera altuia. Recunoștea cărțile, creioanele foarte ascuțite, caietele cu scoarțe verzi, anume comandate, scrumelnița în formă de cupă... Le privise pe toate cu o dungă pe frunte. Parcă era prea multă lumină și totuși prea puțină. Prea puțină pentru cel care venise de la Lido cu trupul ars de soare alături de-al lui Luli. Pentru acesta, ferestrele biroului erau prea înguste. Dar cel care muncise ani de-a rîndul în birouri lucra numai la umbră, cu gluga de metal a lămpii de birou aplecată pe caiet. Stourile erau trase și în timpul zilei, iar perdelele împreunate, izolîndu-l cu totul de lumina de-afară.

Luase din dulap un curs litografiat, aruncînd o privire distrată pe grafismul meschin și inestetic al foilor îmbîcsite. Aruncase cursul pe birou și evadase din camera corvezii, reluîndu-și pe terasă recreația cu Luli în lumină. Fusesse vesel ca un copil care-a fugit de la școală, știind că i se va motiva absența. Cu alte cuvinte, amînase iar o preocupare, acordîndu-și un nou răgaz. La masă, însă, în timp ce Nathan vorbea cu Luli, întîmplătoarea formula doamnelor și domnilor”, spusă de Nathan, care istorisea parodiind un discurs politic, îi-dăduse emoția elevului cu lecția neînvățată, care știe că va fi ascultat. Încercase în gînd rostirea lecției de-a doua zi. Dibuia. Avea impresia că dacă ar trebui să vorbească, ar avea pauze penibile, gîngăviri, repetări de cuvinte. Și iar se refugiase lîngă Luli, căutînd și să uite alături de ea, acoperindu-și cu trupul ei ziua de mîne. A doua zi, de dimineață, încercase iar să adune ideile lecției de deschidere. Își amintea vag materia, fără coeziune, fără siguranță, iar vorbele veneau încet de tot. Parcă era ceva stricat în mecanismul cerebral. Cu-atît mai curios cu cît niciodată nu se simțise mai sănătos, mai viguros, mai încărcat de viață. Nu mai avusese migrene, nici chiar după abuzul de soare de la Lido. Și, totuși, creierul era încet și nesigur. Abea silabisea ceea ce înainte formula fără efort, cu mare viteză. Și nu putea sta locului. Înainte, nu se plimba prin odaie decît în pauzele muncii. Acum era incapabil să stea pe fotoliul biroului. Se așeza, lua vechea poziție premergătoare scrisului, cu capul răsturnat pe spetează, cu coatele rezemate pe brațele fotoliului, dar avea în față vidul unui condamnat la moarte prin electrocutare. Se scula și începea iar să se plimbe, cu mintea stearpă.

Dimineața trecuse astfel. După dejun revenise, cu o ceașca mare de cafea neagră. Dar cafeaua îl enervase fără să-l stimuleze. Îi veniseră în minte gînduri absurde: să-și dea demisia, sau să-și ia un lung concediu de boală. Timpul trecuse numai prin nervi, ca un arcuș care-ar

scîrțîi dincoace de scăunașul viorii. Pînă cînd, exasperat și umilit, își recetise vechea lecție de deschidere, cea litografiată, căutînd s-o învețe pe dinafară, s-o recite. Niciodată nu făcuse așa ceva. I se părea că se fură singur, că se autopliază, că devine sluga fostei sale minți. Astfel pornise la Universitate'. Pe drum întîlnise studenți care-l salutau cu un vădit respect admirativ. Grupurile lor îndesite vesteau o mare afluență. Îl înfricoșa. Îl așteptau pe fostul lor profesor, pe Catul Bogdan, și, în schimb, se îndrepta spre Universitate un fals Catul Bogdan, un om incapabil să deschidă gura fără să nu se uite pe cursul deschis pe catedră, ca actorii fără memorie, hipnotizați de cușca sufleurului.

Și brusc, trecînd prin fața unei tutungerii, intrase, cumpărase țigări și chibrituri, aprinzînd cea dinții țigară. Nu mai recunoscuse gustul tutunului. Era amar, înecăcios, ca un fum de paie arse. Respirația nu-l mai aducea adînc, îmbăind voluptuos plămîinii. Ramînea în cerul gurii și în nas, iritîndu-i gîtul, dîndu-i un început de tusa, congestionîndu-i ochii, alarmînd bătăile inimii. Aruncase țigara pe sfert fumată și intrase în sala arhiplină, într-un fel de paroxism. În loc să facă o lecție sobră, făcuse oratorie cu foarte multe digresiuni, cu izbucniri lirice, obținînd un succes imens. Plecase pămuit de aplauze, avînd certitudinea unei mari inferiorități calitative față de lecțiile de odinioară. Aplauzele nu dovedeau decît un singur lucru: că auditoriul studentesc era la nivelul lecției aplaudate, ceea ce nu-l consola deloc, fiindcă astfel de succese îl degradau față de el însuși, dîndu-i impresia unei complicități servile cu gloata.

Dar și mai tare îl rodea cedarea la ispita țigării. Era hotărît să nu mai reediteze umilitoarea și ratata experiență.

Acasă aruncă pachetul și chibriturile în closet, clocotul apei descărcate de miner dînd un caracter și mai dezgustător cedării clandestine. Se spală pe mani

îndelung,. Își clăti gura care mai păstra o amărăciune uscată și un gust de hîrtie arsă, își frecă buzele cu batista îmbibată de „Esprit de fleurs de Cédrat” și intră în sofragerie, unde îl așteptau Luli și Nathan, încă intoxicat de prima zi de lucru, nervos, fără poftă de mîncare, contrazicîndu-l pe Nathan cu sau fără dreptate, aruncînd haziaicei unele priviri tăioase, care-i dădeau un recul în ea de broască țestoasă.

— Bem cafea? îi întrebă Luli, care și ea fusese cam tăcută în timpul mesei, lăsîndu-l pe Nathan să umple tăcerea.

— Nu mai bem, hotărî Catul Bogdan, ridicîndu-se brusc, fără să mai aștepte ridicarea lui Luli. Dar imediat îi sărută mîna, strîngîndu-i-o lung, ridicînd-o el de pe scaun și pornind spre terasă cu ea la braț. Nathan îi urmă, aprinzîndu-și pipa afară. Haziaica veni și ea după ei cu haine de toamnă, fiindcă noaptea era rece. Se acoperiră. Catul Bogdan o așeză pe Luli pe genunchii lui, alipind-o de pieptul lui.

În zarea lunară dealurile păreau umbrele imensificate ale unor călugărițe cu fruntea la pămînt. Noaptea avea o transparență de voal subțire lăsat peste ochi negri. Tremura în răcoarea toamnei trilul ultimilor greieri. Ceasul Mitropoliei sună o oră de noapte, dînd tăcerii de apoi o melancolie venețiană. Plescăitul unei vîsle n-ar fi mirat. Nici chiotul unui gondolier.

Luli, cu ochii închiși, parcă dormea. Dar mîna ei strîngea viu și cald mîna care-i cuprinsese mijlocul.

— Cum a mers la Universitate? întrebă Nathan.

Luli simți tresărirea enervată premergătoare răspunsului.

— Dacă aș fi fost în bancă, aș fi fluierat.

— Asta înseamnă că ai avut succes.

— Mulțumesc.

— Nu mie, Tani. Lui Dumnezeu, care-a dat proștilor entuziasmul. Aplauzele sînt aripele îngerilor.

— De unde știi?

Glasul lui Catul Bogdan sună sec.

— Aveai congestia triumfului oratoric.

— Bravo! Vra să zică, am ajuns în halul acesta de evidență încît îmi cetește lumea pe obraz ce mi se întîmplă...

— Nu lumea, eu, vechea ta oglindă.

Cîtva timp tăcură. Picioarele lui Catul Bogdan aveau o trepidație de motor pornit.

— Mă întreb dacă n-am să demisionez de la Universitate?

Nathan îl privi lung, cu o dungă pe frunte, fiindcă-l știa capabil de orice.

— Sper că-i o simplă butadă. Ce te-a nemulțumit?

— Eu.

— Bine, asta-i chestie veche...

— Lasă gluma, Nathan. Vorbesc serios.

Tocmai ,asta nu dorea: să vorbească serios. Adică să comunice și altora enervarea lui. Dar era într-o zi proastă. Vorbele porneau singure, fără frînă, pe o pantă scurtă, dar repede. Poate că dacă ar fi avut-o pe Luli în față, ar fi tăcut. Dar, lipită de el, devenea încorporată în el. Parcă nu erau acolo decît Nathan și el.

— Nu sînt mulțumit de mine, de forma mea intelectuală...

Nathan furișă o privire spre profilul lui Luli, abea întrezărit în umbra pieptului lui Catul Bogdan, și interveni repede.

— Dragă Tani, nu spune copilării. Un campion de tenis care n-a jucat o lună ratează cel puțin douăzeci de mingi în fața unui adversar mediocru. Dar pentru asta nu renunță la tenis. Așteaptă cu răbdare mingea a douăzeci și una. Acordă-ți și tu același credit

— Jiathan, mi se pare că și tu ai regresat. Un campion de tenis care nu joacă o lună face cu mîna alte mișcări.

Un intelectual însă n-are nevoie să facă exerciții publice de gândire ca să-și păstreze deprinderea de-a gândi corect
Nathan văzu cel dintâi lacrima pornită.

Catul Bogdan o simți pe mîna lui.

— Luli, Luli... Nathan, spune-i că sînt un imbecil.

— Doamna Luli, te asigur că are dreptate.

Luli încercă să zîmbească, dar ochii clipeau încărcăți. Era însă în brațele unei furtuni. Îi simțea și bătăile inimii. O loveau în urechi vorbe ca grindini, care aveau geamătul unei pasiuni exaltate. Și cînd, în sfîrșit, Luli izbuti să-și limpezească ochii, ridicîndu-i spre el, îi întîlni ochii umezi. Îl luă de gît.

— Iartă-mă tu pe mine... Nathan, te rog scuză-mă... scuză-ne, zîmbi ea, dezmiardînd părul Sultanului de Argint

Catul Bogdan respiră adînc.

— Astăzi am avut o zi proastă numai fiindcă am trăit cîteva ceasuri departe de tine. Vreau să te am alături tot timpul.

— Dacă vrei, mă înscriu la Facultatea de litere, tti devin iar elevă.

— Nu, Luli, asta nu se poate.

— De ce?

— Tuu? Studentă?

— De ce nu? N-am fost elevă? Nu sînt o femeie ca toate femeile? De ce nevoia de-a mă izola în extraordinar? Mie mi-e frică. Nathan, spune și tu...

Nathan ridică din umeri, răsfrîngîndu-și buza de jos. Și lui îi era frică, — deși înțelegea izolarea doamnei Luli în extraordinar.

— Doamnă Luli, dă-mi voie să nu te văd nici eu pe băncile Universității. Puteți fi împreună și fără de asta, cum ați fost și pînă acuma.

— Da, Nathan, nu țin să fiu studentă, dar spune și tu... Ce s-a întîmplat? Un an de zile n-a fost o umbră între noi. De ce să fie acuma, cînd ne-am întors la casa noastră?

— Dar nu-i, Luli, nici o umbră.

— Adevărat?

Cu vin tul întrebător era vechi de cînd lumea, și tot atît de ros, dar ochii lui Luli îi dădeau o gravitate de lumină nouă.

— Adevărat.

Luli respiră adînc.

— A trecut. Să nu mai vorbim,

Luli își culcă din nou obrazul pe pieptul Sultanului de Argint. Astfel petrecuseră multe ceasuri de noapte pe coverta vapoarelor, cînd luna plutește pe ape ca un fum de smirnă de pe vremea idolilor și a templelor păgîne, apropiind sufletul de amintirea vechilor credințe.

După ce buzele rostiră cuvîntul „adevărat”, redînd lui Luli o liniște care i-o aducea din nou cuminte pe pieptul lui, Catul Bogdan se întrebă: „Adevărat? Nu fusese nici o umbră între ei?”...

În fond, nu-i ascunsese nimic, — decît sufletul lui. Fiindcă în el fusese o umbră. Nu atinsese dragostea lui pentru Luli, desigur, dar îi micșorase încrederea în echilibrul lui, în noul lui echilibru. De cînd o întîlnise pe Luli nu mai lucrase, nu mai cetise, nu mai scrisese, fără să aibă Impresia că-i sacrifică ceva. Trăise fericit și întinerit alături de ea, și numai pentru ea, uitînd ființa lui de pînă atunci, dar socotindu-se superior aceleia. Nu-și disprețuia munca anilor din urmă, dar o privea-cu alți ochi. Odinioară, viața-i apăruse ca un pretext pentru creațiunea solitară, pentru „marea vînătoare”; de cînd o întîlnise pe Luli, viața cu ea îi apăruse ca un scop superb, simțindu-se în ea ca în alaiul unei victorii neconținute.

Se gîndise uneori la scris, avînd-o pe Luli alături, în brațe, pe coverta vapoarelor, în ceasurile de lungă plutire calmă cînd timpul cade pe ape ca o altă oglindă a imensității. Îi apăruseră spontan scheme de romane, personaje, probleme, — așa cum îți apar, însă, cînd nu ești somat de foaia albă să formulezi, să construiești, să

treci din lumina de lună a abstractului în diurnul concretului, în loc să aibă în față masa de lucru, lampa și manuscrisul, o avea în brațe pe Luli, și dincolo de ea, mările vii, cu mirosul lor amar și tonic. Trăia. Știa că trăiește. Și era fericit că trăiește. Însă certitudinea că oricând poate scrie niciodată nu-l părăsise. Că poate scrie nu numai ca. odinioară, ci amplificat, înzdrăvenit, înnoit.

De câteva ori Luli-l întrebase: „Nu-ți iau prea mult timp? Nu simți nevoia să scrii? Să știi că eu nu vreau să te împiedec. Dacă te pui la lucru, nici nu mă simți.”

O sărutase zîmbind. Era prea tînără ca să-și dea seamă cît de superioară era fericirea de-a trăi satisfacției de-a scrie. Pluteau pe Mediterană. Îi spusese:

— Luli, un tiran din dinastia Lacizilor își constituise o galeră cu patru mii de vîslași, una dintre cele mai vaste galere ale antichității. Închipuie-ți opt mii de brațe — o pădure — cu mușchii contractați, frămîntînd cu patru mii de vîsle apa mării, pentru ca, pas cu pas, galera să înainteze. Splendid: nu? Și teribil. Căci nenorociții, arși de căldură, uzi de sudoare în temniță de lemn încins, nu vedeau alături decît un ochi de apă îngustă și sărată, prin gaura vîslei, iar în spatele lor veghea omul cu biciul. Iar deasupra, la proră, tiranul privea marea, răcorindu-și fața în briza ei... Pînă cînd te-am cunoscut, viața mea a fost efortul celor patru mii de vîslași din fundul galerei. De cînd te am, Luli, sînt tiranul de la proră...

— Și eu?

— Tu ești marea și briza mării.

Mîndre și pasionate vorbe într-o noapte a Mediteranei, cînd țărmurile ei deveneau ale sufletului plutitor.

Dar iată că sclavii, care visleau în fundul galerei se revoltaseră.

Și deodată, sufletul se îngustase parcă, devenind ca ochiul din coapsa galerei, prin care trece truda unei vîsle.

Aceasta era panica din el: că nu mai poate crea. Lecția de deschidere nu era decît un mic incident secundar .

Puțin antrenament, o recapitulare metodică a materiei, o readaptare a minții la acest gen de activitate — și putea să-și continue profesoratul fără efort.

Dar scrisul?...

— Luli...

O chemă în șoaptă, neștiind dacă-i adormită sau trează. Ii văzu genele ridicându-se și ochii, ochii care-i dădeau răcoare de pădure și arșiță tropicală.

— Luli, patru mii de vîsle te salută... Ți-aduci aminte? .

Genele se plecară, închizînd și dezmiertînd o amintire scumpă. Și apoi, ochii din nou deschiși se opriră în mirarea ceasului de abur și descîntec.

Luna era somnul timpului oprit. Luli nu mai știa dacă trăia într-această noapte sau într-una veche; dacă vedea și era, sau își aducea aminte; dacă era pe terasa unei case, sau pe coverta unui vapor; dacă în jurul lor se apropia un țarm al Mediteranei, sau apăreau dealurile lașului adormit...

Nathan se ridică spunîndu-le „noapte bună” și plecă, îl însoțiră, dintîi pînă la ușă, apoi pînă în capătul Fundacului. Vechi. Se înapoiară singuri, ca printr-un parc cu frunze moarte și statui albe.

Luna era deasupra orașului ca brațul ciung al statuei lui Venus din Milo: un gest oprit în vid.

— Luli, am să-ți spun ceva...

Ridică spre el ochi sperioși, așteptînd. Intrară în casă, lăsîndu-și paltoanele. Luli pornise spre ietacul lor, dar brațul lui o culese din drum, călăuzind-o blînd spre altă odaie. Nu aprinse lumina. Pe toate ferestrele intra lumina lunii, cu pași albi pe covoare și parchete, dînd o impresie de templu al amintirii.

În odaia mamei lui nu era nimeni. Intră cu Luli. Storurile erau ridicate. Ferestrele, închise. Cîțiva trandafiri albi se scuturaseră pe pian, uscîndu-se. Totuși, în încăperea fără viață, parfumul lor mai stăruia delicat, dînd nării o presimțire. Soba de teracotă albă mai păstra căldura

ultimilor tăciuni. Era odaia în care se făcea cel dintâi foc de toamnă, fiindcă amintirile sînt mai friguroase decît florile albe ale brumelor de octombrie.

Se așază pe divan, ținînd pe brațe capul lui Luli. Pe acest divan, cu ani în urmă, mama lui, înainte de-a-l culca, îl pieptăna, ținîndu-i Capul pe brațe. Apoi umbla la un dulăpior, făcînd un fel de muzici ușoare de sticle ciocnite, și venea de acolo punîndu-i o bomboană în gură și umezindu-i tîmplele cu un vîrf de dop aburit de cel mai nostalgic și mai fin parfum al lumii. Niciodată nu-l mai regăsisse, deși păstrase multe sticlute de-ale mamei lui. Dar în fiecare flaconaș murise lumina unei flori, ducîndu-se în noapte cu stelele cerului.

Pe covorul acestei odăi, în dîra de lumină roșie a sobei deschise și pline de jar, clădea cetății cu cărți de joc. Cărțile mamei lui. Erau misterioase ca niște miniaturi de vitralii cu chipuri de împărați și împărătese dintr-o legendă. Mama lui le păstra într-o pungă de marochin roș. Nu umblau cu ele decît mîinile mamei lui. Uneori, iarna sau toamna, cînd ardea focul în sobă — era ca o fereastră intimă deschisă pe afundul unui amurg într-o pădure cu Scufița Roșie —, mama lui, fără să aprindă lampa, îl lua cu ea jos pe covor la gura sobei, rînduind în șiruri cărțile cu chipuri împărătești. El o privea, fără să înțeleagă, dar știa că toți împărații, toate împărătesele, toate florile roșii și cele negre se adunau și se sfătuiau pentru el, în mîinile mamei lui, care acolo, alături de căldura sobei, erau și mai fierbinți ca de obicei.

— Mamă, de ce ai tu mîni așa calde? o întreba el.

— Fiindcă stau numai la sobă și la soare, răspundea ea, deși mîinile ei mai mult pe fruntea, părul și în jurul lui erau, căldura lor de ardere în preajma morții dîndu-i și acuma o atingere de soare trist pe fruntea amintirii.

Alteori îi lăsa lui cărțile cu chipuri de vitralii, privindu-l cum ridica pe covor, la gura sobei, cetății și corturi în care poposeau armatele celor dinții închipuiri, ea împletind cu

andreele de os fir alb de lînă sau de lună, tot pentru el. Numai tăceri. Vorbea tare puțin. Poate că de asta avea ochi atît de mari. Uneori cînta la pian. Subt mînile ei, clapele erau ca o creangă de liliac alb adus iarna, mai delicat decît cel care înflorește la fereastra primăverii; și muzica acelor mîni, pe clapele de fildeș, era un abur trist ca și parfumul florilor de seră, înflorite pentru o zi.

Alteori, tot pe covor, la gura sobei, îi spunea povești, ținînd pe brațe cărți mari cu poze de balauri, zîne și feți-frumoși care veneau dintr-o țară și mai depărtată decît poveștile pe care le cetea singur, fiindcă pe-acelea le-aducea o altă limbă, dulce ca o muzică de harfă și ca o miere de tei. Erau cărți franțuzești, pe care le păstrase din copilăria ei și pe care numele ei de fetiță rămăsese: atît își mai păstrase, dîndu-i lui la gura sobei. Îi traducea poveștile, cetindu-i dinții textul francez, ca să-l deprindă astfel cu sunetul limbei necunoscute, făcînd astfel din Franța cea dintîi muzică a copilăriei lui. Glasul ei era grav și potolit ca al celor care spun rugăciuni. Uneori, cînd întîlnea în cărțile deschise pe genunchi o glumă, sau poate o amintire, rîdea copilărește.

— Mamă, tu rîzi? se bucura el, auzindu-i rîsul, căci altminteri nu-i întrezărea decît surîsul.

Ochii ei se întorceau spre sobă, plini de lacrimi.

O tăcere, o lumină de lună.

Era și acum ca și atunci. Dar ea nu mai era.

Încăperea devenise ca o apă limpede cu nuferii care-au rămas tot albi, după ce s-au închis în fund ochii Ofeliei.

— Tu... plîngi?

Luli se ridică din brațele lui, venind în genunchi lîngă el, lipindu-și obrazul de obrazul lui.

— Luli, în camera asta a trăit și a murit mama mea...

Luli se strînse și mai tare lîngă el. Abea îi auzea glasul. Parcă vorbea numai gîndul.

— ...Am păstrat-o așa cum era. Nimeni n-a trăit în ea. Ți-o dau ție. Numai tu poți...

Nu continuă.

În tăcerea lunară a acestei încăperi, vorbele se sfiau. Moartea fără de mormînt era mai solemnă decît în cimitire și biserici. Inima o simțea ca pe un contur rece de nimb.

Se ridicară de pe divan încet, și plecară fără să facă zgomot, ținîndu-se de mînă.

Ca și luminile lunii în noapte, sufletele aveau o plutire de lebede pe apele morții adînci.

Se despărțiră o clipă. Așteptînd-o pe Luli să-și isprăvească pregătirile de noapte, Catul Bogdan deschise o fereastră, rămînînd cu privirile pierdute în mișcările nopții nebuloase. Se adunau pe cer nouri înalți, ca umbrele unor zboruri de dincolo.

Dăruise lui Luli secretul vieții lui: cel mai vechi, cel mai intim.

Dar își acoperise sufletul cu amintirea mamei lui. Sufletul nesigur de el în fața viitorului. Departe, apărută o clipă printre nouri întunecați, luna avea fixitatea stranie a unicului ochi al lui Iuda după ce-l vînduse pe Isus Hristos.

III

ÎNTR-O NOAPTE CATUL BOGDAN visă că fumează. Pur și simplu. Nimic altceva. Dar acest vis îi evocă organic voluptatea fumatului, tulburător ca acele visuri cu femei ale pustnicilor.

Se deșteaptă flămînd de tutun, dorindu-l cu mînile, cu buzele, cu plămîinii, cu inima, cu nările, cu fiecare respirație care fără de fumul aromat nu-și găsea adîncul cel care întîlnește scurta beție din care se naște gîndul cuprins de singurătate, drumul spre tine însuși.

Luli dormea alături, închizîndu-l în pat.

Aruncă o privire de captiv dornic de evadare spre fereastră. O singură țigară l-ar fi liniștit. O fuma în gând, fum cu fum, simțindu-i mai dureros absenta care-l înconjura cu înghimpături de vid dezmoțit. Își pierduse somnul. Dar nesomnul nu era decât o pironire în insomnie, ca un trup cuprins de ghips. Nu se putea gândi. Nu putea visa. Se gîndea mereu la tutun, obsedat, avînd în mîni febrilitatea unei așteptări zadarnice. Pîna cînd se ridică ușor din pat, trecînd peste trupul lui Luli fără să o atingă, deschise ușa încet, lăsînd-o întredeschisă, și porni spre birou. Începu să umble prin toate saltarele, căutînd țigări. Era hotărît, dacă nu găsea, să plece în oraș și să cumpere. Găsi niște țigarete „Maryland” rămase acolo, sub niște caiete, încă de pe cînd se înapoiase de la Paris cu doctoratul în litere.

Umbla la biroul său, dar „avea voluptatea clandestină a copilului care fură țigări de la tatăl său. Se așeză în fotoliul biroului, și cîtva timp stătu cu ceafa răsturnată pe spetează, parcă nehotărît dar cu emoția crescîndă a păcatului care captează progresiv. Știa că nu va rezista. Dar prelungea așteptarea. Gura i se umezise. Inima îi batea mai repede. Mîinile se răciră. Deziluzia țigării fumată pe neprevăzute, cu cîteva zile în urmă, îl stăpînea încă. Mîntea lui ponegrea tutunul, tratîndu-l ca pe o femeie pe care o disprețuiești mai ales după ce i-ai cedat, dezgustul pentru ea fiind recent chiar în clipa cînd o dorești din nou. Dar ceda clipă cu clipă. Mîna lui nerăbdătoare umbla prin secunde ca printre scînteii.

Flacăra chibritului luă proporții de eveniment, ca prima torță neroniană a incendierii Romei; o lăsă să ardă pîna cînd își apropie conul ei blond de dansatoare pe sîrmă de vîrf de degetelor. Aprinse țigara cu degetele fripte de flacăra.

Dintîi își umplu gura cu fum, atent, mirat, descifrîndu-l prealabil, neîndrăznind încă să-l tragă în piept. Dar nările dilatate regăseau amintiri. Timid, respiră fumul. Tîmplele

nădușiră. Inima era galopul unei sosiri mult așteptate, spre care se lăsau toate punțile castelului.

O căldură intimă se revărsă în tot trupul.

Respirația, înlănțuită strâns cu fumul vechilor deprinderi, își recăpăta plenitudinea de odinioară. Vidul era învins. Emoționant ca o regăsire.

Dumnezeule, tutunul nu era o minciună.

Ostenise, cu ochii ușor împăienjeniți.

Era ca o rană deschisă, ca o rană fericită.

Stătu mult timp astfel, pe pragul unei noi intimități, al unei alte feerii. Sufletul nu-l mai înspăimînta. Se simțea încântat în biroul său. Îl revedea: cărțile, manuscrisele, creioanele ascuțite. Luă unul, ducîndu-l la nas. Respiră lung aroma de pădure de brad a lemnului așchiat. Un gest și un miros familiar epocii vechi. Instinctiv, mîna căută și găsi un bastonaș de mentol, făcînd un gest ritual; și-l trecu pe frunte și pe nări, lăsîndu-și o dîră de răcoare. Odinioară, cînd îi era prea cald în timpul verii, își făcea o răcoare artificială cu bastonașe de mentol păstrate în tuburi de lemn.

Îl stăpînea și un ușor dezgust, dar trecător. Îl tolera, știind că nu va ține mult. De altfel, și acest dezgust al reintoxicării organismului dezadaptat de tutun îi amintea fericitele osteneli ale nopților de nesomn, petrecute scriind.

Îi lipsea numai cafeaua neagră. Haziatica... Parcă abea acum regăsi devotamentul servil dar comod al haziaticii. Oricînd era la dispoziția lui, făcîndu-i ceai, cafele negre, fără murmur, devenind și ca marginal asociata cu voluptatea creațiunii în singurătate.

Dar Luli?

— Inima-i întineri, ca un măr atunci căzut, cald de soare.

Dar fuma fără să știe Luli.

Se ascundea.

Pentru întâia oară, fericirea de-a o avea pe Luli îi limită parcă libertatea de-a fi el cum vrea, și când vrea.

Problemă...

Aprinse deci o nouă țigară. Așa făcea și când scria, dacă se ivea o dificultate pe care cursivitatea creionului n-o putea rezolva. Se oprea, punea creionul pe caiet, aprindea o țigară, și medita încet, așteptând ca fumul — devenit și o undulație ritmică a gândurilor — să-i aducă din inconștient darul și surpriza unei soluții.

De data aceasta, țigara devenise extraordinar de bună. Nu se mai sătura fumînd-o. Îi plăcea atît de lacom, încît, fumul, pornit afară, și-l readucea cu palma înspre nări, aspirîndu-l. Nu acordase nici unei crengi înflorite în Italia acest omagiu adînc.

— Ce face Sultanul meu?

Tresări tare, gata să arunce țigara școlărește, întorcînd și capul ca să poată expulza urgent ultimii aburi denunțatori.

Dar Luli rîdea, oprită în pragul ușei deschise. Era în cămașă de noapte, cu un chimono roș cu mîneci căptușite albastru. Cu toate că abea se deșteptase din somn, parcă venea din soare, rumenă, caldă.

Rîdea, rîdea, rîdea, un rîs tînăr, antrenant ca un dans cu clopoței, care-i dădea o palpiție de stea subț bîrbia ridicată.

Și el începu să rîdă, privind-o, apoi contaminat de rîsul ei, primind-o în brațe răsturnată de rîs, caldă de somn, cu trupul inocent destăinuit în brațele lui de ritmul rîsului care nu mai contenea.

Părea sfîrșitul unei farse între școlari intrați într-ascuns în cabinetul directorului.

Luli își șterse ochii uzi, privindu-l cu capul lăsat pe umăr.

— Bine, domnule, scanda ea cuvintele ca să poată vorbi, fiindcă altminteri rîsul i le-ar fi furat de pe buze ca un vînt; de ce nu spui?

- Spun, mărturisi el cu fum și zîmbet.
- Ai să mai faci?
- Am să mai fac, fiindcă sînt un mare păcătos.
- Dar, domnule, cine fumează ce mai face?

O privi nedumerit.

- Bea cafea.

Luli-i sări din brațe.

Fugi după ea, c-un salt. Îl auzi, și grăbi pasul, ridicîndu-și pulpanele chimonoului. Cu pulpele goale era mai băiețește sprintenă.

Ajunseră tocmai în sufragerie, răsturnînd scaune, trîntind uși. Acolo începu o goană rotundă în jurul mesei. Scaunele cădeau, trosnind. Pînă cînd, pe neprevăzute, următorul sări pe masă, și, de pe masă, vultur, asupra ci, învăluind-o. Palpita de goană în brațele lui. O sărută.

- Nu, nu, lasă-mă că strig ajutor.
- Nu te-aude nimeni.
- A-ju...

Dar îi astupă silabele buzelor cum e căpșuna mușcată cu o sărutare adîncă, tăindu-i respirația. Luli se smulse amețită, oftînd întretăiat, iscodindu-l viclean pe subt tremurai genelor plecate.

- Sultanul meu miroase a tutun... Phu!

Iar o cuprinse rîsul în fața expresiei lui dezolate. Și izbucnind cum numai ea știa, ca și cum trupul tînăr i-ar fi fost arc și săgeată și arcaș, îl sărută o dată, de două, de trei ori și de atîtea ori încă, pînă cînd îl lăsă fără de respirație.

- Poftim, Măria-Ta, odihnește-te.

Îl invită cu mîna să stea pe scaun. Se așeză sleit, c-un rîs gîfîitor. O auzi cotrobăind prin dulapuri, zăngănind farfurii, tacîmuri, pahare, pînă cînd apăru cu întregul tacîm al cafelei negre și cu o tăblăluță suplimentară pe care adusese o chisea cu dulceață, pahare și lingurițe.

Făcea cafeaua neagră atentă, concentrată, nemailuîndu-l în seamă. Fuga prin casă îi aprinsese

obrajii, ochii și buzele, rotindu-i și mai tumultuos părut negru. Își suflecaser mînecele chimonoului ca să-i fie brațele goale în vecinătatea flăcărilor. Avea un trup abea de fată, atît era de sprinten feminin. Se îndoia pe spate, atingînd cu mînile pămîntul, dintr-o dată, ca o creangă cu o veveriță neagră în vîrf. Pe plajă, în costum de baie, bucura ochii bărbaților, dînd un fel de nostalgie ochilor femeilor după reamintita tinereță dusă. Un vînzător de fructe, la Lido, îi dăruise două rodii, ca omagiu.

Dacă, de-acolo, covorul basmului persan ar fi călătorit cu ea în timp, ducînd-o anilor mahomedani, Sultanul de Argint n-ar fi avut-o decît învingînd cu iataganul vitejia multor sultani; și poate că Hafiz i-ar fi luat-o și lui, cu versul.

O iubea. Cu sufletul și trupul într-același elan.

Se ridică, venind spre ea cu brațele și ochii.

— Nu, nu, nu.

Îl potoli cu mîna, și veni ea spre el, aducîndu-i cafeaua și dulceața. Apoi îi aduse și țigările din birou, aprinzîndu-i-o ea pe cea dintîi.

— Poftim, stăpîne.

Și se așeză pe o pernă la picioarele lui, privindu-l de jos în sus, cu gîtul sprinten alunecînd de la bărbie în jos, pînă în saltul mic al sînilor.

Văzu și se acoperi.

— Ce mai vrea stăpînul meu? Un ciubuc? O narghilea? O cadîină?

— Am.

— Un dans? O poveste? Un cîntec?

— Am.

— Stăpînul meu are tot ce vrea, numai să fie bun și să spuie. Sultanul meu e mare, puternic, slăvit și iubit, dar sultanul meu să fie de argint, nu de cărbune. Să-și spuie toate dorințele. Să n-ascundă nici una. Fiindcă, pe toate i le pot îndeplini...

Era subt mîna lui cum e o ploscă pe oblîncul calului, cînd călărețul e-nsetat, cînd arșița e mare, și apa de fîntînă adîncă.

Aruncă țigara, uită cafeaua. O cuprinse pe Luli cu braț aprig, o luă pe sus, ducînd-o ca pe-o pradă. Cînta în el un gemăt ca de vînt deasupra mării ondulate. Parcă erau păduri pe-alături, iarbă dedesubt, și-n el, tăcere și tumult, culoarea cea de flacăra a sîngelui.

E o clipă de splendoare dureroasă, cînd parcă două ceruri se-ntîlnesc, pierzîndu-și împreună stelele în mări fără de fund. Apoi rămîne întunericul căscat peste-o prăpastie în care moare lumea, într-o fumegare de apocalips. Și învie palidă ca îngerul morții.

Așa se regăsi alături cu Luli. Ca un copac trăsmit și răsturnat de furtună. Era atît de ostenit, încît nu mai putea să aștepte și să dorească decît somnul.

Dar prin întuneric se apropiau gînduri cu pas și ochi de lup. Totul începuse în birou. Era singur. Fumase. Regăsise voluptatea tutunului, hotarul magic dintre lume și el. Se regăsise stăpîn pe el, începînd să-și domine viața, s-o cerceteze. Caietele erau acolo, credincioase, creioanele la fel. Armele, tolba și cîinii marei vînători îl așteptau.

Poate că ar fi început atunci. Cine știe...

Dar iată că venise dragostea.

„Luli! Luli! De ce-ai venit?”

Era o tînguire lăuntrică, în mari tăceri și mari singurătăți, de un straniu lugubru, „Luli! Luli! De ce-ai venit?”

Parcă intrase un „au-au” de lupi în silabele numelui care fusese numai cîntec pînă atunci.

— Luli, dormi?

Deschise ochii numai: ardeau negri deasupra obrazilor roși. Și gura, și mai roșie, avea în ea zimt de garoafă caldă, și un adînc catifelat, umed, viu.

Iar o cuprinse cu un braț, aducînd-și-o cît mai aproape, cît mai în el.

— Luli! Luli, de ce te iubesc?

Dar răspunsul era în brațele lui.

Îi dezmierdă obrazii, părul, trupul pe care mîinile alunecau înnebunite, bîndu-și din el noua beție, care dădea un foșnet sîngelui, și-an întuneric creierului ca un dans în iad.

Și-același nume răsuna, clamoare, gemăt, bucurie, tînguire: Luli! Luli!...

Pînă cînd se prăbuși.

Ș-apoi veni somnul ca uitarea, pînă a doua zi.

IV

CATUL BOGDAN AVUSESE O Migrenă ca cele de pe vremuri, cîteva zile după ce începuse din nou să fumeze cu abuzul caracteristic unui viciu reluat. Parcă organismul, sfidînd instinctul de conservare, dorea să recupereze toxina și retrospectiv pentru timpul cînd se dezintoxicase.

Migrena se anunțase după cîteva ceasuri de muncă în birou, cu ușa și ferestrele închise. Ușa: ca să nu treacă fumul și în celelalte odăi. Ferestrele: ca să nu-l ajungă zgomotele de afară, cu toate că Fundacul Vechi avea o tăcere pe care aveai impresia că numai toaca și clopotele o pot spația. Bineînțeles, cafeaua neagră, turnată în termos ca să-și păstreze fierbințeala, era alături. Umpluse cîteva foi cu note pentru un roman. Nume de personaje, date asupra lor, cîteva dialoguri schițate și cîteva desemne de case și locuri în care, probabil, avea să se petreacă acțiunea. Întotdeauna procedase astfel, începea cu numele personajelor, căutînd să le surprindă biografia, înainte de-a le angaja în vreo acțiune. Unele rămîneau deoparte, nefolosite, altele intrau în jocul romanului. Dar

avea întotdeauna nevoia tovrășiei acestui grup prealabil. Sugestia acțiunii romanului se desprindea din aceste portrete care uneori parcă doreau să conviețuiască, să întreprindă ceva împreună. Apoi, după ce fixa numele și numărul personajelor probabile, cunoscînd și oarecare trăsături biografice ale vieții lor anterioare intrării în roman, începea să desemneze decorurile lor. Case, odăi, grădini, case de țară, case de oraș, vile la mare. Pictură nu făcuse niciodată, dar pentru acest gen de desemne ale propriei viziuni avea o naturală înzestrare. Aceste schițe însă rămîneau numai în intimitatea manuscrisului, fără să însoțească la tipar textul pe care-l comentau plastic. Catul Bogdan, ca scriitor, avea o adevărată repulsiune pentru cărțile ilustrate. Socotea ilustrația marginală unui text ca o limitare a viziunii extrem de diverse pe care textul o comunică lectorilor. Mai ales atunci cînd decorurile în care se desfășoară acțiunea unui roman nu sînt simple indicații riguros topografice — ca la romanele polițiste — ci adevărate instrumente muzicale pentru sensibilitatea lectorului evoluat. Sînt case, de pildă. În transparența cărora apare harfa, luminozitatea ei de ploaie armonioasă. Senzația aceasta de harfă, notificată oricît de vag și de aluziv, prin sugerarea decorului, poate da unui lector adevărate delicii. Poate... Acest „poate” conține tot jocul de zar al hazardului. Dar desemnul nu poate fi decît o grosolănie intermediară între zarul aruncat de sensibilitatea scriitorului și felul cum cade în sensibilitatea lectorului.

Își reluase deci creionul, caietul, cafeaua, tutunul și jocul prealabil scrisului propriu-zis. Dar, cum nu mai scrisese de mult, se grăbise, dorind ca sufletul să aibă sprintena docilitate a unui chelner de casă bună, care te servește fără să-l chemi, aducîndu-ți îndată ce ai dorit Sufletul însă, în fața hîrtiei orbitor de albă, polar glacială, se intimidase, rămîinînd cam stingherit Cadența bună nu venea. În schimb, tutunul și cafeaua umpleau aceasta

așteptare. Schițase cîte ceva, dar apăreau mai ales reminiscențe. Biografiile creionate ale personajelor necunoscute nu izvorau din inedit, ci din vechile romane publicate. Nu „apuca” nimic. Și avea enervarea pescuitorului eu undița care, în loc să simtă zvîcnirea de sîn în mînă a peștelui prins, ar vedea îngreuierea pe care-o aduce undiței un galoș, sau farsa unei broaște lacome.

Golise în două ceasuri un termos de cafea neagră, uitînd pentru moment rostul adevărat al cafelei negre, care-ți dă puțința să rezști la tumultul creațiunii și să-l exprimi, dar nu-l provoacă. Dimpotrivă, dacă acest tumult e factice și de suprafață — datorit mai mult voinței decît nevoii de a scrie — cafeaua îi denunță superficialitatea, acoperindu-l cu o vibrație de nervi iritați, care dă sufletului țiuitul sterp al unei bălți cu țînțari.

Migrena se vestise ca pe vremuri, pipăindu-i tîmplele, arcadele și ceafa, cu un fel de pase magnetice care dau o îngreuiere și o vagă somnolență. Apoi îi auzise bubuitul de furtună neagră ca cele care vin cu grindini. Renunțase la scris. Anunțase pe Luli că are o migrenă teribilă. Se întinsese în ietac, rugînd-o pe Luli să închidă ferestrele și să facă întuneric.

— N-ai nevoie de aer?

— Te rog, Luli, lasă-mă așa.

Îl ascultase. Îi adusese doctorii, și după ce controlase termosul de jumătate de litru, deșert, nu mai îndrăznise să-i dea cafea neagră cu lămîie. Îi făcuse o compresă și-l lăsase singur, respectîndu-i nevoia de tăcere absolută. Haziaca înghețase. Migrenele stăpînului scump și drag erau ca sprinceana ridicată a străvechilor sultani: înlemneau noroadele cu șalvari și fes.

Desigur că suferise — o migrenă autentică fiind o boală pe cît de scurtă, pe-atît de intensă. Dar iar se umpluse de neguri telurice și iar devenise spectatorul acestei transformări lăuntrice, care trimetea sufletul și mintea la începuturile lumii, dîndu-le un fel de întunecată măreție.

Și, într-adevăr, această migrenă îi deschisese fundurile, lăsându-l abea atunci să-și întrevadă adâncul.

Migrena cedase după un ceas de liniște. Dar n-o anunțase pe Luli. Continuase să stea întins în întuneric, simțindu-se izolat ca într-un sicriu, dincolo de Luli, dincolo de lume, dincolo de lumină, dincolo de viață, — dar germinând, într-un fel de pîndă subpămînteană. Venise totuși la masă, palid, cu secretul în el — migrena devenind pentru el o încăpere de izolare luciferică.

De atunci mai avusese o migrenă, dar și simulase cîteva, obținând nu numai liniște, dar și un fel de izbăvire, impusă de rolul de bolnav, de ispitele care se desprindeau din conviețuirea cu Luli.

Începuse să scrie noul roman, construit în întunericul cîtorva migrene simulate și izvorît din negura celei adevărate. Lucra un roman straniu, cu oameni care se urau trăind alături subț același acoperămînt, pîndindu-se ca peștii din fundul mării, fără să aibă curajul de-a ucide, ca aceștia, dar purtînd gîndul în ei, viața lor comună mărgininu-se la efortul de-a-și ascunde sufletul unul față de altul. Avea nevoie de mare concentrare, de liniște perfectă, de monotonie exterioară — și de energie intactă, nealterată de nici o poftă trupească. Trăia frățește cu Luli, căutînd să-i evite trupul.

Apăruseră și ploile de toamnă, cele care stau pe loc, devenind un fel de scămoșare a văzduhului, aproape fără sunet, abea picurate prin uluce. Începuseră focuri în toate odăile. Catul Bogdan nu ieșea în oraș decît pentru lecțiile de la Universitate, de unde se întorcea grăbit. O săruta pe Luli, lua ceaiul împreună și se pune la lucru. Luli știa că lucrează la un nou roman, fără să-i cunoască nimic din cuprins. De cîteva ori se scuzase față de Luli, spunîndu-i că nu poate istorisi o carte în timpul cînd o scrie; că vorba falsifică, primejduind latentele și intimele elaborări în tăcere. Luli înțelegea mai bine decît credea el nevoia de

tăcere în jurul unui manuscris la care lucrezi, dar niciodată nu-i spusese nimic despre încercările ei literare.

Așa că, o dată cu ploile de la ferestre și focurile din sobă, casa din Fundacui Vechi își recăpătase umbra și tăcerile de odinioară. Nici Luli nu ieșea în oraș.

— Ce faci tu, Luli? o întreba el afectuos după ce ieșea din birou. Cum ți-ai petrecut ziua?

— Te rog, nu te ocupa de mine. Lucrează fără grija mea. Am cu ce-mi trece timpul...

Părea atît de mulțumită, încît îi venea să o răsfețe, dar se temea. Se mărginea să-i sărute mînilor, păstrîndu-le apoi pe frunte, cu-n fel de evlavie penitentă.

Luli își făcuse cuib de toamnă și de iarnă în salonașul mamei lui Catul Bogdan, alegîndu-și și ea tot gura sobei. Uneori dadaia îi ținea tovărășie, poftită bineînțeleș, nu atît fiindcă Luli ar fi avut nevoie de prezența ei, dar de-o vreme o văzuse mai rar, mai taciturnă și mai slăbită, și Luli simțise nevoia de-a-i dovedi dadaiei că n-o uită, nici n-o neglijează. Uneori dadaia îi istorisea cîte-o întîmplare de pe Bistrița, alteori îi povestea viețile sfinților, alteori tăceau amîndouă cu ochii în jar și flăcări.

Odată, dadaia o dezmiardase pe frunte, spunîndu-i:

— Lucico, îți merge bine ție?

— Sigur, dadaie. Sînt foarte fericită.

Dadaia oftase.

— Da' mult mai stai la gura Sobei.

Alteori, haziaca își impunea prezența înfățișîndu-se cu ceai, dulceață, prăjituri proaspăt făcute, sau cu cîte-un joc de cărți unsuroase. Le răsturna pe covor, rotindu-le iscusit, și începea să-și depene minciunile la gura sobei. Spunea numai de bine „duduiței scumpe și adorate”. Bani, drum lung...

Dar, îndeobște, Luli era singură. Acolo își făcea corespondența, cetea și gîndea, întîlnindu-se cu Sultanul de Argint,, la dejun, la masă și în timpul nopții, cînd somnul lui se învecina cu somnul ei.

Corespondenta îi lua de ajuns timp, fiindcă scria părinților ei în parte fiecăruia, așa cum îi scriau și ci, iar Gabrielei — pe care n-o uitase nici din străinătate — îi scria regulat scrisori ceva mai lungi.

Între timp, Gabriela devenise profesoară la Brașov. Luli n-o mai văzuse de la nuntă. Scrisorile lor, însă, păstrasera exact raporturile de odinioară. „Dragă Gabico”; „Draga mea Luli”. Nici una, nici alta nu-și făceau confidențe intime în scrisori, vorbind mai cu seamă despre lecturile lor recente, despre decorurile prin care trecuseră sau în care trăiau, comentind în felul lor oamenii cunoscuți sau întîlniți. „Complimente soțului tău”, spunea Gabriela uneori. „Catul îți trimite salutări amicale”, răspundea Luli.

Luli nu păstra scrisorile Gabrielei, pentru motivul că nu le acorda altă importanță decît a unei singure lecturi. Gabriela însă păstra scrisorile lui Luli, și pentru că era mai păstrătoare, și fiindcă le acorda o semnificație literară cu totul involuntară din partea lui Luli. Dar cînd descria, Luli picta plastic, nu fiindcă dorea să o epateze pe Gabriela, ci fiindcă n-avea, mai ales în scris, acea reacție exclamativă, caracteristică femeilor: „Ah ce frumos. Vai, ce minunat. N-am cuvinte să-ți descriu.” Aceste „cuvinte” le avea și la Veneția, și la Constantinopol, și la Paris, și în Anglia, avînd însă impresia că acolo le-a găsit, mărginindu-se să le culeagă și să le înșire. Entuziasmul Gabrielei o mira uneori, cercînd să-și amintească ce-a putut să-i scrie, iar altele îi dădea un zâmbet care clasa admirația Gabrielei în categoria exagerărilor amicale. Dar îi scria la fel, fără efort și mai ales fără dorința de-a face literatură pentru prietena ei, mărginindu-se să devie, pentru ea, oglinda locurilor pe care Gabriela nu le văzuse — oferindu-i astfel și ei călătorii închise în plic — și a oamenilor necunoscuți ci, prezentîndu-i-i în viziunea ei.

Gabriela părea mulțumită. La Brașov făcea tenis, călărie, patinaj și mai ales sky. „Numaidecît trebuie să înveți și tu sky-ul. Ai o impresie de viteză, libertate și

primăvară, care se face egala rîndunelelor. Nu mi-ai scris dacă ai citit *Montagne Magique* a lui Thomas Mann. Între altele, are pagini magistrale despre sky.” Scrisorile cu sky-ul o găsiseră pe Luli la Paris. Îi expediasse de acolo, omagial, un costum de sky, ultim model, cîteva bluze de lînă colorată, ciorapi asortați și alte „ofrande sportive Diane de la Brașov”.

De cînd se înapoiasse însă din călătorie, scrisorile lui Luli către Gabriela erau mai mult o întoarcere îndărăt, o recomentare a unor lucruri văzute, despre care scrisese Gabrielei și atunci, dîndu-i primele impresii; căci acasă, după cîteva scrisori despre octombrie la Iași, și altele în care apăruse Nathan, pe larg comentat, materialul exterior se împutînase. Ploaia și focul, Nathan, haziaca, dadaia; „Catul scrie un roman, muncind toată ziua”. Și iar ploaia și focul.

La Brașov, toamna continuă să surîdă, invitînd lumea pe munți. Gabriela făcea excursii de cîte ori îi permitea școala. „Draga mea Luli, viața pe care-o duc aici e veselă și sănătoasă și m-ar încînta, dacă h-aș avea uneori în fața ochilor interiorul tău și viața ta meditativă la gura sobei într-o casă în care un scriitor lucrează vegheat de vestala lui. E altceva decît ceea ce fac eu. Cînd închid ochii și te văd în casa ta am impresia că-mi pierd timpul cu fleacuri. Ai dreptul să-mi spui cu oarecare indulgență: «Distrează-te, Gabi-boy!»... Care-i subiectul noului roman?”

În ultimul timp, însă, Luli trebuia să facă un efort pentru a-i scrie Gabrielei ca și pînă atunci. Atmosfera lașului ploios și a casei tăcute era toropitoare. Nici o tristeță, nici o melancolie, dar o somnolență. De altfel, pe nesimțite, Luli începuse să doarmă mai mult. Catul Bogdan se deștepta înaintea ei: îl auzea cum se ridică din pat, îi simțea sărutarea castă pe obraz, îi zîmbea printre genele o clipă întredeschise și continua să doarmă, acoperită de sunetul ploii, care înfrigura parcă trupul, dîndu-i nevoia de-a se învălui în căldură intimă. Își începea ziua pe la

zece. Dejunau și unul și altul cu pofta de mîncare micșorată. Catul Bogdan din cauza tutunului și a cafelei negre, Luli din cauza lipsei de mișcare în aer și a micii distanțe dintre ceaiul matinal și dejun.

Nathan venea rar la dejun. În schimb, la masă venea regulat, ținîndu-i tovărășie lui Luli și după masă, în timp ce Catul Bogdan se închidea în birou pînă la miezul nopții, cînd își încheia programul de muncă zilnică. În afară de Nathan, Luli nu cunoștea nici un ieșan, beneficiind neconsultată de vechea izolare a lui Catul Bogdan. Nici el nu primise oaspeți afară de Nathan care era încorporat în atmosfera casei, nici nu făcuse vizite, indispunînd astfel pe toți colegii lui de la Universitate. Cu Aristide Bogdan se vedea numai din întîmplare, la Universitate.

— Am auzit că te-ai căsătorit, colega?

— Exact.

Atît.

Dar Agatha Bogdan era furioasă. Înainte de căsătorie tot îl mai vedea pe fiul ei vitreg acasă la Nathan. De cînd se căsătorise, însă, devenise mai invizibil. Cu tot cinismul ei, Agatha era sensibilă la umilințe.

Neinvitarea ei la nuntă o pălmuisse în opinia publică a lașului. Nu-i ierta lui Catul Bogdan această indelicatețe ostensibilă. Îl vorbea de rău pretutindeni, inventînd tot felul de lucruri dezagreabile: că-i neurastenic, că-i stors, să-i ros de gelozie din cauza diferenței de vîrstă dintre el și nevasta lui —, uitînd, se vede, că între ea și „papa Mito” diferența de vîrstă era și mai mare; că „eleva de la Galați” nu știa să se ție în societate, și că și de asta trăiau atît de retrași etc. ...Sperase să-și găsească în Nathan un aliat. Găsise un adversar primejdios, fiindcă Nathan era mult mai simpatizat și mai stimat decît ea, cuvîntul lui avînd altă greutate decît vorbele ei. Dacă n-ar fi fost constrîns, Nathan n-ar fi dezvăluit nimănui realitatea doamnei Luli, păstrînd-o numai pentru el, ca pe-o ediție pe care n-o pui în comerț. Dar gura Agatheii îl silise să

devie cavalerul doamnei Luli, dându-i pentru toți ieșenii sensul reverențial de „Doamna noastră Luli”.

Așa că Luli, captivă în casa din Fundacul Vechi, devenise pentru ieșeni un fel de eroină de roman netradus în românește, pe care-l cetise numai Nathan, singularizându-se astfel involuntar în curiozitatea admirativă a concetățenilor. Agatha reacționase, răspîndind zvonul că soția lui Catul e metresa lui Nathan, ceea ce ar fi explicat atitudinea lui. Nu izbutise însă, fiindcă și din acest punct de vedere, reputația, mereu verificată și confirmată, a lui Nathan, o dezmințea categoric. Nathan era prietenul femeilor din societatea bună a lașului, dar metresele lui n-aveau nici un amestec cu ambianța prietenilor lui.

Așa că Agatha se resemnase de la o vreme. Și, cum nu ținea deloc să fie în raporturi încordate cu Nathan — de casa căruia avea nevoie intimă pentru oarecare întâlniri tainice și de gura. căruia se temea pe sfînta dreptate —, se mărginise să-l poreclească pe Catul „Călugărul din vechiul schit”, clasîndu-l printre amintiri.

Astfel trecură trei ani, atît de exact suprapuși unul peste altul, încît desfășurarea lor nu ar avea altă semnificație decît a unui somn care desparte o zi de ziua Următoare.

PARTEA A ȘASEA

*„...dar am trecut pe lângă el
cu dragostea de mîna...”*

I

DE-O VREME, LULI ÎNCEPUSE SĂ-L îngrijoreze pe Nathan. O vedea mereu bine dispusă, dar veselia ei îi apărea mai mult ca o resemnare. N-avea prietene, n-avea tovarăși de vîrsta ei, nu se distra în afară de casă, nu se plimba deloc, iar acasă, Sultanul de Argint era un fel de apariție decorativă la dejun și la masă, abea deschizînd gura, silindu-l astfel de Nathan să fie lăutarul tăcerii pentru a o antrena și pe Luli sa vorbească. De cîteva ori, Nathan o invitase pe doamna Luli la cinematograful și la teatru, lăudîndu-i filmul sau piesa respectivă. Luli nu acceptase:

— Nu pot, Nathan, să mă distrez, în timp ce Tani lucrează singur acasă. Cred că înțelegi?

Astfel de întrebări nu au decît un singur răspuns obligator: „înțeleg”, fiindcă răspunsul adevărat ar fi o indiscreție, o intrusiune, pe care Nathan și le interzicea mai ales față de doamna Luli.

În schimb — căci Nathan, pasiv pentru el, nu era deloc pentru cei care-i erau aproape —, luă o altă hotărîre, cunoscînd mai dinainte riscurile ei.

Veni într-o zi pe la șase. Și în loc să se ducă de-a dreptul la doamna Luli, intră neanunțat în biroul lui Catul Bogdan. Întineric de mătasă roșie, lampă aprinsă pe birou, fum, cafea neagră, caiete și fața severă a lui Catul Bogdan, de chirurg deranjat în timpul operației.

— Ce cauți, Nathan? Luli-i acasă.

— Vreau să-ți vorbesc.

— Acuma? Lucrez... Creionul întors pe dos în degetele nerăbdătoare avea o ascuțime de sulită gata să șarjeze.

— Dragă Tani, sînt lucruri mai importante decît comoditatea ta.

— Care-s?

— Nevasta ta.

— Luli?

Îl măsură de sus și pînă jos cu o ironie orgolioasă la care-l predestina și exteriorul lui de pe vremea pașalelor, mai ales așa cum era în halat albastru, cu fular roș în jurul gîtului.

— „Tu ești Mircea? — Da’-mpărate. — Ai venit să mi te-nchini?”

Catul Bogdan zîmbi.

— Lasă prostiile, Nathan.

Dar îl acceptă, fiindcă Nathan devenise de multă vreme dialogul necesar al tuturor contradicțiilor.

Nathan își aprinsese pipa, instalîndu-se pe scaunul din fața biroului.

— Nathan, nu abuza. Crede-mă că mă deranjezi.

— Te cred, Tani, și tocmai asta vreau. Doamna Luli nu știe că am venit. Vreau să-ți vorbesc despre ea. Tu îți dai seamă cit e de tînără?

Catul Bogdan își dezmierdă părul. Fumă mai departe, fără să răspundă.

— Tani, doamna Luli nu face parte dintre manuscrisele tale. E o realitate care, vai, îți aparține.

— „Vai”?

— Fiindcă nu te ocupi decît de ficțiuni, neglijînd chiar o astfel de realitate.

— Cum o neglijez? Eu? Pe Luli? E stupid!

— Tani, în fața ta ai un manuscris: dacă-l neglijezi, nu se plictisește, nu slăbește, nu-și trece timpul la gura sobei, nu-și pierde pofta de mîncare...

— Nathan, ai înnebunit! De unde le scoți? Luli e sănătoasă, veselă, mulțumită. Slavă Domnului, sînt cel mai în măsură să știu tot ce-o privește.

— Și totuși nu știi. Ești mulțumit că scrii, probabil, și-i conferi și doamnei. Luli ceea ce e numai în tine. Ea nici nu scrie, nici nu trăiește așa cum trebuie la vîrstă ei, în timp ce Sultanul de Argint e o sacrosanctă absență. Te așteaptă pur și simplu la gura sobei, de dimineață pînă seară, ca și cum ea, doamna Luli, ar fi recompensată de privilegiul audienței acordate din cînd în cînd

— „Din cînd în cînd”, îl îngîină sarcastic Catul Bogdan. Dar ne vedem în fiecare zi. Trăim alături. O ador. Știe.

— Știe că o adori. Ajunge? Dragă Tani, doamna Luli nu e o biserică, e o femeie vie. Voi trăiți paralel, nu alături. Tu scrii în birou, ea stă în salonaș, vecini ca Elveția cu Italia. Tu o adori, dar te ocupi de manuscris; ea te adoră, dar te așteaptă singură la gura sobei. Vă întîlniți la dejun și la masă, și Nathan e patefonul care umple tăcerea. Nici măcar nu i-ai făcut cinstea de-a-i spune ce scrii. Știe că scrii un roman. Asta putea să o afle și din ziare. Dacă obținea pe deasupra și fotografia ilustrului romancier, cu un autograf admirativ, putea să renunțe la tine, căci știa despre tine exact ce știe acum.

— Nathan, spiritul iudaic...

— Știu, Tani, mi-ai mai spus. Dar adevărul nu l-au inventat evreii. L-au purtat uneori ceva mai mult în spate, simțindu-i mai cu seamă greutatea. Asta-i singura diferență. Să știi, Tani, că nu glumesc și nici nu exagerez. Prietenia noastră mă autoriză să fiu atent la ceea ce-i

intim legat de viața ta. Ești cam distrat. Meditează puțin, sau... dă-mă afară.

— Nathan, spune-mi, drept: ți-a spus ceva Luli?

— Vai, Tani, ce puțin o cunoști. Cum poți să-mi pui o astfel de întrebare?

— Ai dreptate. O retrag.

— Doamna Luli, față de mine mai ales, se silește să confirme impresia ta despre ea: că e fericită. Dar tocmai asta mă neliniștește. Așa încep adevăratele deprimări, cu efortul eroic de-a le ascunde.

— Bine, Nathan, dar un an întreg, și apoi vacanțele...

— Tani, ce Dumnezeu, voi scriitorii nu sînteți lucizi decît pentru eroii voștri? Crezi tu că un an de viață fericită alături de tine și cu tine și cîteva vacanțe înseamnă o provizie eternă? Numai cămilele beau o dată pentru o lună de privațiune. Dar oamenii și mai ales femeile tinere au nevoie de viață mereu. Anul vostru de fericire i-a dat poftă de viață, nu dorința de-a deveni babă cu amintiri la gura sobii. Spune tu: o mai *auzi* rîzînd?

— Eu o văd numai zîmbind. Știi tu, Tani, rîsul devenit tăcere e simptomul sigur al bătrîneții, înțelepciunii sau resemnării.

O amintire din adînc îl răscoli pe Catul Bogdan, căci vorbele lui Nathan i-o evocară pe mama lui. Și ea rîdea rar, numai cînd îi cetea povești, dar rîsul acela avea lacrimi. Altminteri surîdea.

— Și Luli?...

— Dacă nu te-ar iubi, n-ar fi nimic. Și-ar găsi imediat compensații.

Fruntea lui Catul Bogdan se încreți aspru.

— Nu te supăra. Din nenorocire te iubește. I-ai dat o boală lungă.

— Nathan, de ce nu înțelegi că astfel de glume...

Nathan oftă.

— Nenorocit e adevărul! Plînge: e farsă. Rîde: e glumă. Privește: e orb. Ascultă: e surd. Ce shakespeareiană

tragedie e adevărul! Jidovul rățăcitor e un turist tirolez, alături de exodul adevărului.

— Adică, Nathan, tu crezi că n-o iubesc pe Luli?

— Nu. Asta nu. Cu mîna pe toate cărțile sfinte recunosc că o iubești. Dar ești prea sigur, și pe drept, de iubirea ei. De asta o neglijezi. Dacă ai fi avut binecuvîntatul ghinion ca doamna Luli să fie cochetă, să te neliniștească, să te facă gelos, te asigur că manuscrisele se consolau cu praful. Dar doamna Luli e o certitudine absolută. Doamna Luli = dragoste pentru Catul Bogdan. Catul Bogdan = manuscris + dragoste pentru doamna Luli.

— Și ce crezi că-i de făcut?

— Să nu-mi pui astfel de întrebări. Să fii tu singur răspunsul lor. Adică: să stai mai mult cu ea, să-i vorbești despre ce scrii, să vă duceți la teatru, la cinematograful...

Mîna lui Catul Bogdan îndepărtă tot ce presupunea în enumerarea lui Nathan distracție exterioară, drum în oraș, participare la viața colectivă.

— Dragă Tani, eu nu știu ce-i de făcut. Singura soluție ca să-ți pricepi nevasta ar fi să devie alături de tine eroina unui roman scris de tine. Atunci te-ai edifica singur, fără de concursul meu odios și inoportun...

Glasul lui Nathan își pierduse calmul obișnuit.

— ...Trebuie să înțelegi, totuși, că nu poți izola pe o femeie tânără la o parte de viața omenească.

— Bine, Nathan, oftă Catul Bogdan. Voi medita.

— Te las.

După ce plecă Nathan, Catul Bogdan nu mai izbuti să lucreze. Ca întotdeauna, Nathan găsisese punctul vulnerabil. Avea dreptate. Era imposibil să nu i-o recunoască. Enervat, natural de dreptatea lui Nathan, dar și alarmat pentru Luli. Fiindcă într-adevăr o iubea. Și gîndul că Luli poate să fie, ca și mama lui, o tăcere resemnată la gura sobei îl sfișia, dîndu-i spre ea un elan de milă și de adorație, care bagateliza valoarea manuscrisului și semnificația singurătății lui. Dacă Nathan

n-ar fi fost cu Luli, s-ar fi dus de îndată în salonașul ei, gata să facă orice pentru ea: să-și ia concediu și să plece din nou în străinătate, imediat, să plece la Galați, la vie, s-o însoțească numai pe ea, acordându-i drept de exclusivitate asupra întregii lui ființe.

Dar prezența lui Nathan îi dădea și o mândrie, și o pudoare.

Așa că mai rămăsese în birou, fără să lucreze, dorind-o pe Luli ca și cum ar fi fost plecată.

O subită impulsivitate rezolvă starea lui de nehotărâre. Plecă în oraș, pe furiș, fără s-o anunțe pe Luli, luă o lojă la teatru, cumpără toate florile vrednice să-i fie dăruite lui Luli și apăru acasă cu obrazii umezi de ploaie, răsturnând pe divanul din salonaș culori și parfum de vară.

— Luli, mergem diseară la teatru!

— Ce s-a întâmplat? Ți-ai isprăvit romanul?

— Ei, romanul? Mi-e dor de tine. Nathan, pune, te rog, patefonul.

Intrase un vînt de primăvară în casă. Dansară pînă la extenuare. Mîncară repede, interpelîndu-se glumeț. Bineînțeles, întîrziară la teatru, ajungînd abea la actul al doilea, fiindcă toaleta lui Luli devenise actul cel mai important, cel mai distractiv și cel mai fermecător al acestei nopți. Rochiile atîta așteptau. El singur o dezbrăcase, o îmbrăcase, iar o dezbrăcase, iar o îmbrăcase, răsturnînd-o în rochii ca în valurile unei mări vesele, zburîndu-i părul, pieptănîndu-i-l, sărutîndu-i-l, răscolind-o pe Luli ca o ploaie de primăvară, cu o mie de mîini.

Însoțiți de Nathan, intrară la teatru în pauza de după actul întîi. Era spectacolul unei trupe bucureștene venită în turneu. Apariția în lojă a doamnei Bogdan echivala cu o ridicare de cortină pentru actul întîi al unei trupe din străinătate.

Era adorabilă. O rochie de mătasă neagră, decoltată, cu mîneci scurte și bufante, doi trandafiri galbeni la talie și

părul mauresc împrejmuindu-i puritatea de fildeș a obrazilor.

— Nu-i urîță, conveni Agatha Bogdan, care n-o mai văzuse pînă atunci decît în treacăt, pe stradă.

Avea în ea ceva de floare mirată și de zbor, de dans oprit sau neînceput.

Catul Bogdan și Nathan nu erau singurii care o priviră de multe ori în timpul spectacolului, aplauzele, după ce-o priveau, devenind un simplu bacșiș, obligator pentru efortul cu fard și declamație de pe scenă.

După spectacol supară acasă în trei. Foșnetul rochiei lui Luli, care improviza supeul, dădea și lui Catul Bogdan și lui Nathan presimțirea unui menuet. Aveau acest zîmbet, rar după moartea veacului al optsprezecelea într-o Franță de lumină și mătasă.

La plecare, profitînd de o clipă de singurătate cu Catul Bogdan, Nathan îi spuse:

— Spune tu, nu-i păcat?

— Sst! Sînt un idiot.

— Ai fost. Noapte bună.

Dar a doua zi dimineață, cu capul greu și cețos și ochii încercănați, Catul Bogdan găsi manuscrisul ca un palat închis, cînd stăpînul nu mai acordă audiențe.

Bău cafea, iarăși excesiv, fumă exagerat.

— Nu te simți bine? îl întrebă Luli la dejun.

— Capul. Știi, Luli, nu-s deprins.

— Drăguțele, drăguțele și bunule, lasă, că stăm acasă. Lucrează liniștit. Eu vreau să te simți bine, să fii mulțumit.

Tocmai asta nu mai putea: să se simtă bine, să fie mulțumit.

Fericirea parcă devenise și o povară. Dar o povară atît de adorabilă cînd o vedea pe Luli, încît parcă era și o suferință.

II

CATUL BOGDAN ÎȘI IMPUȘE TO-
tuși un nou regim de viață cu Luli și pentru ea. Cu toată
permanența zăbrelită a ploii, începură să facă lungi
plimbări pe jos, vizitînd zi cu zi cartierele mai puțin
oficiale și convenționale decît Strada Lăpușneanu, cu
anexele ei arhitecturale și umane. Tîrgul Cucului le apăru
galițian prin evreimea de acolo, pitorească și necăjită în
desimea ei încîlcită, cu glasuri pasionate și mereu
interogative în jurul samovarului cu ceai sau cu păpușoi
fierți. Ajunseră din sărăcime în sărăcime, din dugheană în
dugheană și din magherniță în magherniță, pînă în Podul-
Roșu. Se opriră pe Pod, privind Bahluiul, care dă impresia
că se isprăvește la marginea orașului cu rit grohăitor de
scroafă trîndavă. Suiră dealul Sărării, atît de demodat
provincial, parcă locuit numai de pensionari cu papuci și
hulubi, cu prezența de broască țestoasă electrificată a
unui tramvai de pe vremea războiului ruso-japonez.
Escaladară și înălțimea verde a Tatarășului, adevărat
Rădășani al lașului, cu casele lui de sat de munte voinic și
chiaburi și livezile lui rurale, colindară și prin Beilic,
găsind pe o străduță numai bună pentru săniuș, de lîngă
Zlataust, un felinar cu gaz de pe vremea fanaragiilor, și-n
fundul zării — un deal singuratic care părea un bloc
predestinat pentru sculptarea capului lui Isus. Intrară la
Golia, unde vremea a rămas în cetate, pe iarbă verde și
între ziduri care amintesc cele Șapte Turnuri
constantinopolitane, unde a pătimit Brîncoveanu
Constantin. Descoperiră farmecul de străveche mînăstire
al bisericei Bărboi, unde o sărutare e atît de aproape de
îngerii naivi și de Scaraoschi cel cu țeapă și coada
înfurcată. Văzură aspectul de șa de elefant de procesiune
indică al acoperișului bisericei Barnoschi.

Uneori singuri, alteori întovărășiți de Nathan, pe care intimitatea lor îl încorpora. Veneau acasă uzi și murdari, schimbându-și încălțămintele de la ușă, ca pe pragul moscheilor.

Luli recăpătase sonoritatea râsului. În ploile ieșene și pe ulițele desfundate și glodoase ca ale Fanarului, râsul lui Luli aducea o lumină și o melodie de cer italian. Călăuzite de acest râs, plimbările prețuiau în ploaie frăgezimea, și în glod, un adaos de pitoresc.

După ce descoperiră intimitățile lașului, făcură o lungă vizită librăriei lui Nathan, și alta casei lui Nathan. Acolo o așteptau pe Luli trei tătăroaice de Tonitza. Harul de grație al acestui mare și fermecător pictor atîrnase uneia dintre ele picioarele, care nu încăpeau la locul lor, deasupra capului, ca și cum ar fi răsărit ca fructele pe o creangă, sau ca păsările într-un cuib de subt streșină.

Apoi începură cu un automobil de piață plimbări exterioare. Galata, Cetățuia, Repedeia. Ajunseră odată, hurducați mai rău decît de galopul bîlbîit al cămilei, tocmai la Bîrnova. Acolo pătura de aur mort se pregătea de iarna, rărindu-se pentru apariția celor dintîi fulgi. Vremea era vînată. Într-adevăr, se înapoiară de la Bîrnova cu iarna, aducînd lașului cel dintîi viscol care-i cetluse în casă pentru cîteva zile, într-o intimitate cu alb la ferestre, cîntec de ceai în samovar și aur cald în sobele dudioare. Intrară în iarnă veseli, fără să-i simtă apăsarea, vîzîndu-i mai ales reculegerea. Ca și subt lună, subt omăt, lașul devenea un fel de loc al mănăstirilor. Făcură plimbări cu sania. O aducea pe Luli din frig și din ninsoare, cu gene de zahăr și obraji de minge de fetiță. În iarnă, Luli parcă întinerea și mai tare. Cu ea alături într-o sanie cu zurgălăi, iarna căpăta un sens decorativ de început de poveste zugrăvit pe-o filă, alb și naiv în steluțele fulgilor, naiv și roș în obraji fetiței cu căciuliță de astrahan brumăriu.

Dar scrisul lîncezea. Își limitase orele de scris între opt și unu dimineața. După-amiezele erau consacrate lui Luli,

și în anumite zile și Universității, de unde Luli venea să-l ia însoțită de Nathan. Dar nopțile, după astfel de amieze, erau tot ale lui Luli. Așa că rareori se deștepta la opt, din zi în zi amînîndu-și școlărește deșteptarea, cu un ochi deschis care vedea ora, iar închis, acordîndu-și încă cinci minute și încă zece, stricîndu-și astfel și somnul, împuținîndu-și și timpul de lucru. Iar în birou nu mai era de ajuns de stăpîn pe el. Luli-l ajungea de multe ori prin ușă și prin gînd, dîndu-i dorința să treacă timpul mai repede, ca iar să fie împreună. Alături de ea se antrenase iar la plăcerea de-a trăi, socotind scrisul ca un efort și aproape ca o penitență impusă.

În preajma sărbătorilor Crăciunului își acordă — parcă cedînd — o vacanță integrală. Plecară la Galați, însoțită de dadaia, conduși la gară de Nathan, care, după plecarea lor, deveni, cu ochii pe sus, cea mai tristă-dintre ciorile de iarnă ale lașului. Cu cei de la Galați plecară la vie, petrecîndu-și sărbătorile acolo, într-o atmosferă de casă cu jucării. Singurul om serios era dadaia, apoi venea Angelica, copil cuminte, — ceilalți erau copii pur și simplu. În frunte cu Teodor Novleanu. Făcură stea, cozonaci, om de omăt, ceaiuri cu rom, castane coapte, culcîndu-se tîrziu, sculîndu-se tîrziu, plimbîndu-se cu o sanie preistorică trasă de „moșnegii lui Luli”, pînă după Bobotează, — întorcîndu-se cu o sanie de la gară acasă, albi parcă de omătul unei singure plimbări, scuturîndu-și-l în pragul casei.

— Luli, de-acuma înainte ne punem pe treabă.

— Sigur, ne-am făcut de cap. E timpul să ne cumițim.

Și „viața paralelă” reapăru. El în birou, Luli în salonaș la gura sobei. Scrisorile către Gabriela căpătaseră material bogat: lașul, clădit bucată cu bucată, colț cu colț, din toamnă pînă-n iarnă, apoi povestea de Crăciun a vacanței de la vie, — pînă cînd iar gîndul lui Luli trebui să urce în pod, căutînd printre lăzile aduse din călătorie material pentru scrisori.

Scrisorile n-aveau miros de naftalină, dar gîndul îl prinsese.

Somnolența zilelor de toamnă se întinse din nou.

Nathan venea în fiecare zi la masă. Tăcerile, însă, nu mai erau umplute de el, ci de Catul Bogdan, care avea o adevărată frică gîndindu-se la un nou dialog cu Nathan. Această frică — de el, în fond, căci Nathan nu era decît glasul propriilor lui gînduri interzise — îl determina să facă efortul de-a nu fi distrat și taciturn. Dar permanența obligatorie a acestei constrîngerii dădea un sens de corvadă tocmai clipelor de recreație pură, cînd se întîlnea cu Luli în prezența lui Nathan, păzit astfel de ispită. De unde un recul sufletesc, o îndepărtare în el însuși: singurul loc unde era liber de-a fi el, nelimitat de nimic și de nimeni.

Nathan vedea desigur, dar nu mai risca o nouă intervenție, temîndu-se ca rezultatul ei să nu se răsfrîngă asupra doamnei Luli, mai deprimant decît actuala revenire la trecut. Și pe deasupra spera mult în venirea primăverii și sfîrșirea romanului. Era hotărît să-i determine la o nouă călătorie aproape tot atît de mare ca și cea din întîiul an al căsătoriei.

Dar într-o zi se întîmplă ceva nou: un fel de conflict.

Catul Bogdan isprăvisese partea întîia a romanului. Ultimul capitol îl scrisese în friguri, cu o viteză de gîndire creatoare — gest, dialog, mișcare — care depășea puțința mîinii cu creionul de-a transcrie. Cuvintele se încălecau pe hîrtie, într-un fel de galop sălbatec de sotnie căzăcească. Acest tumult îl încălzise, dîndu-i certitudinea unei mari creațiuni. Cu manuscrisul cald încă de contactul cu sufletul, intră în salonaș, găsind-o pe Luli la foc.

— Luli! Luli! Romanul acesta ți-l dedic ție. E cea mai bună carte a mea. Ascultă...

Începu să-i cetească. La început, glasul avu entuziasmul fanaticului. Credea în ce scrisese, credea în valoarea acelei creațiuni recente, încă necontrolată. Dar

cetit, îndepărtat oarecum prin glasul care-l exterioriza, textul îi strecură fiorul subțire al unor îndoieli. Căută să le învingă prin meșteșugul lecturii, rămânând însă în subconștient cu o vagă nehotărîre.

Luli îl asculta cu o atenție. Încordată.

Isprăvi. Ridică ochii spre Luli, convins că are să-i sară de gît, spunîndu-i cuvinte mari, mîndră de el ca de un războinic victorios.

Dar Luli tăcea, meditînd. Își așezase de o parte cartea pe care o cetea la gura sobei, părăind că ascultă ceva îndepărtat.

— Să nu te superi...

Catul Bogdan avu o tresărire lăuntrică și un frig.

— ...dar mie mi se pare că, nu e verosimil.

Manuscrisul îi căzu din mîină. Se așeză pe marginea divanului, cu tîmplele umede, palid, deprimat, sleit dintr-o dată.

— Cum, Luli, e fals? Ai ascultat bine?

Luli zîmbi cu o duiosie maternă.

— E întîia oară cînd îmi cetești ceva scris de tine. Vrei să-ți spun minciuni, ție?

Tăcură.

O privi dintr-o depărtare astronomică.

Luli veni lîngă el, luîndu-l de mîină.

— De ce te deprimi? E un simplu fragment. Eu nu cunosc romanul. Poate că mă înșel, poate că în roman capitolul capătă alt sens. Ș-apoi, cine sînt eu? Ce importanță are părerea mea...

— Nuu... Atunci se vede că m-am prostit. Nu mai sînt în stare să scriu un rînd ca lumea.

— De ce exagerezi? vorbi Luli cu mare blîndeță. Uite, tocmai ceteam un studiu asupra lui Dostoievski. Romane întregi scrise de cîteva ori.

— Luli dragă, dar eu nu sînt Dostoievski.

— Ți-e frică să revii? să rupi? să renunți? îl întrebă ea cu o mirare crescîndă.

— Uneori nu, alteori da. N-am scris de mult, și mă deprim ușor. N-am suficientă încredere în mine. Tu ai fost dușul rece. Mi-e scîrbă de roman. Nu mai am curaj să lucrez la el.

— Pentru o simplă vorbă de-a mea? Mai dintîi că e scris foarte bine: viu, energic...

Ochii lui Catul Bogdan se înviorară. Zîmbi ușor, dar căută să-și stăpînească zîmbetul.

— Stăpînul meu e vanitos? Îl întrebă Luli cu glas alinător, dar cu ochi ageri.

— Nu-s vanitos, Luli, dar sînt om, sînt scriitor, am nevoie de...

— Admirație?

— Da și nu. Am nevoie de căldură, de încredere în mine.

— Trebuie să admir tot ce scrii? Îl întrebă Luli fără ironie.

— Luli, vorbești ca Nathan. Te-ai molipsit de la el.

— Aa! Nici Nathan nu admiră tot ce scrii?

— Nu ți-a spus nimic? o întrebă el pripit.

— Absolut nimic. Nathan nu vorbește despre tine.

Tonul lui Luli devenise cam sec. Pentru întâia oară, Catul Bogdan o privi cu un alt fel de mirare. Nu-i văzuse pînă atunci decît grația și frumuseța, devenite proprietatea lui suverană. Și iată că deodată simțea sub fruntea ei un gînd al ei, parcă rebel, care-l judeca dincolo de dragoste. O adora fiindcă era copil prin frăgezime și prin vrîstă. Și dintr-o dată se temea că nu e atît de copil cît o crezuse pînă atunci. Parcă-l domina. Fiindcă-l judeca. Fiindcă deprecia un fragment de-a cărui valoare nu se îndoise pînă atunci.

— Luli, în fond, fragmentul n-are nici o importanță. Și, la drept vorbind, mi se pare că ai dreptate. Chiar în timpul lecturii — știi, abea l-am scris —, ascultîndu-l am început să am îndoieli. Dar eram ambalat. Frînarea bruscă m-a

dezorientat. Am să meditez din nou scena, fără grabă, și sper că are să iasă ceva bun, Hai, Luli, da-mi mîna.

I-o dădu, dar cam rece, cam distrat.

— Știi că asta mă surprinde, vorbi ea, revenind din gînduri. Aveam impresia că ești foarte sever cu tine însuși ca scriitor și ca profesor. Mi-aduc aminte cît de indignat erai cînd studenții au aplaudat o prelegere pe care-o socoteai de calitate inferioară. Cred că erai sincer: nu?

— Sigur, Luli.

— Nu te răsfațai cumva?

Tresări, iar, jenat, li părea stranie răsturnarea aceasta a rolurilor: Luli judecîndu-l, și el în postură de inculpat.

— Luli!

— Atunci de ce atîta dramă pentru că nu mi-a plăcut un simplu fragment?

— Luli dragă, dar nu-i nici o dramă. Exagerezi tu.

— Spui drept că exagerez?

Iar se jenă. Luli avea ochi de-o agerime bărbătească în astfel de clipe. Dădea o impresie de copil precoce.

— Evident că am fost deprimat. Dar, cum vezi, mi-a trecut îndată.

Luli oftă ușor și tăcu, intrînd iarăși în gîndurile ei, uitîndu-l parcă dincolo de-o ușă închisă.

— Ce-i, Luli?

— Nimic. Mă gîndeam.

— La ce?

— La tine... Scrisorile de admirație pe care le primești îți fac plăcere?

— Dă!... Ai văzut calitatea lor!

— Da, am văzut-o, dar îți fac plăcere, totuși.

— Un fel de plăcere. E contactul cu publicul.

— Ai nevoie de el?

— Dă, Luli, sînt scriitor.

— Scrii ca să fii admirat?

— Nu, evident, dar admirația încâlzește.

— Chiar cînd e de calitatea acestor scrisori?

— Luli, nu cumva ești geloasă?

O luă în brațe cu o mândrie delirantă, acoperind-o de sărutări. Se lăsă, pasivă, nu fiindcă exuberanța lui pasionată n-ar fi antrenat-o și pe ea, dar continua să fie preocupată.

În prima pauză Luli continuă.

— Dacă te-aș admira, m-ai iubi mai mult?

— Se poate mai mult?

— Dar dacă nu te-aș admira de loc?

— Luli!

— Ca scriitor.

— Luli, ești adorabilă! Să lăsăm discuțiile.

Fugea de ele.

Începu să o trateze ca pe un copil cu care te joci pe-o plajă. O rostogoli pe divan, o zburli, o sărută, comunicându-i cu încetul și ei această juvenilă zburdălnicie. Și, după ce-i aprinse obrajii sărutați, li cuprinse capul răsturnat pe divan în palmele lui mari.

— Luli, mă iubești?

Îi acoperi gura mută cu mîna, deschizându-i buzele cu latul degetului.

— Î-hî, făcură buzele subț mîna lui.

Ochii ei ardeau vesel.

— Sînt Sultanul tău?

— Î-hî.

O simți din nou exclusiv a lui, supusă, devotată, tangibilă. Cu degetul umezit de buzele ei, parcă-i pipăia sufletul.

— Și ești geloasă?

Nu-i răspunse. Se ridică, pieptănîndu-și părul cu mînile și aranjîndu-și rochia. Apoi veni în genunchi, pe divan, alături de el, privindu-l drept în ochi.

— Să știi că te iubesc pe tine așa cum ești. N-am nevoie să te admir ca scriitor. Nu iubesc reputația ta, succesele tale. Pe tine, numai pe tine. Te-aș iubi și cu o mie de defecte. Dar să știi că aș suferi pentru fiecare. Tu

mă poți ucide. Am nevoie să cred în tine, nu să-ți admir literatura.

Nathan îi găsi alături.

După masă, Catul Bogdan intră în birou să-și revadă capitolul, lăsînd-o pe Luli cu Nathan. Aducea cu el o ușoară teamă de Luli și amintirea unei clipe de umilință, simțindu-se oarecum descoperit în fața ei, cu toate că gîndul că Luli poate fi geloasă îi dăduse o mîndrie compensativă, dar pe un alt plan. Nu uitase complet defecțiunea scriitorului. Poate că o stima mai mult pe Luli, descoperind-o lucidă, dar această luciditate, care nu-i mai venea de la Nathan, ci de la Luli, îi dădea iarăși un ușor recul, o alarmă, o dorință de-a fi singur, de-a fugi, de-a se închide.

Nathan își bea încet cafeaua, fumîndu-și pipa, cu aceeași grijă de-a o feri de fum pe doamna Luli.

— Spune-mi, Nathan, toți scriitorii sînt vanitoși?

— Doamnă Luli, nu mă pot atinge de argintul Sultanului.

— Asta echivalează cu un „da” circumspect.

Nathan zîmbi.

— Altceva, Nathan, dar te rog, sincer, deschis, frățește...

Nathan plecă fruntea adînc, glumeț, numai prin gestul oriental al mîinii puse pe piept.

— Dacă l-aș admira pentru tot ce scrie crezi că m-ar iubi mai mult?

— Ați avut o discuție?

— Ușoară, fără de importanță.

— Cu subiect... literar?

— Da.

— Cu divergențe?

— Da.

— Și cu împăcare?

— Da.

— Doamnă Luli, nu știi să minți.

— Nu știu.

Nathan oftă.

— Omagiul meu plecat, doamnă Luli. Dar eu nu sînt scriitor.

— Nathan, scrisorile admirative, primite de scriitori, le fac într-adevăr plăcere?

Zid

— Calule, îți place ovăzul?

— Oricum ar ii?

— Doamnă Luli, cine se mai uită la forma mînilor care aplaudă?

— Și dacă-s frumoase?

— Doamnă Luli, dă-mi voie să le sărut pe acestea.

Și plecă.

III

CORESPONDENȚA VENEA ÎNTRE unsprezece și douăsprezece. Factorul poștal suna la ușa de dinfață, și, dacă nu erau și scrisori recomandate, lăsa pachetul cu ziare, reviste și scrisori în cutia de lingă ușă. De-acolo îl ridica haziaca, distribuind corespondența, după adresă, în biroul stăpînului sau în salonașul lui Luli.

De cîteva zile, însă, haziaca sosea o dată cu Luli, după ce se auzea soneria tipică a dimineții. Luli aștepta sus în antret ridicarea corespondenței, controlînd-o parcă. Ceea ce o făcu deîndată circumspectă pe haziaca. Nu era numai femeie, dar și orientală pe deasupra, adică, de cîteva ori femeie. Așa că după cîteva zile haziaca începu să. escamoteze, în lungile ei buzunare de gospodină, plicurile adresate lui Catul Bogdan, care aduceau a mină de femeie.

- Duduiță scumpă și iubită, mata n-ai ni micuța.
- Ș-acolo ce-i? Întrebă Luli.
- Poftim, vezi și mata.

Și i întindea ziarele, revistele, plicurile galbene sau albe venite de la autorități, păstrându-le pe celelalte în buzunarul contrabandei. Și numai după ce Luli se retrăgea în salonaș, haziaca venea în biroul stăpînului scump și drag, completînd corespondența primită.

Catul Bogdan era atît de deprins cu intrările și ieșirile haziacei, încît nu le mai înregistra; le considera ca și pe tic-tacul pendulei: ceva de acolo. Așa că nu observase această aducere în rate a corespondenței.

- N-ai mai primit nimic? Îl întrebă Luli.
- Ba da. Uite, dacă te interesează.

Și îi dădu cîteva scrisori primite de la fete și femei necunoscute.

- Cine ți le-a adus?
- Haziaca.

Luli avu o ușoară încruntare a sprîncenelor, și, îndată ^ tresărire de dezgust. Pricepuse. Pricepuse că, și pentru haziaca, ea și cu el erau doi — și că ea ori alta totuna era pentru haziacă, de vreme ce stăpînul era unul și același.

Aruncă o privire pe scrisori.

„Maestre!

O necunoscută vă aduce prinosul...”

Alta: *„Mult admirat și iubit scriitor, sînteți ca o icoană la căpătîiul unei femei neînțelese de mediul ce i-a fost ursit...”*

Alta: *„Poate că e banal să te adresezi astfel, ca anonimă din masă, unui scriitor ilustru? Dar un ce tainic și neprihănit mă cheamă...”*

Alta: *„Am șaisprezece ani. Țam sorbit ca nesaț cărțile în cari esplici dragostea care e visul și ideala arzător a tuturor fetelor...”*

Alta: „Știi tu ce înseamnă portretul tău pentru mine??
Ochii tăi mă privesc...”

Catul Bogdan zîmbea privind-o pe Luli.

Renunțînd să mai cetească, Luli le dădu îndărăt

— E trist.

Vroi să o sărute. Se scutură, împotrivindu-se.

Catul Bogdan o urmări cu ochi în care mîndria, răsfățul, dragostea și hazul apăreau pe rînd. Într-o mîină avea scrisorile. Privi spre mîină, apoi din nou spre ușa închisă după Luli, dădu scrisorile pe foc și aprinse o țigară, zîmbind. Accesele de gelozie ale lui Luli căpătau pentru el un sens exclusiv grațios și deloc dramatic. Se simțea atît de măgulitor bărbat față de împotrivirea ei de-a se lăsa sărutată.

Regreta numai nivelul inferior al acestor scrisori. Înainte de-a o cunoaște pe Luli primise și cîteva scrisori mai interesante: nici acelea nu depășeau normalul, dar în tot cazul nu erau compromițătoare ca acestea. În genere, scrisorile primite de la bărbați — studenți, profesori de prin funduri de provincie, tineri magistrați, doctori de plasă, ingineri silvici — dovedeau, dacă nu altceva, măcar o evlavie pentru lectură și scriitor, care emoționa. Simțeau în aceste scrisori respectul pentru cel care le umplea ceasurile de singurătate, dîndu-le vis, gînduri, meditații, îndoieli, curaj, perspective și, uneori, tovărășia unor ființe care trăiau deși nu erau purcese din mamă. Auzeai în unele dintre ele sunetul singurătăților provinciale: hruitul roților unei trăsuri fără client, șuierul unui sergent fără hoți, tusa vecinului care-și aprinde întîia țigară pe stomacul gol, sau muzica militară care cîntă la grădina publică *Traviatta*, în timp ce două cumătre, oprite la poarta casei, comentează cu glas tare scumpirea pîinii. Altele aveau acel patetic S.O.S. al tinerilor scriitori nepublicați, muritori de foame, uneori și cu plămîinii șubrezi, care-și destăinuiesc ispita sinuciderii.

Dar femeile, fără excepție, vedeau în scriitor pe regele amanților. Mai toate asociau renumele de scriitor cu dragostea, socotind că cel care știe să scrie despre dragoste trebuie să și o facă la fel. Adresându-se scriitorului, doreau numai să cunoască bărbatul, sau măcar să-l adulmece, să-l pipăie de la distanță prin autograf și fotografie. Iar dacă scriitorul avea și nenorocul să nu fie urât, să nu fie respingător — în fotografiile retușate, bineînțeles —, numele literar căpăta pentru ele semnificația zornăitului de pinteni de pe vremea huzarilor virili pe calul luptei și pe-al dragostei.

Multe dintre ele plagiau cu candoare, traducând din franțuzește cu dicționarul. Altele delirau direct în românește cuvintele limbei țăranilor solemni pe culmi de munți, pe ogoare, în lanuri de grâu și la porțile orașelor, — căpătând o trivială epilepsie erotică. Altele își dădeau adresa la o prietenă, fiindcă erau măritate cu un „burghezi. Acestea vedeau în artist exclusiv adulterul cu „anti-burghez”. Altele scriau în franțuzește scriitorului român, dându-i a înțelege printre greșeli de ortografie că limba românească e un exil, de care se oferă să-l consoleze distins. În sfârșit, altele expediau imnul versificat, socotind ca versul șchiop, cu rime ca: „amant-diamant, amor-dori; —, e un vehicul liric mai aristocratic, cum ar fi aeroplanul față de tramvai.

Considerate însă în totalitatea lor, deveneau un murmur al mulțimii de sub balcon. Și, ca atare, cantitatea lor devenea un omagiu acceptat, dincolo de criteriul prețurii individuale și calitative.

Iată de ce Catul Bogdan le dădea pe foc fără părere de rău, simțindu-le totuși absența, dacă nu le-ar fi primit de ajuns de regulat.

Dar „gelozia” lui Luli le dădea un alt preț, cu toate că le denunța și mai apăsător vulgaritatea, platitudinea, oferta sexuală prin intermediul literaturii care căpăta astfel un involuntar sens de hotrie.

Niciodată poate nu dorise mai tare o scrisoare vrednică de o astfel de „gelozie”, cu toate că știa dintr-o vastă experiență că femeile care ar putea să scrie astfel de scrisori, tac. Tăcere, dacă iubesc pe scriitor. Tăcere, dacă-l admiră. Tăcerea: condiția calității feminine, izvorul misterului. Luna e voalul de argint al tăcerii. Femeile adevărate sînt surorile lunii. Dar Luli n-avea surori.

Totuși, o scrisoare primită într-o zi, adusă tot de haziatică, îl intrigă.

Adresa: „Domnului Catul Bogdan, Iași”. Ștampila poștală: „Rîșnov”. Plic: oarecare. Hîrtia: obișnuită. Scrisul: fin, suplu, mărunț și parcă mătășos, ca acei cîrlionți care ies de subt pălărie, tremurînd în vînt ușor pe tîmpla femeilor delicate.

Iată textul:

Totul ne desparte pe tine și pe mine: distanța, oamenii, viața și poate și destinul. Ți-aduci aminte? Ca să-l cunoască pe Cesar, Cleopatra, însoțită de un singur credincios, a trecut marea cu barca, înfruntînd-o, s-a lăsat înfășurată într-un sac ordinar și dusă pe umeri în palatul lui Cesar, fără ca nimeni să-și închipuie ci într-un țol purtat pe umeri regina Egiptului vine să-l vadă pe Cesar.

Iată ce-ti aduce scrisoarea mea. Nu mă tem nici de zîmbetul tău. Deci nu mă tem de nimfe. Sînt ceea ce-i dincolo de fereastra odăii tale: depărtarea. Sînt cea mai mică fată a lumii între rîndunelele ei fiindcă mă înfășor în întregul ei necunoscut. Privirea ta nu mă va găsi nicăieri. Amintirea ta nu are unde să mă afle. Glasul tău nu poate să mă strige și nu știe unde. Sînt între cele patru zări: răspîntia lor.

Cu zece ani în urmă ti-aș fi spus „Cu-cu”. Dar sufletul meu și-a pierdut glasul copilăriei. Știi să ascuți? Auzi vîntul la fereastră? Auzi păsările care pleacă și se întorc, ducînd și aducînd primăvara? Știi ce-i nostalgia? Privește uneori pe fereastră fără să vezi nimic? Sînt pe acolo și

într-acolo, fără ființă, o apropiere și o îndepărtare în preajma ta.

Gîndește-te la mine ca la o stea desprinsă din tine și dusă în întunericul fără fund.

L.

Acest „L” îi dădu o bătaie de inimă fiindcă era inițiala lui Luli.

Așa cel puțin își justifică, pentru sine, bătaia de inimă.

Dar imediat își dădu seama că nu putea fi Luli. Mai dinții era un scris cu totul opus scrisului ei. Scrisul lui Luli era atît de vioi încît se reliefa ager pe foaia de hîrtie, ca rîndunelele pe sîrmele vitezei trenului. Aveai impresia că deodată toate literele pot zbura, lăsînd foaia goală, albă.

Nu era nici scrisul lui Nathan, singurul complice posibil al lui Luli pentru o astfel de farsă.

Dar nu era farsă. Avea certitudinea — emotivă — că nu-i farsă.

Cine era „L”?

Cu acest „L” în bătaile inimii, cercetă toate fetele și femeile cunoscute pe care și le mai putea aminti.

Așa ținea în mîni și principele din poveste condurul căzut din piciorul Cenușăresei, privind imensitatea lumii, privindu-i și miniatura.

Pierdu astfel mult timp, uitîndu-și manuscrisul care-l aștepta deschis pe masă.

„L”, „L”, „L”. Litera devenise dans: baletul unei litere.

Cine putea fi „L”? „Rîșnov” preciza pecetea poștală...

Luli intră în birou.

— Nu vii la masă? îl întrebă ea din prag.

— Luli, tu ești.

Se repezi la ea cu scrisoarea deschisă.

— Tu ai scris asta.

Luli rîdea copilărește. Luă scrisoarea, aruncă o privire.

— Da, eu sînt.

— Tuu?!

Era o dezamăgire izbitoare în tonul și expresia lui.

— Tu nu vezi că glumesc? Începu Luli după o secundă de șovăire, cu fața gravă, fără de zîmbet. Ce-i asta? Ia să văd.

Ceti scrisoarea încet, cu o dungă pe frunte. Apoi o aruncă. Văzu o mișcare enervată pe fața lui și imediat luă scrisoarea de pe covor, aducându-i-o.

— Uitasem că-ți aparține. Poftim. Păstrează-o.

— Luli, sper că nu ești supărată?

— De ce să fiu supărată?

— Știi eu? Nu-ți fac plăcere astfel de scrisori.

— În schimb ție...

— Nu, Luli, dar fata care a scris-o are talent.

— Daa? Fiindcă ți se închină?

— Luli, fi gentilă.

— Bine, tac, nu mai spun nimic. Poftim la dejun.

Se așezară tăcuți. După cîtva timp, Catul Bogdan o privi atent pe Luli, spunîndu-i:

— Luli, serios, e o farsă?

— Te rog!... Măcar la dejun să fim numai noi doi, fără admiratoare.

Tonul era sincer enervat. Și obrazul.

Își continuară dejunul fără să mai vorbească.

— Luli, îmi trimiți cafeaua în birou. Mă duc? S lucrez.

O sărută pe obraz. Se lăasă, pasivă, făcînd preparativele de cafea neagră. Dar în loc să-i trimită cafeaua prin haziatică, i-o aduse ea. Îl găsi cu scrisoarea în mîină. Îl privi trist. Apoi îi dezmierdă fruntea.

— Și o scrisoare poate să mi te fure?

— Luli, drăguță, gîndește-te și tu...

O luă în brațe, ținînd-o pe genunchi.

— ...sînt scriitor. Viața, oamenii mă interesează și altfel decît pe un oarecare. Apariția talentului e emoționantă...

— Dacă scrisoarea era iscălită Petru Dăscălescu, „apariția talentului” era tot atît de „emoționantă”?

— Sigur, Luli.

- Nu, vorbi ea grav, culegându-i din ochi șovăirea.
- Poate că nu, se învoi el. Dar ce importanță are asta?
- Pentru tine n-are nici una?
- Sigur că nu, Luli. Un simplu fapt divers...
- Dar „emoționant”.
- Emoționant artistic.

— Spune tu, încep Luli cu ochii concentrați asupra lui: dacă la Paris, după ce ne-am întors de la Operă, m-ai fi găsit la miezul nopții trează, gândindu-mă la Serge Lifar, dansator, deci „emoție artistică”, ce-ai fi spus?

- Nimic.
- Ești convins?
- Bine, tare agreabil n-ar fi fost...
- Nu cumva Sultanul de Argint e o sultană?
- Luli, nu mint.
- Dar spui cu dificultate adevărul, preferind să-ti fie smuls.

Catul Bogdan oftă.

- Te deranjez?
- Tu, Luli?
- Știi eu!? Ce știi eu despre tine? Mereu descopăr.

— Luli drăguță, de ce să ne stricăm sufletul și liniștea pentru fleacuri? N-are nici o importanță bilețelul acesta anonim.

- De ce nu l-ai dat pe foc?
- Îl dau.

— Nu-nu. Nu vreau să-ți impun roluri. Păstrează-l. Te-a „emoționat”. Fii sincer. De ce crezi că-mi faci plăcere, amăgindu-mă? Fii tu cum ești. Te temi de mine?

— Luli!

— Știi eu? Mereu fugi. Și pentru fleacuri. Nu-mi ascunzi nimic important, desigur. Dar tendința de-a ascunde nimica, pentru nimic, îmi pare și mai gravă decât o minciună cu un scop practic. E o nevoie la tine.

- Luli, sînt om ca toți oamenii.
- Și eu trebuie să fiu femeie ca toate femeile?

— Tu ești Luli.

— Ce înseamnă Luli? Certitudinea că ești iubit? Că poți dormi fără grijă?

— Luli, crede-mă, sînt dezolat. Uite ce-a ieșit dintr-o prostie, dintr-o nimica toată! îmi vine să blestem biletul acesta.

— Nu blestema „emoțiile artistice”, fiindcă iar nu ești sincer.

Catul Bogdan o privea nedumerit și alarmat. Iar o simțea stăpîină pe ea, dincolo de voința și dominațiunea lui — și parcă prea lucidă, prea repede la minte, obositoare prin aceasta.

— Luli, dar la drept vorbind, tu pretinzi că scrisoarea aceasta face parte din turmă?

— Vai! Vai! Vai! Ce vanitos ești! Cleopatra și Cesar. Ea Cleopatra, tu Cesar. Care-i adresa Cleopatrei?

— Luli, nu caricaturiza.

— Numești tu asta caricaturizare, sau caricatură? Ai devenit oare insensibil la ridicol? Cum e posibil ca într-o scrisoare, oricum de dragoste, întîia scrisoare de dragoste, o fată, o fetiță din toată lumea să recurgă la Cleopatra pentru a se prezenta unui scriitor care n-o cunoaște? Tu mi-ai fi scris întîia scrisoare invocîndu-l pe Napoleon?

Catul Bogdan rîdea.

— Luli, ești o drăcoaică adorabilă. Nu-ți cunoșteam încă acușorul de împuns.

O privea într-adevăr, și cu un fel de admirație.

— Luli, ți-aduci aminte? „Buna dimineața, buna dimineața, buna dimineața...”

Multă vreme, Luli nu spuse nimic. Își rezemase fruntea de obrazul lui, închizînd ochii. Cînd îi deschise, surprinse doi ochi care o adora mult, fără să îndrăznească s-o tulbure. Îl cuprinse cu mîinile, sărutîndu-l pe ochi, pe frunte, pe gură,- pînă cînd îl lăsă fără suflare, cu capul

răsturnat pe spetează. Apoi sorbi o înghițitură din cafeaua lui, privindu-l pe subt gene.

- Știi de ce beau din cafeaua ta?
- Fiindcă-ți place.
- Nu. Ca să văd dacă nu-i otrăvită.
- Otrăvită! De cine?
- De mine.
- De Luli? Și pentru ce mă rog?
- Fiindcă era odată un Sultan de Argint care...
- Atunci de ce-ai mai băut?
- Eu întâi, îi răspunse ea cu ochi solemni.

Dar rîdea.

- Luli. ești o mare actriță.
- Mai mare decît crezi.

Seara, la masă, Luli-i istorisi lui Nathan, neutru, primirea scrisorii.

— Ai dai-o pe foc? îl întrebă ea inocent pe Catul Bogdan.

— Nu. A rămas pe birou.

— Arată-i-o și lui Nathan: să vedem ce spune. Nathan o ceti lung, ca și cum ar fi fost scrisă în sanscrită. Patru ochi îi urmăreau fața, fără să descopere însă nici o expresie.

După ce, în sfîrșit, o isprăvi de cetit, o puse deoparte, aprinzîndu-și pipa, părăind că a uitat că lectura avea sensul unei consultații, nu al unei informații, — poate chiar și al unui arbitraj.

— Bine, Nathan, nu spui nimic? Sau ești și mata sensibil la „apariția talentului”?

— Vroiăți să știți la ce mă gîndeam?

— Nu, Nathan, la ce gîndești despre scrisoare.

— Îmi făceam o socoteală, vorbi Nathan fără zîmbet. Spune: „Cu zece ani în urmă ți-aș fi spus «Cu-cu»”. Spune ea. Combinînd această mărturisire cu anonimatul pe care ține să-l păstreze, vom deduce că doamna are cel pul in patruzeci de ani. Iar dacă e domnișoară, cu atît mai rău...

— Nathan, are sau n-are talent?

— Doamnă Luli, fetele bătrîne nu mă interesează.
După masă, cînd rămase singură cu Nathan, Luli,
care nu mai insistase în timpul mesei, îl întrebă din
nou:

- Nathan, are talent?
- Și dacă are?
- Are?
- Are, dar e urîță, oftă Nathan.
- De unde știi?

Nathan avu o scurtă șovăire neliniștită. Apoi se aplecă
spre Luli, șoptindu-i confidențial:

- Eu sînt
- Cine? „L”?
- Da, „L”. Am și eu dreptul să fiu o femeie urîță.
Luli tăcu, privindu-l lung.
- Nathan, ești un prieten extraordinar...

IV

SCRISOAREA ACEASTA NU-L OB-
seda. dar cînd și-o amintea, uneori chiar în prezența lui
Luli, avea ca o atingere pe inimă, pe care o cunoștea și
din experiența scrisului: era semnul că a. apărut un
personaj nou, că există. Acel „L”, adică acea „L” exista.
Era o mască. Dar sub mască era un obraz. Și deseori se
gîndea la acel obraz necunoscut. Dacă era singur,
mișcarea spre acel necunoscut se putea numi vis. Sau
mai degrabă tendință de-a reconstitui figura unei apariții
care te-a emoționat în timpul somnului. Masca era
catifelat intimă ca o închidere de pleoape.

Căutarea zadarnică a fetei sau femeii care se numea
„L” era un drum în el, adică devenise astfel.

Dar dacă se gîndea la scrisoare în prezența lui Luli, se ascundea ca cineva care fură, simțindu-se vinovat fără vină.

— La ce te gîndești?

— Știu eu... la nimic.

„Nimicul” însă avea inițiala „L”. Și răspunsul la întrebarea lui Luli era o minciună. Deși poate că „minciună” e un cuvînt prea brutal pentru o astfel de nuanța imponderabilă. Căci în fond se gîndea la o femeie care nu exista decît printr-o simplă inițială. Își clasa emoția, fracțiunea de emoție, între emoțiile literare. „L” devenea vecină cu Odette-a lui Proust, cu Irena lui Turgheniev, cu fetele lui Galsworthy, cu Madala Gray a Clemence-ei Dane — fum. Mai mult ficțiune decît realitate. Acel parfum de fin în lumină de lună al fetelor din paginile cărților.

Aștepta totuși cu o depășire de simplă curiozitate poșta zilnică. Se întîmpla ceva în univers, departe de el, care-i interesa inima. Posibilitatea să-i mai vie o scrisoare de-acolo dădea lumii de afară un accent de frăgezime și mister, pe care-l avusese într-un an — parcă îndepărtat — Galațul teilor înfloriți, și care mai apoi devenise Luli și numai Luli pe mările din jurul Europei și în casa din Fundacul Vechi. .

Dar Luli era soția lui: o realitate, o certitudine, o adorabilă realitate sigură.

Pe cînd „L” era inițiala necunoscutului. Dar nu mai venea nici o scrisoare, deși o aștepta în fiecare zi, nemaiputînd lucra concentrat între unsprezece și douăsprezece, ora cînd sosea factorul. Auzea soneria, dar nu îndrăznea să fugă la ușă. Întîrzierile haziacei de-a-i aduce corespondența îi dădeau o nervozitate inexplicabilă pentru haziaca. Ea însă nu știa că timpul măsurat cu bătăi de inimă face din zece pași un drum care nu se mai sfîrșește.

Renunțase să mai spere. Regreta, dar era și mulțumit. Cîștigase în schimb două lucruri: o noua curiozitate pentru lumea exterioară, exact impresia pe care a-i avea-o știind că între stelele pe care le privești noaptea ar fi și una locuită de cineva care te cunoaște și care poate te urmărește de acolo. Cerul acestei stele ar căpăta un sens emoționant intim. Apoi mai cîștigase liniștea de-a nu mai fi constrîns să-i ascundă ceva lui Luli. Deci, mormîntul închis al unei neliniști.

Surpriza și neliniștea deveniră cu atît mai mari într-o zi, găsind la Universitate un plic cu scrisul cunoscut: „Domnului profesor universitar Catul Bogdan, Facultatea de literere, Iași”. Își făcu dintăi cursul, cu efort, avînd certitudinea că dacă ar fi cetit înainte scrisoarea, n-ar mai fi putut să facă nici atît. Apoi luă o sanie și se duse la Copou, tocmai în fund, dincolo de Școala normală. Ca și cum ar fi avut o întîlnire. Acolo opri sania și ceti printre fulgi:

Am visat azi-noapte un șes înflorit cu o cărare la mijloc și o piatră mare la capăt, o piatră netedă și albă, lucind în soare. M-am încercat în joacă să dau la o parte. Apoi, înfierbîntată, cu mare greu, am ridicat-o din loc. Mișunau gândacii și viermii subt piatra albă. Și, îngrozită, m-am deșteptat din somn.

Mi-e inima sură ca o minge de sare lucrată în ocne. Cine nu cunoaște truda și setea închise într-un bulgăre de sare să stea la o parte.

Lorelei

Era ceva halucinant în tăcerea cîmpiei și a cerului închizînd între două valve spațiul cu fulgi.

„Lorelei?...”

Legenda Rhinului i-o îndepărta și mai mult decît simpla inițială de pînă atunci, deși, în schimb, o frază a scrisorii i-o apropia atît de tare, încît parcă-i auzea glasul, simțindu-

i și respirația de după plîns: „*Cine nu cunoaște truda și setea închise într-un bulgăre de sare, să stea la o parte*”. Erau vorbe de după plîns. Glas scoborît de fată care-a plîns. Obrajii roși. Buze ușor înăsprite. O mînie cu lacrimi: „*Să stea la o parte*”. Și o mîndrie care parcă deschidea ochi negri: „*Să stea la o parte*”.

Ningea neconținut asupra săniei oprite în plin cîmp pustiu. De unde-i venea impresia de vară?...

Cine este Lorelei? Bătrînă? Toți fulgii aveau o sclipire de pietre albe subt care nu era nimic.

Judecata lui Nathan îi apăru grosolană și abjectă.

Lorelei era tînără și frumoasă. Acest parfum venea din vorbele ei.

Unde? În care oraș? La fereastra cărei case? Lorelei... Blondă? Numele era blond ca teii înfloriți. Teii, teii de atunci... Și deodată se gîndi la Luli.

O dori cu atîta panică, încît strigă birjarului:

— Mîna repede!

Ascunse scrisoarea, fără să știe ce va face cu ea. Mai devalde de Universitate, îl întîlni pe Nathan. Opri sania.

— De unde vii la ora asta? îl cercetă Nathan, suindu-se.

— Sărut mîna la cacanaș Nathan.

Catul Bogdan se jenă să mintă în auzul muscalului întors cu fata spre ei.

— Am făcut o plimbare, după curs. Mă cam durea capul.

— Fără de doamna Luli?

Nu răspunse. Dar făcu semn birjarului, care pornise spre casă, să întoarcă, luînd-o la vale. Îl opri la o florărie din centru. Cumpără iar toate florile vrednice de Luli, dînd drumului spre casă, prin fulgi și iarnă, un ciudat parfum de vară, care-l ducea spre Luli și cu vorbele lui Lorelei.

Luli îl aștepta la ușă, ca și cum ar fi fost îngrijorată, îi puse dintîi florile în brațe, sfîșiindu-le hîrtia de mătasă în care erau înfășurate. Luli le primi fără să zîmbească.

— Unde-ai întîrziat?

— M-a durut capul și am fost cu sania pînă la Copou.
— De asta nu te-am întîlnit!
— M-ai căutat?
— N-are nici o importanță. Am făcut o plimbare. Nimic nou?

— Nimic. Bună pace... Nu te simți bine, Luli?
— De ce?
— Ești preocupată, fără chef... Nu-i fi răcit cumva?
— Fii liniștit. Nu sînt bolnavă... Nathan, te rog, iartă-mă. Mi se pare că nici nu ți-am spus bună seara. Dă-mi voie să te împodobesc cu o garoafă.

— Și pe mine nu? Întrebă Catul Bogdan, dezbrăcîndu-și blana, în timp ce Luli trecea tulpina unei garoafe roșii prin cheutoarea butonierii lui Nathan.

Îi dădu și lui o garoafă. Și, fără să mai prelungească dialogul de lîngă ușă de intrare, se urcă pe scări înaintea lor, invitînd-o pe haziaca să servească masa. Se aduna cu încetul în jurul lor o atmosferă de constrîngere. Nathan istorisea ceva. Știind că nimeni nu-l asculta; și el se gîndea la altceva. Luli se ocupa exclusiv de masă și serviciu. Catul Bogdan nu vorbea; mînca enervat, aruncînd haziaciei priviri ostile de cîte ori îi auzea glasul dulceag. Primirea pe care i-o făcuse Luli îi luase dintr-o dată elanul spre ea, adus de la Copou într-o clipă de panică penitență. Nici măcar nu-i mulțumise pentru flori. Simpla împrejurare că se plimbasese puțin fără ea — plimbare care avea în versiunea lui un caracter medicinal, nu recreativ — nu justifica o astfel de primire, un astfel de ton. Luli se comportase ca și cum ar fi știut despre existența scrisorii din buzunarul lui. Dar n-avea de unde să știe, nici de ce să bănuiască. Astfel că răceala ei era nedreaptă. Ii făcuse un fel de „scerfă de menaj”, prelungind-o, și pe deasupra în prezenta lui Nathan. Pe nesimțite, enervarea iui creștea surd. autorizată de o logică falsă. În loc să se simtă vinovat față de Luli —

fiindcă de data aceasta îi ascunsese efectiv ceva — se socotea nedreptățit, ofensat, pentru că, deși venise cu flori și cu dorința de-a o avea pe Luli în brațele lui, ea îl primise rece. În schimb, sufletul împresurat de iritări nervoase își găsi de câteva ori refugiul subținsoarea de la Copou, în-vorbele lui Lorelei. Hotărît, era exclus să ^le'1 arate scrisoarea; lui Luli și lui Nathan. Îi cuprindea într-același plural ostili fiindcă îi simțea în stare să o critice și pe aceasta, caricaturizînd-o, strîmbîndu-i înțelesul, dîndu-i interpretări sarcastice. Ocrotea și cu o duioșie întristată prezența lui Lorelei, hulită de ceilalți, întrucîtva victima lor.

După masă se retrase în birou, așteptîndu-și acolo cafeaua, aplecat numai de formă asupra manuscrisului. Avînd preocupări străine de literatură, uită de cafea. Dar după un timp, o nouă țigară aprinsă îi aminti absența cafelei. Parcă trecuse prea mult timp de cînd o aștepta. Se duse în sufragerie: stins, nimeni. De asemeni în salonaș. Deopotrivă în ietac. Luli nu era nicăieri. Sună lung, dînd vibrație mîniei. Haziaca apără gîfîind.

— Unde-i duduia?

— A ieșit cu domnu Nathan.

— ...Bine. Pleacă.

Era umilit, furios și îngrijorat. Așa ceva nu i se întîmplase niciodată. Se uita cu mirare la cuierul gol. Într-adevăr, blana lui Luli nu era. Ieșise la plimbare cu Nathan, fără să-l anunțe măcar. În timpul nopții Unde? Poate că se duseseră la un cinematograful. Se plimba prin casa pustie cu pași repezi, fără astîmpăr, privind pe rînd toate pendulele și ceasornicele care enervau tăcerea cu toaca lor sarcastică. Mai bine de două ceasuri se plimbă prin casă, scoborîndu-se uneori la ușa din față, deschizînd-o, ieșind afară cu capul gol: nimic. Fulgii cădeau pe Fundacul Vechi ca în Pohod na Sibir. Fiecare zgomot îl făcea să tresară. Aprinse pe rînd luminile în mai multe odăi ca să alunge parcă tăcerea o dată cu întunericul.

Dar, luminată, tăcerea devenea și mai pătrunzătoare, lumina electrică exaltînd-o parcă.

În sfîrșit, auzi pași care scîrțiau prin zăpadă. Năvăli spre ușă, deschizînd-o cu violență, zmulgînd-o aproape.

— Slavă Domnului că te văd, Luli! De cînd te aștept!

— Mă așteptai? Noapte bună, Nathan. Mulțumesc.

— Luli, de ce-ai plecat? o întrebă el rugător, scoțindu-i șoșonii.

— Aveam nevoie de aer.

Își culcă obrazul pe genunchii ei.

— Luli, fii bună cu mine.

— Și tu?

— Eu sînt bun.

— Milă?

— Dragoste.

Luli porni spre salonaș. Catul Bogdan o urmă.

— Luli, spune, de ce ești supărată?

— Tu nu știi?

— Fiindcă m-am plimbat singur?

— Mă supăr eu fiindcă stai singur în birou ceasuri întregi? zile întregi? Ți-am cerut eu vreodată să-mi ții de urît?

— Atunci?

Îl privea cu ochi atît de pătrunzători, încît se simți iar dominat, intimidat, supus.

— Am primit încă o scrisoare.

— Da? Interesantă?

— Luli, fii drăguță...

Îi întinse scrisoarea, scoțînd-o din buzunar, cu o strîngere de inimă și pentru Luli, și pentru Lorelei. Dar Luli i-o dădu îndărăt, fără s-o cetească.

— Păstreaz-o. E a ta.

— Luli, n-am nimic de ascuns. N-am nici o vină.

— Mi-ai fi arătat-o?

— Sigur.

— Sigur? Sigur?...

— N-am vrut să ți-o arăt față de Nathan. După aceea ai plecat Crede-mă, Luli.

Luli respiră lung.

— Iartă-mă.

I se umpluseră ochii de lacrimi. Catul Bogdan o luă în brațe, simțind-o ostenită, moale, copilărește încrezătoare în trupul lui bărbătesc. Și el era foarte ostenit. Deși o adăpostea în brațele lui, amîndoi erau parcă pe-o margine de drum lung, rezemîndu-se unul de altul, istoviți deopotrivă.

S-auzea numai focul din sobă, și la fereastră, ca o mătasă veche, foșnetul uscat al ninsorii.

Luli parcă se deșteptă din somn, ștergîndu-și ochii. Apoi zîmbi, dezmierdînd cu obrazul ei obrazul de alături.

— Îți mulțumesc pentru flori. Mai ești supărat?

— Nu, Luli, țiiu! Niciodată nu pot fi supărat pe tine: Te iubesc, Luli, o strig în fața lumii întregi. Nu simți, Luli, cît de mult te iubesc? Ce nevoie am de tine? Uite, de cînd ai plecat de acasă, nu mai eram om, nu mai puteam face nimic. Simțeam că înnebunesc dacă nu vii...

— Drăguțule, drăguțule și bunule, alunei de ce nu ești deschis cu mine? De ce le temi de mine? De ce nu-mi spui drept? De ce fugi? De ce te ascunzi?

— Știu eu, Luli? Omul e un țesut de contradicții și absurd.

— Și cînd iubește?

— Mai ales.

— Atunci eu de ce sînt altfel? De ce nu-ți ascund nimic?... decît dragostea mea...

— Mi-o ascunzi? zîmbi el.

— Uneori...

— Luli, tu ești Luli: unică.

— Unică! oftă Luli. Adică singură.

— Nu. Luli, doi. Sîntem doi, alături, Împreună, strînși și striviți într-aceeași mîină dulce și năprasnică.

— N-ai răcit cumva?

— Nu. Nu te speria. Am fost de cîteva ori afară cu capul gol, și strănut! Nu-i nimica.

— Ai fost afară? Cu capul gol? pentru mine?

— Da, Luli. de ce?

Abia izbuti s-o prindă lingă scară. Voia să se ducă afară să stea cu capul gol în ninsoare, drept pedeapsă. Cu greu izbuti să o facă să renunțe. O aduse de acolo în brațe, dar complet transformată. Era numai în jurul lui și pentru el, supusă, devotată, neștiind ce să mai facă. Îi pregăti cu minele ei un ceai fierbinte cu rom; îl puse în pat cu de-a sila, îi dădu aspirină, îi făcu masaj cu alcool pe creștetul capului, legîndu-l cu un turban, înteți focul în soba. și numai după ce-l văzu la adăpost, doftorit și liniștit, se odihni, stînd lîngă el pe marginea patului, gata să-l vegheze toată noaptea.

— Vrei să-ți cetesc ceva?

— Nu, Luli, pe tine te vreau. Altă carte nu-mi trebuie.

începu să se dezbrace repede, apărînd din ce în ce mai ispititor sprintenă, pe măsură ce hainele cădeau de pe ea. Trupul ei incomplet despîrlit avea palori aurii de miez de banană coaptă, dînd celui care-l privea cu ochi lucioși nevoia să muște și fiorul acestei pofte.

Dar Luli stinse lumina, continuînd să se dezbrace prin întuneric, abea zărită dincolo de aleea de rubin a jarului din sobă.

Cînd o avu alături, lipită de el ca apa vie de malul stîncos, o întrebă pe pragul cufundării în noapte:

— Luli, de unde știi tu cînd îți ascund ceva?

Luli oftă adînc.

— Cum să nu știu cînd trăiesc numai în line?

DACĂ AR FI FOST SA TREC PRIN-tr-o pădure cu lupi ca să ajung pînă la tine, aş fi ajuns cu zdrențele tinereții mele sfîșiate, dîndu-ți ultima ei picătură.

De-ar fi fost să trec prin ierburi cu șerpi ca să ajung pînă la tine, cu tălpile goale aş fi călcat pe șuierul morții mele, aducîndu-ți-o să-i închizi ochii.

Dar la poarta casei tale veghează dragostea — și mi-am tras pașii înapoi ca la ieșirea cu icoană din biserică.

Cînt răgușit pe subt ferestrele casei tale, cum cîntă copiii italieni pe străzile orașelor noastre, in mizeria frumuseții lor cu ochi mediteraneeni.

Cînt cu mîna întinsă subt cer, ca odinioară cei neîmpăcați la răs_pîntii de drum: Ascultați, voi toți bucuria și durerea mea.

Lorelei

*

Casa din Fundacul Vechi era plină de ghiocci și toporași. Prezența lor era proaspătă ca întîia apariție a lui Luli în casa din Fundacul Vechi.

Luli ședea acum la fereastră, cu paltonul pe umeri, privind cerul, așa cum privise jarul la gura sobei o iarnă întregă, în același salonaș unde odinioară o mamă își aștepta moartea alături de copilul ei.

Afară, grădinarul dezbrăca trandafirii din hainele de iarnă. Mirosea a pămînt răscolit. Florile erau pe-aproape: zîmbeau ca fetițele îmbulzite după o ușă, așteptînd să năvălească pe covorul bunicilor.

Zborul cocorilor și al rîndunelelor trecuse peste somnul caselor, venind din marea călătorie cu un cer de culoarea mărilor meridionale.

Soarele răsărea cu proră de aur și apunea cu pînze de purpură.

Cornul înflori galben ca mălaiul în mîna unei țărăncuțe cu ochi albaștri.

Într-o noapte, zarzării răsăriră uzi din fundul unei mări, aducînd în brațe faguri de mărgean trandafiriu. Din urmă îi ajunseră și piersicii cu brațele pline de șiraguri de mărgean aprins.

Abea deșteptat din somn, pămîntul își îmbrăca hainele de dans.

— Doamnă Luli, cred că ar trebui să plecați.

Stăteau împreună pe terasă. Aurul nou al soarelui își recăpătase întîia căldură de primăvară. Catul Bogdan era la Universitate.

— De ce să plecăm?

— Iașul are ceva morbid. E un oraș pentru pensionari. Patria doamnei Luli e Italia.

— Nathan, ai impresia că sîntem bolnavi?

— Protestez în numele doamnei Luli.

— Numai?

— În numele lui Tani protestează doamna Luli.

— Îți mulțumesc, Nathan, dar aveai dreptate cînd mă alungai de la Iași. Am impresia că am îmbătrînit. Sînt ostenită. Nu mai am resort. Zilele trec identice. Mă scol, mănînc, stau, mănînc, mă culc și iar mă scol. Gide citează cazul cuiva care s-a sinucis scriind un bilețel în care spunea laconic: „Prea mulți nasturi de încheiat și descheiat în fiecare zi”.

— Doamna Luli, dacă nu mă înșel, n-a împlinit încă douăzeci și patru de ani?

— Te înșeli, Nathan, avînd dreptate. Aș fi încîntată să cochetez cu bătrînețea la douăzeci și patru de ani neîmpliniți. Dar nu-mi mai simt vrîsta ca o realitate decît în oglindă, și încă...

— Doamnă Luli, primăvara deprimă mai tare decît toamna.

— Oare?

— Sigur.

Luli zîmbi potolit.

— Ai devenit soră de caritate, Nathan. Înainte aveai numai un pacient, acum ai doi.

— Soră de caritate, nu. Frate pur și simplu.

— Nathan dragă, nu știu unde am cetit, poate că într-un roman rusesc, ceva cam așa: „Nu poți pleca din tine însuși”;

— Dar acest „tine însuși” e variabil. Poți schimba o odaie punînd o floare, deschizînd o fereastră — dar un suflet!...

Soarele apunea. Luli se ridică, întinzînd mîna lui Nathan care i-o sărută plecîndu-se adînc.

Și intră în casă după Luli, făcînd o reflecție pe care i-o sugerase umbra sa: „Cyrano își vedea nasul; umbra mea depășește pesimismul nasului lui Cyrano”.

*

De un timp, prezența primăverii la ferestre făcea din bucuria vieții ceva exterior casei din Fundacul Vechi, cu toate că de cîte ori se întorcea de la Universitate, Catul Bogdan umplea casa de flori, fără să fie fățarnic.

O iubea pe Luli și n-o înșela. Nu se uita la nici o femeie cu dorință în ochi, nedorind în nici una ceva ce n-ar fi găsit în Luli. Fără să-și fi pierdut prețul pentru inima și mintea lui, Luli parcă-și pierduse unicitatea. Nu împărțea nimic cu Lorelei, care de altfel nu era decît un nume și un cîntec nevăzut la ferestrele primăverii. Dar exista și Lorelei ca o prelungire emotivă a lui Luli, dincolo de strictul contur al ființei ei.

Luli, Lorelei, Sunet. Ecou. Același lucru și totuși altceva. Pe Luli o vedea și o avea; pe Lorelei o căuta fără de speranța și poate că nici voința de-a o găsi. Lorelei era un semn al necunoscutului.

Dar se întîmpla ceva curios. Pînă atunci o socotise pe Luli ca o primejdie — involuntară, desigur — pentru libertatea sufletească pe care i-o cerea scrisul. Din acest punct de vedere se apăra oarecum de fericirea de-a fi

lingă Luli, închizându-se în birou, și uneori și în migrenele reale sau simulate, ca într-un refugiu sigur.

Dar tocmai în birou era acum mai alături de Lorelei. Și ea îl împiedica să scrie, limitându-i cu o emoție libertatea minții, neatîrnarea ei. Totuși, de accastă prezență nu se ferea, nici nu se apăra. Și-n sufletul lui. Lorelei era lot un cîntec nevăzut de la fereastră. Îl asculta, avînd parcă nostalgia unei plecări. Unde? Nicăieri. Dar niciodată nu mai era singur în el, nici sigur. Parcă aștepta. Avea sufletește acele tresăriri pe care le ai cînd aștepți apropierea unui pas, la sunetul oricărui alt pas.

Nu-i mai arăta lui Luli scrisorile lui Lorelei, avînd certitudinea că izbutește să le treacă neobservate. Luli nu-l mai întreba, nu-l mai cerceta, acceptînd vorbele și explicațiile lui, fără să le provoace, ca și florile pe care i le aducea de cîte ori se întorcea din oraș. O simțea pe Luli mai pasivă, mai potolită, uneori parcă și melancolică, dar evita explicațiile, preferînd s-o răsfețe, s-o iubească, să fie cu ea numai bun, numai gentil, fără nervi, fără curiozități apăsate.

O singură dată numai, Luli îl întrebuse:

— Cum merge romanul tău?

— Lucrez încet. Am un subiect tare greu.

De atunci nu mai vorbiseră nimic despre literatura lui. De altfel, vorbele lui cu Luli erau de suprafață, deși foarte afectuoase. Glumea cu ea, comenta pe alții, uneori în treacăt și cîte-o lectură recentă, căutînd mai ales să provoace alături de ea alintările dragostii și gemetele ei. Despre ei, nimic. Ca și cum alipirile trupești — pasionate — și conviețuirea fizică în același decór ar fi făcut inutilă discuția despre ei, împărtășirea de gînduri.

Se adunau mari tăceri, și prezența lor solemnă de ghețari aducea clipe de panică parcă, dar îndată întinse de veselii improvizate, așa cum orchestra de pe vapoare cîntă mai însuflețit în ceasurile de primejdie, ca să înșele călătorii.

În fond, însă, Catul Bogdan nu se temea, fiindcă n-avea de ce. Pe Luli o iubea: era sigur. Iar Lorelei nu era o primejdie: apărea în viitor ca ceva lăsat în trecut. Nu putea să o uite, deși n-o cunoscuse și nici nu spera. Așa că tot ce-i venea dinspre ea se revărsa asupra lui Luli, lui rămânându-i numai o nostalgie resemnată.

De câteva ori, Nathan îl vizitase în birou, sugerându-i călătorii în străinătate.

— Dintîi să-mi isprăvesc romanul.

— Ai tot timpul pînă la vară.

— Știu eu...

Ciudat! Nu-i venea să plece în străinătate numai cu Luli și din cauza scrisorilor care-ar fi putut să vie în urmă. Hotarele României erau și ale lui Lorelei. Se simțea bine în țară.

Plecarea în străinătate cu Luli, oricît de ispititoare, îl îndestula mai puțin, știind că acolo nu-i Lorelei. Subt soarele străinătății, Luli parcă și-ar fi pierdut umbra care o întregea complex, fără să i-o înstrăineze.

Nathan erau în greu impas. Luli nu-i spunea nimic, dar nici nu-i ascundea obrazul adevărat cu-n început de paloare.

De la Catul Bogdan nu putea afla nimic și nici nu putea să-i mai reproșeze ceva, fiindcă n-avea ce: decît întristarea lui Luli. Dar prin viața lui actuală. Catul Bogdan n-o mai ocolea pe Luli ca odinioară, la începutul romanului. O întovărășea mai mult, făcea și plimbări cu ea, uneori se duceau toți trei la teatru și la cinematograful. Așa că Nathan, cu toată calitatea ochilor lui, nu izbutea să descopere fisura mărgăritarului, simțindu-i numai matitatea treptată, sleirea sură.

Dar Nathan nu se mărginise numai să vadă și să audă ceea ce se întîmpla în casa din Fundacul Vechi. Atribuind lui Luli acel dar de divinațiune intuitivă grație căruia o femeie autentică poate simți ceea ce vine, fără să fie informată, îl spionase pe Catul Bogdan, călcîndu-și pe

inimă legea discreției, pe care-o respectase totdeauna. Și nu aflate nimic. Nu descoperise nici o femeie clandestină în viața lui Catul Bogdan. Poate că tocmai de asta teama lui Nathan sporise. Frica pe care-o ai într-o cameră goală cu ușa zăvorâtă și ferestrele luminate de soare e mai lăuntrică și mai chinuitoare decît frica de hoți într-o casă întunecată.

Mereu nu se întîmpla nimic și mereu doamna Luli avea mîni de călugăriță fără de mătănii și carte de rugăciuni.

Mintea lui Nathan, mereu neliniștită și mereu iscoditoare, cercetase și gîndul unei boli încete. Dar nu putea surprinde nimic care să anunțe boala. Nu îndrăznea s-o întrebe pe Luli, dar de cîteva ori, pornind de la literatură, Nathan orientase discuția spre boli.

— Nathan, știi ce cred eu? Să nu rîzi! Că numai sufletul deschide ușa bolilor. Adică nu. Mai exact: că bolile intră cînd sufletul uită să închidă ușa, sau se dezinteresează de ea. Las la o parte accidentele. Acelea-s hazard ca în toate cele. N-am dreptate?

Astfel de gînduri în mintea lui Luli, care nu împlinise încă douăzeci și patru de ani, dădeau lui Nathan mai multă melancolie decît boala incurabilă a sluteniei.

De altfel, mai toate discuțiile lor din ultimul timp se aplecau spre moarte, spre viața judecată, nu trăită — ca și cum amîndoi ar fi făcut pe terasă cură de aer și de soare la un Davos oarecare al unei altitudini apline.

Într-o zi Nathan veni cu o nouă sugestie.

— Ce mai face domnișoara Gabriela Nei?

O cunoscuse la nunta lui Luli.

— E profesoară la Brașov. Ți-aduci aminte de ea V

— Să uit eu pe cineva din alaiul doamnei Luli I Se poate? Ce-ar fi dacă am răpi-o Brașovului?

— Ar fi foarte bine. Dar e greu...

Luli începu să rîdă, privindu-l pe Nathan.

— Nathan, tu și Gabriela ați fi o pereche perfectă.

— Doamnă Luli, protestă Nathan; nu mă gîndesc la mine.

— Dar am eu dreptul să mă gîndesc la prietenii mei.

O clipă, tăcură amîndoi, ușor jenați, fiindcă și unul și altul își amintiră unul pentru altul rasa lui Nathan și toate reculurile penibile, inerente unei astfel de discuții. Dar Luli se grăbi să repare.

— Nathan, în timpul școlii nu poate veni. Dar o invit de Paști. Mi-ai dat o idee foarte bună. O aducem și pe ea pe terasă și începem un taifas...

Nathan sperase altceva pentru Luli decît un „taifas”. Dar tăcu, mulțumindu-se deocamdată și cu atîta.

La masă, Luli îl întrebă pe Catul Bogdan:

— Vrei s-o invit pe Paști pe Gabriela?

— Vai, Luli, e nevoie să mă întrebi! Tot ce-ți face ție plăcere... Dar unde stă Gabriela?

— Nu știai? La Brașov.

VI

RĂMAS BUN.

Mă numesc numai Lorelei. Legenda spune că am ucis.

Anii mei tineri au sunat a cîntec, dar am trecut pe lingă el cu dragostea de mîna și am rămas cu mîna întinsă ca a regelui Lear.

Mi-e sufletul ca tufișul Păiurului pe coasta Mării Negre: numai ghimpi curbi ca re-au încununat odată fruntea lui Hristos.

A trecut o ploaie de primăvară și s-a țesut în zare brîul frînt de mătășă al curcubeului; cu el îmi încing mijlocul și mă duc.

Lorelei

Catul Bogdan rămase cu ochii uzi după lectura acestei scrisori: a zecea. Ultima. Chiar dacă n-ar fi fost decît un poem cu zece file, nu renega umezeala care însoțea pe prag de gene plecarea lui Lorelei. Era trist. Poate că poemul era un epitaf real. Poate că dispărea o viață anonimă, dar atît de legată de inima lui, încît ochii o plîngeau fără s-o fi privit vreodată.

Era singur într-o cancelarie a Facultății de litere. De afară și dinlăuntru venea zvon de glasuri tinere. Primăvara era în zilele gloriei ei, trecînd din zi în zi, din cer în cer, cu lumini pe subt cupole de soare ca o tînără împărăteasă bizantină.

„Rămas bun...”

Aveau din nou să înflorească teii: Rămas bun.

Aveau să vie zilele de vară: Rămas bun.

Sufletul cobora treptele melancoliei, ducîndu-se spre mările amare care bat ultima treaptă a palatului ei palid.

Scrisoarea îl răscolise ca o veste venită din viață, deși totul se petrecuse dincolo de viață.

Pînă cînd ultima scrisoare legîndu-se prin saltul amintirii cu cea dintîi îi aduse întrebarea de atunci. „Cine”? Și, ca și atunci, privi cu de-amănuntul scrisul și apoi plicul. Avu o mare tresărire, căci pecetea poștală spunea cu litere nete: Brașov. Întîia scrisoare purta pecetea Rîșnov: localitate de lîngă Brașov...

„— Unde stă Gabriela?

— Nu știai? La Brașov.”

Gabriela Nei?

Ea, Lorelei?

Era ultima lecție din preajma vacanței de Paști. Pluteau Floriile pe fețele tinereții din bănci, chemînd poemele spre ele. Le ținu o lecție scurtă, dîndu-le drumul în primăvară cu un: „Sărbătorile cu bine”.

Luă o trăsură, ajungînd acasă mai devreme decît de obicei. Luli era pe terasă cu Nathan. Intră hoțește în salonașul ei, căutînd prin corespondența lui Luli

scrisoarea prin care Gabriela își anunța sosirea la Iași. O găsi în mapa cu scrisori, la fund. o luă. aruncând numai o privire pe adresă. Mîna lui Lorelei scrisese: „Doamnei Lucia Bogdan. Fundacul Vechi. Iași”.

Ea era.

Lorelei trăia.

Lorelei venea.

Afară era primăvară,

— Luli! Luli!

O sărută lung pe un obraz și pe celălalt.

— Ce s-a întîmplat?

— Am luat vacanță.

Luli îl privi atentă și, văzînd că bucuria lui era reală, tinerească, fără de nimic simulat — avu un inexplicabil oftat de ușurare și, veselă ca pe vremea teilor înfloriți de la Galați, îi sări de gît.

— Nathan, astăzi e o zi mare, îl vesti ea cu tot aurul soarelui pe față, din brațele Sultanului de Argint.

— Luli, hai să ne inaugurăm vacanța printr-o plimbare.

— Unde?

— Unde vreți. Îl luăm și pe Nathan.

— Ai dat vacanță și romanului?

— Sigur. Numai ție nu. Mă duc un moment să-mi strîng hîrtille din birou și plecăm. Vă stau la dispoziție.

— Unde mergem, Nathan? îl consultă Luli, ca și cum gîndul ei dus în altă parte ar fi fost incapabil să răspundă la o astfel de întrebare străină de ceea ce o absorbea.

— Dă-mi voie să-ți pun dintîi o întrebare. Și eu simt că e o zi mare. Calendarul meu e obrazul doamnei Luli. Văd că-i sărbătoare, dar nu știu cum se cheamă...

Luli medită o clipă, stăpînindu-și sacadele unei izbucniri de rîs care dacă s-ar fi pornit ar fi ajuns pînă la lacrimi. Cu acest rîs, abea învins, îl privi din nou pe Nathan.

— Dragă Nathan, am un secret... —

— Doamnă Luli, o întrerupse Nathan, după ce-i văzu lupta cu rîsul; îți doresc cîte un astfel de secret în fiecare zi a anului.

— Nu-nu-nu, se apără Luli. Ajunge unul. Dar nu ți-l pot spune, Nathan, deși ești duhovnicul predestinat al unor astfel de secrete.

— Doamnă Luli, e un secret în doi?

— În două, zîmbi Luli enigmatic.

Nathan păru că cetește cu atenție un text nevăzut.

Luli avea o sclipire de rîs pe față, urmărind expresia lui Nathan.

— Doamnă Luli, începu el rar, ca cineva care-i pe punctul de-a dezlega o șaradă.

— Nathan, chiar dacă bănuiești, taci, și așteaptă.

— Mi se pare că știu, dar ceea ce-mi scapă e cauza veseliei de astăzi. De ce nu ieri, și alaltăieri?... Ori doamna Luli e o mare actriță?

Dar efortul lui Nathan de-a recapitula amintiri pentru a dezlega o problemă transmisese și lui Luli aceeași orientare. Și ea recapitula, la lumina de fulger a unei bătăi de inimă, amintiri, pentru a lămuri o îndoială atunci răsărită din vorbele lui Nathan.

Și, deodată, Nathan o văzu subțochii lui complet transformată. Albă ca bătută de brumă. Cu ochii măriți ca atunci cînd plutesc asupra unui țipăt care n-a pornit din buzele încleștate.

Fugi. Intră în salonaș. Se duse de-a dreptul la biroul ei. Văzu corespondența prin care-i umblase cineva. Și găsi plicul scrisorii de la Gabriela pe birou, deși îl ascunsese în mapa cu scrisori.

— Luli! Luli!

Glasul lui Catul Bogdan se apropia, chemînd-o.

Îl auzi vorbind cu Nathan.

— Ei, Luli, unde plecăm?

— Mi-ai umblat prin scrisori?

Catul Bogdan șovăi numai o clipă. Glumi.

— Eu n-am dreptul să fiu gelos?
Luli încercă să zîmbească.

*

Multă vreme. Catul Bogdan și cu Nathan își învecinară tăcerile preocupate. Ședeau pe terasă. Și unul și altul se gîndeau la Luli. Absența ei și amintirea obrazilor ei albiți deodată dădeau primăverii tristețea pe care o are cînd e privită de pe terasa unui sanatoriu.

Tăcerile lor se despărțiră, luînd alte drumuri. Catul Bogdan nu izbutea să priceapă de ce-o invitase Luli pe Gabriela știind că-i „L”. Abea acum își lămurea reacția lui Luli, după ce văzuse întîia scrisoare. De vreme ce era în corespondență cu Gabriela, desigur că de atunci îi recunoscuse scrisul. Cea mai bună prietenă a ei!... Ca și cum Nathan i-ar fi scris lui Luli o scrisoare de dragoste... un poem, dar sensul era al unei scrisori de dragoste, al unei mărturisiri. Îl privi o clipă pe Nathan, pe furis, și clipa comparativă îi dăruî un ușor zîmbet care-l împiedică să simtă reacția lui Luli, fiindcă Nathan era cu totul altceva decît Gabriela. Se simțea incapabil altfel decît noțional să fie gelos din cauza lui Nathan. În fond, însă, conținutul singurei scrisori cetite de Luli nu avea suficientă consistență ca să provoace o gelozie reală. O înțepătură, da. Mai mult, nu. Păstrase scrisoarea, dar o cetise de atîtea ori, încît o știa pe dinafară. Și-o reaminti fragmentar: *„Sînt între cele patru zări: răspîntia lor...”* *„Gîndește-te la mine ca la o stea desprinsă din tine și dusă în întunericul fără fund”*.

Atît cunoscuse Luli din scrisorile lui Lorelei: renunțarea la el și poate mărturisirea unei devoțiuni literare, ceva mai pasionată, dar și mai platică prin expresie. Luli nu mai citise și a doua scrisoare, cu toate că i-o arătase: mîndrie?... Despre celelalte opt nu mai știa nimic. Desigur însă că scrisoarea Gabrielei, dacă nu deșteptase în Luli o gelozie propriu-zisă — n-avea obiect —, în schimb dăduse prietenei ei din copilărie și adolescență accentul unei

perfidii, descoperit prin surpriză. Exact impresia pe care ar fi avut-o și el, dacă Nathan i-ar fi trimis lui Luli o astfel de scrisoare, păstrându-și însă anonimatul față de Luli.

Atunci, de ce-o invitase pe Gabriela la ei, știind cine-i?

Sensul exact al invitării Gabrielei îi scăpa, deși mândria lui Luli, amestecată cu înfruntarea experienței directe, puteau să explice dorința ei de-a o avea pe Gabriela în timpul vacanței de Paști în casa ei, alături de ea și de el.

Dar care putea fi explicația veseliei lui Luli când o anunțase că a intrat în vacanță, propunându-i o plimbare, urmată fulgerător de întristarea ei...

Văzuse că i-ă umblat printre scrisori — ceea ce nu se întâmplase niciodată pînă atunci — descoperind și scrisoarea Gabrielei, pe care o uitase prostește pe biroul ei, după ce-o luase din mapă... Și?... Își dăduse seamă Luli că a descoperit identitatea lui „L”? Probabil.

Dar Gabriela? Dar Lorelei, care venea în casa lor, numindu-se Gabriela?...

Gîndul lui făcu un salt peste ani, revenind la fereastra trenului oprit în gara cu cireșe. Și lăsînd-o pe Luli să se împiedice, răsturnîndu-și cireșele pe peronul gării, o privi pe Gabriela, care o îndemna pe Luli să se urce în tren, spunîndu-i „Luli” cu un glas dulce, aerian, de cîntec auzit sus, între crengi care ascund pasărea aceluia cîntec.

— Lu-li...

Asculta acum glasul, nu numele. Glasul lui Lorelei...

...Apoi o întîlnise în cancelaria școlii, în fund, lîngă fereastră. Vorbele cu tei înfloriți... Ochii ei îl priveau de alunei. Abea acum își aducea aminte privirea lor... *„Cine nu cunoaște truda și setea închise într-un bulgăre de sare să stea la o parte.”*

Șuvițe ruginii pe tîmple, care dădeau o melancolie de toamna genelor plecate peste ochii negri. *„...Anii mei tineri au sunat a cîntec, dar am trecut pe lîngă el cu dragostea de mină și am rămas cu mîna întinsă ca a regelui Lear”*

Abea o zărise la nunta de la vie. N-avea ochi pentru ea. „...De-ar fi fost să trec prin ierburi cu șerpi ca să ajung pînă la tine, cu tălpile goale aș fi călcat pe șuierul morții mele, aducîndu-ți-o să-î închizi ochii. Dar la poarta casei tale veghează dragostea — și mi-am tras pașii înapoi ca la ieșirea cu icoană din biserică...”

De-atunci n-o mai văzuse. „Cînt cu mîna întinsă sub cerul gol. ca odinioară cei neîmpăcați la răs_pîntii de drum: Ascultați, voi toți, bucuria și durerea mea”

El trăise fericit pe mările din jurul Europei... „Mi-e sufletul ca tufișul Păiurului pe coasta Mării Negre: numai ghimpi curbi care-au încununat odată fruntea lui Hristos”.

Fuma țigară după țigară, fără să-și dea seamă.

Și Nathan, pipă după pipă.

Două fumuri se învecinau neconținut, ca de pe două acoperise de cătun bătut de viscol. Luli și Lorelei. Luli și Gabriela. Odată le cunoscuse, amîndouă apărîndu-i de la aceeași fereastră de unde le privise coborînd dintr-o trăsură de altădată, din care adia și amintirea mamei lui.

Și inima lui nu mai știa. Aceeași milă pentru amîndouă, pentru o suferință veche și pentru una care poate abea avea să înceapă. Pe amîndouă ar fi vrui să le cuprindă în brațe și parcă de nici una nu se mai putea despărți. Inima lui nu întîlnise mai tragică răs_pîntie.

— Nathan, sînt trist.

Tresăriră.

Luli apăruse la spatele lor, fără să o audă. Era calmă. Se pudrase. Ochii nu mai păstrau nici o urmă. Avea pe umeri o haină de lînă, deși afară, amurgul de primăvară venit peste pomii înfloriți nu le înfrigura florile încrezătoare în haina lor subțire.

Se ridicară.

— Ce faci, Luli?

— Sînt gata de plimbare.

VII

APROPIEREA SFINTELOR PAȘTE
dădea trecerii zilelor de primăvară un fel de solemnitate mistică. Parcă se întorceau foile unei Evanghelii cu strălucirea primăverii numai în scoarțe.

Într-o zi, Luli văzu calendarul din antreu cu foaia la zi. Își aminti că uitase de câteva zile să rupă foile.

— Tu le-ai rupt? îl întrebă ea pe Catul Bogdan.

— Nu știu bine. Eu, sau Nathan, sau poate haziatica.

Luli nu insistă.

Haziatica împreună cu dadaia începuse marea grijitură. Dadaia grijea salonașul lui Luli și ietacul. Haziatica, avînd subț ordine pe ceilalți servitori, care nu apăreau deloc prin casă, restul odăilor.

Luli își petrecea timpul pe terasă. Într-un scaun de pînză cu alungire, cu picioarele înfășurate în pled.

Nathan era aproape mereu în preajma lui Luli. Uneori venea la dejun, rămînînd pînă după masa de seară; alteori venea după dejun, luîndu-și cafeaua acolo.

Într-o zi, dadaia îi aduse lui Luli în poală cîtiva pușori aurii de găină, abea ieșiți din ou. Luli îi culese cîte unul în palmele adunate, își dezmierdă obrazul de puful lor aurii și-i dădu îndărăt.

Cu toate că Universitatea era închisă, Catul Bogdan se ducea în fiecare zi, sub pretextul unor consfături la rectorat în legătură cu mișcările studentești și cu problema închiderii căminurilor. Nu mai primise nici o scrisoare de la Lorelei, dar cerceta zilnic dacă nu i-a venit vreo scrisoare la Universitate.

Gabriela își anunțase sosirea. Se dusese dintîi să-și vadă părinții la București, rămînînd cu ei cîteva zile.

Într-o noapte, Catul Bogdan se deșteptă avînd impresia că-i privit.

Pe jumătate ridicată din pat, Luli îl privea prin întuneric.

— De ce nu dormi, Luli?

— Am visat rău și m-am trezit.

Luli îi dezmierdă fruntea blînd, cuprinzîndu-i-o apoi în palma ei subțire, ca și cum ar fi vrut să-i ia mulajul.

— Dormi.

Și se culcă și ea. O cuprinse cu un braț, adunîndu-și trupul lingă al ei. Nu mai putea dormi. Era neliniștit. Simți un tremur ușor în trupul de alături. Acoperi cu mîna obrazul lui Luli. Era ud.

— Luli...

O tăcere, o lină mișcare de lacrimi.

— Am visat rău. Nu-i nimic. Sînt nervoasă. Am să dorm și-mi trece.

Nu-și dădu seamă cînd adormi, dar avu din nou, după ani, visul cel simplu și răscolitor al vieții lui. Mîna caldă care-i apuca mîna, lăsîndu-l apoi singur. Mîna mai tristă decît genele Madonei. Se deșteptă cu mîna lui Luli în mîna lui. Dormea. Îi auzea respirația regulată... „...Și am rămas cu mîna întinsă ca a regelui Lear...”

I se umeziră ochii abea deșteptați din somn, fără să știe care-i mîna pe care o plînge: a mamei lui, a lui Luli sau a lui Lorelei... Vîsle triste în apele amare...

Adormi cu inima grea, cerînd somnului uitare.

Paloarea venită pe obrajii lui Luli pe terasă, subt ochii lui Nathan după un rîs învins, apărea prea des acum.

— Doamnă Luli, nu te simți bine?

— Poate... E ceva nelămurit...

Grijitura se isprăvise. Parchetele lustruite aduceau mirosul de ceară și terebentină al sfîrșitului vacanțelor mari în nara copilului întors acasă și tuns pentru școală. Grijită, casa își pierduse din intimitate. Parcă devenise nouă, uitînd că a fost locuită și pînă atunci. Numai biroul lui Catul Bogdan fusese cruțat de legea gospodinilor. Lucra. Nu la ultimul roman. Spunea că adună și înseamnă materialul unui roman nou.

Nathan aștepta sosirea Gabrielei cum aștepti fulgerile și ploaia când nouri nevăzuți încă încing arșița, dînd nervilor scînteii și inimei o ghemuire înfricoșată.

Prezența lui Luli întinsă pe terasă dădea primăverii o tristeță atît de sfîșietoare, încît Nathan ar fi dorit parcă s-o sfarme ca pe-o oglindă dintr-acelea do poveste, în care apare, între luminări aprinse la miezul nopții, craniul morții, fotei care-și înfruntă ursita, chemîndu-i chipul.

— Nathan, oare fericirea e în renunțare la tine, devotîndu-te altora?... E greu să renunți la tine?

— E greu să fii erou.

— Totuși, aș vrea să fiu infirmieră sau misionară undeva la capătul lumii. Cred că devotîndu-mă nenorocirii altora, mi-aș pierde orgoliul...

Buzele ei avură o mișcare de pasăre care nu mai poate zbura.

— Doamnă Luli, ce e? se alarmă Nathan, scăpîndu-și pipa.

— Nu. nimic... M-am speriat prosteste. Am avut un fel de durere...

Părea că ascultă, căutînd să descopere ceva care trecuse fulgerător.

— A trecut.

Dar nădușise?.

— Haidem la masă. Trebuie să mergem la gară. Vine Gabriela.

Îi anunțară pe Catul Bogdan, așezîndu-se toți trei la masa, tăcuți. Pentru nici unul sosirea Gabrielei nu mai era o bucurie. Devenise o fatalitate acceptată.

— La cîte vine trenul? întrebă Luli.

— La nouă și ceva, răspuse Nathan în locul Ivii Catul Bogdan.

— V-ați îngrijit de trăsura?

Tot Nathan răspuse.

— Am reținut un automobil. Trebuie să sosească. Doamnă Luli, ce-i?

Luli își plecase capul pe masă, scăpînd din mîină paharul, care căzu cu un zgomot strident de fereastră spartă de furtună.

Și Catul Bogdan, și Nathan veniră lîngă ea. A avea un gemăt sacadat. Apoi, un oftat adînc. Fața căpătase o împietrire chinuită. Nădușise. Nasul i se subțiasse deodată. O ridicară de pe scaun, ajutîndu-i să umble. O duseră încet în salonaș.

— Lăsați-mă cu haziaca.

O lăsară.

— Nathan...

— Stai, nu-ți pierde cumpătul, vorbi Nathan, ștergîndu-și cu palma sudoarea de pe frunte.

Și-l pierduseră amîndoi.

Bătură la ușă. Intrară în vîrful picioarelor. Luli era întinsă pe divan, acoperită cu un pled. Zîmbea. Obrazul apărea prea alb, chiar pe pernă.

— V-am speriat degeaba. Încep să mă simt mai bine. Continuați-vă masa și duceți-vă la gară. Sînt dezolată. Tocmai Gabriela să mă găsească în halul acesta...

Le zîmbi, cu un aer vroit ștregăresc, ca și cum i-ar fi păcălit.

Obrajii își recăpătau culorile, evoluînd spre roș aprins.

— Luli dragă, rămîn cu tine. Se duce Nathan la gară.

— Sigur, se oferi Nathan, plecînd.

Luli părea suptă de o bulboană care apăruse în ea. Cehii i se dilataseră, privind cu spaimă spre Catul Bogdan.

Îi puse termometrul.

Între timp, venise și dadaia.

Fața lui Luli părea strîmbată de izbucnirile unui coșmar. Nădușea. Catul Bogdan îi șterse fața cu batista lui, apoi își șterse fața lui cu degetele. Se uită la termometru, urmărit de ochii lui Luli.

— Cît?

Abea-i auzi glasul. Drept răspuns îi zîmbi blînd, scutură termometrul și ieși repede, făcînd semn dadaiei să stea cu Luli. Telefona unui doctor, implorîndu-l să vie imediat.

Cînd automobilul cu Gabriela și Nathan se opri în fața casei din Fundacul Vechi, văzură o trăsură. Din urmă, cu un sunet de alarmă, îi ajunse și automobilul Salvării.

— Ce-i, doctore? întrebă Nathan pe medicul care ieșea preocupat din salonaș.

— Trebuie operată imediat... Un acces de apendicită acută...

Ridică din umeri, parcă declinîndu-și răspunderea.

Casa parcă se înnegrise, deși toate lămpile ardeau.

O transportară pe targa. Ochii lui Luli, în friguri, nici nu putură zîmbi Gabrielei, care o întovărășea spre ușă, cu capul aplecat asupra țargei.

Porniră cu toții la spital, printr-un oraș funebru.

Biserica Sfîntului Spiridon îi întîmpină cu obraz și cruce de moarte, din mijlocul ogrăzii spitalului, după ce porțile fură deschise cu un scrîșnet medieval.

Suiră scările lucii, intrînd în mirosul fenicat al clădirii cu părăți albi. Totul mergea încet: doctorii, infirmierele, pregătirile, timpul. Mîinile lui Luli ardeau în mîinile Sultanului de Argint văzut de ochii ei într-o depărtare de orizont nebulos ca al apusului lunii.

Apărură cei cu halate albe, aducînd căruciorul. Rudele și prietenii fură îndepărtați. Se adunară într-un fund de coridor, lîngă o fereastră albastră de noapte de primăvară. De afară se auzeau glasurile unui *Hristos a înviat*: corul bisericii făcea repetiție.

Calul Bogdan nu putea să-și aprindă țigara. Încercă de cîteva ori. Renunță. Rămase cu ea în gură, mozolindu-i cartonul.

Apoi, pe urma căruciorului, se îndreptară spre sala de operație. Luli nu mai era decît o învîlvoiere de păr negru deasupra unei frunți de argint. Căruciorul parcă ducea struguri de Corint și un început de nimb.

Iar se adunară posomoriți unul lângă altul, Gabriela, Nathan, Catul Bogdan, dadaia, haziaca, — despărțiți parcă de stranele unei veghi funebre.

Timpul deveni enorm și vid ca o catedrală pustiiată.

Un doctor asistent apăru, evitându-le ochii.

Nathan îl apucă de mîneca halatului. Doctorul ridică din umeri.

— Sînteți rudă?

— Prieten.

— O lasă deschisă...

Căruciorul reapăru, ducînd rana unui trup fără cruce.

A doua zi, spre amurg, Luli muri subț ochii lor.

O infirmieră bătrînă îi aprinse luminarea, în timp ce dadaia îi închidea ochii.

— Dumnezeu s-o ierte!

Infirmiera deschise ferestrele.

VIII

PÎNĂ DUPĂ ÎNMORMÎNTARE, CATUL Bogdan nu mai vorbi deloc cu nimeni. Fuma și tăcea, auzind mereu clopote și preoți, cu nările pline de mirosul luminărilor aprinse, al tămîiei și al florilor. De altfel, nimeni nu vorbea. Fiecare nou-venit era o altă tăcere: două de la Galați, părinții, una de la Brașov, Gabriela, și celelalte de la Iași.

Uneori, ochii vreunuia dintre ei o vedeau pe Luli — și vie și moartă: și una și alta erau atît de recente încît se îmbinau — și începea un plîns, încă unul, ocolit cu oroare de ceilalți.

Nathan, dadaia și cu haziaca se ocupaseră de înmormîntare.

Acum, Luli era în pământul primăverii, așa cum o lăseseră preoții: roaba lui Dumnezeu, Lucia.

În casa din Fundacul Vechi, cei întorși de la înmormântare făceau un fel de veghe a umbrelor. Toți în haine de doliu, plînși, tăcuți, închiși în ei. Stăteau pe scaune, cu mîinile încrucișate pe genunchi, ca în sala de așteptare a unei gări, deși nu mai așteptau nimic. Luli plecase.

Dar mai sinistre erau vizitele de condoleanțe.

Aristide Bogdan, care avea nevoie de votul lui Catul pentru o alegere la Universitate, profită de moartea care deschisese ușile casei din care plecase după moartea primei lui soții, intrînd cu Agatha. Veni cu cravată neagră și mîinile întinse spre Catul Bogdan, numindu-l „Bietul meu copil”. Catul Bogdan era atît de pasiv, încît se lăsă cuprins în brațe și sărutat. Apoi veni rîndul socrilor. Intre timp, Agatha, care nu cunoștea casa, începu să o viziteze odaie cu odaie. Pe terasă îl găsi pe Nathan, care-și fuma pipa. Aprinse și ea o țigară, așezîndu-se pe fotoliul de alături. Nathan întoarse capul, o văzu profilată cu buze roșii pe dealurile doamnei Luli și, fără să spuie nimic, se ridică și plecă.

— Nathan.

Nu-i răspunse.

— Deprimantă casă!

Își isprăvi țigara, își refăcu în oglindă figura, împrăștiindu-și culorile, și se întoarse în casă, făcîndu-i semn lui „papa Mito” că e timpul să plece.

Mai veniră cîțiva magistrați, cunoscuți de-ai lui Teodor Novleanu, și cîțiva profesori universitari.

Apoi, din nou, umbrele rămaseră între ele. Haziatica li adună pe toți în jurul mesei. Se supuseră automat acestei deprinderi, dar și masa tot o veghe deveni, cu batiste la ochi și fum de tutun.

După masă. Teodor Novleanu, condus de haziatica, intră în odaia dadaiei. O găsi la fereastră, cu lumina stinsă.

— Dadaie, noi plecăm mîne dimineață. Vii cu noi.
Dadaia îl privi cîtva timp în tăcere. Apoi vorbi
posomorit:

— Eu rămîn aici.

Și Teodor Novleanu se duse îndărăt cu ochii roși, amintindu-și întîia întîlnire cu Smărăndița Merișor, cînd intrase în biroul lui cu Luli în brațe, spunîndu-i la sfîrșit, după ce aflate cum a murit Toader: „Pe fetița asta eu am s-o cresc”.

Începură pregătirile de noapte. Ietacul desperecheat rămase singurei perechi din casă: părinților lui Luli. Își duseră nesomnul, mîna în mîna, pe patul de soție al fetei lor.

Haziaica înfăță divanul din salonaș pentru Gabriela. Dar Gabriela descoperi terasa și rămase acolo, luînd, fără să știe, locul lui Luli.

Apoi haziaica se retrase, lăsînd un samovar aprins și un ibric plin de cafea neagră.

Ultimii nu plecau: Nathan și Catul Bogdan. Fumau mereu. Aceleași clopote sunau în capetele lor. Într-un tîrziu, Nathan se ridică de pe scaun, căutînd ceva de băut: îi era gura arsă. Descoperi ibricul de cafea neagră și, întorcînd capul, se așeză din nou pe un scaun, reluîndu-și călătoria pe loc. De la o vreme, însă, gîndurile lui luară alt drum pentru șirul lor negru. Fața își pierdu vagul de pînă atunci, căpătînd dungile unei concentrări și un fel de înviorare. De cîteva ori privi spre Catul Bogdan: Sultanul de Argint... Sultanul de Argint se vestejea încet pe scaunul de piatră arsă al întîiei nopți, după cele o mie și una ale Șeherazadei.

Nathan se ridică încet, se duse în biroul lui Catul Bogdan, stătu cîtva timp, lăsă o scrisoare pe birou și ieși de acolo, spunînd lui Catul Bogdan.

— Mă duc, Tani.

Catul Bogdan dădu din cap. Îl auzi scoborînd scările, deschizînd ușa, închizînd-o.

Era atît de mare tăcerea lașului în Fundacul Vechi, încît îndepărtarea pașilor lui Nathan devenea distinctă și solemnă ca o cadență dintr-o simfonie de Beethoven:

Pîna cînd noaptea răsună toată, imensificată pînă-n stele, deasupra unui mormînt.

— Dumnezeu!

Fruntea îi căzu pe masă, răsunînd tare ca bulgării răsturnați pe sicrie, și marele plîns izbucni, țintuindu-l la început acolo unde îl prinsese, ridicîndu-l apoi cu ochi de nebun în luminile — luminări aprinse! luminări aprinse! — ale casei pustii și gonindu-l apoi oriunde, departe de toate și de el însuși. Pîna cînd ajunse pe ultimul loc al lui Luli.

O lună enormă dădea noapții contur de marmură funebră.

Catul Bogdan își acoperi ochii ca în fața soarelui, plîngînd cu capul în văzduh. Avea în el gemătul lui Oedip după ce și-a ars cu fierul înroșit luminile ochilor, căci urletul aceluia nu mai putea ieși din buzele lui albe de înghețul morții. Gemătul era în piept, surd și adînc, ca lătratul cînelui pămîntului la ceasul de noapte al strigoilor.

Luna imensifica umbra acestui trup zvîrlit dintre mormintele pămîntului deschis de primăvară, ducînd-o pînă departe, peste alei și peste flori, parcă pînă-n dealurile ude de argint, ca pe o brazdă a morții.

Mîinile lui, mîinile lui unde erau? Moarte ale mamei lui, moarte ale lui Luli, frunze desprinse de pe inima lui.

Dacă terasa ar fi dat pe o mare, trupul orb al acestei clipe ar fi fost suprema vîslă a unei vieți...

Dar alt destin îl aștepta pe această terasă lunară, care pierduse într-un mormînt abea deschis o umbră tînără. Și-l întîlni, descoperindu-și ochii. Cu păr de toamnă și ochi plînși, veghea alături mila lui Lorelei.

*

Abea a doua zi, dimineață, după ce însoți la gară pe părinții lui Luli, privindu-i cum plecau spre un Galați care

era o candelă aprinsă pe un mormânt, — la întoarcere. Catul Bogdan descoperi pe birou scrisoarea lui Nathan.

Începea astfel:

Dragă Tani, iartă-mă că te las singur. Nu știu încă exact ce voi face, dar plec din Iași pentru totdeauna...

La sfârșit, spunea:

Un ultim sfat pe care mi l-am dat mie, și pe care ți-l dau ție: Dacă vrei să mai poți rezista, uită-te pe tine și devotează-te altora.

Nathan

*

Ultimul din neamul Sabbetailor plecă în lumea largă din care venise cel dinții. Unii spuneau că plecase în Palestina, patetica patrie a celor rătăcitori; alții spuneau că plecase mai departe.

Poate că plecase și mai departe.

PARTEA A ȘAPTEA

*„...Și am rămas cu mâna întinsă
ca a regelui Lear”*

I

CATUL BOGDAN ÎȘI PETRECU
anul de doliu la Brașov, unde Gabriela era profesoară, își luase concediu de la Universitate, pentru îngrijirea sănătății. Moartea lui Luli justifica suficient durata acestei convalescențe de-a lungul căreia nu părăsise nici haina de doliu, nici sufletul ei, cu toate că mina lui purta un nou inel de logodnă. Plecase de la Iași vânzând casa din Fundacul Vechi, în care nu mai putea intra. O cumpărase Aristide Bogdan — speculînd deprimarea fiului și colegului său — cu un preț foarte avantajos, clădind în locul ei un sanatoriu cu trei etaje. Singura amintire ieșeană de care Catul Bogdan nu se despărțise era haziaica. O luase cu el la Brașov, unde închiriasse o mică vilă retrasă. De la fereastra ei vedea zidul afumat de veacuri al Bisericii Negre, cu care sufletul lui se întovărășea în ceasurile de singurătate. Devenise foarte blînd. Trăia într-un fel de somnolență, fără pic de nervozitate. Dacă n-ar fi fost Gabriela, desigur că haziaica ar ii pus o stăpînire despotică pe el, de-a lungul acestui timp de pasivitate dezarmată. Prezența viitoarei ei stăpîne, însă, o împiedica-pe haziaica să dea forme autoritare

devotamentului ei, cu toate că de cînd plecase Nathan puterea ei domestică sporise încă. Pe Gabriela o cîștigase de la Iași, servind-o de atunci cu o căldură atribuită de Gabriela — puțintel măgulită — simpatiei spontane, dar care în realitate era determinată și de o justă intuiție a rolului Gabrielei în viitor. Iar la Brașov haziaca deveni deopotrivă și îngrijitoare Gabrielei, care locuia la o pensiune vecină cu vila lui Catul Bogdan. Puteau să-și vorbească de la fereastră la fereastră. Logodna lor nu era secretă. Dar doliul lui Catul Bogdan arunca o umbră pe aurul ei nou. Gabriela renunțase la sporturi, excursii și celelalte distracții în tovărășia tineretului de acolo, devotîndu-se exclusiv logodnicului ei. Instalarea lui Catul Bogdan la Brașov nu trecuse neobservată. Și ziarele locale, și revistele literare semnalau omagial prezența cunoscutului romancier și profesor universitar. Numai doliul îl cruța de excesul solicitărilor. Totuși, primea de ajunse invitații de-a participa la șezători literare, de-a ține conferințe, de-a prezida procese literare. Refuza prin Gabriela, care devenise secretara și interpreta lui față de public și tinerii scriitori. Într-o măsură, Gabriela luase locul lui Nathan, ținînd corespondența cu editorii, făcînd corecturile noilor ediții, punînd stăpînire pe trecutul său literar, căci prezentul era mut. Adusese de la Iași parte din cărțile și manuscrise începute acolo, dar de manuscrise nu se atingea. Gabriela era entuziasmată de ultimul roman început la Iași. I-l laudase de cîteva ori, reținîndu-i toate amănuntele.

— De ce nu-l continui?

— Gabriela, scrie-l tu mai departe. Eu îți istorisesc tot ce mi-a mai rămas din proiectele de atunci. Tu pune pe hîrtie, articulează.

Gabriela se roși, plecînd genele.

— Nu pot

— Lorelei poate, zîmbi el blînd și ostenit. Încearcă.

În noaptea acestui dialog, Gabriela plînsese mult, cu fața în pernă. De atunci nu-l mai îndemnă să scrie. Dar mai toate conversațiile lor aveau un caracter literar. Pe Gabriela o interesa pasionat tehnica intimă a romanului și a creațiunii literare în genere. *Le journal des Faux-Monnayeurs* al lui Gide stimulase și mai mult curiozitatea ei de-a cunoaște faptele care declanșează creațiunea și raportul dintre viață și roman. Vorbindu-i despre creațiunea epică, odată Catul Bogdan îi spusese: „Să-ți amintești despre oameni cari n-au existat, devenind biograful destinului lor: opera romancierului autentic”.

Gabriela îl admira fără rezerve, — deocamdată, cel puțin. Niciodată nu combătea părerile și judecățile lui, însușindu-și cu grație punctele lui de vedere. Cu el alături de-a lungul acestui an, își revizui toată cultura, rectificînd tot ce-i părea eronat față de criteriile lui.

Îl admira și din alt punct de vedere. Cînd ieșeau împreună la plimbare, distincțiunea lui arhaică, sporită încă de haina de mare doliu, întorcea multe capete feminine, fără ca el să aibă nici un surîs măgulit, nici o atenție pentru acest omagiu, cu toate că multe dintre cele care i-l aduceau aveau suficientă seducțiune în ochii Gabrielei. Dar, efectiv, nici o altă femeie nu exista pentru el. Vorbea despre femei cu o detașare de savant bătrîn.

Gabriela nu-i cunoștea viața, nici nu îndrăznea să-l întrebe despre trecut, pentru că mormîntul lui Luli închidea toate drumurile îndărăt. Continua să primească și la Brașov corespondență admirativă, mai mult de la femei. Iarăși, mormîntul lui Luli, peste care se ivise Lorelei, făcea din acest subiect o tăcere. Despre Lorelei, nimic alt, decît unele priviri trist zîmbitoare. Și Gabriela o evita pe Lorelei. Catul Bogdan îi spunea „Gabriela” cu un glas grav, înduioșat și melancolic, cuprinzînd-o pe Lorelei, nenumită, în sonoritatea acestui nume. Și Galațul îl evitau în convorbiri. Și amintirile legate de tinerețea Gabrielei, între care Luli-boy căpăta mai multă viață, proiectată pe

mormîntul viitorului trecut. Așa că nu le mai rămînea decît literatura și viitorul. Cum însă căsătoria lor implica dezbrăcarea hainei de doliu, fiind situată după împlinirea anului de la moartea lui Luli, Catul Bogdan evita și acest subiect: întîiul eveniment al viitorului comun amîndorora. Astfel, cu toate că moartea năprasnică a lui Luli își pierduse tragismul primelor săptămîni, și cu toate că Luli nu mai era pomenită nici de unul, nici de altul, dragostea lor își căpăta conturul prin mormîntul lui Luli — piatra ei de hotar negru — și prin fuga de Luli, devenind mai mult un exil melancolic decît o alegră explorare în doi a vieții.

Dragostea exaltă vitalitatea pînă la temeritate și eroism, dînd și sufletelor timide sonorități de trîmbiță. Lirismul dragostii e de fapt o epopee sufletească pentru cei stăpîniți de el. Dragostea lor, însă, avea accent de elegie. Logodnica era, cuminte și gravă ca o văduvă. Iar Catul Bogdan, sufletește,* era atît de învăluit de umbra doliului, încît inelul de logodnă nu era mai mult decît un crai-nou cuprins de spațiul unei vaste nopți. Deși păstrase scrisorile lui Lorelei, de la moartea lui Luli nu le mai recetise, evitînd și întîlnirea prin amintire cu textul lor. Cerca să trăiască exclusiv în prezent, zi cu zi, noapte cu noapte, căutînd să uite trecutul, care-i suna în inimă clopote de moarte, și să nu vadă din viitor decît obrazul Gabrielei, așa cum îi apărea la fereastra casei cu care se învecina. Noua lui dragoste era ca lumina soarelui de toamnă pentru oamenii bătrîni; îi cerea o ultimă căldură aurie pentru frigul și întunericul din el. Poate că nu renunțase la scris. Dar amîna pe timp indefinit această confruntare și acest efort. După moartea lui Luli slăbise îngrijorător, pierzîndu-și somnul și pofta de mîncare, temîndu-se de nopți ca de conviețuirea cu un nebun. Luase cîtva timp somnifere, îndrumîndu-se pe nesimțite spre morfină. Informată de haziaca, Gabriela plînsese alipită de umărul lui, cerîndu-i întîiul sacrificiu. Renunțase la somnul artificial din cauza Gabrielei — nu mai putea

suporta plînsul unei femei — dar și din cauza unui rest de cochetărie, care supraviețuise dramei. Nu vroia să îmbătrânească de-a binelea. Și abuzul de droge îi dăduse o paloare uscată care anticipa bătrîneța în anii maturității. Din acest punct de vedere, viața de la Brașov îi făcu un bine real. Trăia numai în aer curat, fie că ședea în odaie cu fereastra deschisă, fie că se întindea afară pe *chaise-longue*, fie că făcea plimbări în tovărășia Gabrielei. Pofta de mîncare reveni treptat. Somnul nu mai era o panică, ci o răbdătoare așteptare. Soarele plimbărilor îi recoloră obraji, înviorîndu-i. Nu mai fugea de oglinzi ca pînă atunci. Cafea neagră nu mai bea deloc. Absența ei diminuase fără efort abuzul de tutun. Acum fuma între treizeci și patruzeci de țigări pe zi, fără să se resimtă. Lecturile acestei epoci evoluară spre exterior, devenind numai informative. Adunase mai toată literatura publicată asupra revoluției comuniste [...]. Apoi trecu la dictaturi, urmărind fenomenul Mussolini [...] și delirul Hitler, profund germanic. Se distrase chiar, cercînd să facă din Hitler o încarnare socială într-un individ a isteriei muzicii lui Wagner. Succesul lui Hitler epiloga tîrziu și pe alt plan, aplauzele devenite mai mult tradiție și pietate, de la Bayreuth, stăpînind o Germanie care se îndrăgostise odinioară femeiește și de muzica lui Wagner.

Noua primăvară îl găsi la Brașov în această fază, stăpînit de amintirea muzicii lui Wagner.

O lungă epocă de castitate absolută exalta încă mirosul de iarbă crudă al unor acorduri wagneriene.

Pînă atunci, raporturile lui cu Gabriela fură frățești. Cu toate că o săruta cînd se despărțeau seara, cu toate că de multe ori îi dezmiarda fruntea și părul tomnatec, nu-i comunicase Gabrielei nici o tulburare. Tăcerile lor nu se temeau de ei, de parfumul sîngelui, ci de o umbră culcată subț o cruce.

Într-o noapte însă — luna plină dînd nopții întîia bluză de vară pe parfumurile crude ca sîinii tineri —, Catul

Bogdan avu visuri tulburi. Se deșteptă în plină noapte, sfișiat ca pe terasa casei din Fundacul Vechi după moartea lui Luli. Dar n-o visase pe Gabriela. Prin somn, trupul lui simțise conturul tinereții lui Luli, umplîndu-se de o dorință care devenea tragică în clipa deșteptării, cînd luna plină punea lespede albă pe pămîntul morților, dînd trupului care dorise alt trup conștiința macabră a morții. Dorința, rămasă încă după vis, devenea o pîngărire. Renunță la somn. Se îmbracă sumar, ieșind afară. Cu toată preajma munților de brad, noaptea era de primăvară. Puterea lunii stinsese stelele, dînd cerului un abur de dimineață stranie. Munții apăreau nebuloși, pierzîndu-și masivitatea, devenind vaste pînze de corăbii oprite pe rotundul orizontului de jur în jur.

Era trist și singur și, totuși, dorința domina tristeța, batjocorind-o.

Pămîntul, pe care-și vedea umbra solitară ca o pulpană de doliu, era pămîntul în care dormea Luli cu mîinile pe piept. Minte vedea și umbra, și mormîntul acestui pămînt. Dar nările simțeau mereu numai primăvara, aspirînd-o lung, chemînd-o, dorind-o. Pînă cînd, deodată, se opri la fereastra Gabrielei și ciocăni. Așteptă, cu tîmplele duduitoare. Capul Gabrielei apăru speriat la fereastră, devenind altfel speriat cînd recunoscă pe cel care o deșteptase din somn.

— Gabriela, nu pot dormi.

Era o tînguire surdă în glasul lui, care aminti Gabrielei — auzind-o în noaptea cu lună plină — scena de coșmar de pe terasa casei din Fundacul Vechi, deși tînguirea acestei nopți, poate mai tragică decît aceea, avea și alt sens.

Gabriela îmbracă un halat de noapte, paltonul pe umeri, și ieși repede, venind cu mîinile întinse înspre el. Părul pieptănat pentru noapte dădea o coadă aurie de fată tînără spinării acoperite cu paltonul, evocînd dormitorul pensionatelor de fete, tinereță liceală, dînd

scenei sensul unei întâlniri romantice numai din cauza lunii și orașului medieval prin tăcerea adunată în jurul Bisericii Negre, — căci sîngele o simțea altfel. Mînilor lui Catul Bogdan o primiră altfel decît pînă atunci. Cuprinse în mînilor lui, mînilor Gabrielei comunicară pentru întîia oară cu pămîntul sevelor de primăvară, simțindu-i drumul spre înfloriri. Cîțva timp se plimbară mîna în mîna, neputînd vorbi, amețiți din ce în ce de pulsul tăcerii lor. Apoi intrară în vila lui Catul Bogdan, mergînd încet, ca să n-o deștepte pe haziaca. Se ascundeau, trăind sub semnul păcatului.

Lumina lunii punea coruri de crini la toate ferestrele.

Alte lumini nu avură.

Gabriela își cunoscuse trupul prin alte mîni. Un geamăt surd o împrejmuia ca o mare. Părul ei, despletit de mînilor bărbatului, înflori ca teii, dînd aur, căldură și parfum. Tremura. Cuvinte de friguri apăreau pe buzele ei arse. Palizi, obrajii căpătau flăcări. Ochii mureau încet ca valurile la țărm. Pînă cînd primăvara acestui ceas își cunoscuse și toamna, într-o lungă revărsare și plutire de frunze de aur și de sînge. Marele foșnet al trupului împlinit venise.

Se despărțiră în zori. Pentru întîia oară Gabriela lipită de trupul lui, îi înlănțuie gîtul cu brațele goale, sărutîndu-i ochii, gura, și la urmă, într-un avînt de pasionat devotament, mînilor dezmierdărilor.

Astfel, Gabriela deveni amanta logodnicului ei, înainte de-a-i fi soție.

II

DE-ATUNCI ÎNCEPURĂ NOPTILE.
Viața lor își schimbă structura și echilibrul de pînă atunci.

Nu pomeneau nimic în timpul zilei despre întâmplările nopții. Și trupurile lor tot o tăcere erau, o complicitate de tăceri, înmulțindu-le pe celelalte. Conversațiile diurne aveau același drum literar al inițierilor Gabrielei. dar uneori, întâlnind câte-o privire oprită asupra trupului ei, Gabriela avea o bătaie de inimă adâncă, se roșea și tăcea cu ochii strălucitori sub genele plecate. Din ce în ce preajma bărbatului îi dădea senzația mândră și lacomă a nudității ei. În fața trupului ei gol, romancierul pe care-l admira, intelectualul de care se lăsa dominată și călăuzită devenea un geamăt și o prosternare. Misterul nopților dădea un alt adânc frumuseții ei în timpul zilei. Avea din nou, față de alții, senzația că șoimul enigmatic apăruse pe umărul ei. Se despărțea pe nesimțite de trecut, de urnele lui funebre, simțindu-se ca o amforă plină pe umărul robust al viitorului. Devenea din ce în ce mai veselă, mai cochetă, mai sigură de ea, mai egală celui admirat ziua și iubit noaptea. Începu să facă proiecte de viitor. Nu vroia să renunțe la catedra ei de profesoară, cu toate că averea lui Catul Bogdan, leafa lui de profesor și venitul lui de scriitor le-ar fi ajuns la amîndoi. Dar cunoscuse de ajuns în casa părintească surprizele materiale pe care le puteau aduce vremurile de după război, pentru a se pune la adăpost și prin munca ei. La început, Catul Bogdan se împotrivi, rugînd-o să demisioneze din învățămînt, spunîndu-i că vrea să o aibă numai pentru el, să n-o împartă cu nimeni. Gabriela nu acceptă. Ușurința victoriei o surprinse la început, dîndu-i apoi o ușoară mîndrie. Își afirmase voința ei, făcîndu-l s-o accepte. Pe urmă îl determină să plece la București, spre a interveni la minister pentru detașarea sau transferarea ei la Iași. Altă victorie, căci lunga coalescență de la Brașov îl dezvățase și mai tare de călătorii, dîndu-i o panică anxioasă numai, la gîndul lor. Totuși, plecase la București, obținînd de la foștii lui camarazi de la Paris, care făcuseră carieră politică, transferul Gabrielei la Iași.

Acest drum marcă începutul unei alte faze. Stimulat de Gabriela, care dorea să fie cât mai curînd „doamna Gabriela Bogdan”, Catul Bogdan se resemnă, acceptînd ca pe-o fatalitate socială această concentrare temporară în viața activă. Intră în corespondență cu Aristide Bogdan, rugîndu-l să-i procure actele necesare căsătoriei, căci tatăl lui era singurul cunoscut de la Iași, căruia, oricum, putea să-i ceară astfel de servicii. Își comandă haine, participînd și la pregătirile Gabrielei, care dorea o nuntă efectivă, cu lămîiță, biserică și celelalte.

Făcură nunta la Brașov, în prezența părinților Gabrielei și a soților Aristide și Agatha Bogdan, avînd de față pe toți cunoscuții Gabrielei de la Brașov. După nuntă se instalează temporar în vila închiriată de Catul Bogdan, acordîndu-și o vacanță prealabilă pregătirilor pentru întoarcerea la Iași, unde sosiră în toamnă, devenind oaspeții lui Aristide Bogdan. Gabriela se ocupa de găsirea unei case, însoțită de Agatha, care avea un automobil pe care-l conducea singură, cu țigara în gură, — în timp ce Catul Bogdan își pregătea deschiderea cursului atîta vreme întrerupt. Prezența Iașului îi dădea o adevărată panică de singurătate. Cînd rămînea singur, muncea fără cruțare, cum ți-ai mușca buzele pînă la sînge, ca să nu ți pi. Dar căuta cu dinadins societatea altora. Ajunse pînă acolo, încît acceptă și convorbirile cu Aristide Bogdan, căutînd să-i dea o replică omogenă: cancanuri universitare și politice, anecdote etc. ...Dejunurile se prelungeau pînă pe la cinematograful, după care supau în oraș, întorcîndu-se acasă după unu. Cînd le spunea „noapte bună”, nările Agathei aveau o dilatare care dădea tînărului menaj numai conștiința unei proștețimi erotice. Adormeau tîrziu, frigul toamnei dîndu-le nevoia unei apropieri trupești din carele nășteau flăcări.

Gabriela era mulțumită. Intrarea ei în Iași era măgulitoare și distractivă. Cu Agatha alături făcuse multe cunoștințe. Primea invitații din toate părțile. Fiind cea mai

inedită dintre toate femeile buneii societăți ieșene, avea pretutindeni o explicabilă întîietate. Toți bărbații erau curtenitori. Iașul îi apărea ca un ciclu de distracții intime. Nu-l vedea deloc morbid, așa cum îl cunoscuse din literatură, nici melancolic. Dimpotrivă, vechimea lui părăginită stimula prin contrast pofta de viață și gustul ei de must abea fermentat. Participă la cîteva petreceri organizate de Agatha la vila lor de la Copou. Oamenii veseli pe un cerdac bătrînesc împrejmuț de ruginile toamnei și de suavitătea de stînjeneii abea înfloriți, a dealurilor ieșene, — anecdote, dans, must, vin vechi, farse, focuri de toamnă aprinse în noapte — și sărutări roșii ca mustul strugurilor negri, undeva, sub un nuc de aur aromat, în brațele amantului cu păr de argint, care uneori era atît de tînăr în veselie, încît dădea ochilor tuturor femeilor mișcări de absorbire hipnotică. N-o vedea decît pe ea. Acest omagiu evident îi sporea prestigiul de femeie deșteaptă, cultă, veselă, frumoasă și abea apărută în societatea ieșană.

Agatha organizează și cîteva excursii mai lungi: Agapia, Varatic, Neamț, Durău și o suire pe Ceahlău.

Găsi cu Agatha și o casă pe placul ei, recent construită de un tînăr arhitect întors din Franța. În ea te simțeai cuprins de lumină ca pe un yacht cu pînze albe. Ferestre mari, terase cu flori pentru baie de soare, calorifer, încăperi armonios proporționate și un suflet de copil abea născut. Nici trecut, nici amintiri. Prag de viață nouă. Pe ferestrele ei parcă numai fluturi albi intrau, cu toate că era toamnă deasupra Iașului și în fundul zării vegheau dealurile albastre ca amintirile cu ochii deschiși.

Se instalară pe încetul, Gabriela răsfrîngînd cochetăria ei asupra încăperilor, îmbrăcîndu-le una cîte una, cum și-ar fi îmbrăcat trupul în oglindă. Pregăti romancierului o odaie de sus, luminoasă ca atelierul unui pictor, cu vedere largă spre dealuri, peste acoperișurile caselor. Îi aranjă biroul, un divan, biblioteca, așternîndu-i pe jos un

cover de un albastru tare cu suple șerpuiți de culoarea mărgelanului umed, care sporea încă luminozitatea marină a încăperii.

Haziaica devenise aghiotantului ei administrativ. Îi executa ordinele, făcându-i numai complimente.

Inaugurarea noua casă cu o petrecere omagială comentată de ziarul local. O dată cu Gabriela, lungă izolarea ieșană a lui Catul Bogdan încetă. Prin Gabriela oamenii lașului apărură în casa lui, bine dispuși, veseli, unii interesanți, alții mai puțin, acceptându-i și dându-le o semnificație de zgomot social intrat pe fereastra deschisă. Nu-l interesau bucată cu bucată; îi aprecia în totalitatea lor distractivă.

Astfel își începură și anul școlar. Și unul și altul ieșeau de acasă, Gabriela la liceul de fete, el la Universitate, istorisindu-și la întoarcere impresiile și micile întâmplări zilnice. Se duceau regulat la cinematograful. Acceptau invitații la masă, fie la Agatha, fie la alți cunoscuți, invitând și ei la rîndul lor.

— Dudiță scumpă și iubită, îți sărut mînușitele, îi spuse haziaica într-o zi, mata l-ai înviat. Dacă nu erai mata, se pierdea...

Gabriela mai auzise astfel de aluzii și de la alții.

Agatha îi spusese: „Gaby dragă, mi-aș dori și mie o astfel de apă de tinereță”. Ar fi băut-o într-adevăr, căci Agatha nu disprețuia nici distracțiile între nimfe.

Acest refren, care deveni corul propriilor ei convingeri, dădu Gabrielei viziunea exactă a rolului ei în viața lui Catul Bogdan. Îl regenerase. Toți recunoșteau că bărbatul ei devenise un „om nou”, sociabil, vesel, agreabil. Meritul acestei transformări îi revenea exclusiv.

Dar Gabriela mai dorea ceva. De cînd îl văzuse o dată cu Luli la Galați. Catul Bogdan nu publicase decît un singur volum. Dacă notorietatea lui ieșană devenise mai caldă, mai simpatizată, în schimb, revistele literare

începeau să-l uite, socotindu-l parcă definitiv integrat în trecut.

Gabriela îl dorea tînăr și în literatură, pășind cu ea alături spre viitor. Fără să spuie nimic vedea un nou roman dedicat ei. Această dedicație îi dădea o strîngere de inimă care depășea simpla ambiție, devenind și emoția unei însoțiri întru glorie.

— Cînd ne mai odihnim? îl întrebă ea într-o zi.

— Ce fel de odihnă? răspuse el privind-o cu ochii ușor măriți.

Gabriela îi acoperi ochii cu mîna, spunîndu-i la ureche.

— Cînd scrii?

— Dă-mi urechea.

Și-n loc să-i răspundă, o sărută pe ureche, dîndu-i cu dinții un cercel urzicător pe lobul trandafiriu de subt șuvițele de toamnă.

Dar buzele Gabrielei aveau parcă uneori îndărătnicia buzelor lui Nathan. „Cînd scrii?” deveni un refren care apărea și în multe întrebări ale ochilor ei.

Într-o zi, cînd din nou îl întrebă astfel, după ce-l duse cu o dezmierdătoare silă în biroul de sus, care-l aștepta ca o cameră de comandă a vaporului, — Catul Bogdan îi răspuse, privind-o adînc:

— Dar tu cînd scrii, Lorelei?

Gabriela avu o tresărire ca în fața unei fantome.

— Eu nu mai scriu.

— De ce?

— Trăiesc.

— Și eu trăiesc, Lorelei. Tu ești datoria mea de-a trăi. Scrisul e numai un capriciu.

— ERA FERICIT? NU-ȘI PUSESE această întrebare.

Era trist? Nu-și dăduse acest răspuns.

Trăia alături de Gabriela. Fapt sigur. Răsfrîngerile înlăuntru, asupra lui însuși, le evita.

Viitorul? O perpetuare a zilelor prezente, prin anotimpuri. Mai mult nu vedea, nici altfel. Tumultul vieții de toate zilele cu îmbulzirea de fapte mărunte, toate exterioare, îl ostenea, dar îl și ferea de singurătate. Nu vroia să se oprească. Să meargă mereu cu alții și printre alții, avînd-o alături pe Gabriela. Nu analizase încă niciodată ușurința cu care se adaptase Lorelei la viața ieșană exterioară, fiindcă evita să analizeze tot ce era în legătură directă cu sufletul lui și cu trecutul acestui suflet. Deși era de aproape două luni la Iași și deși umbla mult prin oraș, făcînd vizite, ducîndu-se la teatru și la cinematograful cu Gabriela, — încă nu văzuse orașul. A „vedea” nu în sensul exclusiv optic al acestui verb, ci în sensul sufletesc. Memoria refuza să participe la înregistrările vizuale, situînd imaginile optice în ciclul amintirilor. Așa că după cum alta era casa lui, și alta viața lui, altul era și orașul în care trăia. Un oraș nou ca o stațiune balneară moldovenească, necunoscută pînă atunci, care avea din întîmplare și o Universitate. Întîmplarea aceasta însă îl găsi vulnerabil, făcîndu-l într-o zi să „vadă” orașul. De obicei, cînd ieșea de la Universitate, lua o trăsură, grăbindu-se să ajungă acasă. Alteori îl lua Gabriela, ducîndu-se împreună la cinematograful sau făcînd vizite. Intr-o zi, Gabriela, care trebuia să vie la Universitate, îi telefonă să n-o mai aștepte, fiindcă are de încercat niște rochii. Poate că tocmai absența neprevăzută a Gabrielei îl făcu, după ce ieși de la Universitate, să vadă dinții toamna cu zdrențe de rugină a teilor care, priviți din vale, sînt un drum spre cer: apare în fund, ca un ochi de mare.

De data aceasta nu luă trăsură. Porni pe jos alături de copacii toamnei, care pe jos se duceau în cer și pe jos veneau din cerul zărilor ieșene. Cerul amurgului era amar și intim. Trecătorii provinciali erau atît de aproape de sufletul lor, încît cei mai mulți vorbeau singuri. Poate spuneau versuri, poate murmurau vorbe fără șir, dînd și ei toamnei frunzele singurătății lor.

Știa sigur că pe locul casei din Fundacul Vechi, noul proprietar, Aristide Bogdan, clădise un sanatoriu pe care-l specula în tovărășia unui doctor specializat în avorturi. Dar era atît de distrat, încît uită să-și alunge vechiul suflet, care se strecurase ca un cîne rămas fără stăpîn după „marea vînătoare”, fără să-l simtă, fără să-l audă, însoțindu-l pe drumul pașilor lui Luli. Și cînd, din castan în castan, din poartă în poartă și din fereastră în fereastră, ajunsese către capătul Fundacului Vechi, găsind în locul casei mamei lui o altă casă, fu cel mai despuiat dintre copacii toamnei din Fundacul Vechi. Nimic nu mai era. Nici casa, nici grădina, nici terasa, nici mama lui, nici Luli.

„Luli...”

O chemă încet, în el, și, rezemat de un stîlp de telefon, plînsese.

— Domnul nu se simte bine?

— Mulțumesc. O amețeală, mi-a trecut.

Luli. Luli. Geamătul toamnei și al singurătății.

Și întorcîndu-se, cu spinarea mai aplecată, prin frigul înserării, pas cu pas își aminti prietenia lui cu Nathan. Nici pe el nu-l mai avea. Niciodată. Ca acel corb al destinului. din balada lui Edgar Poe, gîndul repeta mereu: Niciodată. Niciodată. Mama lui, Luli, Nathan și el: niciodată.

Ajunse acasă tot pe jos, întorcîndu-se ca de la o înmormîntare. Casa era nouă ca un hotel abea deschis. Gabriela nu venise. li deschise haziaca. Și haziaca era nouă.

— Haziacă, unde-r dadaia?

Haziaca îl privi cu un fel de mirare dojenitoare.

— Nebuna ceia! Pe la vreo mănăstire, Doamne iartă-mă, sau la vreun balamuc.

— Te-am întrebat unde-i: dacă știi. Nu ce crezi.

— Stăpînu meu scump și drag, nu știu, de unde să știu. S-o tot dus, ne-am dus și noi. De unde să știu?

Se retrase în biroul lui încuind ușa, luă un caiet, un creion, aprinse o țigară, dar nu se așeză pe scaunul biroului, ci lingă fereastră, fără să aprindă lumina. Ardeau pe zarea din fund, deasupra dealurilor vinete, marii cărbuni ai amurgului de toamnă. Prin penumbră, cu sufletul ca atunci cînd murmuri după ani un cîntec de leagăn, pe care ți-l cîntau buzele mamei, începu să desemneze pe caietul așezat pe genunchi. Așa își începea de obicei romanele, schițîndu-le decorurile, scoțînd din neant sau amintire case, locuri... Treptat, casa din Fundacul Vechi apăru pe foaia albă.

Scrise:

CASA DIN FUNDACUL VECHI

Privi: era titlul unei sfîșietoare melancolii. Apărea ca acel cîntec de clopote al cetăților scufundate. Însemnă: „Trandafiri albi, salonașul, soba de teracotă...” Vorbe care pictau amintiri. Nici un nume: le avea în el, săpate pe morminte.

Apoi lăsă caietul și creionul.

Nu era un roman, ci o spovedanie. Poate: dar numai pentru el. Șiragul de mătăni al singurătății.

Dar gîndul avea izbucniri de vînt venit foarte de departe, cu glasuri de rîndunele și cocoare.

Pîna cînd, trecînd peste morminte, peste primăveri și toamne, ajunse la apariția lui Lorelei. Aprinse lampa. Luă scrisorile păstrate într-o cutie, în fundul biroului. Le reciti pe rînd... „*Anii mei tineri au sunat a cîntec, dar am trecut pe lîngă el cu dragostea de mină și am rămas cu mîna întinsă ca a regelui Lear...*”

Gabriela... soția lui.

Era foarte stranie impresia care-l stăpînea. Și Lorelei aparținea casei din Fundacul Vechi. Dar Gabriela, nu. Ca și cum ar fi fost două persoane.

„...Mi-e sufletul ca tufișul Păiurului pe coasta Mării Negre: numai ghimpi curbi care-au încununat odată fruntea lui Hristos...”

„Rămas bun... O ploaie de primăvară a țesut în zare, brîul frînt de mătasă al curcubeului; cu el îmi încing mijlocul și mă duc... Lorelei”.

Unde-l duceau aceste vorbe triste și eroice?

De ce-l duceau spre mormîntul lui Luli, și nu spre ființa Gabrielei?

Straniu.

Atît de straniu, încît îndată ce auzi automobilul Agatheii care-o aducea pe Gabriela, oprindu-se la poarta, strînse manuscrisul *Casei din Fundacul Vechi*, așezînd în foile lui albe ca obrazii morților scrisorile lui Lorelei încuindu-l în sertar.

Gabriela apăru vioaie și rumenită. Se așeză pe genunchii lui, cuprinzîndu-i gîtul cu brațele. Avea parfumul cangurilor cu violete, al femeilor care vin toamna de-afară cu blană la gît.

— Ce făceai singur?

— Fumam.

Nu îndrăznise să-i spuie: „Ceteam scrisorile tale”, fiindcă ar fi avut impresia că minte.

Gabriela era îmbrăcată cu un tailleur albastru, cu etolă de vulpe argintie în jurul gîtului. În timpul, mesei rămase numai în bluză. De cîtva timp, și trupul și obrazii ei se împliniseră. Nu se îngreuiase. Dar pierduse fragilitatea sprintenă a fecioarei tinere. Devenise femeie. Nu mai era subț semnul eminescian al teilor înfloriți, ci în plenitudinea fructelor toamnei. Mîna, care pornea să-i dezmiere cast — înduioșată poate — rugina aromată a părului de pe tîmple, ajungea întotdeauna spre sîni, c-un

început de lăcomie, și deseori cădea amețită spre coapse, săgetată de vârful viu al sînilor neliniștiți.

Gabriela știa. Și n-avea sfiala acestei puteri, ci mîndria ei. Această mîndrie statornică adusese o mare schimbare în ea, exprimată printr-o singură nuanță. Înainte, gîtul ei avea o aplecare meditativă de floare înclinată pe marginea unei ape, devenind parcă tulpina ochilor cu gene lungi și a frunții. Acum, gîtul se înălța alb și robust, rămînînd tulpina buzelor pline și a nărilor.

În timpul mesei îi povesti cu de-amănuntul forma și culoarea rochiilor ei de iarnă. Vorbea și bărbatului — știa că-i cochet pentru ea —, dar și romancierului.

După moartea lui Luli, cafeaua neagră o făcea haziatica la bucătărie, servind-o în cești.

— Haziatica, adă-mi de cafea. Azi o fac eu.

— Lasă s-o facă haziatica.

— Nu-mi dai voie să te „servesc”?

După ce prepară cafeaua, îi aduse ea singură ceașca, așezîndu-se iarăși pe genunchii lui, cu mîinile în jurul gîtului.

— Am să te rog ceva. Vrei să-mi faci o plăcere, o mare plăcere?...

Își lipise obrazul de obrazul lui, dîndu-i, printr-o ușoară mișcare ritmică, senzația nudității.

— Agatha mi-a găsit un automobil de ocazie; vrei să mi-l cumperi?

„...Anii mei tineri au sunat a cîntec...”

— De ce nu-mi răspunzi?

Glasul se alinta ca și obrazul, căutînd sîngele bărbatului, nu sufletul.

— Sigur, Gabriela. Ți-am discutat eu vreo dorință?

— Ești bun, ești drăguț, ești cel mai iubit...

Sărutări adînci continuară vorbele.

Claxonul unui automobil oprit la poartă îi despărți. Gabriela se duse repede la ușă, deschizînd Agatheii, care apăru urmată de papa Mito.

— Ei, copii? Întrebă Agatha privind-o pe Gabriela.
 — Mi-l cumpără.
 — Felicitările mele, colega, ai intrat la stăpîn.
 — Sînteți gata? Îi cerceta Agatha, grăbindu-i cu gestul
 mîinii.

— Gata pentru ce? Întrebă Catul Bogdan.

— Mergem la cinema.

— Eu lucrez. Regret...

— Bine, rămîi. Dar pe Gaby o luăm cu noi.

Ochii Gabrielei se opriră întrebători asupra lui Catul Bogdan.

— Du-te dacă te distrează,
 Gabriela șovăi.

— Hai, Gaby, o îndemnă Agatha. Cînd lucrează n-are
 nevoie de tine.

Gabriela se resemnă parcă, îmbrăcîndu-se cu mare
 grabă. La plecare îl sărută lîngă ureche, șoptindu-i:

— Să mă aștepți într-un pat cald — pecetluindu-și
 secretul cu o sărutare.

După plecarea lor Catul Bogdan se retrase în birou,
 așezîndu-se prin întuneric la fereastră. Trupul, alintările și
 sărutările Gabrielei îi dăduseră iar dorinți trupeșii
 neîmplinite, care stăruiau încă, făcînd din singurătatea lui
 provizoratul unei așteptări nerăbdătoare. Deschise
 fereastra, răcorindu-și fruntea în umezeala amăruie a
 nopții de toamnă. Pînă cînd respirație cu respirație își
 aduse toamna în el, amară ca o mare, solemnă ca o
 mare, vastă ca o mare, — stranie ca tăcerea unei mări
 acoperită de ceață prin care simți o apropiere.

O simțea. O văzu. Casa din Fundacul Vechi îi apăru ca o
 altă corabie-fantomă, cu toate umbrele lui: mama lui, Luli,
 Nathan...

Îl stăpîni deodată o adevărată panică de singurătate,
 noapte și tăcere. Aprinse luminile în toate odăile,
 umplînd casa cu tumultul electricității; o sună pe
 haziaca, cerînd să-i facă subt ochii lui o cafea. Haziaca îi

privi nedumerită, dar se supuse. Prezența ei, de îndată vorbăreț, îl supăra, dar avea nevoie de o tovărășie. Dacă ar fi avut un câne, n-ar mai fi chemat oameni. Se gîndi o clipă să se ducă și el la cinematograf. Renunță. Își bău cafeaua, ceru haziacei să-i aducă patefonul și înlocui zgomotul haziacei cu zgomotul plăcilor. Așa îl găsi Gabriela.

— Ai lucrat bine?

Patefonul cînta.

— Te-am așteptat.

Ochii lor se întîlniră. Gabriela fugi, pregătindu-se pentru noapte. O așteptă în ietac, limitat la o simplă dorință fizică, după cum arcul, cînd se întinde, nu-i decît viitorul săgeții.

Tîrziu, somnul îi dezlipi.

Dintîi, somnul fu negru ca o peșteră astupată de avalanșe preistorice.

Apoi, Luli apăru întîia oară vie în sufletul lui. Era într-un salon luminat cu luminări aprinse în candelabre și policandre... Lumina era galbenă, salonul — de catifea roșie, mobilele — de lemn negru. Luli, îmbrăcată într-o crinolină albă cu umerii decoltați, ședea într-un fotoliu alături de un pian negru, pe care era un trichel de argint, cu trei luminări aprinse. Flăcările lor se răsfrîngeau în luciul pianului negru. În vis, Luli avea grația luminoasă și fragilă a unui mălin înflorit. Parcă s-auzea o muzică: un vals demodat. În răstimpuri, bărbați în frac — era ciudată impresia de sicriu și cutie de vioară pe care o dădeau aceste fracuri — se opreau alături de Luli, aplecîndu-se. Ea le mulțumea cu un zîmbet, dar refuza invitația la vals. Plecau. Veneau alții. Și nimeni nu vedea că Luli ținea pe brațe un copil care semăna cu ea și cu el. O fetiță de o sfișietoare frumuseță. Avea buclele lui Luli, ochii ei și paloarea obrazilor Sultanului de Argint. Pe fața acestei fetițe apărea destinul copiilor care vor muri de meningită. O iluminare patetică în ochi, o gravitate prematură și

ostenită în expresie. Mînușile ei erau și mai mici decît ale mamei, și triste. Cu o batistă, Luli ștergea mereu fruntea fetei care nădușea zîmbind ostenit. Alt dansator în frac se opri, înclinîndu-se. Luli așeză fetița pe covor, blînd ca pe o vioară, trăgîndu-și încet mîna pe subt capul ei, ca și cum s-ar fi temut să n-o deștepte, luă trichelul cu luminări aprinse, îl puse la căpătîiul ei, îi închise ochii — și plecă valsînd, devenind o ceață de argint, un reflex de lună, un abur evaporat, o lacrimă...

O găsi, deschizînd ochii, pe obrazul lui.

Se deșteptă plîngînd. Sufletul lui era o depărtare neagră ca moartea.

„...*Gîndește-te la mine ca la o stea desprinsă din tine și dusă în întunericul fără fund...*”

— Luli...

Vorbise singur în tăcerea încăperii întunccate, în care se auzea numai respirația somnului Gabrielei. În jurul acestui vaiet de înaltă singurătate, sufletul lui se adună treptat, plutind, cu vulturii deasupra vieții. Și viața lui de pînă atunci îi apăru abjectă. Călcuse în picioare mormîntul lui Luli. Petrecuse, glumise, se distrase în orașul mormîntului ei. Trist și oribil.

Se ridică din pat, îmbrăcîndu-și halatul prin întuneric, deschise ușa fără zgomot și se duse în biroul lui.

Venise o ploaie subțire de toamnă. Ulucele picurau, începea adevărata toamnă a ploilor, dincolo de aurul faclelor ei răsturnate.

Își petrecu restul nopții ascultînd murmurul ploii, aplecat asupra sufletului deschis prin toate rănile. Așa spre dimineață luă un caiet și un creion. Un caiet nou, altul decît al *Casei din Fundacul Vechi*.

Scrise pe întîia pagină: *Casa cu trandafiri albi*.

O revăzu ca în diminețile copilăriei: cu mama lui la fereastra salonașului, aplecată înspre trandafirii albi abea înfloriți...

Sînt romane care ar trebui să înceapă ca și poveștile cu un „A fost odată...” Căci o mamă aplecată asupra copilului ei e ca și un început de poveste, cînd o revezi după ce a murit, și cînd tu însuși nu mai ești copil și nici nu ai alții.

Nu se uita cu teamă la paginile albe, deși de mult nu mai scrisese. Dar albul paginilor, ca și al trandafirilor de altădată, cuprindea mîinile mamei lui, spre care se ducea din nou să uite că trăiește, regăsindu-se copil cu ea alături și cu trandafirii tinereții ei.

Era în el un început de melodie dincolo de viață și de ploaia toamnei. Începu fără de gînd, fără de plan. Fața i se îmblînzise. Surîdea... Surîdea copilului lui: fetiței din vis.

Numele ei? Numele ei? îl căuta într-un văzduh în care rîndunelele erau răspunsurile la întrebări.

Li. Fetița lui Luli se numea Li.

— Buna, dimineața, Li.

De ce: *Casa cu trandafiri albi?*

Numele cărții era altul. Simplu: *Buna dimineața*.

Oare nu-i asta copilăria?...

„*Bună dimineața, bună dimineața, bună dimineața*”.

Și noul roman porni cu lacrimi pe obraji, fiindcă, de dincolo de moarte, glasul lui Luli îi spunea ca la începutul dragostii lor: „*Buna dimineața, buna dimineața, buna dimineața*”.

Dar teii înfloriți, care din nou să-l ducă pînă la ea. nu mai aveau să înflorească niciodată pe fața pămîntului.

Fetița lor din vis — Li — nu era decît o silabă a morții lui Luli.

IV

NICI UN ALT ANOTIMP NU APROPIE sufletul, ca iarna, și de frăgezimea copilăriei și de reculegerea bătrâneții. Ești bunic și copil în același timp, privind la fereastră fulgii care sclipesc îmbătrânindu-te cu un zîmbet față de amintirea propriei copilării ivită cu mînuța întinsă după fulgi.

Tovărășia ninsorilor aduse lui Catul Bogdan tocmai ce-i trebuia: tăcere și alb sclipitor. De la fereastra biroului, lașul apărea mănăstirit subț ninsori pînă-n orizontul dealurilor albe ca o procesiune de urși polari pe sloiuri.

Trăia dincolo de viață, privind și ascultînd două ninsori care se oglindeau: cea de la fereastră și cea din el.

Niciodată nu scrisese despre copii și despre copilărie, decît analitic, pentru a explica particularitățile sufletești ale oamenilor maturi. Acest roman, însă, apărea fără de analize, fulguindu-și alb și lin narațiunea blîndă. Nici nu era un roman propriu-zis. Scene, scene în care nu apăreau decît Li și mama ei, dar și toată feeria copilăriei față de misterul lumii, descoperit mereu.

Nu se grăbea. Scria puțin și încet, dar trăia enorm în amintire. Păstrase tot. Nimic nu dispăruse. Ar fi putut clădi palate; se mulțumea însă numai cu fulgi delicați. Lăsa mereu deoparte, alegînd numai reginile roiului stîrnit.

Vestea că în sfîrșit scie dădu Gabrielei o bucurie mult mai mare decît automobilul, pe care învățase repede să-l conducă singură. Îl privea pe Catul Bogdan cu un fel de evlavie, simțindu-se iarăși foarte mică alături de el, de cînd redevenise scriitor. Îl cruța de orișice zgomot; nemaipoftind pe nimeni la masă, spunînd tuturoră? cu o mîndrie plurală, deși cuvintele precizau un singular: „Catul scie un roman”.

Astfel, noua casă recăpătă liniștea și izolarea celei vechi.

La început, Gabriela speră că va participa și ea marginal la elaborarea noului roman. Dar Catul Bogdan se

ferecase într-o tăcere care o excludea și pe ea din secretele acestei intimități.

— Spune-mi subiectul.

— N-are subiect.

Gabriela văzu în acest răspuns un refuz de-a răspunde. Nu insistă. Se simțea jignită. Dar avea din tinereță un respect atât de adânc pentru misterul creației literare, încât nu îndrăzni să arate nici o supărare, nici o enervare. Îi acorda privilegiul unei regalități absolute, respectându-i chiar și capriciile. Solidarizându-se oarecum cu efortul lui solitar, se izola și ea la început, fără ca el să-i ceară sau să-i impuie acest regim. Dar devenind și ea mai puțin vizibilă, parcă era într-adevăr soție de romancier, participând la „sublimul exil”. Avea o nemărturisită cochetărie a acestei izolări benevole care poate o asocia cu el în istoria literară.

Asta la început. Era a doua iarnă de renunțare la viață exterioară. Întîia la Brașov; a doua începea la Iași, identică, dar cu mai multă tăcere, cu mai puține conversații literare, iar fosta logodnică a gloriei scriitorului devenise între timp soția lui.

Crezu la început, subț emoția marelui eveniment, că se va adapta ușor la această viață. De altfel, multe ierni ale tinereții le petrecuse în casă, cetind. Își reluă lecturile, ca și atunci, întîlnindu-și soțul la dejun, la masă și noaptea într-un pat care devenise cast nu din cauza ei. Treptat, însă, orele de la școală, care la început îi apăruseră ca o datorie plicticoasă, deveniră o distracție față de monotonia vieții de acasă. Sperase că un roman modern se scrie ceva mai repede. Nimic însă nu vestea sfîrșitul. Scrisul apărea fără de capăt, ca și iarna ieșană. Fără de prieteni, fără de distracții, lașul dansant al toamnei devenea într-adevăr un oraș deprimant: așa cum îl prezentau scriitorii moldoveni în ploaia, de toamnă a scrisului lor.

N-avea nici radio. Catul Bogdan ura acest instrument de tortură. Patefonul nu mai putea cânta din cauza romanului, care avea nevoie de ambianța unei tăceri omogene. Așa că viața de acasă se rezuma la lectură, conversații cu haziaca, tic-tacul pendulelor și zbîrnîitul caloriferului.

Iarna căpăta o imensitate polară. Iar între timp cunoștințele ieșene ale Gabrielei, în frunte cu Agatha, petreceau la, baluri, ceaiuri, patinaj, făceau sky, bob — dîndu-i impresia că îmbătrînește sau că duce o viață de babă.

Într-o zi, Catul Bogdan o găsi privind cu tristețe costumul de sky scos de la naftalină.

— Gabriela, mi se pare că ți-e urît? o întrebă el luîndu-i bărbia în mîină.

— Nu, protestă ea cu o enervare exagerată.

— De ce nu faci sky?

— Cu cine?

— Cu cine vrei tu. Cu cine-ți place.

— Și tu?

— Eu? zîmbi el, punînd între ei anii diferenței de vîrstă.

Eu scriu.

— Și nu te superi?

— De ce să mă supăr? Tu te superi că scriu?

— Nu-i același lucru.

— Ba da. Eu cu distracțiile mele, tu cu ale vîrstei tale.

O bătut pe obraji, blînd.

— Distrează-te. Nu-ți impune renunțări pe care nu ți le cer. Eu țin să mă iubești, nu să mă urăști.

Gabriela cedă, descoperind bucuria de-a trăi iarna, cu primul pas pe sky la Șorogari, în tovărășia Agathe și a altor cunoscuți tineri. Și de-atunci, însoțită fie numai de Agatha și de „banda” ei, fie și de papa Mito, își relua ciclul distracțiilor, început toamna, alături de Catul Bogdan.

Acum, el scria, iar ea își făcea lecțiile la școală, redevenind apoi femeie tînără într-o societate care avea

un singur idol: distracția; și o singură groază: de plictiseala provincială.

Dar noul gen de viață îi liberă treptat sinceritățile intime acoperite pînă atunci de sincerități de suprafață, descoperind astfel că tinereța unei femei își păstrează drepturile chiar și alături de un scriitor, oricît ai admira „misterul creațiunii literare”.

De ce-o lăsa singură? De ce n-o mai însoțea niciodată? Întrebări care nu apăreau pe buzele ei, dar se intensificau tocmai din această cauză, devenind parcă mișcări de revoltă. În numele lor, Gabriela își proclamă dreptul plener la distracții, dedîndu-se și unui nou sport compensativ: al cochetăriei cu alți bărbați. Cochetăria pură, deși apare ca cel mai platonice act al adulterului, e în realitate cel mai esențial: geneza celorlalte. Fiindcă prin el femeia se liberează principial de stăpînirea unicului bărbat, dînd tuturora seducțiunea ei. Astfel, Gabriela căpătă alaiul celor dintîi succese. Cum n-avea preferințe particulare, alaiul creștea, dîndu-i măgulitoare senzație a regalității feminine. Și pe măsură ce această senzație se afirma, verificîndu-se, prestigiul scriitorului se micșora.

Desigur, Gabriela cunoscuse, cu mult înainte, succesul femeiesc. Și la Galați în anii liceului, și la București, în timpul universității, fusese adulată și iubită. Provocase și o pasiune: Matei Dima, care o adora și de cînd se căsătorise, absența oricărei alte femei din viața lui — Gabriela se informase — fiind poate mai măgulitoare decît o sinucidere. Apoi la Brașov, în anul următor căsătoriei lui Luli, trăise din succes în succes, și în mediul sportiv, și în cel intelectual. S-ar fi putut căsători oricînd. Dar succesele de la Brașov nu erau decît un mod de a ucide timpul și amintirea speranței din timpul teilor înfloriți la Galați. Renunțase la Catul Bogdan, dar nu vedea nicăieri în jurul ei pe cel care-ar fi putut înlocui în inima ei pe romancierul iubit de Luli, pe cel care-o descoperise pe Luli în mulțimea băncilor școlare.

Dragostea apăruse Gabrielei, în viață, abea când se înapoiase la Galați după câțiva ani de absență, în preajma lui Luli, înainte de îndrăgostirea lui Luli. Un an întreg trăise lângă Luli, crezând că misterul ei e al dragostei ascunse în ea. Apoi descoperise talentul lui Luli, întâiele lui silabe de primăvară, păstrînd alături de ea aceeași stare de evlavie lirică. Dragostea le apăruse odată amîndorora. Dar iubită fusese numai Luli de cel adus de teii înfloriți atunci. Căsătoria lui Luli o rănise adînc, dar misterul lui Luli sporise încă. Talentul și dragostea erau aripele lui Luli. Scrisorile pe care i le trimetea din străinătate nu-i aduceau numai strălucirea meridională a fericirii, dar și dovada neconținută că deși Luli renunțase la literatură, talentul nu renunțase la ea. Îi trimetea pe cîte-o carte poștală poeme scurte, desprinse din priveliște ca un fruct al ei, luminos de sucuri aromate, cald și viu. După întoarcerea lui Luli la Iași, scrisorile, pe care i le trimetea de acolo, păstrasera și substanța și forma celorla din întîiul an...

Așa că pentru Gabriela, de-a lungul acestui timp, a iubi și a trăi însemna a fi ca Luli. Toate succesele ei nu erau decît o resemnare alături de afirmarea fericirii lui Luli.

Acum, însă, Luli nu mai era decît o amintire rămasă în trecut. Secretul lui Lorelei numai ea îl avea. Iubirea lui Lorelei ea o avea. Devenise stăpînă stăpînului lui Luli și iată că prestigiul lui scădea. Văzut de aproape, în viața de toate zilele și nopțile, scriitorul redevenea simplu om în rîndurile celorlalți. Prin nimic, Gabriela nu i se simțea inferioară. Ramînea harul talentului, această sonoritate suplimentară a scriitorului față de viață. Dar pe de o parte, Catul Bogdan părea ieșit din timp, rămas în urmă. Romanele lui aveau hotarul fragil al desuetului turn de fildeș, într-o vreme când scriitorii galopau în fruntea mulțimilor, făcînd din individualitatea lor bici, goarnă, torță sau paloș. Individualitatea lui Catul Bogdan apărea statică și deprimant elegantă, ca o salcie uitată la o

margină de lac demodat în vremea statuilor. Îi lipsea vigoarea, dinamismul, amploarea socială. Trăise unilateral, închis în el, în casa lui și în mediul lui, și scrisul răsfrîngea această izolare îngustă. Se: demoda. Sau chiar se demodase. Aceasta era impresia intimă a Gabrielei* Fără să-l deprecieze, nu-l mai admira ca pînă ieri. Ii pricepea slăbiciunea, mai ales de cînd trăise alături de el, evadînd din singurătatea lui în viața celorlalți. Îl socotea ca pe o elegantă cupea de altădată, cu mătasă de bună calitate, dar decolorată, față de automobilele cu caroserii aerodinamice, nebune de viteză pe vigoarea rotundă a cauciucurilor agresiv bombate. Sufletul lui, sensibilitatea lui se temeau de actualitate. Telefonul îl indispucea: îi tulbura liniștea. De radio avea oroare. Nu vroia să audă zgomotul lumii și armoniile ei. Nu avea ureche decît pentru scoica singurătății lui; urechea universală a aparatului de radio îl înfricoșa. Deci, n-o accepta. Reacția lui față de marșul lumii era o oblonire, o ferecare, nu o integrare în el.

Un învins: aceasta era concluzia Gabrielei, care în aceeași măsură se simțea învingătoare, fără să exagereze proporțiile victoriei ei. Își dădea bine seamă că înfrîngerea lui era mai semnificativă și mai prețioasă decît victoria ei.

Dar ea *trăia*. Și începuse să prețuiască mai mult viața, oricît de anonimă și modestă, decît talentul învins. Într-aceasta evoluase. Se dezbăraseră de fetișismul talentului. Simțea că abea acum, după această intimă edificare, începea să trăiască, privind viața cu ochii ei, judecînd-o cu mintea ei, lăsînd-o pe Luli în mormînt — pentru amintirile bătrîneții — iar pe Catul Bogdan în stearpa lui izolare.

Nu știa ce va face în viitor. Era încă mîndră de a fi soția lui Catul Bogdan. Atracția bărbătească pe care o exercita asupra ei nu ostenise cu totul, dar îi acorda suficientă luciditate pentru a o judeca și defini exact, fără concesii

lirice. Avea și un fel de duiosie pentru el. Era, de fapt, ultima ei legătură cu Luli, pe care noul suflet o privea, din nou, ca pe un fel de Luli-boy de altădată. Cît despre Lorelei...

Noul suflet privea cu un surîs indulgent — în care se insinua și cinismul timpului exprimat de viață și literatură — „puntea lui Lorelei”...

V

GABRIELA NU MAI AȘTEPTA CU nerăbdare sfîrșitul romanului. Ar fi dorit numai să i-l dedice.

Se îndepărtau unul de altul, paralel, fără ciocniri și fără dramă. Se întîlneau numai în pat, trupește, dar foarte rar, căci, pe de o parte, contactul cu copilăria pe morminte dădea lui Catul Bogdan un fel de reculegere în puritate, iar pe de altă parte, trupul Gabrielei, redevenit sportiv în ger de iarnă, dorea mai cu seamă somnul odihnitor.

Astfel trecu întîia iarna a căsniciei lor.

Primăvara apăru cu o întrebare pe buzele Gabrielei:

— Ai isprăvit romanul?

— Nu. Mai am mult, îi răspunse el blînd.

Gabriela oftă. Căci o dată cu primăvara se ivise la Iași un bărbat care, deși mai în vîrstă decît soțul ei, era un om viu, nu un scriitor. Îl cunoscuse în casa Agatheii. Venise pentru o mare întrunire ținută la Iași de partidul național-țărănesc. Îl ascultase vorbind la Circul „Sidoli” unei mulțimi nedisciplinate. O dominase aspru, brutal, cu o vorbă încruntată ca și sprîncenile lui groase, mefistofelic zburlete la rădăcina lor. Dădea impresia că nu minte. Vorbele lui n-aveau gesturi de marmură netedă; erau

pietre colțuroase. Nici subtil, dar nici grosolan. Puternic, masiv, direct.

Ascultându-l, Gabriela devenise o fracțiune din mulțimea dominată. I-l prezentase Agatha, la care era invitat la masă. Se numea Ion Dragomir. Era inginer. Construisese poduri și în America. Se înapoiase în țară bogat, adus nu de gândul câștigului sau odihnei, ci de comandamentul care dăduse lui Tudor Vladimirescu un destin, același cu al lui Avram Iancu. Dorea să purifice moravurile, să echilibreze finanțele țării, să stîrpească abuzurile dimpreună cu legenda că nu pot fi stîrpite, — adică o serie de locuri comune, cînd le vezi scrise în ziare, sau cînd le auzi în gura oamenilor politici. Dar acest Ion credea în ele. Era onest și crunt. „Locurile comune” deveneau realități care justificau omagiul devotamentului viguros, răbdător, lipsit de scepticism, convins de victorie. Spunea că America e lecția imposibilului care devine posibil, în contrast cu România, unde și posibilul apare ca imposibil. Admirațiile lui aveau întotdeauna și o structură jutilitară. În munți și păduri vedea exploatarea, în ape, energia captabilă. Nici o lene lirică în contactul lui cu lumea. Vorbea despre România cum ar vorbi un sculptor despre un bloc splendid de marmură în care ar întrevădea statui. Actual prin cunoștințe și experiență tehnică, era arhaic prin frusteța patriotismului.

Niciodată Gabriela nu se simțise mai de mătasă și catifea decît alături de el. Și el simțise alături de ea acest dulce țesut feminin. Se mirase că Gabriela poartă părul lung, că n-are unghiile „date cu sînge” și că nu-și sulimenește buzele. Vorbiseră o seară întreagă. Îi istorisise întîmplări din America, din Rusia sovietică, din China, raportând tot ce văzuse la țara lui. Nu venise de-acolo cu nostalgii, aducea experiențe. Nu se sprijinea deloc pe lecturi, decît atunci cînd erau statistice. Cu toate că cetise literatură, o socotea cam de sus, întocmai cum priveau războinicii de odinioară țesutul și împletitul

femeilor. Gabriela îl stimulase prin întrebări inteligente, care dovedeau un interes real pentru spusele lui. De fapt, o interesa naratorul, nu narațiunea, căci aceleași lucruri, spuse de un om oarecare, i-ar fi părut anoste și prozaice. Dar tocmai aceasta era puterea lui: de-a valorifica cifra și faptul brut. Pe Gabriela nu o privise nici o clipă cu ochi cinici. La plecare îi sărutase mîna scurt, strîngîndu-i-o tare, și-i spusese:

— Doamnă Bogdan, dulce ținut e Moldova dumitale! Rău îmi pare că am venit atît de tîrziu...

Gabriela simțise că se roșește. Dar se lăsase privită și astfel, cu genele plecate.

După o săptămînă, află de la Agatha că Ion Dragomir s-a întors de la București, avînd o afacere cu primăria Iași. Venise cu automobilul. Începură plimbările. Apoi excursiile: una la Durău, alta la Borsec. Aristide Bogdan nu se amesteca în astfel de „afaceri, intime”. Agatha jubila: o veche revanșă.

Într-o Zi, pe cînd Gabriela era la școală, o scrisoare trimisă ei, cu răspuns urgent, veni, din pură întâmplare, în mîinile lui Catul Bogdan. Haziaica i-o adusese lui numai din cauza răspunsului urgent.

Catul Bogdan o deschise distrat, întrerupîndu-și scrisul.

„Scumpa mea prietenă...”

Jos o iscălitură bărbătească: „Ion”

Conținutul scrisorii era decent, dar intim. Cel care-o scrisese trebuia să plece la București, chemat telegrafic și dorea să o vadă înainte de plecare.

Catul Bogdan trimise pe haziaica la liceu, cu scrisoarea.

Seara, o întrebă pe Gabriela:

— Cine e prietenul cu care ești atît de intimă?

Gabriela, informată de haziaica, răspunse calm:

— Un inginer foarte simpatic, pe care l-am cunoscut la Agatha: Ion Dragomir.

VI

IUNIE DESCHIDEA PORȚILE DE aur ale teilor înfloriți, pe care intră vara în cetate.

De cîtva timp Catul Bogdan stătea mai mult la fereastra biroului, față în față cu dealurile, peste casele orașului. Scînteiau atîtea cruci deasupra lașului, că parcă era o vale a bisericilor.

Nu isprăvisese în *Buna dimineața*. Sufletul lui se oprise la fereastră o dată cu presimțirea parfumului de tei, atins și de alte neliniști. De o vreme, Gabriela se parfuma din ce în ce mai tare. Ca toți cei predispuși la migrene, Catul Bogdan suporta greu parfumurile, mai ales cînd erau întrebuițate abuziv. El nu-și parfuma decît tîmpiele și batista cu „Esprit de Fleurs de Cédrat”, aroma coajei de chitru. Gabriela întrebuița „Après l’Ondée — Guerlain”, parfum suav cînd abea umezește o șuviță de pe tîmplă și lobul urechilor, dar dulceag și obsedant cînd e pus pe haină, pe batistă, pe păr și pe brațe. Fiecare apropiere de Gabriela era și învecinarea cu o migrenă. O astfel de exagerare nu putea fi explicată decît printr-o cauză exterioară casei.

N-o spiona. Dar o considera cu mai multă atenție ca pînă atunci. Cînd făcea baia, cînta ca pentru ea. N-o auzise pînă atunci cîntînd. Cînd era cu el, devenea progresiv distrată, cu răstimpuri de atenții și amabilități exagerate, care puteau ascunde o temere sau o căință. Avea tendința să se înroșească de cîte ori o întreba: „Ce-ai mai făcut?”, — ca și cum ar fi simțit iminența unui interogator; de unde tendința de-a întoarce capul într-altă parte, improvizînd o preocupare casnică de cîte ori era întrebată asupra vieții ei de afară. Uneori era cuprinsă de

volubilități disproporționate față de felul lor obișnuit de-a vorbi, ca și cum s-ar fi temut de pauzele tăcerilor ca de-o invitație la pîndă. Pîndă atunci se mărginise să glumească binevoitor pe socoteala camarazilor ei de sporturi și distracții; acum începuse să-i critice sever, lepădîndu-se oarecum de societatea exterioară .căminului, prezentîndu-i-o ca pe un mediu mult inferior celui de-acasă. N-o întrebuse niciodată: „Cine te obligă să te distrezi cu oameni pe care pretinzi că-i disprețuiești?“, fiindcă se mărginea să o observe, fără să-i ceară vreo socoteală.

Încă o dată: n-o spiona. Iscodirea e pîndă deliberată, premeditată, voit clandestină. Observațiile lui erau involuntare; adnotau în tăcere evoluția Gabrielei.

Alteori, Gabriela, care pîndă atunci înclina mai cu seamă spre discuțiile literare, se amesteca în politică, devenind vehementă și peremptorie, ambalîndu-se ca un adevărat militant.

— Te interesează? o întrebuse Catul Bogdan privind-o calm dar curios.

Gabriela se încurcase la început, dar îndată devenise teoreticiană agresivă, cu obraji de școlăriță pe care ai prins-o copiind la teză. Dar roșeața obrazilor putea fi socotită și ca expresia noviciatului într-un nou gen de entuziasm. Sigur că o interesa politica. Femeia contemporană nu se mai putea limita numai la dragoste și literatură. Avea încă obligația și chemarea de-a împodobi viața, dar trebuia și s-o priceapă sub toate aspectele ei. Într-o vreme de prefaceri sociale ca acestea, politica era ca un dig înaintat de pe care simțeau mai bine vînturile de larg ale vieții.

O vedea gata să-l combată. Apologia politiceii, socotită dig în viață și far revelator, era de fapt o răzvrătire împotriva omului apolitic din fața ei; și faptul că exprima această recalcitrantă tocmai în fața lui nu era deloc conform cu docilitatea prudentă a Gabrielei de pîndă

atunci. O știa pe Gabriela ca pe acei cățeluși care nu latră cu pretenții de ferocitate decât dacă au îndărăt prezența ocrotitoare a stăpînului, care-i ia în brațe la nevoie, sau gardul inviolabil după care se pot refugia. Alt sens nu putea să aibă emanciparea Gabrielei.

În schimb, întocmai cum ținerile căsătorite simt mereu nevoia de-a spune „te iubesc”, Gabriela îi repeta mereu: „Te stimez. Nu cunosc om mai demn de stimă decât tine.” Dacă hoția n-ar fi epică, ci lirică, și hoțul ar spune păgubașului: „Te stimez, fiindcă te fur”.

În sfîrșit, Gabriela nu mai putea ceti. Vedea în fiecare seară efortul ei de-a ceti în pat și neputința de-a urmări măcar rîndurile unei pagini. Ochii ci deraiau imediat alături de carte, în vid.

Toate acestea dădeau abuzului de parfum sensul unui simptom observat de Catul Bogdan în viață și comentat în romanele lui. Sînt rare femeile, oricît ar fi de subtile în cochetărie, care să nu exagereze întrebuițarea parfumului lor obișnuit în clipa cînd un nou bărbat se apropie de inima lor. Nu-și schimbă parfumul, fiindcă și noul bărbat, cu acest parfum le-a cunoscut. Dar sporita vitalitate legată de apariția acestui bărbat, care le înmulțește bătăile inimii, care le aprinde mai tare ochii și obrazii, vrea să se afirme și prin puterea crescută a parfumului, înfloresc mai tare. Abuzul de parfum e de fapt o mișcare de dărnicie spre nara noului bărbat și o mișcare de îndepărtare dinspre bărbatul nedepins cu acest abuz.

În sfîrșit, în ultimul timp, Catul Bogdan o auzise zilnic suindu-se în pod; ușa podului se învecina cu odaia lui de lucru.

- Ce faci în pod?
- Scot haine de vară.

Dar Catul Bogdan remarcase că hainele de vară scoase din pod coincideau cu sosirea poștei. De cînd nu mai lucra efectiv, reținea involuntar gamele zgomotelor casei, mai ales în timpul dimineții. Așa că apariția factorului poștal

lătrat de cîinii cartierului cu alternanțe tipice, urmată de sonerie, urmată apoi de apariția haziacei cu corespondența lui și epilogată de pașii Gabrielei pe scările podului, devenise de la o vreme o frază uniformă care denunța un secret.

Într-o zi, după dejun, Gabriela ceru haziacei să-aducă tacîmul cafelei negre. În timp ce făcea cafeaua, Catul Bogdan își aminti că mai preparase o dată ea singură cafeaua: cînd îl rugase să-i cumpere un automobil. Așa că aștepta și de data aceasta să audă o rugămintă.

Nu se înșelase. Rugămintea apăru încet, strategic. Gabriela se simțea, obosită. Aerul lașului devenise irespirabil. Avea opresiuni. Nu mai putea dormi... Toate acestea nu erau decît un drum în spirale lente spre Cheile Bicazului.

Catul Bogdan consimți cu atîta ușurință, încît Gabriela deveni obsedant și exagerat recunoscătoare. Un fel de bucurie servilă, neștiind ce servicii, ce concesii să facă celui care-i dăruise această bucurie, ca și cum bărbatul ei s-ar fi arătat ireductibil pînă atunci, deprinzînd-o numai cu sacrificarea dorințelor ei.

Catul Bogdan acceptă calm această gudurare, retrăgîndu-se apoi la fereastra odăii de sus.

Gabriela, învingătoare mai ușor și mai repede decît sperase lirismul care-i ținea loc de luciditate, avut timp s-o anunțe pe Agatha și să obție o convorbire telefonică urgentă cu Bucureștiul. Se pregăti pentru Cheile Bicazului pînă tîrziu noaptea, ca și cum s-ar fi dus la un concurs de eleganță. Veni în pat gata pentru toate generozitățile și sacrificiile, dar zeul înșelaf dormea.

Plecarea era fixată la patru dimineața. Pînă la patru, în același pat se învecinară două insomnii cu pleoapele închise, refugindu-se în ipocrizia somnului.

După plecarea Gabrielei, Catul Bogdan luă toate cheile și se sui în pod: un fel de mansardă ale cărei ferestre rotunde erau înălbăstrite de apariția dealurilor din fund.

Abea se luminase de ziuă. Orașul era o tăcere argintie prin care vîsleau măturătorii dimineții.

Podul nu avea vechimea așelor de păianjen. Era nou, curat, fără adînc, fără trecut. Cufărul cel mare al Gabrielei era așezat chiar lîngă o fereastră; alături de el, un gemantan, care desigur devenise scaunul unor lecturi alături de scrinul improvizat al textului lor.

Catul Bogdan încercă pe rînd cheile luate de jos, pînă cînd o nimeri pe cea bună.

Era atît de sigur anticipativ, încît văzu scrisorile lui Ion Dragomir fără emoție adîncă.

Adîncul ei însă veni din altă parte, neașteptat și straniu. Obrajii lui Catul Bogdan deveniră albi, cu broboane de sudoare pe frunte și pe tîmple. Inima nu mai era o bătaie în piept, ci o năruire concretă a sufletului. Mînile-i tremurau. Respirația se învălmășea. Căci subt teancul scrisorilor amantului ochii lui descoperiseră scrisul lui Luli.

Podul căpătă deodată vechimea sfîșiată a sufletului, devenind solemn, ca o piramidă în care ai găsit sarcofagul unei regine moartă în anii tineri ai mileniilor.

Vorbele lui Luli apărură cu piuitul rîndunelelor care se deșteptau în cerul dimineții de vară.

O carte poștală de la Constanța:

„Dragă Gabico,

Îți scriu de pe vapor. Numai două vorbe. Marea Neagră are ochi albaștri. Sufletul meu e privirea acestei imensități. Sînt orbită.

Luli”

Și marea călătorie începu în timpul dus, o dată cu răsăritul soarelui acestei dimineți. Podul devenise turela unui vapor tragic, pornit pe mări de cîntec, spre un alt Ierusalim.

Căci încă înainte de-a isprăvi scrisorile călătoriei, vorbele lui Lorelei reapărură în el, dându-i adevărul sîngelui prelins din răni:

„Anii mei tineri au sunat a cîntec...”

Cînd întîlni scrisoarea de la Iași, — știa.

„...O simplă farsă. Transcrii cu mîna ta și iscălești «L».

— Luli, tu ai scris asta.

Luli rîdea copilărește.

— Da, eu.

— Tu?...

— Tu nu vezi că glumesc?

Apoi a doua scrisoare: *„Farsa a prins. O voi continua, solicitîndu-ți complicitatea. M-ai botezat odată Lorelei. S-o facem să trăiască. Eu îi dau cîntecul — de greier —, tu scrisul — scrisul tău fin, Gabico, — dar stăpînul meu iubit? Mă va trăda cu mine înșămi, devenită Lorelei?...”*

„...Cînt răgușit pe subt ferestrele casei tale, cum cîntă copiii italieni pe străzile orașelor noastre, în mizeria frumuseții lor cu ochi mediteranieni.

Cînt cu mîna întinsă subt cerul gol, ca odinioară cei neîmpăcați la răspîntii de drum: Ascultați, voi toți, bucuria și durerea mea”.

...O revedea pe Luli sărindu-i veselă în brațe, în ziua vacanței de Paști, cînd venise acasă de la Universitate cu rîsul pe față, deși Luli știa că Lorelei murise și că vestea morții ei era în buzunarul lui.

Abea acum înțelegea brusca întristare de atunci a lui Luli, după ce găsisese scrisoarea prin care Gabriela își anunța sosirea, pe biroul ei, știind că el a văzut-o.

Atunci și deodată Luli își dăduse seamă că Lorelei devenise Gabriela.

Dar mîndră — tăcuse.

„...Și am rămas cu mîna întinsă ca a regelui Lear.”

Obrazul lui Catul Bogdan parcă slăbea zîmbind.

Buzele se deschideau încet, ca o rană, cu lancea soarelui înfiptă în ea.

*

Se spală. Se îmbracă. Era foarte distrat. Trupul, săracul, făcea singur gesturile obișnuite ale deprinderilor vieții de toate zilele, ca minutarele ceasornicului unui mort.

Apoi se duse în birou luînd caietele, *Casa din Fundacul Vechi*, în care erau scrisorile lui Lorelei, și *Buna dimineața*.

Plecă încet spre cimitir. Soarele începea să ardă.

Vara era veselă pe morminte ca o fetiță care nu știe că-i orfană.

Trecu pe lîngă mormîntul mamei lui, descoperindu-se.

Mormîntul lui Luli era împrejmuit cu un gărduț de lemn, avînd portița de intrare cu streșină, cum o au unele case de la munte. Era deschisă. O umbră neagră muncea în genunchi deasupra mormîntului.

Multă vreme, Catul Bogdan rămase descoperit alături de gărduțul care împrejmua fluturarea de curcubeu cu fluturi a florilor de pe mormînt.

Dadaia era atît de preocupată de plivirea ierburilor, încît nu-l observă decît după ce-și isprăvi treaba. Se ridică, uscată, înaltă și severă, cu degetele înnegrite de pămînt, ștergîndu-și nădușeala ca țărani, cu dosul palmei. După ce ieși din grădina ei cu cruce, Catul Bogdan se apropie de ea, îi luă mîna și, aplecîndu-se adînc — ca în biserică — i-o sărută.

Apoi se îndreptă grăbit spre poarta cimitirului.

Casa din Fundacul Vechi nu mai era: purta cu el cenușa ei.

Orașul nu mai avea decît cimitirul — îl văzuse — și gara; porni spre ea. Luă trenul de Galați, izolîndu-se într-un compartiment de clasa întîia.

Trenul porni în timpul mort. Trecu pe lîngă toate fără să privească. Pe lîngă vară, pe lîngă ierburi care cîntau. pe alături de gara cu cireșe, pe lîngă teii înfloriți în gări. pe lîngă zarea de amurg, pe lîngă Brateșul de odinioară.

Ajunse la Galați cu noaptea de vară. Porni pe jos: nimic nu-l grăbea. Se opri alături de casa copilăriei lui Luli.

Un câine îl lătră: Moșu?...

Plecă.

Aceiași tei înfloriți care spusese ră bună dimineața vieții lui spuneau acum în cor ceresc: noapte bună.

Mergea încet ca pelerinii drumurilor lungi. Ulița Domnească era pustie. Și iarăși, parcă aduse de parfumul teilor, vorbele lui Lorelei îl împrejmuiră. Atît mai rămînea din Luli: Lorelei.

O femeie cu obraji aprinși de fard trecu pe lîngă el, aruncîndu-i o privire aprigă. Văzîndu-l blînd și aproape zîmbitor, se luă după el.

O auzea din urmă, pas cu pas. Parfumul ei lătra prin corul teilor și-al vorbelor lui Lorelei.

Știa că vine după el.

Porni brusc spre Dunăre.

„Spre?”

„La?”

„În?”

Întrebările aveau o scadare de dans scheletic.

„În.”

Căci numai așa putea scăpa de femeia care se ținea după el ca un câine flămînd după o bucată de carne crudă.

Tekir-Ghiol, 1927 — Borsec, 1935

Lei 7,25

Colecția
«Romanul de dragoste»

7

În colecția
«ROMANUL DE DRAGOSTE»
apar:

Liviu Rebreanu	■	Adam și Eva
Camil Petrescu	■	Patul lui Procust
Mihail Sadoveanu	■	Cazul Eugeniței Costea
Ionel Teodoreanu	■	Lorelei
G. M. Zamfirescu	■	Sfânta mare nerușinare
Guy de Maupassant	■	O viață
Prosper Mérimée	■	Carmen
Heinrich Mann	■	Îngerul albastru